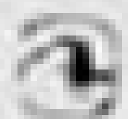
FLANNERY O'CONNOR

İYİ İNSAN BULMAK ZOR

öyküler

metis

Flannery O'Connor İYİ İNSAN BULMAK ZOR

1925'te Amerika'nın Georgia eyaletinde doğdu. On beş yaşındayken, deri vereminden mustarip olan babasını kaybetti. 1945'te Georgia Eyalet Üniversitesi'nden mezun oldu ve ertesi yıl lowa Yazarlık Atölyesi'ne kabul edildi. 1951' de deri veremi teşhisi koyulması üzerine Georgia'daki aile çiftliğine geri döndü ve hayatının geri kalanını orada geçirdi. Koyu bir Katolik olan O’Connor çiftlikte yaşadığı süre boyunca Katolik teolojisi üzerine kitaplar okudu, zaman zaman inanç ve edebiyat üzerine konferanslar verdi. Hastalığıyla mücadele ettiği on üç yıl süresince yazdığı öyküler iki kitapta toplandı. Bunlardan ilki olan *İyi İnsan Bulmak Zor* 1955 yılında yayımlanırken, diğeri *(Every-thing That Rises Must Converge)* ölümünün ardından 1965 yılında yayımlandı. Kısa öykülerinin haricinde *Wise Blood* (1952) ve *The Violent Bear it Away* (1960) başlıklı iki roman da yazan O'Connor 1964 yılında hastalığının ilerlemesi sonucu öldü.

Metis Yayınlan İpek Sokak 5, 34433 Beyoğlu, İstanbul Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519 e-posta: info@metiskitap.com www.metiskitap.com

Metis Edebiyat İYİ İNSAN BULMAK ZOR Rannery O’Connor

İngilizce Basımı:

İlk Basım: Aralık 2009

Yayın Yönetmeni:

Müge Gürsoy Sökmen

Yayıma Hazırlayan:

Özde Duygu Gürkan

Kapak Tasarımı: Emine Bora

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:

Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı ve Cilt:

Yaylacık Matbaacılık Ltd.

Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203 Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003

ISBN-13: 978-975-342-749-4

FLANNERY O'CONNOR

İYİ İNSAN BULMAK ZOR

öyküler

Çeviren:

AYLİN ÜLÇER

İçindekiler

İYİ İNSAN BULMAK ZOR

BABAANNE Florida'ya gitmek istemiyordu. Doğu Tennessee' deki bazı akrabalannı ziyaret etmek istiyordu ve Bailey'nin fikrini değiştirebilmek için karşısına çıkan her fırsatı ganimet biliyordu. Bailey aynı çatı altında yaşadığı oğluydu, tek erkek evladı. Şimdi *Journal* gazetesinin turuncu spor sayfası üzerine eğilmiş, masada, sandalyesinin ucunda oturuyordu. "O kafanı bir zahmet kaldır da şuna bak Bailey," dedi babaanne, "şuna bak şuna, iyice oku şunu." Bir elini ince kalçasına dayamış, öbür eliyle gazeteyi oğlunun kabak kafasına doğru sallıyordu. "Bak ne yazıyor, kendine Ayarsız diye isim takmış o adam yok mu, Federal Hapishane' den firar etmiş de Florida'ya doğru gidiyormuş. O insanlara neler ettiği bir bir yazıyor, al kendi gözlerinle gör. Yalnızca oku, başka bir şey demiyorum sana. Böyle bir caninin başıboş gezdiği bir yere çocuklarımı ölsem götürmezdim. Çünkü sonra vicdanım sızım sızım sızlardı."

Bailey okuduğundan başını kaldırmayınca, olduğu yerde çark edip bu kez de çocukların annesine döndü yüzünü, ayağında pantolon olan genç bir kadındı bu; bir lahana kadar yayvan ve masum olan yüzü, yeşil bir başörtüyle çepeçevre bağlanmış, başörtünün iki ucu başının tepesinde tavşan kulakları misali dikilmişti. Kanepede oturmuş, bir kavanozdan bebeğe kayısı yediriyordu. "Hem çocukların Florida'ya gitmişliği var," dedi ihtiyar hanım. "Değişiklik olsun diye bir kere de başka bir yere götürseniz fena mı olurdu, hiç değilse böylece dünyanın değişik yerlerini görmüş olurlardı da ufuklan genişlerdi. Doğu Tennessee'ye hiç gitmediler mesela."

Çocukların annesi onu duymamış gibiydi, ama sekiz yaşındaki oğlan John Wesley -gözlüklü, boydan yana fukara ve tıknaz bir çocuk- cevap yetiştirdi:

"Florida'ya gitmek istemiyorsan, neden evde kalmıyorsun madem?” O ve küçük kız June Star, yerde gazetenin çizgi roman ilavelerini okuyorlardı.

”Bir günlüğüne kraliçe olacağını bilse, yine evde kalmaz o,” dedi June Star, sarı kafasını kaldırmadan.

'Demek öyle, peki bu adam, bu Ayarsız sizi eline geçirse o zaman ne yapacaksınız acaba?” diye sordu babaanne.

"Suratının ortasına tokadı bir yapıştırırım, görür gününü,” dedi John Wesley.

"Milyon dolar verseler yine evde kalmaz o,” dedi June Star. ”Bir şeyden eksik kalacak diye ödü kopuyor. Nereye gitsek illa gölge gibi peşimizden gelecek.”

”Öyle olsun küçükhanım,” dedi babaanne. ”Yarın bir gün saçlarını kıvırayım diye bana geldiğinde de bu dediğini unutma ama.”

June Star saçlarının kendiliğinden kıvırcık olduğunu söyledi.

Ertesi sabah babaanne, yolculuğa hazır ve nazır vaziyette herkesten önce arabada yerini almıştı. Bir köşede hipopotam kafasına benzeyen kocaman siyah valizi vardı ve onun altında da, içinde kedi Pitty Sing'in olduğu bir sepet gizliyordu. Kedinin üç gün boyunca evde yapayalnız kalmasına göz yumacak hali yoktu çünkü, hem Pitty Sing yokluğunda onu çok özlerdi, hem de hayvancağızın gaz ocağının gözlerinden birine sürtünüp kazara kendisini zehirlemesinden korkuyordu. Oğlu Bailey, motelde kalacakları zaman yanlarında kedi olmasından hoşlanmazdı.

Babaanne bir yanında John Wesley, öbür yanında June Star'la arka koltuğun ortasına yerleşti. Bailey, çocukların annesi ve bebek de öne oturdular ve böylece tam sekiz kırk sekizde arabanın mil saati 55890'da iken Atlanta'dan yola çıktılar. Babaanne bunu bir kenara yazdı çünkü geri döndüklerinde kaç mil yol katetmiş olduklarını bilmenin ilginç olacağını düşünüyordu. Şehrin dışına çıkmaları yirmi dakikayı buldu.

İhtiyar hanım, beyaz pamuklu eldivenlerini çikanp onları çantasıyla birlikte arka camın önündeki rafa kaldırarak yerine rahatça yerleşti. Çocukların annesinin ayağında yine pantolon vardı ve başı da yine o yeşil başörtüyle bağlıydı, oysa babaannenin başında kenarında bir demet beyaz menekşe bulunan lacivert hasırdan bir denizci şapkası, üstünde ise küçük beyaz puantiyeli lacivert bir elbise vardı. Elbisesinin yakası ve manşetleri dantelle süslenmiş beyaz organzedendi ve yakasına bez menekşelerle süslü, üstünde minik bir de esans kesesi bulunan mor bir dal iliştirmişti. Bir kaza geçirmeleri halinde, onu otobanda ölmüş olarak gören herkes derhal bir hanımefendi olduğunu anlayacaktı.

Havanın araba yolculuğu için birebir olduğunu söyledi, ne çok sıcaktı ne de çok soğuk; sonra Bailey'ye hız sınırının saatte elli beş mil olduğu ikazında bulundu. Devriyelerin, yol kenarlarındaki büyük ilan panolarının ve küçük ağaç öbeklerinin ardında pusuya yattıkları ve daha yavaşlamaya fırsat bulamadan bir anda tam gaz peşine takılıverdikleri konusunda uyardı oğlunu. Manzaranın ilginç ayrıntılarına dikkat çekti: Taş Dağ'a; bazı yerlerde otobanın iki yanına dek sokulan mavi granite; mor çizgilerle inceden inceye yol yol olmuş ışıltılı kırmızı kil sırtlarına ve toprağa sıra sıra yeşil telkâriler bezeyen çeşit çeşit ekine. Ağaçlar gümüş-beyaz güneş ışığıyla doluydu ve en sıradan olanlan bile göz kamaştırıyordu. Çocuklar çizgi roman dergileri okuyorlardı ve anaları yeniden uykuya dalmıştı.

"Georgia'nın içinden jet gibi geçelim ki ona fazla bakmak zorunda kalmayalım," dedi John Wesley.

"Ben küçük bir oğlan olsaydım," dedi babaanne, "doğduğum eyalet hakkında böyle konuşmazdım. Tennessee'nin dağlan varsa, Georgia'nın da tepeleri var."

”Tennessee, dağ köylüleriyle dolu bir çöplükten başka bir şey değil,” dedi John Wesley, ”ve Georgia da iğrenç bir eyalet.” ”Doğru söze ne denir,” dedi June Star.

”Benim zamanımda,” dedi babaanne ince damarlı parmaklarını kıvırarak, ”çocuklar doğdukları eyaletlere, ana-babalarına ve her şeye karşı daha hürmetliydi. O zamanlar insanlar doğru düzgün davranıyordu. A, şu sevimli kara boncukçuğa da bakın!” Parmağıyla bir barakanın kapısında duran bir

zenci çocuğu işaret edip, ”Tam resimlik bir manzara değil mi?" diye sordu. Hepsi dönüp arka camdan küçük zenciye baktılar. Oğlan el salladı.

”Pantolon giymemişti,” dedi June Star.

”Muhtemelen pantolonu yoktur da ondan,” diye açıkladı babaanne. ”Memleketteki küçük zenciler, bizim sahip olduğumuz türden şeylere sahip değiller. Resim yapabilseydim, işte bunun resmini yapardım.”

Çocuklar çizgi romanlarını değiştokuş ettiler.

Babaanne bebeği kucağına almayı önerdi ve çocukların annesi bebeği ön koltuğun üzerinden ona uzattı. Küçüğü dizinin üzerine oturttu, kucağında zıplattı ve ona yanından geçtikleri yerler hakkında açıklamalarda bulundu. Gözlerini şaşılattı, dudaklarını büküp yüzünü şekilden şekle soktu ve köselemsi ince yüzünü, bebeğin pürüzsüz yumuşak yüzüne yapıştırdı. Bebek ara sıra uzaktan uzağa bir gülümsemeyle karşılık veriyordu. Orta yerinde küçük bir ada gibi çitlerle çevrilmiş beş-altı mezar bulunan büyük bir pamuk tarlasının yanından geçtiler. ”Mezarlığa bakın!” dedi babaanne parmağıyla göstererek. ”Eski aile mezarlığıydı o. Malikâneye aitti.” ”Malikane nerede peki?” diye sordu John Wesley.

”Rüzgâr Gibi Geçti gitti,” dedi babaanne. ”Ha. Ha.”

Çocuklar yanlarında getirdikleri bütün çizgi romanları okuyup bitirince öğle yemeği kutusunu açıp karınlarını doyurdular. Babaanne fıstık ezmeli bir sandviç ile bir zeytin yedi ve çocukların kâğıt peçetelerle karton kutuyu camdan dışarı atmalarına müsaade etmedi. Yapacak hiçbir şey kalmayınca içlerinden birinin bir bulut seçtiği, diğer ikisinin de o bulutun neye benzediğini bilmeye çalıştığı bir oyun oynamaya koyuldular. John Wesley inek şeklinde bir bulut seçti ve June Star ineği bildi, ama John Wesley, hayır, bilemedin, otomobildi aslında dedi, bunun üzerine June Star onu mızıkçılık yapmakla suçladı ve ellerini kollarını babaannenin üzerinden aşırtıp birbirlerine vurmaya başladılar.

Babaanne sessiz olurlarsa onlara bir hikâye anlatacağını söyledi. Ne zaman bir hikâye anlatsa gözlerini devirir, başını durmadan sağa sola sallar, yüzünü şekilden şekle sokar, pek dramatikle-şirdi. Genç kızlığımda,

Georgia'nın Jasper şehrinden Edgar Atkins Teagarden adında bir bey bana kur yapardı, diye girdi söze. Bay Teagarden'ın çok yakışıklı bir adam ve bir beyefendi olduğunu ve her cumartesi öğleden sonra kendisine hediye olarak üzerine adının baş harflerinin E. A. T. diye kazınmış olduğu bir karpuz getirdiğini anlattı. Neyse, cumartesilerden bir cumartesi, diye sürdürdü, Bay Teagarden yine âdeti olduğu üzere karpuzunu getirmiş, ama evde kimseyi bulamayınca onu evin ön verandasına bırakıp tek atlı arabasıyla gerisingeri Jasper'ın yolunu tutmuş. Gelin görün ki, dedi, o karpuz asla benim elime geçmedi, çünkü zenci oğlanın biri üzerinde E. A. T.[1] yazdığını görünce meğerkarpuzu bir güzel mideye indirmiş! Bu hikâye John Wesley'nin pek komiğine gitti ve oğlan makaraları koyverip kıkırdadı da kıkırdadı, ama June Star'a kalırsa hiç de güzel değildi. Cumartesi günleri kendisine bir karpuz getirmekle yetinen bir adamla hayatta evlenmeyeceğini söyledi. Babaanne ise Bay Teagarden ile evlenmiş olsaydı çok da iyi etmiş olacağını, çünkü onun bir beyefendi olduğunu, üstüne üstlük piyasaya ilk çıktığında Coca-Cola'dan hisse satın almayı akıl ettiğini ve yalnızca birkaç yıl önce çok zengin bir adam olarak öldüğünü söyledi.

Barbekü etli sandviç yemek için Kule'de mola verdiler. Kule, Timothy'nin dışında, açıklık bir alana yan çimentodan, yan tahtadan inşa edilmiş bir benzinlik ve dans salonuydu. Burayı Kızıl Sammy Butts adında şişman bir adam işletiyordu ve otobanın her iki yanında millerce sürüp giden reklam tabelaları yetmezmiş gibi, binanın orasına burasına da KIZIL SAMMY'NİN MEŞHUR BARBE-KÜSÜNÜ DENEMEDEN GEÇMEYİN. MEŞHUR KIZIL SAMMY'NİN-Kİ GİBİSİ YOK! KIZIL SAM! ŞEN KAHKAHALI ŞİŞMAN ADAM! BU İŞİN USTASI! KIZILSAMMYTAM ARADIĞINIZADAM! yazan afişler yapıştırılmıştı.

Kızıl Sammy, Kule'nin dışındaki çıplak zeminde, başını bir kamyonun altına sokmuş boylu boyunca yatıyor, bu arada küçük bir tespihağacına zincirlenmiş yaklaşık otuz santim boyunda boz bir maymun da az ileride cıyaklıyordu. Çocukların arabadan fırlayıp kendisine doğru koştuklarını görmesiyle birlikte maymun bir sıçrayışta kendini ağacına attı ve en yüksek dala kadar tırmandı.

Kule'nin içerisi, bir ucunda bir tezgâh, diğer ucunda masalar, ortada ise dans pisti bulunan uzun, karanlık bir odadan ibaretti. Hep beraber müzik

kutusunun yanındaki tahta bir masaya oturdular ve Kızıl Sam'in kansı, saçlarıyla gözleri güneş yanığı tenine kıyasla daha açık renk olan uzun boylu, esmer bir kadın, gelip siparişlerini aldı. Çocukların annesi makineye on sent atıp "Tennessee Valsi"ni çaldı ve babaanne bu havayı ne zaman duysa içinden dans etmek geldiğini söyledi. Bailey'ye dans etmek isteyip istemediğini sordu ama oğlu ona dik dik bakmakla yetindi. Annesi gibi kendiliğinden şen şakrak tabiatlı değildi ve yolculuk etmek onu asabi-leştirirdi. Babaannenin kahverengi gözleri panl panl parlıyordu. Başını bir sağa bir sola sallıyor, oturduğu yerde dans edermiş gibi yapıyordu. June Star step dansıyla eşlik edebileceği bir şeyler çalınmasını istedi, bunun üzerine anne makineye bir on sent daha atıp bu kez hızlı bir hava seçti ve June Star piste çıkıp mutat step numarasını yaptı.

"Aman da ne tatlı şeymiş!" dedi Kızıl Sam'in kansı tezgâhın üzerine eğilerek. "Gel benim küçük kızım ol desem, ister miydin ha?"

"Hayır, kesinlikle istemezdim," dedi June Star. "Milyon dolar verseler böyle bir fare deliğinde yaşamam ben!" dedi ve koşa koşa masaya döndü.

"Aman da ne tatlı şeymiş," diye nezaketi elden bırakmadan tekrarladı kadın, ağzını yaya yaya.

"Hiç utanmıyor musun?" diye tısladı babaanne.

Kızıl Sam içeri girdi ve kansına tezgâhın başında tembellik etmeyi bırakıp bir an önce bu insanların siparişlerini yetiştirmesini söyledi. Haki pantolonu kalçasını anca örtüyordu ve göbeği, gömleğinin içinde bir o yana bir bu yana sallanan koca bir un çuvalı gibi pantolonun üzerine sarkıyordu. Onlara doğru yürüdü, yakınlarındaki bir masaya geçip oturdu ve iç geçirmeyle *yodel* arası bir nida koyuverdi. "Ne yapsan boş," dedi. 'insanlarla başa çıkılmaz." Terli kırmızı yüzünü gri bir mendille sildi. "Bugünlerde insan kime güveneceğini bilemiyor ki," dedi. "Öyle değil mi ama?"

"Eskinin iyi insanları kalmadı artık, ona hiç şüphe yok," dedi babaanne.

"Geçen hafta iki kişi geldi buraya," dedi Kızıl Sammy, "altlarında da bir Chrysler. Gerçi eski meski külüstür bir arabaydı ama Chrysler Chrysler'dir nihayetinde, içindekiler de iyi çocuklara benziyordu. Fabrikada

çalışıyorlarmış, öyle dediler, ben de ne yaptım biliyor musunuz, benzini veresiye almalarına izin verdim. Peki bunu neden yaptım dersiniz?"

"Çünkü siz iyi bir insansınız!" dedi babaanne hiç düşünmeden.

"Evet han'fendi, herhalde öyle olacak," dedi Kızıl Sam, bu cevapla aniden aydınlanmış gibi.

Kansı siparişlerle geri döndü, beş tabağı birden tepsisiz getirmiş, iki elinde ikişer tabak olduğu halde, sonuncuyu da kolunun üzerinde dengede tutuyordu. "Şu akıl sırermez dünyadagüvenile-cek tek bir allahın kulu yok," dedi. "Kimse de istisna değil, hem de hiç kimse," diye tekrarladı Kızıl Sammy'ye baka baka.

"Hapishaneden kaçan o caniyi okudunuz mu gazetede, şu Ayarsız'ı?" diye sordu babaanne.

"Şuracığa şu an baskın verse hiç şaşmam," dedi kadın. "Burada böyle bir yer olduğunu bilsin de, onu karşımda gördüğüme şun-cacık şaşınrsam ne olayım. Kasada iki sent olduğu bir kulağına gitsin de, hiç mi hiç şaşırmam, eğer..."

”Bu kadar gevezelik yeter," dedi Kızıl Sam. "Git de insanlara ko'kolalannı getir." Kadın siparişin kalanını getirmek üzere uzaklaştı.

'1yi insan bulmak zor," dedi Kızıl Sammy. "Her şey gün geçtikçe daha da beter oluyor. Kapıyı, sinekliği ardına kadar açık bırakıp evden çıktığımız o günleri dün gibi hatırlıyorum. Ama şimdi nerde."

Kızıl Sam ile babaanne o eski iyi günlerden söz ettiler. İhtiyar hanım, kendisine kalırsa, bugünkü gidişatın bütün suçunun Avrupa'da olduğunu söyledi. Öyle bir tavır takınıyorlar ki sanırsınız Amerika'da para ağaçlarda bitiyor, dedi ve Kızıl Sam de bunu konuşmanın dahi lüzumu olmadığını, tastamam haklı olduğunu söyledi. Çocuklar dışarı koşup beyaz güneş ışığına çıktılar ve çiçeklerle dantel dantel bezenmiş tespihağacındaki maymuna baktılar. Hayvan üstündeki pireleri avlamakla meşguldü ve yakaladığı her pireyi dişlerinin arasına alıp çok leziz bir şeymiş gibi büyük bir zevkle ısırıyordu.

İkindi sıcağında yeniden yola koyuldular. Babaanne şekerleme yapıyor, birkaç dakikada bir kendi horultusuna uyanıyordu. Toombsboro'yu geride bıraktıklarında uyandı ve genç bir hanımken bu civarlarda ziyaret ettiği eski bir malikâneyi hatırladı. Evin ön cephesinde altı tane beyaz sütun bulunduğunu, iki yanı meşe ağaçlarıyla kaplı geniş bir yolun ta evin girişine dek uzandığını ve evin hemen önünde de bahçe gezintilerinden sonra insanın âşığıyla hangisini gönlü çekerse onun gölgesine oturup soluklandığı karşılıklı iki küçük tahta çardak olduğunu anlattı. Oraya gitmek için nereden sapılması gerektiğini tastamam hatırlıyordu. Bailey' nin eski bir eve bakmakla zaman kaybetmek istemeyeceğini biliyordu, ama ev hakkında konuştukça onu tekrar görmeyi ve o ikiz çardakların hâlâ yerli yerinde olup olmadığını öğrenmeyi daha da çok ister oldu. "Bu evde gizli bir bölme vardı," diye uydurdu kurnazca, içten içe keşke sahiden öyle bir şey olsaydı diye düşünerek. "Sherman askerleriyle bölgeye geldiğinde aile bütün gümüş paralarını oraya saklamış diye anlatıyorlar, ama o bölme asla bulunamadı... "

"Hey!" dedi John Wesley. "Hadi gidip bakalım o eve! Gizli bölmeyi biz buluruz! Gerekirse evin bütün tahtalarını tek tek yerinden söker yine buluruz! Şimdi kim yaşıyor o evde? Nereden sapmak lazım? Baba ya, babaannemin dediği yerden sapsak olmaz mı, ne olursun!"

"Hiç gizli bölmesi olan bir ev görmedik!" diye bağırdı June Star avazı çıktığı kadar. "Gizli bölmeli eve gidelim! Baba ya, gizli bölmeli eve bakmaya gitsek olmaz mı, ne olursun!"

"Buradan pek uzak değil, ondan eminim," dedi babaanne. "En fazla yirmi dakikalık yol."

Bailey dümdüz ileri bakıyordu. Çenesi bir at nalı kadar katıydı. "Hayır," dedi.

Çocuklar, gizli bölmeli evi görmek istiyoruz diye tutturup bağırış çağırış bir yaygara kopardılar. John Wesley ön koltuğa bir tekme attı ve June Star annesinin omzuna asılıp kadının kulağına tatilde bile hiç eğlenmediklerini ve asla KENDİ istediklerini yapamadıklarını söyleyerek mızmızlandı. Bebek bağırmaya başladı ve John Wesley sürücü koltuğunun sırtını öyle bir tekmeledi ki babası darbeleri ta böbreğinde hissetti.

Bailey "Yeter!" diye bağırdı ve arabayı yolun kenarına çekti. "Biraz susar mısınız artık? O çenelerinizi bir saniyeliğine tutar mısınız rica etsem? Eğer susmazsanız hiçbir yere gitmeyeceğiz."

"Çocuklar için çok eğitici bir gezi olurdu," diye mırıldandı babaanne.

"Tamam, peki," dedi Bailey, "ama şunu iyice bilin ki bir daha ne olursa olsun böyle bir şey için durmayacağız. Bu ilk ve son olacak."

"Sapman gerekentoprak yol yaklaşık bir mil geride kaldı," diye tarif etti babaanne. "Yanından geçerken mil saatine bakmıştım."

"Toprak yol ha, bir o eksikti," diye sızlandı Bailey.

Ters yöne dönüp toprak yola doğru giderlerken babaanne evin daha başka özelliklerini anımsadı: ön kapının üzerindeki güzelim vitrayı, sonra koridordaki kandili. John Wesley gizli bölmenin büyük ihtimalle şöminenin içinde olduğunu söyledi.

"O eve giremeyeceksiniz ki," dedi Bailey. 'İçinde yaşayanları tanımıyorsunuz bile."

"Siz kapıda ev sahipleriyle konuşurken, ben arka tarafa dolanıp bir pencereden içeri girerim," diye bir öneride bulundu John Wesley.

"Hepimiz arabada oturacağız," dedi annesi.

Toprak yola saptılar ve araba fırıl fırıl dönenen pembe tozların girdabında tangır tungur ilerlemeye başladı. Babaanne asfalt yolların olmadığı ve otuz milin bir günlük yolculuk anlamına geldiği zamanlan andı. Toprak yol inişli çıkışlıydı, beklenmedik çukurluklarla doluydu ve aşağısı uçurum olan toprak setlerde keskin, korkutucu kavisler çiziyordu. Bir an bir tepeye çıkıyor, ağaçların mavi başlarını miller boyunca ayaklarının altına serilmiş olarak görebiliyor, derken birden toz kaplı ağaçların kendilerine tepeden baktığı kırmızı bir koyağa gömülüveriyorlardı.

"Bu yer bir dakika içinde karşımıza çıktı çıktı," dedi Bailey, "yoksa gerisingeri döneceğim."

Yol, aylardır üzerinden tek bir araba bile geçmemiş gibi duruyordu.

"Bir şey kalmadı," dedi babaanne ve bunu demesiyle birlikte aklına korkunç bir şey geldi. Aklına gelen şey öylesine utanç vericiydi ki yüzü kıpkırmızı kesildi, gözleri sulandı ve havaya fırlayan ayaklan köşede duran valizini devirdi. Valiz yerinden kıpırdar kıpırdamaz, sepetin üzerine örttüğü gazeteden kapak bir hırlamayla yükseldi ve kedi Pitty Sing, Bailey'nin omzuna sıçradı.

Çocuklar yere savruldu ve anneleri, kucağında sıkı sıkı kavradığı bebekle birlikte kapıdan dışarı fırlayıp yola yuvarlandı; ihtiyar hanım da ön koltuğa fırlamıştı. Araba bir takla attı, yoldan çıkıp aşağıdaki bir sel çukurunun içine sol tarafı üzerine düştü ve sağ tekerlekleri havada kalarak durdu. Bailey boynuna bir tırtıl gibi yapışmış kediyle -boz çizgili, yayvan beyaz suratlı ve turuncu burunlu bir hayvandı- sürücü koltuğunda kalakalmıştı.

Çocuklar kollarını bacaklarını oynatabildiklerini görünce hiç vakit kaybetmeden sürüne emekleye arabadan çıkıp "KAZA geçirdik! KAZA geçirdik” diye bağrışmaya başladılar. Babaanne ön panelin altında iki büklüm kıvrılıp kalmış, Bailey'nin öfkesine hemen oracıkta yem olmamak için hiç değilse yaralanmış olmayı umut ediyordu. Kazadan önce aklına gelen o korkunç şey, öylesine capcanlı hatırladığı evin Georgia'da değil, Tennessee'de olduğuydu.

Bailey kediye iki eliyle birden yapışıp onu boynundan söktü ve pencereden dışarı, bir çam ağacının yanına fırlattı. Sonra arabadan indi ve çocukların annesini aramaya koyuldu. Anne kucağında avazı çıktığı kadar ağlayan bebekle, kızıl bağırlı hendeğin kenarında oturuyordu, ama yüzünün aşağısındaki bir kesik ve omzundaki kırık dışında önemli bir şeyi yoktu. ”Biz KAZA geçirdik!” diye haykırdı çocuklar zevkten kendilerinden geçmişçesine.

”Ama kimse ölmedi,” dedi June Star hayal kırıklığıyla, babaannesi topallayarak arabadan çıkarken; ihtiyar hanımın şapkası halen başındaydı, ama ön kenarı kırılmış, hoppa bir açıyla havaya kalkmıştı ve menekşe demeti şapkanın kenarından aşağı sarkıyordu. Çocuklar hariç hepsi hendeğe oturup kazanın şokunu atlatmaya çalıştılar. Hepsi de tir tir titriyordu.

”Belki bir araba çıkagelir,” dedi çocukların annesi kısık bir sesle.

"Sanının iç organlarımdan biri zedelendi,” dedi babaanne elini böğrüne bastırarak, ama kimse ona cevap vermedi. Bailey'nin dişleri takırdıyordu. Parlak mavi papağanlarla bezeli san spor bir gömlek vardı üzerinde ve yüzü de gömleği kadar sarıydı. Babaanne o evin Tennessee'de olduğunu söylememeye karar verdi.

Yol yaklaşık üç metre yukarılarında kalmıştı ve tek görebildikleri, yolun öbür yanındaki ağaçların tepeleriydi. Oturdukları hendeğin arkasında da yine upuzun ağaçlarla dolu karanlık ve derin koruluklar uzayıp gidiyordu. Birkaç dakika sonra az ileride bir bayırın tepesinde, içindekiler sanki kendilerini seyrediyorrnuşça-sına ağır ağır yaklaşan bir araba gördüler. Babaanne ayağa kalktı ve dikkatlerini çekmek için kollarını abartılı hareketlerle sallamaya koyuldu. Araba ağır ağır ilerlemeye devam etti, bir dönemeçte gözden kayboldu, derken kaza yaptıkları bayırın tepesinde daha da yavaşlamış olarak yeniden belirdi. Cenaze arabasını andıran, ahı gitmiş vahı kalmış kocaman kara bir otomobildi bu. İçinde üç adam vardı.

Otomobil tam onların tepesinde durdu ve sürücüsü, sabit, ifadesiz bir bakışla, hiç konuşmaksızın aşağıya, oturdukları yere doğru bir süre baktı. Sonra başını çevirdi, diğer ikisine bir şeyler mırıldandı ve iki adam arabadan indiler. Biri, siyah bir pantolonla, ön tarafında kabartma gümüş bir aygır bulunan kırmızı bir eşofman üstü giymiş şişman bir oğlandı. Aşağı inip sağ taraflarına geçti ve dudakları belli belirsiz bir çeşit sırıtışla biraz aralanmış halde durup gözlerini onlara dikti. Diğeri haki pantolon ve mavi çizgili bir palto giymiş, adamakıllı aşağıya çekildiğinden yüzünün neredeyse tamamını gizleyen gri bir de şapka takmıştı. O da ağır ağır aşağıya inip sol taraflarına geçti. İki adam da tek kelime etmedi.

Sürücü arabadan indi ve arabanın yanında dikilip tepeden onlara bakmaya koyuldu. Diğer ikisinden daha yaşlıydı. Saçları yeni yeni ağarmaya başlamıştı ve kendisine mürekkep yalamış bir adam havası veren gümüş çerçeveli bir gözlük takıyordu. Suratı uzun ve kırışıktı; sırtında ne bir gömlek ne de fanila vardı. Altına kendisine fazla dar gelen bir kot pantolon giymişti ve elinde kara bir şapkayla, bir de tabanca tutuyordu. Diğer ikisinin de tabancası vardı.

"Biz ^KAZA geçirdik!" diye bağrıştı çocuklar.

Babaanne, gözlüklü adamı bir yerlerden tanıdığına dair tuhaf bir hisse kapıldı. Yüzü, onu öteden beri tanırmış gibi aşina gelmişti, ama kim olduğunu bir türlü çıkaramıyordu. Adam arabadan uzaklaştı ve yanlış bir yere basıp da kaymamak için dikkatli adımlar atarak toprak setten aşağı inmeye koyuldu. Yanık tenliydi, beyaz ayakkabılarının içine çorap giymemişti, ayak bilekleri kırmızı ve inceydi. "Hayırlı günler," dedi. "Bakıyorum ufak bir kazaya kurban gitmişiniz."

"İki takla attık!" dedi babaanne.

"Bir," diye düzeltti adam. "Olayı baştan sona gördük biz. Hi-ram, dene şu arabayı hele, bakalım çalışıyor mu," dedi sessizce gri şapkalı oğlana.

"Neden tabanca taşıyorsun sen?" diye sordu John Wesley. "O tabancayla ne yapacaksın ki?"

"Bayan," dedi adam çocukların annesine, "bir zahmet o çocuklara ünleyip yanına oturmalarını söyler misin? Çocuklar sinirlerimi oynatıyor. Olduğunuz yerde kalıp oracıkta beraberce oturmanızı istiyorum hepinizden."

"Sen niye BİZE ne yapacağımızı söylüyorsun ki?" diye sordu June Star.

Arkalarındaki sıra sıra ağaçlar, kapkaranlık açık bir ağız gibi görünüyordu.

"Lütfen bayım, bakın," diye söze girdi Bailey birden, "inanın çok zor bir durumdayız. Biz bir... "

Babaanne bir çığlık koyverdi. Güçbela doğrulup ayağa kalktı ve adama öylece bakakaldı. "Sen o Ayarsız'sın!" dedi. "İlk bakışta tanıdım seni!"

"Evet bayan," dedi adam, tanınmaktan gayriihtiyari memnun olmuş gibi hafifçe gülümseyerek, "ama kim olduğumu hiç çıkar-masaydın hepiniz için daha hayırlı olurdu doğrusu."

Bailey başını keskin bir hareketle çevirip annesine öyle bir şey dedi ki çocuklar bile dehşete düştü. İhtiyar hanım ağlamaya başladı ve Ayarsız'ın yüzü kızardı.

"Bayan," dedi, "boş yere üzme canını. Bazı zaman insan gönlünden geçmeyen şeyler söyler, olur öyle. Öyle demek istememiştir sana, eminim."

"Bir hanımefendiyi vurmaya elin varmaz, öyle değil mi?" dedi babaanne ve kol ağzından temiz bir mendil çıkarıp onu gözlerine çarpmaya koyuldu.

Ayarsız ayakkabısının burnuyla toprağa küçük bir delik oydu, sonra deliği gerisingeri örttü. "Öyle bir şeye mecbur kalmayı inan hiç istemezdim," dedi.

"Bak," dedi babaanne neredeyse bağırarak, "senin iyi bir insan olduğunu biliyorum. Damarlarında dolaşan kanın alelade olmadığı her halinden belli. İyi bir aileden geldiğine adım gibi eminim!"

"Doğru bayan," dedi, "onlardan iyisi yoktur." Gülümseyince, sağlam, beyaz bir dizi diş sergiledi. "Tanrı annemden daha iyi bir kadın yaratmışsa ben de ne olayım, babacığım da altın kalpli bir adamdı, henı de ne altın, yirmi dört ayar," dedi. Kırmızı eşofman üstü giyen oğlan arkalarına dolanmış, kalça hizasında tuttuğu tabancasıyla dikiliyordu. Ayarsız yere çömeldi. "O çocuklardan gözünü ayırmayasın Bobby Lee," dedi. "Onlardan nasıl sinir aldığımı iyi bilirsin." Altısının birden önü sıra birbirlerine sokulmuş halde oturuşuna baktı, sanki konuşacak bir konu bulamazmış da bu yüzden mahcup olmuş gibiydi. "İşe bakın, havada tek bulut yok," diye gözlemledi, başını kaldırıp göğe bakarak. "Güneş de meydanda değil gerçi, ama tek bir bulut da yok."

"Evet, güzel bir gün," dedi babaanne. "Sana bir şey söyleyeyim mi," dedi, "bana sorarsan kendine Ayarsız demen çok yanlış, çünkü ben içten içe iyi bir adam olduğunu biliyorum. Sana şöyle bir bakınca bile görebiliyorum bunu."

"Sus artık!" diye bağırdı Bailey. "Sus! Hepiniz susur, bu işi bana bırakın!" Az sonra öneatılıp koşmaya başlayacak bir koşucu gibi çömelmişti yere, ama hiç kımıldamadı.

"Sağ olasın bayan, eksik olma," dedi Ayarsız ve tabancasının dipçiğiyle toprağa küçük bir daire çizdi.

"Bu arabayı adam etmeyi yanın saat say," diye seslendi Hi-ram, açık kaputun üzerinden onlara doğru bakarak.

"O zaman senle Bobby Lee, bu bayla şu küçük oğlanı alıp şu yana bir gezmeye götürün ilkin," dedi Ayarsız, Bailey ile John Wes-ley'yi işaret ederek. "Çocuklar sana bir şey soracaklarmış," dedi Bailey'ye. "Birrica etsem onlarla beraber ağaçlığın oraya kadar gider misin?"

"Bakın," diye atıldı Bailey, "çok müşkül bir durumdayız! Kimse durumun vahametinin farkında değil," derken sesi çatallandı. Gömleğindeki papağanlar kadar mavi ve parlak olan gözleri taş kesilmiş gibi duruyordu.

Babaanne sanki koruluğa oğluyla birlikte gidecekmiş gibi uzanıp şapkasını düzeltmeye davrandı, ama daha dokunur dokunmaz şapkanın kenarı kopup elinde kaldı. Elindeki kenarlığa bakarak bir saniye boyunca durdu, neden sonra paçavraya dönmüş hasırın yere düşmesine göz yumdu. Hiram, ihtiyar bir adama yardım eder gibi Bailey'yi kolundan çekip ayağa kaldırdı. John Wesley babasının eline yapıştı ve Bobby Lee de peşlerinden gitti. Koruluğa doğru uzaklaştılar ve o karanlık kıyıya vardıklan an, Bailey arkasına döndü ve çıplak, boz bir çam ağacının gövdesine tutunarak bağırdı: "Bir dakikada dönerim anne, bekle beni!"

"Hemen şimdi geri gel!" diye bağırdı annesi acı acı, ama birlikte koruluğa dalıp gözden kayboldular.

"Bailey evladım!" diye seslendi babaanne acıklı bir sesle, ama aynı anda önünde çömelmiş oturan Ayarsız'a bakıyor olduğunu idrak etti. "Senin iyi bir insan olduğunu biliyorum, nasıl diye sorma, biliyorum işte," dedi ümitsizce. "Sıradanlıkla uzaktan yakından alakan yok senin!"

"Hayırbayan, iyi bir insan filan değilim ben," dedi Ayarsız bir saniye sonra, sanki ihtiyar hanımın dediğini kafasında uzun uzadıya ölçüp tartmış gibi. "Gerçi dünyanın en kötü insanı da sayılmam ya. Benim peder abilerimle ablalarımdan daha başka cins bir köpek olduğumu söyler dururdu. 'Bu işler böyledir,' derdi, 'insan var, etliye sütlüye hiç karışmadan yaşar gider, insan

var illa deşer de deşer, her bir şeyin nedenini nasılını öğrenmedikçe rahat edemez. Aha bizim oğlan da böyle, illaki her şeyi kurcalayacak, onu da bilecek bunu da. Nah şuraya yazıyorum, hayatta bulaşmadığı şey kalmayacak bunun!'" Kara şapkasını taktı, birden havaya baktı, sonra yeniden mahcup olmuş gibi koruluğun derinliklerine doğru çevirdi başını. "Sizin gibi bayanların karşısında böyle gömleksiz mömleksiz duruyorum ama, kusura kalmayın," dedi omuzlarını hafifçe kamburlaştırarak. "Kaçtığımızda sırtımızdaki mapushane urbalarını gömdüydük, belimizi doğrultana kadar böyle idare ediyoruz işte. Üstümüzdekileri de yolda rastladığımız kimselerden ödünç aldık zaten," diye açıkladı.

"Hiç önemli değil, öyle şeyin lafını etmeye değmez," dedi babaanne. "Belki Bailey'nin valizinde fazladan bir gömleği vardır."

"Şimdi hemen bakar gelirim," dedi Ayarsız.

"Onu nereye götürüyorlar?" diye bağırdı çocukların annesi.

"Benim peder de âlem adamdı ya," dedi Ayarsız. "Bir bakışta insanın içini okurdu, kimse tufaya düşüremezdi onu. Öyle benim gibi kanunla hükümatla başı belaya girmedi, o ayn. Onların dilinden konuşmasını, nabza göre şerbet vermesini bilirdi de ondan."

"Sen de dürüst bir hayat sürebilirsin, yeter ki bunu gerçekten iste," dedi babaanne. "Bir yere yerleşip rahat bir hayat sürmek ne kadar güzel olurdu düşünsene, her an peşimde kim var diye tasalanıp durmak zorunda kalmazdın hiç değilse."

Ayarsız ihtiyar hanımın dediğini düşünürmüş gibi tabancasının dipçiğiyle toprağı kazımayı sürdürdü. "Evet bayan, her an illaki birileri peşimizde," diye mırıldandı.

Babaanne adamın şapkasının altından görünen kürekkemikle-rinin nasıl da ince olduğunu fark etti, çünkü ayağa kalkmış ona tepeden bakıyordu. "Hiç dua ediyor musun?" diye sordu.

Adam başını iki yana salladı. Babaannenin tek görebildiği kü-rekkemikleri arasında iki yana salınan kara şapka oldu. "Hayır bayan," dedi.

Koruluktan bir silah sesi yükseldi, hemen ardından bir tane daha. Sonra sessizlik. Miyar hanımın başı bir anda görünmez bir el tarafından çevrilmişçesine o yöne döndü. Rüzgânn derin, tatminkar bir iç çekiş gibi ağaçların tepelerinde gezindiğini işitebiliyordu. ”Bailey evladım!” diye seslendi.

”Kilisede şarkı söylediydim bir zaman,” dedi Ayarsız. ”Girip çıkmadığım iş kalmadı ya. Askerlik desen ettim, karada denizde, hem memlekette hem gurbette, iki sefer de evlendim, mezarcılık yaptım, demiryolunda ırgatlıkettim, ToprakAna'yı sürdüm, birka-sırgadan sağ çıktım, bir seferinde bir adamı canlı canlı yaktıklarını gördüm.” Başını kaldırıp birbirlerine sokulmuş oturan anneyle küçük kızına, onların bembeyaz kesilmiş yüzlerine, camlaşmış gözlerine baktı. ”Bir kadının kırbaçlandığına bile şahit oldum,” dedi. "Dua et, dua,” diyebildi babaanne, "dua et...”

"Hiçbir zaman dakötü bir oğlan değildim hatırladığıma göre,” dedi Ayarsız neredeyse hülyalı bir sesle. ”Ama kendimce bir yol tutturmuş giderken bir an geldi, bir kabahat işledim ve mapusha-neye tıkıldım. Orada diri diri gömdüler beni.” Başını kaldırdı, sabit bir bakışla ondan yana bakarak babaannenin gözünü kendisinden ayırmamasını sağladı.

”İşte o zaman dua etmeye başlaman gerekirdi,” dedi ihtiyar hanım. 'ilk seferinde ne yapmıştın da seni hapise attılar peki?"

”Sağına dönsen duvar,” dedi Ayarsız yeniden bulutsuz göğe bakarak, ”soluna dönsen duvar. Başını kaldırsan tavan, aşağı baksan yer. Ne yapıp da oraya düştüğümü inan ki kendim de unuttum gitti, bayan. Kaç gün kaç gece oturup kafamı kırdım, neydi o kabahat diye bulup çıkarmaya çalıştım, daha da bilmiyorum ne ettiğimi, hatırlayamıyorum. Arada bir aklıma gelir gibi oluyordu sanki, öyle zannediyordum, ama hiç gelmedi.”

”Belki seni yanlışlıkla hapse atmışlardı,” diye mırıldandı ihtiyar hanım belli belirsiz.

”Yok bayan,” dedi. ”Yanlışlık manlışlık değildi. Hakkımda kâğıtlar vardı ellerinde.”

"Bir şey çalmışsındır herhalde," dedi babaanne.

Ayarsız küçümser bir edayla hafifçe gülümsedi. "Kimsenin hiçbir şeyinde gözüm yoktu ki," dedi. "Mapusta bir deli doktoru vardı, o söylediydi, güya babamı öldürmüşüm de ondan deliğe atmışlar beni, ama tabii kuyruklu yalandı. Benim peder dokuz yüz on dokuz senesinde gripten öldü, o sıra bir salgın vardı, benim nereden alakam olsun onun ölümüyle. Mount Hopewell Baptist kilisesinin mezarlığına gömdüler onu, inanmazsan git kendi gözlerinle gör."

"Dua etsen," dedi ihtiyar hanım, "İsa yardım ederdi sana."

"Doğru diyorsun," dedi Ayarsız.

"O zaman neden dua etmiyorsun madem?" diye sordu babaanne birden zevkten titreyerek.

"Kimsenin yardımına muhtaç değilim ben," dedi adam. "Kendi başıma gayet güzel geçinip gidiyorum."

Bobby Lee ile Hiram sallana sallana koruluktan geri döndüler. Bobby Lee üstünde parlak mavi papağanlar olan bir gömlek taşıyordu elinde.

"O gömleği at hele bana Bobby Lee," dedi Ayarsız. Gömlek ona doğru uçup omzuna kondu ve adam gömleği sırtına giydi. Babaanne gömleğin kendisine neyi hatırlattığını bir türlü çıkaramadı. "O işler senin bildiğin gibi değil bayan," dedi Ayarsız gömleğin önünü iliklerken. "Çok şeyler gördüm geçirdim, sonunda şunu anladım, suç dediğinin ne olduğu hiç fark etmiyor. İster onu yap ister bunu, ha adam öldürmüşsün ha arabasından bir teker aşırmışsın, hepsi bir, çünkü er ya da geç nasıl olsa ne yaptığını unutup gideceksin ve yalnızca cezanı çekeceksin."

Çocukların annesi sanki nefes alamıyormuşçasına öğürür gibi sesler çıkarmaya başlamıştı. "Bayan," dedi Ayarsız, "küçük kızla sen, Bobby Lee ve Hiram'la beraber şu yana kadar yürüyüp kocana katılır mısın rica etsem?"

"Evet, teşekkür ederim," dedi anne ölgün bir sesle. Sol kolu omzundan aşağı cansız cansız sarkıyor, öbür kolunda da uykuya dalmış bebeği tutuyordu. "Bayana yardım et Hiram," dedi Ayarsız, kadın kucağında

bebekle hendeğin kenarından tırmanıp çıkmaya çabalarken. "Sen de, Bobby Lee, o küçük kızın elinden tut."

"Ben onunla el ele tutuşmak istemiyorum," dedi June Star. "Domuza benziyor."

Şişman oğlan kızardı ve güldü, kızın koluna yapıştığı gibi Hi-ram ile annesinin peşinden onu koruluğa doğru sürükledi.

Ayarsız'la yalnız kalınca, babaanne sesini yitirdiğini fark etti. Havada ne bir bulut vardı, ne de bir damla güneş. Etrafında ağaçlardan başka hiçbir şey yoktu. Ona dua etmesi gerektiğini söylemek istiyordu. Birkaç kez ağzını açıp kapadı, ama nafile, hiç ses çıkmadı. Nihayet 'Isa, İsa," derken buldu kendini, İsa sana yardım eder anlamında söylüyordu bunu, ama ağzından öyle bir çıkmıştı ki, küfür ettiği de sanılabilirdi.

"He ya, bayan," dedi Ayarsız onunla aynı fikirdeymiş gibi. "İsa her bir şeyin dengesini bozdu. Esasında O'nun başına gelen işin, benim başıma gelenden pek bir farkı yoktu, lakin O bir suç işlememişti, benimse suç işlediğimi kanıtlayabiliyorlardı çünkü hakkımda kâğıtlar vardı ellerinde. Tabii," dedi, "o kâğıtları bana hiç göstermediler. Ondan temelli, her şeyin altına imzamı basıyorum artık. Çok zaman önce kendi kendime dedim ki, bir imza bul kendine, yaptığın her şeyi bir güzel yazıp altını imzala, aklın varsa da o kâğıtları bir kenarda sakla. İşte o zaman ne yaptığını bilirsin, suçu cezanın yanına getirip koyarsın, bakalım tutuşuyorlar mı, böylecene sana yanlış yapıldığını kanıtlayacak bir şey olur elinde. Kendime Ayarsız diye isim taktım," dedi, "çünkü bir kefeye işlediğim bütün kabahatleri, öbürüne de ceza niyetine bana çektirdikleri onca çileyi koyduğumda ayarları birbirini tutmuyor."

Ağaçların arasından önce kulak tırmalayan bir çığlık, hemen peşinden de bir silah sesi geldi. "Birinin öldüresiye cezalandırıldığı yerde, başkasının hiç cezalandırılmaması sana doğru geliyor mu bayan?"

"Tanrım!" diye çığlık attı ihtiyar hanım. "Yemin ederim asil bir kan dolaşıyor damarlarında! Bir hanımefendiyi vurmaya elinin varmayacağını

biliyorum! İyi bir aileden geldiğini biliyorum! Yalvarırım sana! İsa aşkına, bir hanımefendiyi vurmamalısın. Bütün paramı veririm sana!"

"Bayan," dedi Ayarsız, gözlerini kadının üzerinden aşırıp koruluğun derinliklerine dikerek, "ölünün mezarcıya bahşiş verdiği daha duyulmamış."

İki el daha ateş edildi ve babaanne susuzluktan inim inim inleyen ihtiyar bir hindi gibi başını kaldırıp, "Bailey evladım, Bailey evladım!" diye seslendi kalbi parçalanacakmışçasına.

"Şu dünyada ölüleri diriltebilmiş tek kişi İsa'ydı," diye sürdürdü Ayarsız, "ve de bunu yapmaması lazımdı. Her şeyin dengesini bozdu. Sahiden dediğini yaptıysa, o zaman işin kolay, her bir şeyden vazgeçer O'nun peşine takılırsın, ha şayet yapmadıysa o zaman elinde avucunda kalan son birkaç dakikanın sefasını sürmekten gayrı yapacağın bir şey yok, şu kısacık ömrünü en kral şekilde değerlendirmeye bakarsın, artık birini mi öldürürsün, evini mi yakarsın, daha başka bir fenalık mı yaparsın, orası sana kalmış. Fenalıktan daha zevkli bir şey yok hayatta." Sesi neredeyse bir hırıltıya dönmüştü şimdi.

"Belki ölüleri diriltmemiştir," diye geveledi ihtiyar hanım, ne dediğini bilmeden; başı öyle kötü dönüyordu ki bacaklarını altına alarak hendeğe yığılırcasına çöküverdi.

"O günleri şahsen görmedim, o yüzden diriltmemişti diyemem," dedi Ayarsız. "Keşke o zamanlan yaşasaydım," dedi yumruğunu toprağa indirerek. "O günleri görmeyişim haksızlık, çünkü orada olsaydım kesin olarak bilirdim. İnan bana bayan," dedi yüksek sesle, "orada olsaydım eğriyi doğruyu bilirdim, şimdi olduğum gibi olmazdım o zaman." Sesi çatladı çatlayacak gibiydi ve babaannenin düşünceleri bir an berraklaştı. Adamın yüzünü ken-disininkine sokulmuş olarak, sanki ağlayacakmış gibi çarpılmış halde gördü ve mırıldandı: "Tabii ya, sen benim yavrularımdan birisin. Benim öz evladımsın!" Uzanıp adamın omzuna dokundu.

Ayarsız, bir yılan tarafından sokulmuş gibi geriye sıçradı ve onu göğsünden üç kere vurdu. Sonra silahını yere bıraktı, gözlüğünü çıkarıp temizlemeye koyuldu.

Hiram ile Bobby Lee koruluktan döndüler ve hendeğin tepesinde dikilip, tıpkı bir çocuğunkiler gibi altına toplanmış bacakları ve bulutsuz gökyüzüne doğru gülümseyen yüzüyle bir kan gölünün ortasında yan oturur yan yatar vaziyette yığılıp kalmış babaanneyi seyre durdular.

Gözlüğü yokken, Ayarsız'ın gözleri kızarık, solgun ve savunmasız görünüyordu. 'ihtiyarı buradankaldırın da öbürlerini attığınız yere atın," dedi bacağına sürtünen kediyi kucağına alarak.

"Kocakarı az geveze değildi, di mi?" dedi Bobby Lee, bir türkü tutturup hendeğe doğru inerken.

"Aslında iyi birkadın olabilirdi," dedi Ayarsız, "tabii ömrünün her anı yanı başında onu zımbalayacak biri olaydı."

'1yi eğlendik!" dedi Bobby Lee.

"Kapa çeneni, Bobby Lee," dedi Ayarsız. "Şu hayatta gerçekten zevkli olan tek bir şey yok."

IRMAK

BABASI ekose bir paltoyu elini kolunu çekiştire çekiştire sırtına giydirirken çocuk karanlık salonun ortasında boş çuval gibi cansız durmuş surat asıyordu. Sağ kolu paltonun yen ağzına takılmıştı, ama baba buna aldırmadan paltonun önünü ilikledi ve çocuğu yan aralık kapıdan uzanan solgun, çilli ele doğru iteledi.

"Doğru düzgün giydiremedin," dedi yüksek bir ses koridordan.

"O zaman bir zahmet sen giydir allah aşkına," diye homurdandı baba. "Sabahın köründe bu kadar oluyor. Saat daha altı, insaf." Üstünde bir bornoz vardı ve ayaklan çıplaktı. Çocuğu dışan çıkanp kapıyı kapatmaya çalışırken kadının kapı ağzında bezelye yeşili uzun paltosu ve keçe başlığıyla bir hayalet gibi belirdiğini gördü.

"Bir de ikimizin yol parası var," dedi kadın. "Tramvaya binmemiz lazım, o yüzden iki misli tutar."

Parayı getirmek üzere yeniden yatak odasına yollandı; geri döndüğünde çocuk bu kez kadınla birlikte salonun orta yerinde duruyordu. Kadın hesap yapmakla meşguldü. "Sizin yanınızda kalacak olsaydım, şu izmaritlerin pis kokusuna dayanamaz kaçardım," dedi kadın bir yandan çocuğun paltosunu düzeltirken.

"Al bakalım şu bozukluklan," dedi baba. Kapıya gitti, kapıyı ardına kadar açıp bekledi.

Kadın parayı saydıktan sonra paltosunun içine bir yere sakladı ve gramofonun hemen yukarısında asılı duran bir suluboya resme yöneldi. "Ayrıca saatin kaç olduğunu gayet iyi biliyorum," dedi, yeğin renklere bulanmış eğri büğrü düzlemlere kanşan kara çizgilere alıcı gözle bakarak. "Her işim saatle çünkü. Akşam vardiyam onda başlıyor ve sabaha karşı beşte anca bitiyor, Vine Caddesi tramvayıyla buraya gelmem de bir saat çektiğine göre, eder altı."

"Ya, demek öyle," dedi adam. "Eh, bu akşam sekiz-dokuz gibi dönmüş olursunuz değil mi?"

"Daha geç de olabilir," dedi kadın. "Irmağın oraya, bir şifa toplantısına gideceğiz. Bu akşamki vaizin yolu kolay kolay düşmüyor buralara, gelmişken kaçırmamak lazım. Ben olsam buna tek kuruş vermezdim," dedi başıyla resmi işaret ederek, "bu kadarını ben de yaparım."

"Pekâlâ, Bayan Connin, akşama görüşürüz o halde," dedi adam parmaklarını kapının üzerinde sabırsızlıkla tıkırdatarak.

Yatak odasından donuk bir ses, "Bana bir buz kesesi getir," diye seslendi.

"Annesinin hasta olduğuna çok üzüldüm, yazık," dedi Bayan Connin. "Nesi var?"

"Bilmiyoruz," diye homurdandı adam.

"Vaizden onun için de dua etmesini rica ederiz. Bir sürü insanı iyi etti. Peder Bevel Summers. Bir ara ona görünse faydası olurdu belki."

"Evet belki," dedi adam. "Akşam görüşürüz olmaz mı," diye ekleyip onlan uğurlamadan yatak odasına doğru gözden kayboldu.

Bumu ve gözleri akan küçük çocuk kadına sessizce gözlerini dikti. Dört-beş yaşındaydı. Yüzü uzunca, çenesi çıkık, yan kapalı gözleri birbirlerinden epeyce uzaktaydı. Dışarı salıverilmeyi bekleyen kocamış bir koyun gibi sessiz ve sabırlı görünüyordu.

"Bu vaizi seveceksin, gör bak," dedi kadın. "Peder Bevel Sum-mers. Hele bir de ilahi söylerken duy sen onu."

Yatak odasının kapısı birden açıldı, baba başını dışarı uzatıp "Güle güle koca adam. İyi eğlenceler," diye seslendi.

"Güle güle," dedi küçük çocuk ve vurulmuş gibi yerinden sıçradı.

Bayan Connin suluboya resme bir kez daha baktı. Sonra dışarı çıkıp asansörü çağırdılar. "Ben hayatta öyle bir resim yapmazdım," dedi kadın.

Dışarıda ışıksız, boş binalar göğün önünü dört bir yandan kesiyor, kül rengi sabahı gözlerden gizliyordu. "Hava her zaman açar," dedi kadın, "ama bu sene ırmakta vaaz dinleme fırsatı bir daha ele geçmez. Bumunu sil şeker çocuk."

Oğlan bumunu paltosunun koluna silmeye davrandı ama kadın onu durdurdu. "Çok ayıp, öyle olur mu hiç," dedi. "Mendilin nerede senin?"

Kadın beklerken çocuk ellerini cebine sokup ararmış gibi yaptı. "Bazı insanlar çocuğun üstünü başını hiç düşünmüyor, cebine bir mendil koymayı akıl edemedikten sonra çırçıplak sal sokağa daha iyi," diye mırıldandı kadın kahvenin camekanından yansıyan aksine. "Al bakalım." Cebinden kırmızı mavi çiçekli bir mendil çıkardı, eğilip çocuğun bumunu silmeye başladı. "Sümkür şimdi güzelce," dedi ve çocuk sümkürdü. "Al sende kalsın. Cebine koy."

Çocuk mendili katlayıp özenle cebine koydu, sonra birlikte köşeye doğru yürüdüler ve kapalı bir marketin cephesine yaslanıp tramvayı beklemeye koyuldular. Bayan Connin paltosunun yakasını arkadan şapkasıyla

kavuşacak şekilde kaldırdı. Gözleri kapanmaya başlamıştı, sırtı duvara yaslanmış halde uykuya dalabilirmiş gibi duruyordu. Küçük çocuk kadının elini hafifçe sıktı.

"Adın ne senin?" diye sordu kadın uykulu bir sesle. "Yalnızca soyadını biliyorum, iyi mi. Nasıl oldu da adını sormayı akıl edemedim."

Adı Harry Ashfield'di ve o âna dek bir kez olsun aklından adını değiştirmek geçmemişti. "Bevel," dedi.

Bayan Connin dikelip sırtını doğrulttu. "Şu tesadüfe de bak!" dedi. "Sana söyledimdi ya, vaizin adı da Bevel!"

"Bevel," diye tekrar etti çocuk.

Bir anda gözünde mucizevi bir şeye dönüşüvermişçesine çocuğa bakakaldı kadın. "Bugün seni onunla tanıştırmam şart oldu," dedi. "Öyle bildiğin vaizlerden değil o. Bir şifacı. Gerçi Bay Con-nin'e bir faydası dokunmamıştı. Bay Connin adamın kerametine inanmıyordu ama bir kereliğine olduktan sonra her şeyi denemeye razıyım diyordu. Kamında geçmeyen bir sancısı vardı."

Tramvay ıpıssız sokağın bir ucunda sanbirbenek şeklinde belirdi.

"Şimdi devlet hastanesinde yatıyor," dedi kadın, "midesinin üçte birini aldılar. Hiç değilse hepsini almadılar diye İsa'ya bin kere şükretsin diyorum ya, kimseye şükretmeye niyeti olmadığını söylüyor. Şu işe bak, gel de şaşırma," diye mırıldandı, "Bevel ha!"

Beklemek için raylara doğru gittiler. "Beni de iyileştirecek mi?" diye sordu Bevel.

"Neyin varmış ki senin?"

"Açım," dedi çocuk epeyce düşündükten sonra.

"Kahvaltı etmedin mi?"

"Ettim ama o zaman acıkmaya zamanım yoktu ki," dedi çocuk.

"Madem öyle eve gittiğimizde ikimiz de bir şeyler yeriz," dedi kadın. "Hadi bakalım, ben hazırım."

Tramvaya binip vatmanın birkaç sıra arkasına oturdular ve Bayan Connin Bevel'ı kucağına aldı. "Şimdi uslu uslu otur ki ben de biraz uyuyabileyim, olmaz mı," dedi. "Sakın kucağımdan kalkma yalnız." 1'aşını arkaya yasladı ve çocuk onu seyrederken gözleri yavaş yavkş kapandı, açılan ağzı kimi altın kimi yüzünden bile kara birkaç uzun, aralıklı dişi ortaya serdi; müzikli bir iskelet gibi tıslayıp ötmeye başladı. Tramvayda vatmanla onlardan başka kimse yoktu; çocuk kadının uyuduğunu görünce, çiçekli mendili cebinden çıkarıp açtı ve onu dikkatle inceledi. Sonra mendili yeniden katladı, paltosunun astarında bir fermuar açıp onu güzelce oraya sakladı ve çok geçmeden kendi de uyuyakaldı.

Kadının evi tramvay hattının bitiminden sekiz yüz metre kadar ileride, biraz içerlek bir yerdeydi. Önü sıra bir veranda uzanan, teneke çatılı, kerpiç bir evdi bu. Verandada tıpatıp aynı çilli suratlı, boy boy üç küçük oğlan çocuğu ve saçına sardığı bigudilerin fazlalığından başı aynı çatı gibi insanın gözünü alırcasına parlayan uzun boylu bir kız vardı. Oğlanlar onların peşleri sıra içeri girdiler ve hemen Bevel'ın etrafını sardılar. Ona hiç gülümsemeksi-zin, sessizce bakmaya başladılar.

"Bu Bevel," dedi Bayan Connin, paltosunu çıkarırken. "Vaizin adaşı olması ne tesadüf, değil mi? Bunlar da J.C., Spivey ve Sinclair, verandadaki de Saralı Mildred. O paltonu çıkar da karyolanın demirine as Bevel."

Oğlanlar düğmelerini açıp paltosunu çıkarırken onu seyrettiler. Paltoyu karyola demirine asarken de gözlerini üstünden ayırmadılar, sonra da paltoya bakmaya başladılar. Sonra birden arkalarını dönüp dışarı çıktılar, verandada kafa kafaya verip fısıl fısıl bir şeyler konuştular aralarında.

Bevel odanın ortasında durmuş etrafına bakıyordu. Odanın bir tarafı mutfak, bir tarafı yatak odasıydı. Bütün ev iki göz odadan, iki de verandadan ibaretti. Yer tahtalarına sürtünerek sırtını kaşımaya kendini kaptırmış açık renkli bir köpeğin kuyruğu ayağının dibinde, iki döşeme tahtası arasında bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Bevel köpeğin

kuyruğuna doğru sıçradı, ama tecrübeli hayvan çocuğun ayakları yere bastığında çoktan oradan çekilmişti bile.

Duvarlar resimlerle ve takvimlerle doluydu. Yan yana duran iki yuvarlak fotoğrafta her ikisi de sarkık dudaklı ihtiyar bir adamla bir kadın görünüyordu ve başka bir fotoğrafta da gözlerinin üzerini sarmış kıl öbekleri arasından fırlayan fırça kaşları burnunun kemerinde bir çalı yığını gibi kavuşan bir adam vardı; adamın yüzünün kalan kısmı sarp bir kayalık gibi cascavlak duruyordu. "Bu

Bay Connin," dedi Bayan Connin, ocağın önünden bir an uzaklaşıp çocuğun yanı başında resme hayranlıkla bakarak. "Ama artık bu resimdeki haline benzemiyor." Bevel'ın gözleri Bay Connin' den yatağın üzerinde duran renkli bir resme kaydı bu kez. Resimdeki adam beyaz bir çarşafa bürünmüştü, saçları uzundu, başının üzerinde altın bir halka vardı ve birkaç çocuk kendisini seyrederken bir tezgahın üzerinde tahta kesiyordu. Tam bu adamın kim olduğunu soracaktı ki oğlanlar yeniden içeri girdiler ve el ederek kendilerini takip etmesini istediler Bevel'dan. Yatağın altına kaçıp ayaklardan birine sarılmayı düşündü önce, ama oğlanların üçü birden hiç kımıldamaksızın, çilli ve sessiz, öylece dikilmiş bekliyorlardı ve bir saniye sonra çaresiz peşlerine düştü, onları biraz geriden takip ederek verandaya çıkıp arkalan sıra evin köşesinden dolandı. Pürtük pürtük sarı yabani otların bürüdüğü bir tarlanın içinden geçerek, az sonra çocuğu tepe aşağı içine sarkıtmayı tasarladıkları, bir buçuk metrekarelik tahtadan çatma bir kafesten ibaret olan domuz damının yolunu tuttular. Oraya varınca dönüp sırtlarını dama yaslayarak sessizce onu beklediler.

Çok yavaş ilerliyor, bir sakatlığı varmış da yürüyemiyormuş gibi bacaklarını mahsus birbirine bindirip duruyordu. Bir keresinde bakıcısı kendisini unuttuğunda parkta yabancı birtakım çocuklar onu tekme tokat dövmüşlerdi, ama her şey olup bitene dek başına gelecekleri hiç tahmin edememişti. Keskin bir çöp kokusu almaya ve vahşi bir hayvanın seslerini duymaya başladı. Damın yarım metre uzağında durup solgun olmaya solgun, ama inatçı bir çehreyle bekledi.

Oğlanlar yerlerinden kımıldamadı. Üçüne birden bir haller olmuş gibiydi. Sanki peşinden bir şey geliyormuşçasına çocuğun başının üzerindeki bir noktaya dikilmişti gözleri, ama çocuk başını çevirip de gelenin ne olduğuna

bakmaya korkuyordu. Oğlanların çilleri soluk, gözleri cam gibi sabit ve kurşuniydi. Yalnızca kulakları hafifçe seğiriyordu. Hiçbir şey olmadı. Nihayet ortada duranları, "Annem bizi öldürür," dedi, sıkkın ve hevesi kınlmış halde dönüp damın üstüne tırmandı, aşağıya sarkarak içeri baktı.

İçi bir anda rahatlayıveren Bevel bunun şaşkınlığıyla yere oturdu ve oğlanlardan yana sırıttı.

Damın üstüne tünemiş oğlan ona gözlerini dikip sert sertbak-tı. "Hey sen," dedi bir saniye sonra, "buraya tırmanamıyorsan, şu aşağıdaki tahtayı kaldırıp domuzlara oradan bakabilirsin istersen." Sanki bu sözleriyle çocuğa bir lütufta bulunuyordu.

Bevel hayatında gerçek bir domuz görmediyse de kitabın birinde resmini görmüşlüğü vardı ve domuzların sırıtır gibi ağızlan, yuvarlak yüzleri ve papyonları olan kıvırcık kuyruklu, küçük, pembe, şişko hayvanlar olduğunu biliyordu. Eğilip hevesle tahtaya asıldı. "Sıkı çek," dedi oğlanların en küçüğü. "Zaten çürük çarık bir şey. O çiviyi çıkar yalnız."

Uzun, kırmızımsı çiviyi pörsümüş tahtadan çıkardı.

"Şimdi tahtayı yukarı itip yüzünü yaklaştır da..." diye akıl vermeye başladı usul bir ses.

Yüzünü çoktan yaklaştırmış, içeri bakmaya davranmıştı ki birden kül rengi, ıslak ve aksi başka bir yüz kendisininkini ittirmeye başladı ve tahtanın altından sıyrılıp çıktığı gibi onu devirip yere serdi. Bir şey tepesinde horladı, sonra yeniden saldırıya geçip onu yerde yuvarladı, sırtından ittirip kaldırdı ve çocuk san tarlada çığlık çığlığa bağırıp can havliyle koşarken sıçraya hoplaya peşinden gitmeye başladı.

Üç Connin olup bitenleri hiç istiflerini bozmadan seyrettiler. Damın üstünde oturanları, aşağı sarkan tahtayı ayağıyla beceriksiz bir şekilde kaldırıp yerine yerleştirdi. Haşin yüzleri biraz olsun gülmemişti, ama sanki büyük bir ihtiyaçları kısmen de olsa giderilmiş gibi daha az gergin görünüyorlardı. "O domuzu saldı ya, annemden çekeceği var," dedi en küçükleri.

Bayan Connin arka verandaya çıkmıştı ve çocuk merdivenlere varır varmaz Bevel'ı yakalayıp kucağına aldı. Domuz evin altına doğru koştu ve soluk soluğa bir köşeye sinip bekledi, ama çocuk beş dakika boyunca bağırıp durdu. Kadın nihayet çocuğu sa-kinleştirebildiğinde ona kahvaltısını verdi ve yerken kucağında oturmasına müsaade etti. Yavru domuz iki basamağı tırmanıp verandaya çıktı ve sinekliğin önünde durup başını düşmanca eğerek içeri bakmaya koyuldu. Uzun bacaklı, kambur bir hayvandı ve kulaklarından birinin bir kısmı kemirilmişti.

"Kışt, defol git!" diye bağırdı Bayan Connin. "Benzinliğin sahibi Bay Paradise'a benziyor aynı," dedi kadın. "Bugün şifacıya gittiğimizde göreceksin onu. Kulağında kanser var. İyileşmediğini göstermek için hiçbir toplantıyı kaçırmaz, illaki gelir."

Yavru domuz birkaç saniye daha kısık gözlerle onları süzdükten sonra ağır ağır uzaklaştı. "Onu görmek istemiyorum," dedi Be-vel.

En önde çocuğun elini tutan Bayan Connin, arkasında peş peşe dizilmiş üç oğlan, en arkada ise içlerinden biri olur da yola fırlarsa Bayan Connin'e seslenebilmek için tetikte bekleyen uzun boylu kız, Sarah Mildred olduğu halde ırmağın yolunu tuttular. Otobanın kıyısında ağır ağır süzülen, iki ucu sivri, eski bir gemi iskeletini andırıyorlardı. Beyaz pazar güneşi biraz gerilerinden onları takip ediyor, onlara yetişmeye kararlıymış gibi kır bir bulutun topağından hızla yukarı tırmanıyordu. Bevel kenardan yürüyor, Bayan Connin'in elini tutarak betonun yanından aşağı doğru meyleden turuncu mor çukurluğa bakıyordu.

Oturduğu eve gelen ya da kendisini parka götüren herzaman-ki bakıcılar yerine onu günübirliğine yanına katıp gezdiren Bayan Connin'e denk geldiği için ne kadar şanslı olduğunu düşündü. Evinden uzaklaşınca insan daha çok şey öğreniyordu. Daha öğlen bile olmadan İsa adında bir marangoz tarafından dünyaya getirildiğini öğrenmişti sözgelimi. Bugüne dek, kendisini dünyaya getiren kişinin ona sürekli iğne yapan ve isminin Herbert olduğunu zanneden Sladewall adında sarı bıyıklı, şişman bir doktor olduğunu sanmıştı, ama bu bir şaka olsa gerekti. Onun evinde çok şaka yapılırdı ne de olsa. Önceden üstünde düşünmüş olsaydı İsa'nın "hadi ya" veya "hay aksi" ya da "Tannın" gibi bir sözcük yahut bir zamanlar onlan

kandınp ellerinden zorla bir şey almış biri olduğu fikrine vanrdı herhalde. Bayan Connin'e yatağının üzerindeki resimdeki çarşaflı adamın kim olduğunu sorduğunda, kadın bir süre ağzı açık vaziyette yüzüne bakakalmıştı. Sonra "O İsa," demiş ve yüzüne bakmayı sürdürmüştü.

Birkaç dakika sonra ayağa kalkmış, öbür odadan bir kitap alıp gelmişti. "Gördün mü bak," demişti kitabın kapağını açarak, "bu benim büyük büyükannemindi. Dünyalan verseler vazgeçmem bu kitaptan." Parmağını lekeli bir sayfanın üzerindeki kahverengi bir yazının altında gezdirdi. "Emma Stevens Oakley, 1832," dedi. "Bundan daha kıymetli bir yadigâr olabilir mi? Üstelik her kelimesinde İncil'in has hakikati." Sayfayı çevirdi ve çocuğa kitabın adını okudu: "On İki Yaşından Küçük Okurlar için ha'nın Hayatı." Sonra çocuğa kitabı okumaya koyuldu.

Kapağı soluk kahverengi, kenarlan altın renkli küçük bir kitaptı ve eskimiş macun gibi kokuyordu. İçi resimlerle doluydu, hatta resimlerden birinde o marangoz, bir adamın içinden bir domuz sürüsünü kovuyordu. Gerçek domuzlardı bunlar, kül rengi ve aksi yüzlüydüler ve Bayan Connin İsa'nın bunlann hepsini bir adamın içinden çıkanp defettiğini söylemişti. Okumayı bitirdiğinde çocuğun yere oturup resimlere bir daha bakmasına izin vermişti.

Şifacıya gitmek için yola çıkmalanndan hemen önce çocuk kadına görünmeden kitabı paltosunun astannın içine indirmeyi başarmıştı. Bu yüzden de şimdi paltosunun bir tarafı öbüründen daha aşağı sarkıyordu. Yolda yürürlerken dingindi, kafasında bin bir hayal uçuşuyordu; neden sonra, otobandan çıkıp da hanımeli kümeleri arasından kıvnla büküle uzanan uzun kırmızı balçık patikaya saptıklannda deli deli hoplayıp zıplamaya, fırlayıpartık önleri sıra uzaklaşıp gitmekte olan güneşi yakalamak istercesine kadının eline asılmaya başladı.

Toprak yolda bir süre yürüdükten sonra mor otlarla benek benek bezenmiş bir tarladan geçtiler ve toprağın kalın çam iğnelerinden görünmez hale geldiği bir ormanın gölgeliğine daldılar. Çocuk ömründe ormana ayak basmamıştı ve yabancı topraklara giri-yormuşçasına sakıngan gözlerle sürekli bir o yana bir bu yana bakarak dikkatli dikkatli yürüyordu. Ayaklarının altında çatırdayan kırmızı yapraklar arasından kıvrıla büküle

bayır aşağı inen bir patikada ilerlediler ve bir an kayıp düşmemek için yakındaki bir dala sarıldığında, bir ağaç kovuğunun karanlığına gömülmüş cam gibi donuk iki altın-yeşil gözün içine baktı. Bayırın dibinde orman birdenbire aralanıp önce orasında burasında siyah-beyaz ineklerin seçildiği bir çayırlığa, sonra bir şelale gibi kademe kademe alçalan ağaç sıralarının ardından, güneşin aksinin bir elmas gibi mıhlanmış durduğu geniş, kavuniçi bir ırmağa açıldı.

Irmağın onlardan taraftaki kıyısında ayakta kümelenmiş, ilahi söyleyen insanlar vardı. Arkalarına uzun masalar kurulmuştu ve ırmağın yukarısından gelen bir yola birkaç araba, çeşit çeşit kamyon park edilmişti. Çayırlıktan aceleyle indiler çünkü elini gözlerine siper eden Bayan Connin vaizin çoktan suyun içinde yerini almış olduğunu görmüştü. Sepetini alelacele masalardan birinin üstüne bıraktı ve yemeklere musallat olmasınlar diye üç oğlanı ite kaka önüne katarak kalabalığın arasına daldı. Bevel'ın elini bırakmadan insanların arasından kendine yol açıp önlere doğru ilerledi.

Vaiz kıyıdan üç metre kadar açıkta duruyor, ırmağın suyu dizlerine dek geliyordu. Paçaları ıslanmayacak şekilde kıvrılmış haki bir pantolon giyen uzun boylu, gençten bir adamdı. Sırtında mavi bir gömlek vardı, boynuna kırmızı bir fular dolamıştı, ama şapkasızdı ve açık renkli saçlarından şakaklarına inen favorileri birer kavis çizerek avurtlarına doğru uzanıyordu. Yüzü baştan aşağı kemikten ve ırmaktan yansıyan kızıl ışıktan olmaydı. Öyle genç görünüyordu ki, on dokuz yaşında bile olabilirdi. Genizden gelen yüksek bir sesle, ellerini ardında kavuşturup başını arkaya yatırarak şarkı söylüyor, gür sesi kıyıdakilerin sesini bastırıyordu.

İlahiyi yüksek perdeden bir notayla bitirdi ve sessizce durup suya bakmaya, suyun içinde ayaklarını oynatmaya koyuldu. Sonra başını kaldınp kıyıda duran insanlara baktı. Birbirlerine iyice bitişmiş bekleşiyorlardı; yüzleri ciddi olmaya ciddi ama sabırsızdı ve bütün gözler onun üzerindeydi. Yeniden ayaklarını oynattı.

"Buraya neden geldiğinizi belki biliyorum," dedi aynı genizden gelen sesle, "belki de bilmiyorum."

"Şayet buraya İsa için gelmediyseniz, benim için de gelmemişsiniz demektir. Acınızı ırmağın sularına gömmeye, yalnızca bunu nasıl yapabileceğinizi görmeye geldiyseniz İsa için gelmemişsiniz demektir. Acınızı ırmağın sularına gömemezsiniz," dedi. "Kimseye böyle bir vaatte bulunmadım ben." Durdu ve dizlerine baktı.

"Bir keresinde bir kadını iyi ettiğini gözlerimle gördüm!" diye bir ses yükseldi birden kalabalığın arasından. "Topallaya topalla-ya geldiği yerden sapasağlam yürüyüp gittiğini gördüm o kadının!"

Vaiz bir ayağını kaldırdı, sonra onu indirip diğerini kaldırdı. Neredeyse gülümser gibiydi, ama tastamam bir gülümseme de değildi yüzündeki. "Şayet bunun için geldiyseniz, boşuna beklemeyin, hemen evinize dönün," dedi.

Sonra başıyla kollarını havaya kaldırdı ve bağırdı: "Sözlerime kulak verin ey insanlar! Sadece tek bir ırmak vardır, o da İsa'nın kanından halk olmuş Hayat Irmağı. Acınızı gömecekseniz işte bu ırmağa gömmelisiniz, İnanç Irmağı'na, Hayat Irmağı'na, Sevgi Ir-mağı'na, İsa'nın Kanından olma o bereketli, kırmızı ırmağa ey insanlar!"

Sesi giderek yumuşadı, nağmeli bir sesle sürdürdü sözlerini. "Bütün ırmaklar o biricik Irmak'tan gelir ve tıpkı okyanusa dökülür gibi yeniden ona dönerler; ancak inanırsanız acınızı o Irmak'a gömebilir, ondan kurtulabilirsiniz, çünkü günahı sırtlamak için yaratılmış olan Irmak'tır o. Başlı başına acıyla yoğrulmuş bir Irmak' tır, acının ta kendisiyle ey insanlar ve arınıp temizlenmek için de ağır ağır, aynı şu ayaklarımı saran yaşlı kırmızı sular gibi ağır ağır İsa'nın Krallığı'na doğru akmaktadır."

"Sözlerime kulak verin," diye şakıdı. "Markos'ta murdar ruhlu adam hakkında yazılanları okudum ben, Luka'da kör adam hakkında yazılanları okudum, Yuhanna'da ölü adam hakkında yazılanları, hepsini bir bir okudum! İyi dinleyin ey insanlar! Bu Ir-mak'ı böyle kırmızı eden aynı kan, o adamı murdarlığından arındırdı, o kör adamın gözlerini açtı, o ölü adamı mezarından sıçrattı! Ey devasız derdi, hastalığı, illeti olanlar," diye haykırdı, "durmayın o Kan Irmağı'na gömün derdinizi, o Acı Irmağı'na

gömün hastalığınızı ve her hastalığın, her illetin İsa'nın Krallığına doğru akıp gidişini seyre durun."

Adam vaazını verirken Bevel'ın uykulu gözleri gökyüzünde sessizce dönenen iki kuşun çizdiği ağır daireleri takip ediyordu. Irmağın karşı yakasında, ardından koyu mavi ağaç tepelerinin ve ufuk çizgisine gelip dayamış tek tük çamın seçildiği kırmızılı-al-tın sarılı alçak bir sasafras koruluğu vardı. Daha da arkada, ta uzakta şehir dağın bir yamacını sarmış bir siğil kümesi gibi yükseliyordu. Kuşlar döne döne alçaldılar, en uzun çamın tepesine usulca kondular ve sanki göğü bir başlarına taşırmış gibi kamburlarını çıkarıp durdular.

"Acınızı gömmek istediğiniz Yaşam Irmağı şayet buysa, yaklaşın," dedi vaiz, "ve dertlerinizi bu sulara salın. Ama sakın ola dertlerinizin böylece bittiğini sanmayın; bu yaşlı kırmızı ırmak burada son bulmuyor çünkü. Bu yaşlı, kırmızı ıstırap nehri ağır ağır akarak ta İsa'nın Krallığı'na gidiyor ey insanlar. Bu ihtiyar, kırmızı ırmak vaftiz olmak için birebirdir, inancınızı sularına teslim edin, inananlar için birebirdir, acınızı sularına gömün, ıstırabı dindirmeye de birebirdir, ama bilin ki sizi kurtaracak olan şu çamurlu sular değildir. Bu hafta bu ırmağın dolaşmadığım köşesi kalmadı. Sah günü Fortune gölündeydim, bir sonraki gün ideal' daydım, cuma günü karımla birlikte hasta bir adamı ziyaret etmeye Lulawil-low'a gittik. Ama o insanlar içinde şifa bulan kimse olmadı," dedi ve yüzü bir an daha da kırmızı bir ateşle yandı. "Kimseye şifa vaadinde bulunmadım ben."

O konuşurken titrek bir gölge, kelebek gibi çırpınırcasına önlere doğru ilerlemeye başlamıştı - kollan zangır zangır titreyen, başı ise omuzlarının arasından az sonra düşüverecekmiş gibi sallanıp duran ihtiyar bir kadındı bu. Kıyıya varınca ırmağa doğru eğilmeyi başardı ve titreyen kollarını suya koyverdi. Sonra daha da eğildi, yüzünü olduğu gibi suya daldırdı, nihayet üstünden başından sular süzülerek sırılsıklam halde doğrulup kalktı; yine çırpına titreye, kendi etrafında körü körüne bir-iki kez döndü, biri uzanıp kolundan tuttuğu gibi onu gerisingeri kalabalığın içine çekmese, daha da dönecekti.

"On üç yıldır bu halde," diye bağırdı kaba saba bir ses. "Şu şapkayı elden ele geçirin de oğlana parasını verin artık. Onun için gelmiş, kırmayın

gönlünü." Irmağıniçindekigenç vaizi hedef alan bu çığırtkanlığı yapan, müzelik, gri renkli upuzun bir otomobilin tamponuna eğri büğrü bir kaya gibi çökmüş oturan irikıyım yaşlı bir adamdı. Başında bir kulağını örten, ötekini ise sol şakağındaki mor bir şişliği gözler önüne serecek şekilde açıkta bırakan kül rengi bir şapka vardı. Ellerini dizlerinin arasından sarkıtmış, öne doğru iki büklüm halde oturuyordu ve küçük gözleri yan kapalıydı.

Bevel adama bir kere baktı, sonra Bayan Connin’in paltosunun kıvrımları arasına sığınıp saklandı.

Irmaktaki oğlan yaşlı adamdan yana şöyle bir göz atıp hemen yumruğunu havaya kaldırdı. "İsa'ya mı inanacaksınız yoksa şeytana mı, bir karar verin!" diye haykırdı. "Ya birine ya öbürüne şahadet edin!"

"Kendim bizzat yaşadım gördüm," diye yükseldi bir kadının esrarengiz sesi kalabalığın arasından, "kendi tecrübemden biliyorum, bu peder şifa verebiliyor. Gözlerim kördü, açıldı! İsa'ya şahadet ediyorum!"

Vaiz kollarını hemen havaya kaldırıp daha önce Irmak ve İsa' nın Krallığı hakkında söylediklerini tekrarlamaya girişti; bu arada yaşlı adam tamponun üstünde oturmayı sürdürüyor, kısık gözlerle vaizden yana dik dik bakıyordu. Bevel arada bir Bayan Connin'in

ardından yaşlı adama bakmaktan kendini alamıyordu.

Bir tulumla kahverengi bir palto giyen bir adam ırmağa eğilip elini çabucak suya daldırdı, çıkarıp biraz salladı ve doğruldu; sonra kadının biri kucağındaki bebeği sığlığa götürüp bebeğin ayaklarına su serpti. Bir adam kalabalıktan az öteye gitti, kıyıya oturup ayakkabılarını çıkardı ve ırmağın içine girip biraz yürüdü; yüzünü gittiğince arkaya yatırarak suyun içinde birkaç dakika dikildi, derken gerisingeri yürüyüp ırmaktan çıktı ve ayakkabılarını giydi. Bütün bunlar olurken vaiz hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi şarkı söylüyordu.

Vaiz ilahiyi bitirdiği an Bayan Connin Bevel'ı kucaklayıp havaya kaldırdı ve "Beni dinle peder,” dedi, "bugün şehirli bir çocuğa bakıcılık yapıyorum, aha burada yanımda. Anneciği hasta, senden onun için dua etmeni istiyor.

Tesadüfe bak, adı Bevel bu çocuğun! Yanlış duymadınız, Bevel ya!” Sırtını dönüp arkasındaki insanlara bakarak, "aynı pederinki gibi. Ne tesadüf ama, değil mi?" dedi.

Kalabalıktan mırıltılar yükseldi ve Bevel dönüp kadının omzunun üzerinden kendisine bakan yüzlere sırıttı. "BeveC diye bağırdı şen şakrak bir sesle.

"Söyle hele Bevel," dedi Bayan Connin, "sen hiç vaftiz edilmiş miydin?"

Çocuk yalnızca sırıtmakla yetindi.

"Vaftiz edildiyse şaşanın doğrusu," dedi Bayan Connin, pedere dönüp kaşlarını manalı manalı kaldırarak.

"Buraya geçirin onu," dedi vaiz ve kıyıya doğru geniş bir adım atarak çocuğu yakaladı.

Çocuğu bir koluyla tutup sırıtan yüzüne baktı. Bevel tuhaf bir şekilde gözlerini devirdi ve yüzünü öpecekmiş gibi pederinkine yapıştırdı. "Benim adım Bevvvuuul," dedi derinden gelen, gür bir sesle, sonra da dilinin ucuyla dudağını çepeçevre yaladı.

Vaiz gülümsemedi. Kemikli yüzü kaskatıydı ve kısık gri-mavi gözleri neredeyse renksiz gökyüzünü yansıtıyordu. Arabanın tamponunda oturan yaşlı adamdan gürültülü bir kahkaha koptu ve Bevel vaizin yakasına arkadan yapışıp onu sıkı sıkı tuttu. Deminki sı-ntış yüzünden şimdiden silinmişti. Aniden bunun bir şaka olmadığını sezdi içten içe. Onun evinde her şey şakadan ibaretti. Oysa vaizin yüzüne birkere bakmak bile, onun ne dediği ne de yaptığı hiçbir şeyin şaka olamayacağını anlamasına yetmişti. "Adımı annem koymuş," dedi bir çırpıda.

"Hiç vaftiz edildin mi?" diye sordu vaiz.

"O ne demek?" diye mınldandı çocuk.

"Eğer seni vaftiz edersem," dedi vaiz, 'İsa'nın Krallığı'na girebileceksin. Istırap ırmağında yıkanacaksın evlat, sonra da hayat ırmağının derin sularında yol alacaksın. Bunu ister misin?"

"Evet," dedi çocuk; o zaman eve dönmem gerekmeyecek, nehrin dibinde yüzeceğim, diye düşündü içinden.

"Bir daha eskisi gibi olmayacaksın," dedi vaiz. "Tann'nın çocuğu sayılacaksın." Sonra yüzünü insanlara döndü ve yeniden vaaz vermeye koyuldu; bu arada Bevel da adamın omzunun üzerinden beyaz güneşin, ırmağın orasına burasına saçılmış kınklanna bakıyordu. Birden vaiz, "Tamam, seni şimdi vaftiz edeceğim," dedi ve daha fazla konuşmaya gerek duymadan çocuğu daha sıkı tuttu, baş aşağı çevirdi ve başını suya daldınverdi. Vaftiz duasını okurken çocuğu suyun altında tuttu, derken çektiği gibi onu yeniden sudan çıkardı ve güçlükle nefes alan çocuğa haşin gözlerle bakmaya koyuldu. Bevel'ın gözleri kapkara kesilmiş, büyümüştü. "Artık sen de Tanrı'nın çocuğu sayılırsın," dedi vaiz. "Önceden sayılmıyordun bile."

Küçük çocuk ağlayamayacak kadar sarsılmıştı. Çamurlu suyu ağzından tükürdü ve ıslak yeniyle gözlerini, yüzünü ovuşturdu.

"Annesini unutma," diye seslendi Bayan Connin. "Anneciği için dua etmeni istiyor senden. Hasta çünkü."

"Tannm," dedi vaiz, "şu anda şahadet getirmek için aramızda bulunamayan, hasta bir kulun için dua ediyoruz. Annen hastanede mi yatıyor?" diye sordu. "Acı mı çekiyor?"

Çocuk vaize baktı. "Daha yataktan kalkmadı," dedi istemeden yüksek çıkan şaşkın bir sesle. "Akşamdan kalma hastası." Ortalığa öyle bir sessizlik çökmüştü ki, güneşin kırık parçalarının suya çarparken çıkardığı sesleri bile duyabiliyordu.

Vaiz öfkeli ve afallamış görünüyordu. Kırmızı renk yüzünden çekilip boşandı ve gökyüzü gözlerini koyultur gibi oldu. Kıyıdan gürültülü bir kahkaha çınladı ve Bay Paradise, "Hadi oğlum, kim tutar seni! Akşamdan kalmalık illetine tutulmuş kadına şifa bahşet!" diye bağırıp yumruğuyla dizini dövmeye başladı.

"Yorucu bir gün geçirdi," dedi çocukla birlikte evin kapısında duran Bayan Connin, partinin halen devam ettiği salona göz kesilerek. "Yatma zamanı

çoktan geçmiştir herhalde." Bevel'ın gözlerinden biri kapalıydı, öbürü de kapanmaya yüz tutmuştu; bumu akıyordu, ağzı açıktı ve ağzından nefes alıyordu. Islak ekose paltosunun bir yanı sarkmış, yerleri süpürüyordu.

Anası şu siyah pantolonlu olsa gerek, diye düşündü Bayan Connin; siyah, uzun saten pantolonlu, sandaletli, ayak tırnaklan kırmızı ojeli olan. Bacaklarını havada çaprazlamış, başını da kolçağa yaslamış halde kanepede uzanıyor, kanepenin yansını kaplıyordu. Çocuğu görünce istifini bozmadı.

"Merhaba Harry," dedi. "Günün güzel geçti mi bari?" Uzun solgun bir yüzü vardı, hoş, ifadesiz bir yüzdü bu ve patates rengi dümdüz saçları arkada toplanmıştı.

Baba parayı getirmek üzere ortadan kayboldu. feride iki çift daha vardı. Adamlardan biri, menekşe mavisi renkli küçük gözleri olan sarışın bir adam, sandalyesinde doğrulup öne doğru eğilerek, "Söylesene Harry, günün güzel geçti mi bakalım koca adam?" dedi.

"Onun adı Harry değil, Bevel," dedi Bayan Connin.

"Onun adı tabii ki Harry," dedi anne kanepeden. "Ömrümde Bevel diye bir isim duymadım. Bu da nereden çıktı şimdi?"

Küçük oğlan ayakta uyuyacak gibi duruyor, başı her saniye biraz daha öne düşüyordu; birden başını kaldırdı ve gözlerinin birini açtı; diğeri açılmıyordu.

"Bu sabah adının Bevel olduğunu söyledi bana," dedi Bayan Connin afallamış bir edayla. "Aynı bizim vaizin adı gibi. Bütün gün nehir kıyısında, bir şifa toplantısındaydık. Adının, vaizinki gibi Bevel olduğunu söyledi. Ben de onun yalancısıyım."

"Bevel'mış!" dedi annesi. "Tannın! Nebiçim bir isimse..."

"Bahsettiğim vaizin adı Bevel ve buralarda ondan iyisi bulunmaz," dedi Bayan Connin. "Aynca, bilginiz olsun diye söylüyorum," diye ekledi meydan okurcasına, "vaiz bugün bu çocuğu vaftiz etti!"

Anne yattığı yerden hışımla doğruldu. "Ne hakla!" diye homurdandı.

"Dahası da var," dedi Bayan Connin, "kendisi aynı zamanda bir şifacı ve sizin iyileşmeniz için bizzat dua etti."

'İyileşmem için mi!" dedi anne bu kez neredeyse bağırarak. "Neyim varmış da iyileşecek mişim allah aşkına?"

"Hastalığınız var ya," dedi Bayan Connin buz gibi bir sesle.

Baba geri dönmüş, elindeki parayı kadına vermek için Bayan Connin'in yanı başında bekliyordu. Gözlerinin içi yol yol kızarmıştı. "Anlat, lütfen devam et," dedi, "şu hastalıktan biraz daha bahset de ben de duyayım. Çünkü tam olarak neyi kastettiğini..." Elindeki banknotu salladı ve lafının gerisini getirmedi. "Duayla şifa bulmak ne kadar ucuzmuş meğer," diye mırıldandı.

Bayan Connin, gözünden hiçbir şey kaçmayan bir iskelet edasıyla bir an olduğu yerde kımıldamadan durup salonun içerisine dik dik baktı. Sonra parayı almadan arkasını döndü, kapıyı çarpıp gitti. Baba belli belirsiz gülümseyerek misafirlerine döndü ve omuz silkti. Salondakilerin gözü Harry’deydi. Küçük oğlan yatak odasına doğru badi badi yürümeye koyuldu.

"Buraya gel Harry," dedi annesi. Oğlan sanki düğmesine basılmış gibi yönünü değiştirip gözlerini biraz olsun açmaksızın annesine doğru yollandı. "Bugün neler olduğunu anlat bakalım bana," dedi çocuk önüne geldiğinde. Çocuğun paltosunu çıkarmaya girişti.

"Bilmiyorum," diye geveledi çocuk ağzının içinde.

"Bal gibi de biliyorsun," dedi anne, elinde tuttuğu paltonun bir tarafının daha ağır çektiğini hissederek. İç astarın fermuarını açtı ve dışarı fırlayan kitapla pis mendili yere düşmeden yakaladı. "Bunları nereden aldın?"

"Bilmiyorum," dedi çocuk ve ganimetlerini annesinin elinden kapmaya çalıştı. "Onlar benim. Bayan Connin onları bana verdi."

Anne mendili yere attı ve kitabı çocuğun boyunun yetişeme-yeceği şekilde havaya kaldırıp açtı, okumaya başladı; daha bir saniye geçmeden yüzüne abartılı, komik bir ifade yerleşti. Diğerleri de kadının çevresini aldılar ve omzunun üstünden kitaba baktılar. "Aman Tanrım," dedi biri.

Adamlardan biri kalın gözlüklerinin ardından kitaba alıcı gözüyle uzun uzun baktı. "Kıymetli bir şey bu," dedi. "Koleksiyoncu işi bir parça." Bunu demesiyle birlikte kitabı diğerlerinin elinden kapıp başka bir sandalyeye geçti.

"Sakın George'a kaptırmayasınız bu kitabı, sonra bir daha yüzünü göremezsiniz," dedi kız arkadaşı.

"Şaka yapmıyorum, sahiden kıymetli bir şey," dedi George. "1832'den kalma."

Bevel yeniden dönüp uyuduğu odaya doğru gitti. Kapıyı arkasından kapattı, karanlıkta yavaşça yatağa doğru yürüdü, oturup ayakkabılarını çıkardı ve örtünün altına girdi. Bir dakika sonra bir ışık huzmesi, annesinin uzun siluetini içeri aldı. Kadın parmak uçlarında yürüyerek usulca içeri girdi ve çocuğun yatağının kenarına oturdu. "O budala vaiz bozuntusu benim hakkımda ne dedi?" diye fısıldadı. "Bugün ne yalanlar uydurdun bakalım canım?"

Çocuk gözlerini sıkı sıkı yumdu ve annesinin sesini sanki çok uzaktan gelirmiş gibi işitti, kendisi nehrin dibinde, annesiyse yüzündeymiş gibi. Kadın çocuğu omzundan sarstı. "Harry," dedi eğilip ağzını çocuğun kulağına yanaştırarak, "adamın ne dediğini söyle bana." Çocuğu çekip doğrulttu ve oğlan nehrin ta dibinden çekilip alınmış gibi hissetti kendini. "Söyle bana," diye fısıldadı anne ve ağzından yayılan acı koku, çocuğun yüzünü kapladı.

O solgun oval çehreyi karanlıkta burnunun dibinde gördü. "Artık eskisi gibi değilsin dedi," diye mırıldandı. "Artık sayılıyor-muşum."

Biraz sonra kadın çocuğu gömleğinin önünden tutarak gerisingeri yastığın üzerine bıraktı. Bir an tepesinde durdu ve dudaklarını usulca alnına

değdirdi. Sonra kalktı ve kalçalarını hafifçe sallayarak ışık huzmesinin içinden geçip uzaklaştı.

Erkenden uyanmamıştı ama uyandığında apartman dairesi hâlâ karanlık ve sessizdi. Bir süre bumunu karıştırıp gözlerini ovuşturarak öylece uzandı. Sonra yatağında doğruldu ve camdan dışarı baktı. Cam yüzünden kül rengine bulanan güneş soluk soluk sızıyordu içeri. Yolun karşısındaki Empire Oteli'nde siyahi bir temizlikçi kadın, başını kavuşturduğu kollarının üzerine yaslamış, üst kattaki pencerelerden birinden aşağıya bakıyordu. Kalktı, ayakkabılarını giydi, önce tuvalete, oradan da ön taraftaki salona gitti. Sehpanın üzerinde bulduğu, üstlerine ançüez sürülmüş iki krakeri yedi, şişenin birinin dibinde kalmış zencefilli gazozdan biraz içti ve dolanıp kitabını aradı, ama kitap ortalıkta yoktu.

Buzdolabının belli belirsiz uğultusu sayılmazsa, ev sessizdi. Mutfağa daldı, iki dilim üzümlü ekmek buldu, yarım kavanoz fıstık ezmesini aralarına güzelce sürüp yüksek mutfak taburesine tırmandı ve arada bir bumunu omzuna silerek oturup sandviçini yavaşça çiğnemeye koyuldu. Bitirdiğinde bir kutu çikolatalı süt buldu ve içti. Aslında demin salonda gözüne kestirdiği zencefilli gazozu içmeyi bin kat tercih ederdi, ama açacakları onun erişemediği bir yerde saklıyorlardı. Yiyecek namına ne kaldığına bakmak için buzdolabının içini kolaçan etti - annesinin unutup gittiği büzüşmüş bazı sebzeler, satın alıp sıkmadığı, kararmış bir sürü portakal çarptı gözüne; üç-dört çeşit peynir, bir de kesekâğıdına sarılı ne idüğü belirsiz bir şey vardı, bundan gerisi bir domuz kemiğinden ibaretti. Buzdolabının kapısını açık bırakıp yeniden karanlık salona doğru süzüldü ve kanepeye oturdu.

Annesiyle babasının öğlen birden önce yataktan çıkmayacaklarına, sonra da öğle yemeği için hep beraber bir lokantaya gitmek zorunda kalacaklarına hükmetti. Henüz boyu yemek masasına yetişmiyordu, bu yüzden de garson bebek sandalyesi getirecekti, ama bebek sandalyesi için de çok büyüktü. Ortadaki minderin üzerinde, kanepeyi topuklarıyla tekmeleyerek oturdu. Sonra ayağa kalkıp, her zaman yaptığı bir şeymiş gibi küllüklerin içine, sigara izmaritlerine bakarak salonda dolanmaya koyuldu. Kendi odasında resimli kitapları ve yapbozları vardı; ama bunların büyük çoğunluğu yırtılıp parçalanmıştı çünkü yeni kitaplar ve yapbozlar elde etme yolunun

elindekileri parçalamaktan geçtiğini keşfetmişti. Evdeyken yemek yemek dışında yapacak pek bir şey yoktu genelde; yine de bunca yemeye şişman bir çocuk değildi.

Birkaç küllüğü yere boca etmeye karar verdi. Yalnızca birkaçını boca ederse annesi kazara düştüklerini zannederdi. İki tanesini boşaltıp külleri parmağıyla halıya güzelce yayıp yedirdi. Sonra yere uzandı, havaya kaldırdığı ayaklarını inceleyerek bir süre yattı. Ayakkabıları hâlâ ıslaktı ve elinde olmadan ırmağı düşünmeye başladı.

Yüzündeki ifade, aradığını kendisinin bile bilmediği bir şeyin, önü sıra giderek ete kemiğe büründüğünü görürmüşçesine, gayet yavaş bir şekilde değişti. Sonra bir anda ne yapmak istediğinden emin oldu.

Ayağa kalktı, parmak uçlarında yürüyerek anne babasının yatak odasına süzüldü ve içerideki loş ışıkta durarak annesinin el çantasını arandı. Bakışları kadının yatağın kenarından yere sarkan uzun, solgun kolundan babasının oluşturduğu beyaz tümseğe, oradan da üstü kalabalık mı kalabalık yazı masasına kaydı, nihayet bir sandalyenin arkalığına asılı duran el çantasının üzerinde sabitlen-di. Gidip çantadan bir tramvayjetonu ile yarım paket dolusu "Can

Simidi" naneşekeri aldı. Sonra daireden çıktı ve köşede tramvaya yetişti. Yanına bavul almamıştı çünkü o evde, saklamak isteyeceği hiçbir şey yoktu.

Tramvay son durağa gelince indi ve önceki gün Bayan Con-nin ile birlikte yürüdükleri yoldan aşağı ilerlemeye başladı. Kadının evinde kimse olmayacağını biliyordu çünkü üç oğlanla kız okula gidiyorlardı ve Bayan Connin kendisine hafta arası evlere temizliğe gittiğini söylemişti. Kadının avlusunun önünden geçti ve ırmağa giderken tuttukları yola düştü. Kerpiç evlerin aralan genişledikçe genişledi, bir süre sonra toprak yol bitti ve otobanın kenarından yürümek zorunda kaldı.

Önünde turuncu bir benzin pompası bulunan bir kulübenin yanından geçti, ama kapı ağzında durmuş, belli bir hedefi olmaksızın öylesine dışarı bakmakta olan yaşlı adamı görmedi. Bay Paradise portakal suyunu içiyordu. Gözlerini kısıp elindeki şişenin üzerinden yolun aşağısında gözden kaybolan küçük ekose paltolu karaltıya bakarak meşrubatını ağır ağır içip

bitirdi. Sonra boş şişeyi bir sıranın üzerine koydu ve gözlerini kısmayı sürdürerek gömleğinin yeniyle ağzını sildi. Kulübeye girdi ve şekerleme rafından otuz santim uzunluğunda, üç santim kalınlığında bir naneşekeri çubuğu alıp arka cebine soktu. Sonra arabasına atladı ve otobanda yavaşça yol alarak çocuğun peşine düştü. Mor otlarla benek benek bezenmiş tarlaya gelene dek toz toprak içinde kalmış, terden sırılsıklam kesilmiş Bevel, ormana olabildiğince çabuk ulaşabilmek için tarlayı koşar adım yürüyüp geçmişti. Ormana bir defa kendini atınca ağaçtan ağaca giderek evvelki gün geçtikleri patikayı bulmaya çalıştı. Nihayet çam iğnelerinin arasında çiğnenmiş bir çığır buldu ve ağaçların arasından kıvrıla büküle dimdik aşağı uzanan patikayı görünceye dek çığın takip etti.

Otomobilini yolun biraz gerisinde bırakmış olan Bay Paradise, hemenher günoturmayı âdetedindiği yere yürüyerek gitmiş, elinde yemsiz bir oltayla önü sıra akıp duran ırmağa sabit gözlerle bakarak oturmaktaydı. Böylece otururken uzaktan bakan biri, ben-zetse benzetse çalıların arasında yan yarıya kaybolmuş asırlık bir kayaya benzetirdi onu.

Bevel yaşlı adamı hiç görmedi. Yalnızca kırmızı-san bir ışıltıyla parıldayan ırmağı gördü ve ayakkabılarıyla paltosunu çıkarmaya gerek duymadan ırmağa girip sudan koca bir yudum aldı ağzına. Birazını yuttu, kalanını tükürdü ve göğsüne kadar gelen suyun içinde öylece durup etrafına bakındı. Gökyüzü soluk mavi ve bulutsuzdu, gözeriminde kalan kısmı ağaçların tepeleriyle saçak saçak çevrelenmiş halde -güneşin açtığı delik sayılmazsa- yekpare uzayıp gidiyordu. Suyun yüzüne çıkmış olan paltosu çocuğu hoppa bir nilüfer yaprağı gibi çevreliyor, çocuk da güneşte sırıtarak duruyordu. Artık vaizlerle oyalanmamakta kararlıydı; onun yerine kendi kendini vaftiz edecek, sonra da ırmakta İsa'nın Krallığı' nı bulana dek yoluna devam edecekti. Daha fazla vakit harcamaya niyeti yoktu. Başını hemencecik suya daldırdı ve dibe yaylandı.

Saniye geçmeden ıklayıp tükürmeye başladı ve başı yeniden suyun yüzeyinde belirdi; yeniden dalmayı denedi, yine aynı şey oldu. Irmak onu içine kabul etmiyordu. Bir kez daha denedi ve bu kez nefesi kesilerek yüzeye çıktı. Vaiz onu suyun altında tuttuğunda da böyle olmuştu - onu yüzünden yukarı iten bir şeyle savaşmak zorunda kalmıştı. Birden durup düşündü: Yine bir şakaydı bu, saçma sapan bir şakaydı o kadar! Bunca yolu

nasıl da boş yere teptiği aklına gelince o iğrenç ırmağa vurmaya, etrafa sular saça saça onu yumruklayıp tekmelemeye başladı. Ayaklan yerden kesilmişti bile. Sinirinden ve acısından boğuk bir çığlık koyverdi. Sonra bir bağırtı duydu, başını çevirdi ve dev bir domuzu andıran bir yaratığın kırmızı beyaz bir sopayı ona doğru sallayıp bağırarak sulara bata çıka üstüne geldiğini gördü. Suya daldı ve bu kez alesta bekleyen akıntı uzun, müşfik bir el gibi onu yakaladı, hızla öne, sonra da aşağıya çekiverdi. Bir an hiçbir şey düşünemeden şaşkınlıktan donakaldı: Ama hızla hareket etmekte ve bir yerlere doğru yol almakta olduğunu anlayınca bütün öfkesi ve korkusu bir anda kayboldu.

Bay Paradise'ın başı arada sırada suyun yüzüne çıkıyordu. Nihayet ırmağın ta aşağılarında bir yerde yaşlı adam ilkel bir su canavarı gibi ayağa dikildi ve fersiz gözlerini uzayıp giden ırmağın görebildiği en uzak yerine dikerek elleri bomboş kalakaldı.

1

/ng. "Ye" anlamında. -ç.n

DÜŞMANLA GECİKMİŞ BİR KARŞILAŞMA

GENERAL SASH yüz dört yaşındaydı. Üniversiteden mezun olacağı güne dek büyükbabasının yaşaması için her gece dizlerinin üzerine çöküp dualar eden altmış iki yaşındaki torunu Sally Poker Sash ile aynı evde oturuyordu. Torunun mezuniyeti General' in hiç umurunda değildi ya, o günü göreceğinden yana en ufak bir şüphesi yoktu. Yaşamak onun için öyle bir alışkanlığa dönüşmüştü ki, başka herhangi bir durumu tasavvur dahi edemiyordu. Sahnede üniformasıyla oturması söz konusu olsa bile, ki torunu öyle demişti, mezuniyet töreninin onun eğlence anlayışına pek uyduğu söylenemezdi. Öğretmenlerle öğrencilerin cüppeleriyle uzun bir geçit töreni yapacaklannı, yine de o gün orada bulunan hiç kimsenin onun üniforma kuşanmış haliyle boy ölçüşemeyeceğini söylemişti Sally. Söylemese sanki kendi bilmiyordu bunu, elbet öyle olacaktı ve o lanet olası cüppeliler de isterlerse cehennemin dibine dek yürüyüp geri dönsünler, ona vız gelir tırıs giderdi. Amerika güzelleriyle, Daytona Beach güzelleriyle, Queen Cotton güzelleriyle dolu gösteri arabalarının birbirini izlediği şenlik alaylannı severdi o. Şu anda en son ihtiyacı olan şey resmi bir tören alayıydı ve okul öğretmenleriyle dolu bir tören alayını izlemek onun gözünde Styks Nehri'ndeki ölüleri izlemekten farksızdı. Ama yine de, sırf kendisini görebilsinler diye sahnede üniformasıyla oturmaya razı gelmişti.

Sally Poker ise, General'in mezuniyetini çıkaracağından o kadar emin değildi. Son beş yılda büyükbabasında gözle görünür bir değişiklik olmamıştı ya yine de bu zaferden mahrum kalabileceğine dair kötü bir his vardı içinde, zira hep öyle olurdu, onun kaderi böyleydi. Son yirmi yıldır her yaz hiç sektirmeden yaz okuluna gidiyordu, çünkü o öğretmenliğe başladığında öyle unvan, derece, lisans gibi şeyler yoktu. O zamanlar, derdi, her şey normaldi, ama on altı yaşından itibaren her şey normal olmaktan çıkmış ve son yirmi yıldır, hesapta dinleniyor olması gereken yaz günlerinde, o kızgın güneşin altında üstü açık bir kamyonetle eyalet eğitim fakültesine taşınıp durmak zorunda kalmıştı. Gerçi sonbaharda okula döndüğünde yine bildiğini okur, sınıfta yazın kendisine öğretilenlerin tam tersini yapardı ya, bu onun adalet anlayışını tatmin etmeyen küçük bir intikamdı olsa olsa. General'in mezuniyet töreninde bulunmasını istiyordu çünkü kendisinin kim olduğunu, hangi değerleri temsil ettiğini, ya da kendi

deyişiyle "onu var eden anlı şanlı maziyi", böyle bir maziden nasiplenmemiş olan dünya âleme göstermek istiyordu. *Dünya âlem* derken kastettiği belli bir kişi değildi. Dünyanın çivisini çıkaran, adabıyla yaşama usullerini altüst eden bütün sonradan görmelereydi sözü.

Ağustosta, sahnede tekerlekli sandalyesinde oturan General'i arkasına alarak o kürsüye çıkacak, "Bakın da gözünüz adam görsün! İyice bakın! Benim ailem bu işte, sizi sonradan görmeler! Eski geleneklerin bayrağını dalgalandıran, şanlı şerefli, başı dik alnı açık bir ihtiyar! Haysiyetin! Şerefin! Cesaretin bayrağını! Gördünüz mü işte!" dercesine başını dimdik tutacaktı, kararlıydı. Bir gece rüyasında, "Gördünüz mü! Gördünüz mü işte!" diye bağırıp arkasına dönmüş ve büyükbabasını, yüzünde felaket bir ifadeyle, üstüne üstlük general şapkası sayılmazsa anadan üryan halde tekerlekli sandalyesinde otururken görmüş, hemen uyanmış, o gece bir daha uyumaya cesaret edememişti.

General'in kendisine kalsa, torunu sahnede oturması meselesini halledeceğine söz vermemiş olsa mezuniyet törenine adımını bile atmazdı. Ne var ki sahnede oturmayı seviyordu, sahne olsundu da çamurdan olsundu, onun için hiç fark etmezdi. Kendisini halen çok yakışıklı buluyordu. Ayağa kalkmayı başarabildiği eski günlerde, bir altmış beş boyunda aslan gibi adamdı. Arkadan omuzlarına kadar inen ak saçları vardı ve takma diş takmaya yanaşmıyordu, çünkü onsuz profilden çok daha çarpıcı göründüğü kanaatin-deydi. Resmi general üniformasını üstüne çektiğinde kimsenin onunla aşık atamayacağını çok iyi biliyordu.

Eyaletlerarasındaki savaşta giydiği üniformadeğildi bu. Aslına bakılırsa, o savaştadaha general olmamıştı. Muhtemelen bir piyade eri filandı, ne olduğunu kendi de hatırlamıyordu; işin aslı, o savaşı hiç hatırlamıyordu. Tıpkı bedeninin bir ucundan kırışıp büzüşmüş halde sarkan ve Sally Poker'ın küçük bir kızken tığ ile ördüğü mavi gri örtüyle örtülü, hissizleşmiş ayaklarını hatırlayamadığı gibi. Bir oğul yitirdiği İspanyol-Amerikan savaşını da hatırlamıyordu; hatta o oğlu bile hatırlamıyordu. Tarihle işi kalmamıştı çünkü onunla yeniden karşılaşacağını hiç sanmıyordu. Onun düşüncesine göre tarih tören alaylarıyla ilişkiliydi, hayatsa şenlik alaylarıyla ve o da şenlik alaylarını severdi. İnsanlar ona sürekli yok şunu hatırlıyor musun yok onu hatırlıyor musun diye

soruyorlardı - geçmişle ilgili sorulardan ibaret kasvetli, kara bir tören alayı. Oysa geçmişte onun için anlamlı olan tek bir olay vardı ve illa konuşacaksa başka şeyleri değil, onu anlatmayıyeğlerdi: on iki yıl önce general üniformasını aldığı ve o galaya katıldığı günü.

"Atlanta'da yaptıkları o galaya katılmıştım," diye anlatırdı verandasında oturan ziyaretçilerine. "Güzel kızlar etrafımı almıştı. Atlanta'da dediysem güneye mahsus küçük bir davet filan sanmayın ha. Sen ben bizim oğlanlık bir olay değildi yani. Buraya bakın, buraya. İnsanların dört bir yandan geldikleri, ülke çapında bir olaydı ve beni de davet etmişlerdi - hem de ta sahneye kadar. Öyle her ipini koparan da giremiyordu içeri. İçerideki herkes giriş için on dolar bayılmış, ismokinini kuşanıp da gelmişti. Ben de üniformamı giymiştim. Ceylan gibi bir kız öğleden sonra bir otel odasında vermişti onu bana."

"Otelin bir süitinde vermişti baba, hatırlarsan ben de oradaydım," derdi Sally Poker ziyaretçilere göz kırparak. "Genç bir hanımla bir otel odasında baş başa filan kalmadın sen."

"Kalmamışmışım, sen merak etme, kalsaydım da ne yapacağımı bilirdim," derdi ihtiyar General keskin bir bakışla ve ziyaretçiler kahkahayı koyverirlerdi. "Kız dediğim Hollywood kızıydı, Califomialıydı," diye sürdürürdü sözlerini. "Hollywoodluydu, ama filmde oynamıyordu. Oralarda güzel kızdan bol bir şey yok, haliyle onca kızı ne edeceklerini bilemediklerinden onları ekstradan sayıp öyle ortalıkta gezdiriyorlar, insanlara hediye götürmek, onlarla resim çekinmek gibi eften püften işlere koşuyorlar anca. Benim de resmimi çektiler o kızla. Yok yok, tek o değil, bir kız daha vardı. Biri sağımda, biri solumda, ben de ortalarında kollarımı bellerine dolamışım, hem de ne bel, ben di) ^yim dal, siz deyin fidan."

Sally Poker bir kez daha General'in sözünü keserdi. "Sana üniformayı veren Bay Govisky'ydi baba, hatta bana da elbiseme iliştireyim diye zarif mi zarif bir çiçek vermişti. Ah keşke görebilsey-diniz onu. Kuzgunkılıcının taçyapraklarını koparıp altın rengine boyamışlar, sonra da güle benzeyecek şekilde yeniden birleştirmişler. Harikuladeydi. Keşke görebilseydiniz, o kadar... "

"O kadar büyüktü ki, kafan yanında küçük kalıyordu," diye yapıştırırdı lafı General. "Ne diyordum... Bana bu üniformayı, bir de bu kılıcı verdiler ve dediler ki, 'Aman General, kılıcı da kuşandınız, sonra bize savaş açmayasınız sakın. Sizden tek istediğimiz bu akşam takdim edildiğinizde yürüyüp sahneye çıkmanız ve birkaç soruya cevap vermeniz. Yapabilecek misiniz?' 'Yapabilecek miyim de ne demek!' dedim. 'Bana bakın. Siz daha ananızın karnındayken ben neler yapıyordum biliyor musunuz,' dememle kahkahayı koyverdiler."

"Gecenin yıldızıydı," derdi Sally Poker, derdi ama başına, daha doğrusu ayaklarının başına gelen bir küçük kazadan dolayı aslında gala gecesini anmaktan pek hoşlanmazdı. O gece için yeni bir elbise -kemer tokası yapay elmastan, cepkenli, siyah ipekli, uzun bir gece elbisesi- elbisenin altına giymek için de gümüş rengi bir çift abiye ayakkabı almıştı, çünkü büyükbabası düşmesin diye sahneye onunla birlikte çıkacaktı. Her şey en ince ayrıntısına kadar düşünülmüştü. Hakiki bir limuzin saat tam sekize ona kala otelin önüne gelmiş ve onları alıp sinema salonuna götürmüştü. Limuzin sinemanın önüne tam zamanında, büyük yıldızlar, yönetmenle yazar, vali, belediye başkanı ve diğer küçük yıldızlar içeri girdikten sonra yanaşmıştı. Polisler trafik tıkanmasın diye ellerinden geleni yapıyorlardı ve içeri giremeyen kalabalığı zaptetmek için dört bir yan kordonlarla çevrilmişti. İçeri giremeyen onca insan, onların limuzinden inmelerini ve spot ışıklarının altında yürümelerini izliyordu. Kırmızı ve altın renkli fuayeden geçtiler ve mini etekli, Konfederasyon şapkalı bir yer gösterici kız onları özel localarına götürdü. Seyirciler çoktan yerlerini almışlardı, uoc[1] üyesi bir grup kadın, General'i üniformasıyla görünce alkışlamaya başladı, sonrabir anda bütün salon alkışlara boğuldu. Onların ardından birkaç ünlü daha geldi, derken kapılar kapandı ve ışıklar söndü.

Sinema sanayisini temsil ettiğini söyleyen dalgalı, san saçlı bir genç adam sahneye çıktı ve herkesi sırayla takdim etmeye başladı. Takdim edilen herkes tek tek sahneye çıkıp bu büyük gecede burada olmaktan ne kadar mutlu olduğunu söyledi. General ve torunu on altıncı sırada takdim edildiler. Sally Poker Bay Govisky' ye büyükbabasının adının George Poker Sash olduğunu ve yalnızca binbaşı rütbesi taşıdığını söylemiş olmasına rağmen büyükbabası Konfederasyon Generali Tennessee Flintrock Sash olarak takdim edildi. Sally Poker büyükbabasının koltuğundan kalkmasına

yardım etti, ama kalbi öyle hızlı atıyordu ki büyükbabasını götürmek şöyle dursun, kendisinin bile sahneye kadar düşmeden gidebileceğinden emin değildi.

İhtiyar adam yüzünde ateşli bir ifadeyle ak saçlı başı dimdik, şapkası göğsünde koridordan sahneye doğru ağır ağır yürümeye koyuldu. Orkestra usul usul Konfederasyon Marşı’nı çalmaya başladı, UDC üyeleri hep beraber ayağa kalktılar ve General sahneye çıkana kadar da oturmadılar. Hemen arkasında onu dirseğinden tutarak yönlendiren Sally Poker olduğu halde sahnenin ortasına geldiğinde, orkestra tempoyu birden yükselterek marşı doludizgin, bangır bangır çalmaya başladı ve sahneye gayet yakışan ihtiyar adam titrek eliyle coşkun bir asker selamı çakıp alkış furyası dinene dek esas duruşta kaldı. Konfederasyon şapkaları takan mini etekli iki yer gösterici kız, çaprazlama tuttukları Konfederasyon ve Birleşik Devletler bayraklarıyla General'le torununun arkasında duruyordu.

General spot ışığının tam ortasındaydı; aynı ışık, kıyısında kalan Sally Poker'ın da tuhaf, ay biçimli bir dilimini -göğsündeki çiçeği, yapay elmas kemer tokasını ve beyaz bir eldivenle mendili sıkı sıkı tutan bir eli- içine alıyordu. Dalgalı sarı saçlı genç adam spot ışığının çemberine daldı ve bu önemli gecede, birazdan beyazperdede cüretkârca canlandırılacak olan savaşlarda bilfiil çarpışıp kan dökmüş bir gaziyi ağırlıyor olmaktan *çok ama çok* mutlu olduğunu söyledi. "Lütfen söyler misiniz General," dedi, "kaç yaşındasınız?"

"Tam doksaaan-ikiii!" diye haykırdı General.

Genç adam, gece boyunca söylenip söylenecek en etkileyici sözü duymuş gibi görünüyordu. "Bayanlar ve baylar," dedi, "Ge-neral'e kocaman bir alkış istiyorum sizden!" Salon anında alkışlara boğuldu ve bir sonraki konuğu sahneye davet etmeye hazırlanan genç adam başparmağıyla Sally Poker'a bir işaret vererek, ihtiyarı koltuğuna geri götürebileceğini belirtti; ama General'in lafı bitmemişti. Spot ışığının orta yerinde, öne fırlamış boynu, hafifçe açık ağzı, üstünde toplanan bakışların ve alkışların tadını sonuna dek çıkaran obur gri-mavi gözleriyle yerinden oynatılamaz bir kaya gibi durdu. Torununu dirseğiyle kabaca ittirerek kendinden uzaklaştırdı. "Böyle genç kalmayı nasıl başarıyorum biliyor musunuz?" diye bağırdı cırlak bir sesle. "Bütün güzel kızlan öperek!"

General'in bu sözleri üzerine alkışlar bu kez kendiliğinden geldi ve salonda bol tezahüratlı büyük bir şamata koptu; işte tam o anda Sally Poker başını eğip ayaklarına baktı ve hazırlanmanın heyecanıyla ayakkabılarını değiştirmeyi unutmuş olduğunu fark etti: Elbisesinin altından kahverengi bir çift kaba potin dışarı uğruyordu. General'i kolundan çektiği gibi sürükledi ve adeta kaçar-casına sahneden indiler. General bu önemli gecede bulunmaktan ne kadar mutlu olduğunu söyleme fırsatı bulamadığı için çok öfkeliydi ve koltuğuna doğru sürüklenirken yol boyunca sesi yettiğince bağırarak, "Bu galada bunca güzel kızla birlikte bulunmaktan çok mutluyum!" deyip duruyordu, ama başka bir şöhret çoktan sahnenin yolunu tutmuştu ve artık kimse ona aldırış etmiyordu. Film boyunca arada bir öfkeyle, homur homur bir şeyler sayıklayarak uyudu.

O günden sonra hayatında kayda değer pek bir şey olmamıştı. Ayakları artık hepten hissizdi, dizleri anca çürümüş menteşeler kadar iş görüyor, bir tutuyor, bir tutmuyordu, böbrekleri desen canlan istediğinde çalışıyordu; gelin görün ki kalbi her şeye rağmen inatla atmayı sürdürüyordu. Geçmiş ile gelecek onun için aynı şeydi, biri unutulmuştu, diğeri de hatırlanmıyordu; ölüm mefhumundan ancak bir kedi kadar haberdardı. Her yıl Konfederasyonu Anma Günü'nde, sarılıp sarmalandığı gibi götürülüp Eyalet Müzesi'ne emanet edilir, burada eski fotoğraflarla, yıllanmış toplar tüfeklerle, tarihi belgelerle dolu küf kokulu bir odada saat birden dörde kadar teşhir edilirdi. Odadaki her şey, çocuklar ellerini sürmesin diye cam dolapların içinde itinayla muhafaza edilirdi. Kendi de galadan kalma general üniformasını giyer, etrafı kordonla çevrili küçük bir alanda kaşlarını çatıp sert bir bakış takınarak oturur, yüzündeki ifadeyi hiç bozmazdı. Ara sıra hareket eden bulanık gri-mavi gözleri dışında canlı olduğuna dair tek bir emare göstermezdi, ama bir keresinde arsız bir çocuk kılıcına dokununca kolu ileri atılmış, çocuğun eline bir şaplak indirip onu anında uzaklaştırmıştı. Baharda, tarihi evler ziyarete açıldığında, mizansene gerçekçi bir hava katsın diye üniformasını giyip göz önünde biryerde oturmaya davet edilirdi. Böyle günlerde çoğun ziyaretçilere söylenir dururdu, ama bazen de galadan ve güzel kızlardan bahsederdi.

General mezuniyetinden önce ölecek olsa, kendi de dayanamayıp ölürmüş gibi geliyordu Sally Poker'a. Ta yaz döneminin başında, daha mezun olup olamayacağı bile belli değilken Dekan'a büyükbabasının, Konfederasyon

Generali Tennessee Flintrock Sash' in, mezuniyet törenine katılacağını, General'in tam yüz dört yaşında olduğunu, buna rağmen aklının halen saat gibi işlediğini söylemişti. Dekan General'i ağırlamaktan şeref duyacaklarını söylemişti; böyle seçkin konuklara kapılan her zaman açıktı, tabii ki tören esnasında sahnede oturabilir, takdim edilebilirdi. Mezuniyet günü General'in tekerlekli sandalyesini sürmesi için izci yeğeni John Wesley ile şimdiden konuşup anlaşmıştı. Cesaret timsali gri üniformasını kuşanmış ihtiyarla, tertemiz haki üniformalı delikanlının birlikte kim bilir nasıl da şeker görüneceklerini kuruyordu kafasında (eski ve yeni, diye düşünüyordu gayet yerinde olarak); diplomasını alırken sahnede arkasında olacaklardı.

Her şey neredeyse tamamen planladığı şekilde gitti. Yazın kendisi okula gidince General başka akrabaların yanında kaldı ve izci oğlan John Wesley ile General'i mezuniyet törenine de yine akrabalar götürdü. Kaldıktan otele bir muhabir geldi ve bir yanında Sally Poker, öbür yanında John Wesley ile General'in bir fotoğrafını çekti. Bugüne bugün güzel kızlarla fotoğraf çektirmiş adam olan General tabii ki bundan hiç etkilenmedi. Katılacağı olayın tam olarak ne olduğunu unutmuş gitmişti; yalnızca üniformasını giyeceğini ve kılıcını taşıyacağını hatırlıyordu.

Mezuniyet gününün sabahı Sally Poker'ın Eğitim Fakültesi mezunlarıyla birlikte akademik tören alayına katılması gerekiyordu ve bu yüzden de General'i sahneye götürme işiyle bizzat ilgile-nemeyecekti; ama John Wesley -yüzünde büyümüş de küçülmüş bir ifade olan on yaşında, sarışın, tombul bir oğlan çocuğu- her şeyi halledeceğine söz vermişti. Sally Poker cüppesiyle otele geldi ve ihtiyaradama üniformasını giydirdi. Miyar, kurumuş birörüm-cek kadar narin ve çelimsizdi. "Sen de heyecanlısın, değil mi baba?" diye sordu. "Ben heyecandan öleceğim!"

"Kılıcı kucağıma doğru koy be sersem," dedi ihtiyar adam, "koy ki iyice görsünler nasıl parladığını."

Kılıcı ihtiyarın dediği yere koydu, sonra uzaklaşıp büyükbabasına şöyle bir baktı. "Tek kelimeyle muhteşemsin," dedi.

"Canı cehenneme," dedi ihtiyar, ağır, yeknesak bir ses tonuyla, sanki kalp atışlarına söylermiş gibi. "Her lanet şeyin canı cehenneme."

"Başlama ama şimdi," dedi Sally Poker ve tören alayına katılmak üzere mutlu bir şekilde çıkıp gitti.

Mezunlar fakülte binasının arkasında sıraya girmişlerdi; tam yürüyüşe geçtikleri sırada Sally Poker kendi yerini bulup aralarına katıldı. Gece gözüne pek uyku girmemişti, uyuyabildiğinde de rüyasında töreni görmüş, uykusunda yine "Gördünüz mü! Gördünüz mü işte!" diye sayıklayıp durmuş, ama her seferinde dönüp arkasında duran General'e bakmaya fırsat bulamadan uyanmıştı. Mezunların kızgın güneşin altında, kara yün cüppeleriyle üç blok yürümeleri gerekiyordu; sırada ruhsuz bir şekilde, güçbela onlara ayak uydurmaya çabalarken, bu akademik tören alayını etkileyici bir manzara zannedenlerin, ihtiyar General'i cesaret timsali gri üniformasıyla ve arkasında tekerlekli iskemlesini gayretle sahnenin ortasına iten o temiz pak genç izciyle gördüklerinde kim bilir neler hissedeceklerini geçirdi aklından. Hele bir de güneş kılıcın üzerine vurduğunda, etkileyici ne demekmiş o zaman görürlerdi işte. John Wesley'nin ihtiyarı çoktan sahnenin arkasına götürmüş olduğunu tahmin etti.

Kara alay kıvrıla büküle ilerleyerek yolun yarısından fazlasını katetti ve nihayet bir ucunda konferans salonunun bulunduğu ana yürüyüş parkurunda ilerlemeye koyuldu. Ziyaretçiler çimlerin üzerinde durmuş, mezunların arasında kendi akrabalarını görmeye çalışıyordu. Erkekler şapkalarını geriye itip alınlarındaki teri siliyorlar, kadınlar sırtlarına yapışmasın diye elbiselerini omuzlarından tutup hafifçe kaldırıyorlardı. O kapkalın cüppeleri giyen mezunlar ise cehaletin son damlalarını terleye terleye üstlerinden atarmış gibi görünüyorlardı. Güneş otomobillerin çamurluklarını parlatıyor, binaların sütunlarından sekiyor, gözleri bir kamaşmadan diğerine sevk ediyordu. Sally Poker'ın gözlerini de konferans salonunun yanına kurulmuş olan ■ kocaman, kırmızı Coca Cola makinesine sevk etti. Orada General'in, iskemlesinde beş karış bir suratla, ortalığı kavurup geçen güneşin altında şapkasız oturduğunu, pantolonundan fırlamış gömleği arkasından sarkan bir John Wes-ley'nin ise kalçasıyla yanağını makineye yaslamış, bir Coca Cola içmekte olduğunu gördü. Sıradan çıktı ve koşa koşa onlara doğru gitti, şişeyi çektiği gibi çocuğun elinden aldı. Çocuğu sarsıp kendine getirdi, gömleğini pantolonunun içine tıkıştırdı ve ihtiyarın başına şapkasını geçirdi. "Hadisene, sok onu içeri!" dedi, kaskatı bir işaretparmağıyla binanın yan kapısını göstererek.

General'e gelince, başının tepesinde giderek büyüyüp genişleyen küçük bir delik varmış gibi hissediyordu. Oğlan onu hızla bir yokuştan aşağı sürdü, derken bir rampadan çıkarıp bir binanın içine soktu, ite kaka, sallaya sarsa sahnenin girişine çıkardı ve kendisine söylenen yere götürdü. General önüne baktı, birbirine karışıp akarmış gibi görünen kıvıl kıvıl başlara ve bir yüzden öbürüne çevrilip duran gözlere. Kara cüppeli birkaç gölge yanına sokuldu, elini kucağından kaldırıp sıktı. Kara bir alay dört bir koldan fışkırıp akıyor, görkemli bir müziğe ayak uydurarak önündeki havuzda birikiyordu. Müzik kafasına o küçük delikten sızıp girermiş gibiydi ve bir an o koca alayın da aynı delikten kafasına girmeye çalışacağını düşünüp korktu.

Bunun ne alayı olduğunu bilmiyordu ya, bir yerden tanıdık geliyordu gözüne. Karşısında selam durduğuna göre, ona tanıdık gelmesinde şaşılacak bir şey yoktu, ama kara alayları sevmezdi o. Kendisini karşılamaya gelen alaylarda, diye geçirdi içinden sinirine hâkim olamayarak, tıpkı galadan önceki şenlikte olduğu gibi, güzel kızlarla dolup taşan gösteri arabaları bulunmalıydı. Herhalde yine tarihle alakalı bir törendi bu, başka şey bilmezlerdi zaten, varsa yoksa tarih. Bunlarla işi yoktu onun, nesine gereksindi ki tarih. Ta ne zaman olup bitmiş şeylerin şu anda yaşayan adam için hiçbir değeri, hiçbir anlamı yoktu ve o şu anda yaşıyordu.

Alayın tamamı kara havuzun içine dolduğunda, kara bir gölge alayın önünde bir nutuk atmaya koyuldu. Gölge tarihle ilgili bir şeyler atıp tutuyordu ve General bu saçmalıkları dinlememeye ka-rarverdi, ama ne kadardirense de sözcükler kafasındaki küçük delikten içeri sızıp duruyordu. Kendi adının geçtiğini işitti, iskemlesi hoyratça ileri doğru sürüldü ve izci oğlan yerlere kadar eğilerek seyircileri selamladı. Söylenen kendi adıyken o şişko velet ne demeye eğiliyordu ki? Ona mı kalmıştı seyircileri selamlamak. Canın cehenneme, demeye çalıştı ihtiyar adam, çekil yolumdan, ben kendi başıma ayağa kalkmasını bilirim! - ama ayağa kalkıp seyircileri selamlamasına fırsat kalmadan iskemlesi gerisingeri çekiliverdi. Bunca gürültü patırtı kendisi için kopuyor olsagerekti. Ama madem işi bitmişti, artık bu saçmalıkları bir saniye daha dinlemeye niyeti yoktu. Kafasının tepesindeki o küçük, kahrolası delik ol-mayaydı, o sözcüklerin hiçbirini duymak zorunda kalmayacaktı. Kafasına zorla sızmalarını

engellemek için o deliği bulup parmağıyla ağzını tıkamayı düşündü, ama delik parmağından biraz daha genişti ve sanki giderek de derinleşiyordu.

Deminkinin yerini başka bir kara cüppe almış, çoktan konuşmaya girişmişti bile; bir kez daha adının geçtiğini duydu, ama kendisinden bahsettikleri yoktu, hâlâ tarihten söz ediyorlardı. "Geçmişimizi unutursak," diyordu konuşmacı, "geleceğimizi de hatırlamayız ve belki böylesi daha bile iyi olur, çünkü bu durumda zaten bizi bekleyen bir gelecek olmayacaktır." General bu sözlerin bazılarım ucundan kıyısından işitti. Tarihi unutmuştu ve onu tekrar hatırlamaya hiç niyeti yoktu. Karısıyla çocuklarının adlarını ve yüzlerini, hatta bir kansı ve çocukları olup olmadığını dahi unutmuştu; yerlerin isimlerini, kendilerini ve o yerlerde neler olup bittiğini de unutmuştu.

Kafasındaki şu delik iyiden iyiye canını sıkmaya başlamıştı. Böyle bir törende kafasında bir delik açılması hiç hesapta olmayan bir şeydi. O ağır, kara müzik sebep olmuştu buna; müzik dışarıda büyük ölçüde kesilmiş olmasına rağmen, deliğin içinde halen az da olsa sürüyor, giderek derinleri iskandil ediyor, düşüncelerinin etrafında dolanıp duruyor, az önce işittiği sözleri beyninin karanlık köşelerine salıyordu. O sözcükleri duymuştu, Chikamauga, Shiloh, Johnston, Lee; kendisine hiçbir şey ifade etmeyen bu sözcüklerin hepsini bizzat kendisinin esinlediğini de biliyordu. Acaba Chikamauga'da ya da Lee'de general olmuş olabilir miydi? Derken kendisini ve atını güzel kızlarla dolup taşan bir gösteri arabasının orta yerine kurulmuş halde, Atlanta'nın merkezinden yavaş yavaş geçirilirken gözünün önüne getirmeye çalıştı. Ama olmadı, bunun yerine yine o eski sözcükler, gömüldükleri yerden zorla dışarı uğrayıp canlanmak istercesine kafasının içinde dönüp dolaşmaya başladılar.

Konuşmacı bir savaşın belini bükmüş, bir sonrakine geçmiş, şimdiyse bir diğerine girizgah açıyordu ve ağzından çıkan bütün sözcükler, tıpkı o kara alay gibi uzaktan uzağa tanıdık ve rahatsız ediciydi. Müzikten olma upuzun bir parmak General'in kafasının içini oyuyor, bir zamanlarsözcüklerin yaşadığı çeşitli yerleri yokluyor, sözcüklerin üzerine biraz ışık vurmasını sağlayarak canlanmalarına yardımcı oluyordu. Sözcükler üstüne üstüne gelmeye başladılar; General, Hay canınız cehenneme! Size katlanacak değilim! dedi ve önlerinden kaçıp kurtulmak için gerilemeye koyuldu. O

sırada kara cüppeli gölgenin yerine oturduğunu gördü, bir gürültü koptu ve önündeki kara havuz o kara, ağır müzik eşliğinde dört bir yandan gürleye aka üzerine üşüşmeye başladı. Dursa-nıza be kahrolasıcalar! dedi General. Erkekseniz teker teker gelin, iki savaşta birden çarpışamam! Aynı anda hem kendini sözcüklere karşı savunup hem de tören alayıyla ilgilenmesi mümkün değildi ve sözcükler artık doludizgin gelmeye başlamışlardı üzerine. Geri geri koşuyor olduğunu hissetti; sözcükler yaylım ateşi gibi yağıyordu üstüne, onu kıl payı sıymyor, fakat her an biraz daha yaklaşıyorlardı. Arkasını dönüp var gücüyle koşmaya başladı, ama birden sözcüklere doğru koştuğunu fark etti. Arkası kesilmez yaylım ateşlerinin orta yerine koşuyor ve onları seri küfürlerle karşılıyordu. Müzik ona doğru şişinip kabarırken, bütün bir geçmiş sanki yerden bitmiş gibi ansızın üzerine ateş açmaya başladı, bedeninin delik deşik olduğunu, ayn ayn yüz süngü yarası almış gibi yüz yerinin birden keskin bir acıyla sızladığını hissetti ve isabet eden her kurşuna karşılık bir küfür savurarak yere düştü. Kansının ensiz yüzünün, altın çerçeveli gözlüklerinin ardından kendisine yargılar bir ifadeyle baktığını gördü; o şaşı, kel kafalı oğullarından birini gördü; sonraannesinin endişeli gözlerle oğluna doğru koştuğunu. Derken geçmiş artık yalnızca gelecekmiş ve ona katlanmaktan başka çaresi yokmuşçasına bir yığın yer -Chickamauga, Shiloh, Marthasville- geçti gözlerinin önünden peş peşe. Sonrabirdenka-ra alayın üstüne çullanmasına ramak kaldığını gördü. Bu alayı tanıyordu, tanıyordu çünkü ömrü boyunca yakasını bırakmamıştı. Onun ötesine bakıp geçmişten sonra neyin geldiğini görebilmek için öylesine ümitsizce çabaladı ki eli, keskin ağzı kemiğe dayana-sıya sıktı kılıcı.

Mezunlar diplomalarını alıp başkanın elini sıkmak için uzun bir kuyruk oluşturmuşlar, sırayla sahneden geçiyorlardı. Sıranın sonlarında olan Sally Poker sahneden geçerken General'den yana baktı ve onun yerli yerinde, gözleri fal taşı gibi açık, hareketsiz ve haşin oturduğunu gördü ve yeniden önüne çevirdiği başını öncesine göre belirgin bir şekilde daha yukarıda tutarak diplomasını aldı. Her şey bitip de konferans salonundan tekrar güneşe çıktığında akrabalarını buldu ve hep birlikte gölgede bir sıraya oturarak John Wesley'nin ihtiyarı getirmesini beklediler. Oysa o kurnaz izci onu çoktan arka kapıdan paldır küldür çıkarmış, tekerlekli iskemlesini kaldırım taşı döşeli bir patikadan aşağı jet gibi sürmüştü ve şimdi Coca-Cola makinesinin önündeki uzun kuyrukta cesetle birlikte beklemekteydi.

TALİH KUŞU

RUBY, apartmanın ön kapısından girdi ve içinde dört adet üç numara kuru fasulye konservesi bulunan kesekâğıdını girişteki masanın üzerine yasladı. Ne kollarını kesekâğıdının etrafından ayıracak, ne de belini doğrultacak mecali kalmadığından, başı ke-sekâğıdının tepesinde kocaman kırmızı bir sebze gibi dikilmiş halde oracıkta iki büklüm kalakaldı. Masanın üzerindeki karanlık, sarı lekelerle dolu aynadan kendisine diklenen yüzü duygusuz bir tanımazlıkla süzdü. Sağ yanağına, yolun yarısı boyunca yüzünde seyahat etmiş kumlu bir karalahana yaprağı yapışıp kalmıştı. Koluyla yaprağı haşin bir şekilde yüzünden silkeleyip attı; bastırılmış bir öfkenin verdiği hararetle, "Karalahana, karalahanaymış,” diye homurdanarak doğruldu. Dik durduğunda vücut hatları neredeyse bir cenaze vazosunu andıran, yerden bitme bir kadındı. Başının etrafına kolböreği gibi sarılmış dut karası saçları vardı, ama bakkaldan eve yaptığı uzun yürüyüşten, bir de sıcaktan saçların bir kısmı açılıp zıvanadan çıkmış, başka başka yönlere doğru di-kelmişti. "Karalahanaymış!" dedi, sözcüğü bu kez sanki zehirli bir tohummuş gibi ağzından dışarı tükürerek.

O ve Bill Hill beş senedir ağızlarına karalahana sürmemişlerdi ve bu saatten sonra da karalahana pişirmeye başlayacak değildi. Bunları aldıysa keyfinden değil, Rufus'un yüzü suyu hürmetine almıştı ve birdaha almaya da hiç niyeti yoktu. Askerde geçen iki yıldan sonra Rufus'un medeniyet görmüş bir insan gibi yemek yiyecek olgunluğa erişmiş olarak geri döneceğini sanırdınız, ama nerede. Ona *özel* olarak ne istediğini sorduğunda tek bir medeni yemek bulup söylemeyi dahi akıl edememişti - diye diye karalahana demişti. Rufus'un yol yordam bilen, biraz olsun kafası çalışan bir adam çıkacağını ummuştu ya onun bildiği yol yordam anca paspasın bildiği kadardı. Rufus Avrupa cephesinden yeni dönmüş küçük kardeşiydi. Ablasının yanına taşınmıştı, çünkü doğup büyüdükleri Pitman'ın yerinde yeller esiyordu. Pitman'da yaşayan kim var kim yoksa ya öbür dünyanın ya da şehrin yolunu tutarak orayı terk etme aklıselimini göstermişti. Kendisi de Mucize Ürünler satan Floridalı Bili B. Hill ile evlenmiş, şehirde yaşar olmuştu. Pitman halen yerinde duruyor olaydı, Rufus da orada olurdu kuşkusuz. Pitman'ın sokaklarında dolanan değil insan, tek bir tavuk bile kalmış olaydı, Rufus soluğu orada alır, o tavuğa yârenlik ederdi. Kendi akrabasının, hele de özbeöz kardeşinin böyle olduğunu kabullenmek zoruna

gidiyordu ya doğruya doğru, beş para etmezin tekiydi. 'Beş dakika konuştuğum yetti, hemen notunu verdim,' demişti Bili Hill'e, Bili Hill ise yüzünde kıl oynamaksızın, 'Bana üç dakika yetti,' demişti. Böyle bir kocanın, böyle bir kardeşe sahip olduğunu görmesi insanı rezil rüsva ediyordu.

Ama görünüşe göre yapacak bir şey yoktu. Rufus öteki kardeşleri gibiydi. Ailede farklı olan, biraz kafası çalışan bir kendi-siydi. Para çantasından yontula yontula küçücük kalmış bir kurşunkalem çıkardı ve kesekâğıdının kenarına bir not yazdı: Bili, bunu yukarı getir. Sonra ta dördüncü kata dek tırmanacağı merdivenlerin dibinde durup bu zorlu iş için cesaretini topladı.

Evin ortasında bir yırtık gibi duran ince, kara basamaklar yerden bitmiş gibi görünen köstebek renkli bir halıyla kaplıydı. Çan kulesi merdivenleri misali dimdik yükseliyorlarmış gibi geliyordu ona. Yükselmek ne kelime, şaha kalkıyorlardı hatta. Merdivenlerin dibinde belirdiği an şaha kalkıveriyor, ona inat daha da dikleşiyorlardı. Yükselen basamaklara gözünü dikmiş bakarken ağzı açıldı ve dudakları adamakıllı bir tiksinmeyle aşağı kıvrıldı. Hiçbir yere tırmanacak hali yoktu. Hastaydı. Madam Zoleeda da öyle demişti; demişti de sanki kendi bilmiyordu.

Madam Zoleeda 87. Karayolu'ndaki falcıydı. El falına baktığında "Uzun süren bir hastalık," deyip, ne-olduğunu-biliyorum-ama-söylemem bakışıyla, ”Bu hastalık başına küçük bir talih kuşu konduracak!" diye fısıldamış, sonra da sırıtarak arkasına yaslanmıştı. Gözleri adeta yağlanmışçasına yuvalarında durmadan sağa sola yuvarlanan tıknaz bir kadındı Madam Zoleeda. Ama Ruby'ye bir şey söylemesine gerek yoktu. Ruby o talih kuşunun ne olduğunu çoktan anlamıştı. Taşınmak. İki aydır taşınacaklarına dair çok güçlü bir his vardı içinde. Bill Hill bunu daha fazla erteleyemezdi. Onu öldürecek değildi ya. Onun istediği, şehrin dışında düzayak, meskûn bir yerdi -öne doğru eğilerek tırabzanlara tutuna tutuna basamakları çıkmaya başladı- insanın eczanesinin, marketinin ve sinema salonunun burnunun dibinde olduğu doğru düzgün bir mahalle. Oysa şimdi güya şehir merkezinde yaşarken, bütün işyerlerinin olduğu anacaddelere ulaşmak için dört sokak aşmak, bir süpermarkete gidebilmek içinse daha da fazla taban tepmek zorundaydı. Beş senedir ağzını açıp bir kere şikâyet etmemişti ama bu genç yaşında sağlığı tehlikedeyken ne yapmasını bekliyordu ki Bill?

Bunu sineye çekip bile isteye kendini öldürecek değildi ya. Meadowcrest Heights'ta bir yeri gözüne kestirmişti bile, san gü-neşlikli dubleks bir müstakil ev. Beşinci basamakta, soluklanmak için durdu. Bu kadar genç bir yaşta -otuz dört yaşındaydı- beş basamağın onu böyle soluk soluğa, kan ter içinde bırakması normal miydi ki? Ağır ol, iyisi mi acele etme kızım, dedi kendi kendine, nallan dikmek için çok gençsin, daha dur.

Otuz dörde yaşlı denemezdi, hatta yaştan bile sayılmazdı, yolun başındaydı daha. Otuz dört yaşındayken annesinin nasıl olduğunu hatırlıyordu da -kırışıp kalmış san, bayat bir elmaya benzerdi, bir de ekşi suratlıydı, oldum olası ekşi, asık suratlı bir kadındı, oldum olası hiçbir şeyden memnun değilmiş gibi görünürdü. Otuz dört yaşındaki kendi halini, annesinin o yaştaki haliyle kıyasladı. Annesinin saçı otuz dördünde çoktan ağarmıştı - oysa onunkinin, hiç boyatmasa bile ağaracağı yoktu. Annesinin canına okuyan o çocuklar olmuştu asıl - dile kolay sekiz çocuk: İkisi ölü doğmuş, biri bir yaşını doldurmadan ölmüş, biri ekin biçme makinesinin altında kalmış. Annesi her biriyle ölüme biraz daha yaklaşmıştı. Üstelik neden? Neden olacak, aklı yetmediğinden o hale düşürmüştü kendini. Kara cehalet, başka bir şey değil. Kara cehaletin dik âlâsı hem de!

Ya kız kardeşlerine ne demeli? İkisi dedaha dört yıldırevli olmalarına rağmen, dörder çocuğu kenara dizmişlerdi bile. Buna nasıl dayandıklarını anlamıyordu, habire doktora gidip aletlerle içlerini dürttürmeye nasıl tahammül edebildiklerini aklı almıyordu. Annesinin Rufus'u doğurduğu zamanı hatırlıyordu. Kardeşleri içinde doğum denen işkenceye katlanamayan bir oydu, öyle ki sırf o çığlıktan duymamak uğruna kızgın güneşin altında tam on altı kilometre boyunca taban tepip kendini Melsy'ye atmış, iki wester-nin, bir korku filminin, bir de dizi filmin sonunu getirmeden yerinden kımıldamamış, sonra aynı yolu gerisingeri yürümüştü. Yürümüştü de göre göre ne görmüştü: Meğer doğum yeni başlamışmış! O çığlıkları gece boyunca duymak zorunda kalmıştı. Onca eziyet de Rufus uğruna! O Rufus ki marifetten yana anca bulaşık beziyle kıyaslanabilecek bir sersem olup çıkmıştı çıka çıka. Doğmadan önce hiçliğin içinde beklerken görmüştü onu, öylece beklerken; annesini, daha otuz yaşındaki kadıncağızı, ihtiyar bir kocakarıya çevirmek için sabırsızlanırken görmüştü. Tırabzanın tahtasını hışımla kavradı ve başını iki yana sallaya sallaya bir basamak daha çıktı. Tann biliyordu ya, öyle böyle hayal kırıklığına

uğratmamıştı onu Rufus! Bütün arkadaşlarına kardeşinin Avrupa cephesinden döndüğünü ballandıra ballandıra o kadar anlattıktan sonra, beyefendi domuz ahırından hiç çıkmamış gibi dangul dungul bir adam olarak dönmüştü geriye.

Yaşlı görünüyordu üstelik. Kendisinden daha yaşlı görünüyordu, hem de on dört yaş küçüğüyken. Kendisi, yaşına göre inanılmayacak kadar genç duruyordu. Otuz dört yaş daha bir şey değildi elbet, hem sonra kendisi evli barklı kadındı. Bunu düşününce gülümsemeden edemedi, çünkü bu bakımdan kız kardeşlerinin ikisini de cebinden çıkarmış sayılırdı, onlar anca yakın çevreden adamlarla evlenmeyi becerebilmişlerdi. "Bu tıkanma da neyin ne-siyse," diye homurdandı yeniden durarak. Oturması gerektiğine karar verdi.

Her merdivende yirmi sekiz basamak vardı - yirmi sekiz.

Merdivene oturmasıyla birlikte altında bir şey hissederek ayağa sıçradı. Nefesini tuttu ve altındaki şeyi çekip aldı: Hartley Gil-feet'in oyuncak tabancası. Yirmi iki santim uzunluğunda hain bir teneke parçası! Beşinci katta oturan altı yaşında bir çocuktu bu. Kendi çocuğu olaydı, onu gerekirse her gün her saat evire çevire döver, herkesin kullandığı merdivenlerde pılını pırtını bırakmak ne demekmiş ona gösterirdi. Şu merdivenlerden yuvarlanıp bir yerini sakatlaması işten değildi. Sonra ayıkla pirincin taşını! Ama gidip şikâyet etse bile o aptal anasının bir şey yapacağı yoktu. Oğlana bağırmaktan, sonra da her önüne gelene ne kadar akıllı bir çocuk olduğunu söylemekten başka şey bildiği yoktu onun. "Küçük Talih Kuşum!" diyordu çocuğa. "Babasından bana kalan tek yadigâr!" Babası ölüm döşeğinde ”Sana şu dünyada ondan başka bir şey veremedim," deyince kadın da güya, "Rodman, sen bana bir servet verdin!" demişmiş. Ondan temelli oğlanın adı Küçük Talih Kuşu diye kalmış. "Ben ona talihi de kuşu da gösterirdim amma!" diye homurdandı Ruby.

Basamaklar, orta yerlerinde kendisi olduğu halde aynı bir tahterevalli gibi bir aşağı bir yukarı yalpa vuruyordu. Midesinin bulanmasını istemiyordu. O işkenceyi bir kez daha çekecek hali yoktu. Bari şimdi olmayaydı. Ama yok. Bulanmıyordu. Baş dönmesi biraz durana, bulantısı dinene dek gözlerini kapatıp merdivende hiç kımıldamadan oturdu. Ne olursa olsun, doktora moktora gitmem ben, dedi. Hayatta olmaz. Olmaz. Ölse gitmezdi. Onu

doktora götürmek için önce bayıltmaları lazımdı. Bunca yıldır kendi kendinin doktoru olmuş, bunun zararını değil bilakis faydasını görmüştü - ne hastalıktan yataklara düşmüş, ne dişleri dökülmüş, ne de kazara gebe kalmıştı, kendi işini kendi kendine pek güzel görmüştü işte. Gözünü açmasa şimdiye beş çocuğu olurdu.

Bu tıkanma kalpten olabilir miydi ki? Bir zamandır merak ediyordu bunu. Arada bir, merdivenlerden çıkarken tıkanmayla beraber göğsünde bir ağn da oluyordu. Öyle çıkmasını istiyordu -kalp hastalığı çıkmasını. Kalbini söküp çıkaracak halleri yoktu ya. Öleceğini bilse yine hastanenin yamacına uğramazdı, kafasına bir şey vurup baygın götürürlerse o başka tabii. Götürmedikleri takdirde sahiden ölecek olsa peki?

Ölmezdi canım.

Diyelim ölecek olsaydı?

Bu iç karartıcı düşünceleri başından savdı. Daha otuz dört yaşındaydı. Müzmin bir hastalığı da yoktu. Şişmandı ve rengi de iyiydi. Yine kendisini annesinin otuz dördündeki haliyle kıyasladı, koluna bir çimdik attı ve gülümsedi. Ne annesinin, ne de babasının yüzüne bakılır yanı olmadığı göz önüne alındığında, şu alı-mıyla ne kadar övünse azdı. Onlar o kara kuru cinstendi, Pitman' da kuruyup kalmışlar, Pitman da onların içinde kuruyup kalmış, sonunda onlar da Pitman da hepten kuruyup kırışmış bir şeye dönmüştü. İşte o bundan kendini sıyırmasını bilmişti! Böylesine hayat dolu bir insan olup çıkmıştı! Tırabzan tahtasını kavrayarak, ama bu kez bir yandan da kendi kendine gülümseyerek ayağa kalktı. Kanlı canlı, şişman ve güzeldi, çok da şişman değildi tabii, çünkü Bili Hill onu böyle beğeniyordu. Biraz kilo almıştı gerçi, ama kocası bunu fark etmemişti, yalnız son zamanlarda biraz daha mutlu gibiydi ve bunun nedenini çözemiyordu. Kendi diriliğini, dinçliğini hissetti; merdivenlerden çıkan dipdiri bir kadın. Birinci kata gelmişti bile, memnun gözlerle arkasına baktı. Bili Hill şu merdivenlerden bir düşse, belki taşınırlardı. Ama buna hacet kalmayacaktı ki, zaten taşınıyorlardı! Madam Zoleeda bile bilmişti. Sesli bir kahkaha saldı ve sahanlıkta ilerledi. Bay Jerger'ın kapısının gıcırdamasıyla birlikte korkudan yerinden sıçradı. Aman tanrım, diye düşündü, *bir o eksikti*. Birinci katta oturan tuhaf bir adamdı bu.

İhtiyar, sahanlıktan kapısına doğru yaklaşmasını izledi kadının. "Günaydın!" dedi, gövdesini kapının dışına sarkıtarak. "Günaydınlar olsun!" Keçiyebenziyordu. Üzüm gibi küçücük gözleri, kılçık kılçık bir de sakalı vardı ve sırtındaki ceketin rengi neredeyse siyahlamış bir yeşille neredeyse yeşermiş bir siyah arasında gidip geliyordu.

"Günaydın," dedi kadın. "Nasılsınız?"

"Çok iyi!" diye bağırdı ihtiyar. "Bu muhteşem günde gerçekten de iyiyim!" Yetmiş sekiz yaşındaydı ve yüzü sanki küflenmiş gibi duruyordu. Sabahlan kitaplarına gömülüp çalışır, öğleden sonraları da kaldırımlarda bir aşağı bir yukarı yürür, çocukları yollarından çevirip onlara çeşit çeşit sorular sorardı. Sahanlıktan birinin geçtiğini işitmeye görsün, hemen kapısını açar, dışarı bakardı.

"Evet, güzel bir gün," dedi Ruby gönülsüzce.

"Bugün hangi önemli doğum gününü kutladığımızı biliyor musun?"

"1-ıh," dedi Ruby. Her zaman böyle bir soru sorardı. Kimsenin cevabını bilmediği bir tarih sorusu; önce sorar, sonra da bir nutuk çekerek kendi cevaplardı. Lisede öğretmenmiş eskiden.

"Tahmin et," diye üsteledi.

"Abraham Lincoln'ün," diye mırıldandı Ruby.

"Hah, bilemedin! İyi düşün," dedi. "Düşünmüyorsun ki."

"George Washington'ın o halde," dedi Ruby merdivenlerden çıkmaya başlayarak.

"Yazıklar olsun!" diye bağırdı adam. "Üstelik kocan da oralı! Florida'nın tabii! Florida ya! Florida'nın doğum günü bugün," diye bağırdı. "Buraya gel iki dakika." Uzun işaretparmağıyla onu çağırıp odasına girdi ve gözden kayboldu.

Ruby çıktığı iki basamağı gerisingeri indi, "Biraz acelem vardı da," deyip başını kapıdan içeri soktu. Oda büyücek bir yüklük genişliğindeydi ve duvarlar baştan aşağı, yerel binaların resimleriyle dolu kartpostallarla kaplıydı; bu da içeriyi daha geniş gösteriyordu. Bay Jerger'ın önünde durduğu küçük masanın tepesinde tek bir çıplak ampul sarkıyordu.

"Şimdi şuna bir bak,” dedi. Bir kitabın üzerine eğilmiş, parmağıyla satıdan takip ediyordu: "'3 Nisan 1516'da bir Paskalya pazarında bu kıtanın ucuna vardı.’ Bu kim biliyor musun?"

"Evet, Kristof Kolomb," dedi Ruby.

"Ponce de Leon tabii ki!" diye bağırdı adam. "Ponce de Leon! Florida hakkında birkaç şey öğrenmen lazım," dedi. "Ne de olsa kocan Floridalı."

"Evet, Miami'de doğmuş," dedi Ruby. "Tennesseeli değil."

"Florida görkemli bir eyalet değildir belki," dedi Bay Jerger, "ama önemli bir eyalettir."

"Önemli olmaya önemli, orası öyle," dedi Ruby.

"Ponce de Leon'un kim olduğunu biliyor musun?"

"Florida'nın kurucusu elbet," diye cevabı yapıştırdı Ruby.

"Bir İspanyol'du," dedi Bay Jerger. "Peki onun neyi aradığını biliyor musun?"

"Florida'yı," dedi Ruby.

"Ponce de Leon gençlik pınannı arıyordu," dedi Bay Jerger gözlerini kapayarak.

"Ya," diye mınldandı Ruby.

"Suyundan içenlere sonsuz gençlik bağışlayan bir pınar," diye sürdürdü sözünü Bay Jerger. "Yani ebediyen genç kalmaya çalışıyordu."

"Peki buldu mu?" diye sordu Ruby.

Bay Jerger gözlerini açmaksızın duraksadı. "Sence bulmuş olabilir mi?" dedi bir dakika sonra. "Sence bulmuş olabilir mi ha? Bulmuş olsa şimdiye dek başkaları da keşfetmez miydi yerini? Şu dünyada o pınarın suyundan içmemiş bir allahın kulu kalır mıydı

sence?"

"Doğru ya, öyle düşünmemiştim," dedi Ruby.

"Zaten kimse düşünmeye tenezzül etmiyor artık," diye yakındı Bay Jerger.

"Benim gitmem lazım."

"Aslına bakılırsa o pınar bulundu," dedi Bay Jerger.

"Nerede peki?" diye sordu Ruby.

"Ben de içtim suyundan."

"Nereye gittiniz de içtiniz?" diye sordu. Adama biraz daha sokuldu ve bir an ihtiyarlığının kokusu geldi bumuna, sanki bir akbabanın kanadının altına bumunu sokmuştu.

"Yüreğimin derinliklerine," dedi adam, elini kalbinin üzerine koyarak.

"Ha." Ruby geri çekildi. "Gitmem lazım benim. Kardeşim de eve gelmiştir." Kapının eşiğinden çıktı.

"Kocana sor bakalım, bugün hangi önemli doğum gününü kutladığımızı biliyor muymuş," dedi Bay Jerger ona cilveli bir ifadeyle bakarak.

"Tamam, sorarım." Arkasını döndü ve adamın kapısının kapandığını işitene dek bekledi. Dönüp kapının kapalı olduğundan emin olunca rahat bir soluk aldı ve kendisini bekleyen karanlık basamaklar dağının karşısında dikildi. "Tannm sen bana sabır ver," dedi. Basamaklar yukarı çıktıkça daha bir karanlık oluyor, hepten dikleşiyordu.

Daha altı basamak çıkamadan nefesi kesilmişti bile. Soluk soluğa birkaç basamak daha çıktı. Sonra durdu. Kamında bir sancı vardı. findeki bir şey başka bir şeyi itermiş gibi bir sancı. Hk kez olmuyordu bu, birkaç gün önce de hissetmişti aynı sancıyı. Onu en çok korkutan da bu olmuştu. *Kanser* kelimesini bir kez aklına getirmiş ve derhal aklından defetmişti çünkü böyle bir felaket başına gelmeyecekti, çünkü gelemezdi. Sancıyla birlikte kelime tekrar aklına düştü, ama Madam Zoleeda'nın dediklerinden aldığı güçle onu parçaladığı gibi ikiye ayırdı. Bu sıkıntı bittiğinde başına talih kuşu konacaktı. Hançeriyle iki kez o sözcüğü boydan boya yarıp geçti, sonra bir kez daha saldırdı, paramparça olup tanınmaz hale gelesiye kesip biçti onu. Bir sonraki katta bir mola verecek -tabii nefesi yeter de oraya varmayı başarabilirse- Laveme Watts'a uğrayıp onunla biraz laflayacaktı. Üçüncü katta oturan Laveme Watts, bir ayak hastalıkları hekiminin sekreteri, kendisinin de yakın arkadaşıydı.

Güçlükle nefes alarak, sanki dizlerini ateş basmış gibi hissederek üçüncü kata vardı ve Hartley Gilfeet'in tabancasının dipçiğiyle Laveme'in kapısına vurdu. Soluklanmak için kapının kenarına yaslanmıştı ki bir anda yer olduğu gibi ayaklarının altından çekildi. Duvarlar karardı; boşluğun ortasında, nefesi kesilmiş halde, kendisini bekleyen kaçınılmaz düşüşten ödü patlayarak fırıl fırıl döndüğünü hissetti. Şimdi s^ank çok uzağında kalmış kapının açıldığını ve bir on santim yukarısında da Laveme'in durduğunu gördü.

Laveme -uzun boylu, saman sarısı saçlı bir kız- ömründe gördüğü en komik manzarayla karşılaşmışçasına çıngıraklı bir kahkaha koyverdi ve dövüne dövüne gülmeye başladı. "Şu tabancaya bak!" diye ciyakladı. "Şu tabancaya bak! Şu surata bak surata!" Gülerken geri geri sendeleyip kanepeye yuvarlandı, bu esnada havaya fırlayan bacakları istemsizce düşüp güm diye yere çarptı.

Yer Ruby'nin gözüyle görebildiği bir seviyeye yükseldi ve biraz daha çökerek durdu. Kadın pürdikkat kesilmiş feci bir suratla içeri girmek için bir adım attı. Odanın karşı tarafındaki bir sandalyeyi uzun uzadıya inceledi ve sonra adım alışır gibi dikkatle yürüyerek ona doğru yöneldi.

"Var ya, o vahşi batı şovlarından birine çıkman lazım senin!" dedi Laveme Watts. "Herkesi gülmekten kırıp geçirirsin. Alemsin vallahi!"

Ruby sandalyenin önüne geldi, temkinli bir şekilde sandalyeye oturdu. "Kapa çeneni," dedi kısık bir sesle.

Laveme oturduğu yerde, parmağıyla onu göstererek doğruldu ve yine gülmekten katılarak arka üstü kanepeye düştü.

"Kes şunu!" diye bağırdı Ruby. "Kes artık! Hastayım."

Laverne ayağa kalktı, bacaklarını pergel gibi açarak iki-üç adımda odanın öbür ucunu etti. Ruby'nin önünde eğildi ve tek gözünü anahtar deliğinden bakarmış gibi kısarak arkadaşının yüzüne baktı. "Sahiden biraz mor yüzün," dedi.

"Hastayım diyorum inanmıyorsun," diye parladı Ruby arkadaşına ters bir bakış fırlatarak.

Laverne ona bakmayı sürdürdü, bir saniye sonra kollarını kavuşturdu, karnını çok manidar bir şekilde dışarı çıkardı ve ayakta ileri geri sallanmaya koyuldu. "Söyle bakalım, ne demeye o silahla dayandın kapıma? Nereden buldun onu?" diye sordu.

"Üstüne oturdum," dedi Ruby dişlerinin arasından.

Laverne olduğu yerde, yüzüne giderek yayılan çokbilmiş bir ifadeyle, karnı dışarıda sallanmayı sürdürdü. Ruby sandalyeye yayılmış oturuyor, bir yandan da ayaklarına bakıyordu. Oda giderek yerine yerleşiyordu. Sandalyede doğrulup ayak bileklerine kötü kötü baktı. Şişmişlerdi! Doktora moktora gitmem ben, diye başladı yeniden, şuradan şuraya gitmem. Öleceğimi bilsem gitmem. "Doktora moktora," diye geveledi ağzının içinde, "gitmem, hayatta... "

"Gitmezsin de, nereye kadar gitmezsin işte onu bilemem," diye mırıldandı Laverne ve kıkırdamaya başladı.

"Ayak bileklerim şişmiş mi, baksana?" diye sordu Ruby.

"Ben bir fark göremiyorum, her zamanki gibi göründü bana," dedi Laveme kendini yeniden kanepeye atarak. "Yani biraz tombul." Bacaklarını kaldırıp

kendi ayak bileklerini kanepenin kolça-ğınadayadı ve hafifçe çevirdi. "Ayakkabılarımı nasıl buldun?" diye sordu. Çok yüksek, incecik topuklu, çekirge yeşili ayakkabılar giyiyordu.

"Bence kesin şişmiş," dedi Ruby. "Bu katın merdivenlerini çıkarken öyle fenalaştım ki, kâbus gibiydi, ne elim kaldı, ne ayağım, her yanım sanki... "

"Doktora gitmen lazım senin."

"Doktora moktora hacet yok," diye homurdandı Ruby. "Ben başımın çaresine bakarım. Bunca yıldır bakmışım, bundan sonra mı bakamayacağım?"

"Rufus evde mi?"

"Bilmem. Hayatım boyunca doktorların eline düşmekten kaçındım. Onları kendimden - niye sordun?"

"Neyi niye sordum?"

"Rufus evde mi dedin ya, ne olacak evdeyse?"

"Rufus çok sevimli," dedi Laveme. "Ona ayakkabılarımı gösterip bir fikrini alsam diyordum."

Ruby ateş püskүren gözlerle doğruldu, alı al moru morolmuş-tu. "Rufus'un fikrini almak da nereden çıktı şimdi?" diye gürledi. "O daha dünkü çocuk." Laveme otuz yaşındaydı. "Kadın ayakkabılarından ne anlar o."

Laveme doğruldu, ayakkabılardan birini ayağından çıkardı ve içine bir göz attı. "Dokuz B," dedi. "Ayakkabıyı bilmem ama, için-dekinin hoşuna gideceğine bahse girerim."

"Senin Rufus dediğin daha bebek sayılır be!" dedi Ruby. 'İşi gücü yok da ayaklarına mı bakacak senin. Böyle saçma sapan işlere vakti yok onun."

"Hiç de bile, vakitten bol bir şeyi yok asıl," dedi Laveme.

"Öyle ya," diye homurdandı Ruby ve onu bir kez daha, henüz doğmasına bol bol vakit varken hiçliğin içinde bekler, annesinin canını çıkarmak için gün sayar halde gördü.

"Ayak bileklerin sahiden şişmiş galiba," dedi Laveme.

"Evet," dedi Ruby bileklerini kıvırarak. "Evet. Sanki biraz da gerginlik var. O merdivenleri çıkarken kendimi nasıl kötü hissettim anlatamam, sanki tıkanıp kalmışım, hiç nefes alamayacakmışım gibi, her yanım bir anda baştan aşağı kaskatı kesilmiş gibi sanki, felaketti, kâbus gibiydi kâbus."

"Bak yine söylüyorum, doktora gitmen lazım."

"Olmaz."

"Sahiden ömründe hiç gitmedin mi doktora?"

"On yaşımdayken zorla götürmüşlerdi," dedi Ruby, "ama bir saniye dunnadım, hemen kaçtım. Üç kişi tuttulardı da yine zapte-dernedilerdi beni."

"O zaman neyin vardı?"

"Sen bana niye öyle tuhaf tuhaf bakıyorsun?" diye söylendi Ruby.

"Nasıl bakıyonnuşum ki?"

"Bir tuhaf işte," dedi Ruby, "kamını dışan uğratıp karşımda sallanmalar filan."

"Yalnızca o zaman neyin vardı diye sordum, söylesene."

"Aman, bir çıban çıkmıştı işte. Yolun yukansındaki bir zenci kansı ne yapmam gerektiğini söyledi, yaptım ve geçti." Sandalyesinin ucunda kendini salmış bir şekilde, her şeyin çok daha kolay olduğu günleri yâd edercesine önüne bakarak oturuyordu.

Laveme odanın içinde bir ileri bir geri salınarak komik bir şekilde dans etmeye başladı. Dizlerini bükerek bir yana doğru ağır ağır üç adım atıyor,

sonra geri gelip bacağını yine yavaşça, eziyet çekercesine öbür yana sallıyordu. Gırtlaktan gelen bağırtılı bir sesle bir şarkı tutturup sanki sahnedeymiş gibi kollanm iki yana açarak gözlerini devire devire söylemeye başladı: "Getir koy hepsini yan yana, bil bakalım hangi söz çıkar meydana: ANNE! ANNE!"

Ruby dut yemiş bülbül gibi, ağzı açık kalakaldı ve yüzündeki o haşin ifade silinip gitti. Bir an hiç kımıldamadı, neden sonra sandalyesinden fırladı. "Olmaz!" diye bağırdı. "Olamaz!"

Laveme durdu ve o çokbilmiş gözlerle arkadaşını seyretmekle yetindi.

"Daha neler!" diye bağırdı Ruby. "Olmaz öyle şey! Bili Hill o işin icabına bakıyor. Bili Hill çok dikkat eder! Bili Hill beş senedir o işin icabına bakıyor bir kere! Olacak iş değil!"

"Eh dernek bizim Bili Hill enişte dört-beş ay önce boş bulunup miniminnacık bir hata yapmış, canım arkadaşım," dedi Laveme. "Minicik bir tedbirsizliktir etmiş ve... "

"Bilmeden atıp tutuyorsun, ne anlarsın sen bu işlerden, daha

evli bile değilsin, daha senin... "

"Bence bir tane de değil, ikiz, her iddiasına varım ikiz," dedi Laveme. "Doktora bir git de kaç taneymiş öğren bence."

"Öyle bir şey yok dedim!" diye ciyakladı Ruby. Bu kız ne kadar da akıllı sanıyordu kendini! Elifi görse mertek sanırdı, kendi söylemese hasta olduğunu bile anlamayacaktı, tek bildiği habire ayaklarına bakmak, onları illa da Rufus'a göstermekti, Rufus'a gösterecekmiş, Rufus daha bebekti bebek, oysa otuz dört yaşında koca kadın. "Rufus daha bebek!" diye haykırdı.

'İyi ya, iki bebek olur işte!" dedi Laveme.

"Kes şu saçma sapan konuşmaları!" diye bağırdı Ruby. "Kes yoksa fena olacak. Gebe mebe değilim ben!"

"Ha, ha," dedi Laveme.

"Sanki çok bilirmiş gibi akıl öğretmeye kalkıyorsun bir de, kendini ne sanıyorsan artık," dedi Ruby. "Bekâr başınla hariçten gazel okuyorsun. Senin gibi evde kalmış olaydım, evli barklı kadınlara akıl öğretmeye kalkışmazdım."

"Yalnız ayak bileklerin de değil," dedi Laveme, "her yanın şişmiş."

"Burada kalıp yüzüme karşı böyle ileri geri konuşmanı dinleyecek değilim senin," dedi Ruby ve başını dik tutarak, o kadar istediği halde kamına hiç bakmadan temkinli adımlarla kapıya doğru gitti.

"Öyle olsun, umarım yarın *ikiniz de* daha iyi olursunuz," dedi Laveme.

"Evet, sanının yarın kalbim biraz daha iyi olacak," dedi Ruby. "Ama inşallah en kısa zamanda buradan taşınırız. Çünkü kalp hastalığımla bu merdivenleri habire çıkamam, aynca da," diye ekledi mağrur bir bakış fırlatarak, "o koca ayakların Rufus'un umurunda değil, bilesin."

"O tabancayı da bir yerlere kaldır istersen," dedi Laveme, "yoksa elinden bir kaza çıkacak."

Ruby dışarı çıkıp kapıyı çarparak kapattı ve hemen kendini incelemeye koyuldu. O bölgesi toplu olmaya biraz topluydu, ama oldum olası göbekli bir kadın olmuştu. Orası vücudunun başka herhangi bir yerinden daha şişman görünmüyordu. Hem insan kilo alınca, bunun belinde toplanması gayet normaldi, aynca Bili Hill de onun şişman olmasına aldırmıyordu, yalnızca bir zamandır daha mutluydu ve Ruby bunun nedenini bilmiyordu. Bili Hill'in kendisine sırıtarak bakan o uzun, mutlu suratı geldi gözlerinin önüne, mutluluğu gözlerinden başlayıp yüzünün aşağılarına doğru yayılır, sanki dişlerine yaklaştıkça daha bir artardı. Asla öyle bir dikkatsizlik yapmazdı o. Elini eteğinin üzerinde gezdirdi ve giysinin darlığını hissetti, iyi de sanki dar olduğunu bilmiyor muydu? Pekâlâ da biliyordu. Eteğin kabahatiydi bu - pek giymediği o dar eteği vardı üstünde, ondandı bu gerginlik, ama... hayır, dar olan değildi ki bu. Bol eteğini giymişti. Ama şu anda hiç de bol gelmiyordu üstüne. Ama bu bir şeyi değiştirmezdi, yalnızca şişmandı, hepsi bu.

Parmaklarını kamına koydu, bastırdı ve çabucak geri çekti. Merdivenlere doğru yürümeye koyuldu, ağır ağır, sanki yer, altından çekiliverecekmişçesine. Basamakları çıkmaya başladı. Sancı anında yeniden bastırdı. Daha ilk basamakta geri gelmişti. "Hayır," diye sızlandı, "hayır." Enikonu belli belirsiz bir histi, sanki içinde bir şey yer değiştirmiş gibi belli belirsiz, küçücük bir duygu, ama nefesinin gırtlağında sıkışıp kalmasına yetmişti bile. Hem içinde bir şeyin yer değiştirmesi normal değildi ki. "Daha bir basamak çıktım," diye fısıldadı, "daha ilk basamakta yapacağını yaptı." Kanser olamazdı. Madam Zoleeda bu hastalıktan sonra talihinin döneceğini söylemişti. "Daha. ilk basamakta yapacağını yaptı," diye sızlanarak ağlamaya başladı, bir yandan da farkında olmadan, adeta hareketsiz durduğunu zannederek merdivenleri tırmanmayı sürdürdü. Altıncı basamakta birden oturdu, eli tırabzanın parmaklığından mecalsizce yere kaydı.

"Hayır, olamaz," dedi ve yuvarlak kıpkırmızı yüzünü en yakındaki iki demirin arasına yasladı. Başını eğip merdiven boşluğuna baktı ve aşağıya indikçe yayılıp yankılanan uzun, boğuk bir ah çekti. Merdiven oyuğu koyu yeşil ve köstebek renkliydi ve feryadı en aşağıya ulaştığında kendisine cevap verircesine yankılandı. Nefesi tıkandı ve gözlerini kapadı. Hayır. Bin kere hayır. Bebek mebek olamazdı. İçinde kanını iliğini kurutmak, onu iyice öldürmek için gün sayan bir şey olamazdı, buna göz yumamazdı. Bili Hill böyle bir hata yapmış olamazdı. O şeyin garantili olduğunu söylemişti, bunca zamandır işe de yaramıştı, o yüzden olamazdı öyle bir şey, mümkün değildi. Bir an ürperdi ve elini ağzının üzerine sıkı sıkı bastırdı. Yüzünün göçüp kırıştığını hissetti: İkisi ölü doğmuş, biri yaşını doldurmadan ölmüş, biri kurumuş san bir elma gibi çiğnenmiş kalmış - hayır, hepi topu otuz dört yaşındaydı o, annesi ise yaşlıydı. Madam Zoleeda içinden canın çekilecek, kuruyup kalacaksın dememişti ki. Madam Zoleeda, ama bak gördün mü, başına bir talih kuşu konuyor sonrasında demişti! Taşınmalarını kastetmişti besbelli. San güneşlikli, müstakil bir ev konacaktı başına, öyle demişti.

Giderek sakinleştiğini hissetti. Bir dakikasonrahemen hemen sakin gibiydi, çabucak telaşlanıp durduk yere kendi kendini yiyip bitirdiğine hükmetti; o kahrolası sancı gazdı belki de. Madam Zoleeda bugüne dek bir kez olsun yanılmamıştı, onun da bir bildiği...

Ayağa fırladı: Merdiven boşluğunun dibinden bir gümbürtü kopmuştu, merdivenler kıyamet gibi bir gürültüyle zangır zangır titriyor, onun bulunduğu kattakiler bile beşik gibi sallanıp sarsılıyordu. Tırabzan demirleri arasından baktı ve elinde havaya kaldırdığı iki tabancayla merdivenlerden yukarı dörtnala koşturan Hart-ley Gilfeet'i gördü, ardından da bir üst kattan avazı çıktığınca bağıran kulak tırmalayıcı bir ses işitti: "Hartley dedim sana, kes şu gürültüyü. Evi başımıza yıkacaksın!" Ama çocuk hiç oralı olmadı, ortalığı daha da beter birbirine katarak birinci kattaki merdivenin köşesini döndü ve şimşek gibi koridora fırladı. Bay Jerger'ın kapısının hışımla açıldığını ve adamın pençe gibi açtığı parmaklarıyla atılıp, uçuşan bir gömlek parçasını kavradığını gördü; gömleğin sahibi fıldır fıldır dönerek tiz perdeden bir "Bunak keçi ne olacak, öğretmen bozuntusu, bıraksana beni!" bağırtısıyla adamın elinden kendini kurtarıp yeniden ok gibi fırladı ve Ruby'ye yaklaşmaya başladı. Kadının hemen altındaki merdivenler zangır zangır titremeye başlamıştı, bir an sonra bir sincabın gözü dönmüş çehresi güm diye ona çarptı, beynini delip geçti, giderek küçüldü ve bir karanlık yumağına dönüşüp kayboldu.

Ruby merdivene oturup tırabzan demirine sıkı sıkı sarılarak soluğunun dirhem dirhem ciğerlerine geri dolmasını, merdivenlerin tahterevalli gibi bir aşağı bir yukarı yalpa vurmasının geçmesini bekledi. Gözlerini açtı ve karanlık kovuktan aşağıya baktı, kovuğun en dibine, ta ne zaman önce bulunduğu noktaya kadar indirdi gözlerini. "Talih Kuşu," dedi kovuğun dört bir yanında yankılanan boğuk bir sesle, "Bebek."

"Talih Kuşu, Bebek," dedi üç yankı alaylı alaylı.

Sonra o hissi yeniden duydu, küçük bir yuvarlanma. Sanki kamının içinde değildi his. Hiçbir şeyin içindeki bir hiçliğin orta-sındaydı sanki, orada dinleniyor ve bekliyordu, zamandan bol bir şeyi de yoktu.

KUTSAL RUH'UN TAPINAĞI

İKİ KIZ birbirlerine Tapınak Bir ve Tapınak İki diye isim takmış, bütün hafta sonu birbirlerine böyle seslenip durmuşlardı. Gülmekten öyle katılıyorlardı ki, yüzleri ateşleri başlarına vurmuş gibi kıpkırmızı kesiliyor, enikonu çirkinleşiyordu; özellikle de Jo-anne' in zaten sivilceli olan suratı hepten bakılmaz bir hal alıyordu. Mount St. Scholastica'da giymek zorunda

oldukları kahverengi manastır üniformalarıyla gelmişlerdi oraya; ama valizlerini açar açmaz üniformalarını çıkardıkları gibi kırmızı etekler ve cart renkli bluzlar çekmişlerdi üstlerine. Dudak boyası sürünüyor, yüksek topuklu pazar ayakkabılarını giyiyor, evin içinde topuklularıyla geziniyor, bacaklarının nasıl göründüğüne bakabilmek için de girişteki uzun aynanınönünden geçerken yavaşlamayı asla ihmal etmiyorlardı. Tavır ve hareketlerinin hiçbiri çocuğun gözünden kaçmıyordu. Yalnızca biri gelmiş olsaydı, gelen hangisi olursa olsun oturur kendisiyle oynardı, ama ikisi birlikte olunca dışarıda kalıyor, onlan belirli bir mesafeden kuşkuyla izlemekle yetiniyordu.

On dört yaşındaydılar -ondan iki yaş büyük yani- ama her ikisi de zekâdan yana nasipsizdi; zaten biraz da bu yüzden manastıra gönderilmişlerdi. Sıradan bir okula gitseler, akıllan fikirleri oğlanlarda olacaktı; oysa annesinin dediğine göre manastırda rahibeler onlara göz açtırmazdı. Çocuk birkaç saat boyunca onları gözledikten sonra kelimenin tam anlamıyla geri zekâlı olduklarına kanaat getirdi; hepi topu ikinci dereceden kuzen olduklarına göre aptallıklarının kalıtım yoluyla kendisine geçmiş olamayacağına karar verip rahat bir soluk aldı. Susan adını ısrarla Su-zen olarak telaffuz ediyordu. Çok sıskaydı, ama sivri, hoş bir yüzü vardı ve kızıl saçlıydı. Joanne'in ise kendiliğinden kıvırcık san saçları vardı, ama o da burnundan konuşuyordu ve güldüğünde de pençe pençe morarıyordu. İkisi de aklı başında iki lafı peş peşe getiremiyordu ve bütün cümleleri, "Hani bir çocuk vardı ya, işte o bir keresinde... " diye başlıyordu.

Bütün hafta onlarda kalacaklardı; annesi tanıdıkları arasında kızların yaşıtı tek bir oğlan olmadığına hayıflanıyor, iyi vakit geçirmeleri için ne yapacağını bilemediğinden dem vuruyordu. Bunu duymasıyla birlikte çocuk, aklına dâhiyane bir fikir gelmişçe-sine bağırdı: "Cheat var! Onu çağıralım! Bayan Kirby'ye söyle de Cheat'i çağırsın, kızlara etrafı gezdirir o!" Ağzındaki lokma az kalsın boğazında kalacaktı, iki büklüm olup kasıklarını tuta tuta gülmeye başladı; yumruğunu masaya vuruyor, gözünden gelen yaşlar tombul yanaklarından aşağıya süzüledururken, teneke gibi parlayan diş tellerini olduğu gibi ortaya sererek şaşkına dönmüş kızlara bakıyordu. Ömründe hiç bu kadar komik bir fikir gelmemişti aklına.

Annesi de ölçüyü kaçırmamaya dikkat ederek güldü; Bayan Kirby ise kızardı, üstünde tek bir bezelye tanesi bulunan çatalını itinayla ağzına götürdü. Evlerinde pansiyoner olarak kalan uzun suratlı, sarışın bir öğretmendi bu; Bay Cheatam da Bayan Kirby' ye kur yapan zengin, ihtiyar bir çiftçiydi. Dışı toprak yolların kırmızı tozuna bulanmış, içiyse cumartesileri kasabaya götürmek için onar sentlerini kestiği zencilerden temelli kapkara olan on beş yaşındaki süt mavisi Pontiac'ıyla her cumartesi öğleden sonra kasabaya inerdi. Zencileri başından savar savmaz soluğu Bayan Kir-by'nin yanında alır, her seferinde mutlaka küçük bir de hediye -ya haşlanmış yerfıstığı ya bir karpuz ya da bir sap şekerkamışı- getirirdi kadına; hatta bir keresinde bir koli dolusu Baby Ruth gofreti getirmişti. Eski günlerinden yadigâr pas rengi bir tutam saç sayılmazsa kel kafalıydı; yüzü toprak yollarla hemen hemen aynı renk-ti ve aynı onlar gibi, derin izlerle ve çukurlarla yol yol aşınmıştı. İnce kara çizgili, açık yeşil bir gömlek giyer, pantolon askısı takardı ve pantolonu da o koca şişko başparmağıyla arada bir şefkatle bastırdığı pırtlamış göbeğini kapatacak şekilde yukarı çekilmiş olurdu. Bütün dişleri altın kaplamaydı; verandalarındaki salıncakta bacakları ardına kadar açılmış, yüksek konçlu ayakkabıları birbirinin aksi istikametlere bakar halde sere serpe otururken, Bayan Kirby'ye haylaz bir edayla göz süzüp "Ho ho ho" diye gülerdi.

"Cheat bu hafta sonu kasabaya inmeyecek sanırım," dedi Bayan Kirby, bunun bir şaka olduğunu aklının köşesinden dahi geçirmeksizin. Bunun üzerine çocuk dayanamayıp yeniden makaraları koyverdi, kendisini sandalyesinde arkaya attı, hızını alamayıp sandalyeden düştü, katıla katıla gülerek yerlerde yuvarlandı, nihayet gülmekten nefesi kesilmiş halde uzanıp kalakaldı. Annesi bu soytarılığa bir son vermemesi halinde masadan kalkmak zorunda kalacağını söyledi ona.

Dün annesi Alonzo Myers ile anlaşmış, beriki onları kasabadan altmış beş kilometre çeken Mayville'deki manastıra, kızları hafta sonu için almaya götürmüştü; Alonzo, pazar öğleden sonra kızlan manastıra geri götürecekti. On sekiz yaşında, yüz on beş kilo çeken bir oğlandı bu; taksi şirketinde çalışıyordu ve arabayla bir yere gitmek gerektiğinde civarda bulunup bulunabilecek tek kişi oydu. Herdaim kısa, kara bir puro içer, daha doğrusu puroyu adeta çiğnerdi ve giydiği san naylon gömlek o yusyuvarlak, terli

göğsünü olduğu gibi ortaya sererdi. Araba kullandığında arabanın bütün camlarının illa açık olması gerekirdi.

"E Alonzo var ya!" diye gürledi çocuk yerden. "Alonzo gezdirsin onlara etrafı! Alonzo'ya haber verelim!"

Alonzo'yu görmüş olan iki kız, bu korkunç teklif karşısında çığlık çığlığa isyan etmeye giriştiler.

Annesi de çocuğun bu dediğini komik buldu, ama "Parlak fikirlerini yeterince dinledik, artık yeter," deyip konuyu değiştirdi. Kızlara, neden birbirlerine Tapınak Bir ve Tapınak İki diye isim taktıklarını sordu; bunu sormasıyla birlikte kızlar vidalan gevşemiş gibi kıkırdamaya koyuldular. Derken nihayet nedenini açıklamayı başardılar. Mayville'deki Sisters ofMercy tarikatının en yaşlısı, Rahibe Perpetua bir ders vermişti onlara: bir delikanlı bir otomobilin arka koltuğunda -lafın burasında öyle bir gülme krizine tutuldular ki gerisini getiremeyip yeniden en başa dönmek zorunda kaldılar- bir delikanlı bir otomobilin arka koltuğunda, kendilerine beyefendiliğe yakışmayacak bazı hareketlerde bulunacak olursa -bu kez de başlarını kucaklarına gömdüler- ne yapmaları gerektiğine dair bir ders. Rahibe Perpetua böyle bir durumda derhal, "Durun bayım! Bedenim Kutsal Ruh'un Tapınağıdır!" demelerini, böylece bu yakışıksız davranışın önünü alabileceklerini söylemişti. Çocuk şaşkın bir yüzle yerden doğruldu. Bu kadar gülecek ne vardı ki bunda. Bay Cheatam'ın ya da Alonzo Myers'ın onlara etrafı gezdirmesiydi asıl komik olan. Bu fikir aklına geldikçe gülmekten ölecek gibi oluyordu.

Annesi kızların anlattığına hiç gülmedi. "Şu halinizi size hiç yakıştıramadım kızlar. Rahibenin dediğinde bir yanlışlık yok ki, yerden göğe kadar haklı, bedenleriniz elbet Kutsal Ruh'un Tapınağıdır."

İki kız, kıkırdamalannı kibarca gizleyerek kadına baktılar, baktılar ya, onun Rahibe Perpetua ile aynı kumaştan olduğunu yavaş yavaş anlamaya başlamışçasına hayret dolu bir ifade vardı bu kez yüzlerinde.

Bayan Kirby'nin yüzündeki ifadede en ufak bir değişiklik olmadı ve çocuk, onun bu işlere aklı ermez nasıl olsa, diye geçirdi içinden. Ben Kutsal

Ruh'un Tapınağıyım, dedi kendi kendine ve bu söz pek hoşuna gitti. Biri kendisine bir hediye vermiş gibi bir mutluluk uyandırıyordu içinde.

Yemekten sonra annesi yatağa yığıldı. "Onları oyalayacak bir şey bulamazsam bu kızlar beni deli çıkaracak sonunda. İkisi de

birbirinden beter, başa çıkılmaz bunlarla," dedi.

"Ben kimi çağıracağımızı biliyorum," diye atıldı çocuk.

"Bana bak, artık fazla oluyorsun ama. Bay Cheatam hakkında tek kelime daha duymak istemiyorum, yeter," dedi annesi. "Bayan Kirby'yi utandınyorsun. Adam kadının şu dünyadaki tek arkadaşı." Yattığı yerde doğruldu ve hüzünlü gözlerle pencereden dışan baktı. "Tann biliyor ya, zavallıcık öyle yapayalnız ki cehennemin dibinden bin beter kokan o arabaya binmeye bile razı."

Üstelik o da Kutsal Ruh'un Tapınağı, diye geçirdi içinden çocuk. "Onu demeyecektim ki ben," dedi. "Buchell teyzenin çiftliğine gelen o iki kardeşi söyleyecektim, Wendell ile Cory'yi, hani so-yadlan Wilkins ya. Yaşlı teyzenin torunlan oluyorlar. Kadının yanına çalışmaya gelmişler."

"Bu sefer iyi akıl ettin bak," diye mınldandı annesi ve çocuktan yana takdir dolu bir bakış fırlattı. Neden sonra omuzlan yine düştü. "Onlar da çiftçi çocuğu anca. Bu kızlar hemen burun kıvınr onlara."

"Niyeymiş ki," dedi çocuk. "Ayaklarına pantolon giyiyorlar. On altı yaşındalar, arabalan desen o da var. Hem duyduğuma göre Tanrının Kilisesinde vaiz olacaklarmış, çünkü Tannnın Kilisesinde vaiz olmak için hiçbir şey bilmeye gerek yokmuş."

"Doğru söylüyorsun aslında, o çocuklardan kızlara bir zarar gelmez," dedi annesi ve hiç vakit kaybetmeden kalktı, oğlanlann anneannelerine bir telefon açtı. İki kadın telefonda yarım saat konuştuktan sonra, Wendell ile Cory'nin akşam yemeğine gelip oradan da kızlan panayıra götürmesini kararlaştırdılar.

Susan ile Joanne bu işe o kadar sevinmişlerdi ki hemen saçla-nnı yıkayıp alüminyum bigudilere sardılar. Hah, diye düşündü çocuk yatağın üstünde bağdaş kurmuş, kızlann bigudilerini açmala-nnı seyrederken, Wendell ve Cory'yle bir tanışın da o zaman görürüm sizi! "Bu çocuklara bayılacaksınız," dedi. "Wendell'ın boyu bir seksen iki, üstelik kızıl saçlı. Cory ise iki metre var, saçlan siyah, sırtından spor ceketi eksik olmaz. Önünde sincap kuyruğu

olan acayip bir arabaları var."

"Daha küçücük kızsın. Bu adamlar hakkında bunca şeyi nereden biliyorsun ki?" diye sordu Susan ve yüzünü aynaya iyice yaklaştırıp gözbebeklerinin büyümesini izledi.

Çocuk yatağa sırtüstü uzandı ve tavandaki dar tahtaları saymaya koyuldu, şaşırıp da kaldığı yeri kaybedinceye dek saydı. Onları iyi tanırım, dedi birine. Dünya savaşında omuz omuza çarpışmıştık. Benim emrimdeydiler, onları Japon intihar dalgıçlarının elinden beş kez kurtardım. Wendell, bu çocukla evleneceğim ben dedi, öbürü hayır sen evlenemezsin asıl ben evleneceğim diye tutturdu, sonra ben dedim ki boşuna heveslenmeyin çünkü daha siz gözünüzü açıp kapamadan ikinizi birden askeri mahkemeye vereceğim. "Buralarda hep görüyorum onları da oradan biliyorum," dedi.

Oğlanlar gelince kızlar onlara şöyle bir bakıp kıkırdamaya, kendi aralarında manastır hakkında konuşmaya koyuldular. Kızlar salıncağı kapmış, Wendell ile Cory de yan yana verandanın korkuluğuna oturmuşlardı. Dizleri omuzlarıyla aynı hizada, kollan ise dizlerinin arasından sarkar halde, maymun gibi oturuyorlardı. El-macıkkemikleri çıkık, çekirdeği andıran gözleri fersiz, kırmızı suratlı, kısa boylu, sıska oğlanlardı. Yanlarında bir armonikayla bir gitar getirmişlerdi. Biri çalgısının üzerinden bir yandan kızları süzerek mızıkayı usulca çalmaya başladı; öteki de gitarı tıngırdatmaya koyuldu, sonra kızlardan yana bakmadan, yalnızca kendi sesini duymak istercesine başını havaya kaldırıp şarkı söylemeye başladı. Biraz aşk şarkısını, biraz da ilahiyi andıran bir köylü türküsü söylüyordu.

Çocuk, evin kenarındaki çalıların arasına sürüdüğü bir fıçının üstüne tünemiş, yüzü verandayla aynı hizada, nöbetteydi. Güneş batıyor, gökyüzü müziğin ahenkli hüznüne ayak uydururmuş gibi yaralı bir menekşe rengine

dönüyordu. Wendell şarkısını söylerken gülümsemeye, kızlara bakmaya başladı. Susan'a sevgi dolu bir köpek gibi bakarak terennüm etti:

"İsa arkadaşım oldu benim,

Yoldaşım, dostum her şeyim,

O *bir inci çiçeği,*

Özgürlüğümü bana O *verdi!"*

Sonra aynı bakışları bu kez de Joanne'e çevirip söylemeyi sürdürdü:

"Etrafımda bir duvar ateşten Artık korkum yok hiçbir şeyden O *bir inci çiçeği,*

Ve asla bırakmayacak beni."

Kızlar birbirlerine baktılar, kıkırdamamak için kendilerini zor tutarak dudaklarını kenetlediler, ama Susan dayanamayıp yine de makarayı koyuverdi, sonra da elini ağzına vurdu. Şarkıcı kaşlarını çattı; birkaç saniye, şarkı söylemeden yalnızca gitarını tıngırdattı, kızlar da kibarca dinlediler. Ama oğlanlar türkünün sonunu getirdiğinde, "Biz de bir tane söyleyelim madem!" diye atıldılar ve oğlan başka bir şarkıya geçecek fırsat bulamadan, manastırdan idmanlı sesleriyle bir ağızdan şakımaya koyuldular:

"Tantum ergo Sacramentum Veneremur Cernui:

Et antiquum documentum Nova cedat ritui."

Çocuk oğlanların kaşlarının çatıldığını, yüzlerinin kendileriyle dalga geçilip geçilmediğinden emin olamıyorlarmışçasına şaşkın şaşkın birbirlerine çevrildiğini gördü.

"Praestetfides supplementum Sensuum defectui.

Genitori, Genitoque Laus et jubilatio

Sa/us, honor, virtus quoque..."

Oğlanların yüzleri kül rengi-mor ışıkta koyu kırmızıydı. Kızgın ve afallamış görünüyorlardı.

"Sit et benedictio;

Procedenti ab utroque Compar sit laudatio.

Amen."

Kızlar Amin'i iyice uzattı, ardından bir sessizlik çöktü.

"Yahudi şarkısı olsa gerek bu," dedi Wendell ve gitarını akort etmeye koyuldu.

Kızlar aptal aptal kıkırdamaya başladılar, ama çocuk ayağını güm diye fıçıya vurdu. "Şapşal öküz sen de!" diye bağırdı. "Tann-nın Kilisesinin şapşal öküzü!" diye kükredi, fıçıdan düştü, çabucak toparlanıp yerden kalktı ve oğlanlar korkuluktan fırlayıp bağıranın kim olduğuna bakana kadar ok gibi atılıp evin öbür tarafına sıvıştı.

Annesi akşam yemeğini arka bahçede yemeleri için hazırlık yapmış, bahçe partilerinde meydana çıkardığı Japon fenerlerinin altında bir masa kurdurmuştu. "Ölsem onlarla yemem," dedi çocuk ve tabağını kaptığı gibi mutfağa yollandı, dişetleri mavi mavi görünen sıska aşçıyla birlikte oturup yemeğini yedi.

"Damarın tuttu mu tutuyor. Neden durduk yere aksilik edersin

ki?"

"Onlar salak geri zekâlılarsa ben ne yapayım," dedi çocuk.

Fenerler asılı durdukları yerdeki yapraklan kavuniçi bir ışıkla yaldızlıyordu; onlardan yukansı kara-yeşildi; altlarındaysa, masada oturan kızlan olduklarından da güzel gösteren sönük, suskun türlü türlü renk oynaşıyordu. Çocuk arada bir başını çevirip mutfak penceresinden aşağıdaki manzaraya düşmanca gözlerle bakıyordu.

"Tann'nın gazabına uğrayıp da hem kör, hem sağır, hem dilsiz oluverirsen görürsün ama," dedi aşçı, "o zaman da bu kadar akıllı olur musun bakalım hele."

"Yine de bazılarından akıllı olacağım kesin," dedi çocuk.

Yemekten sonra panayıra gitmek üzere çıktılar. Çocuk da panayıra gitmek istiyordu, istiyordu ama onlarla gitmek istemiyordu, o yüzden çağırmış olsalar da gitmezdi. Yukarı çıktı ve uzun yatak odasını elleri arkasında kenetlenmiş, başı öne fırlamış halde, yüzünde hem delişmen hem de dalgın bir ifadeyle bir aşağı bir yukarı arşınlamaya koyuldu. Işığı açmak yerine, odayı küçültüp daha da mahrem kılan karanlığın her köşeyi ele geçirmesine göz yumdu. Bir ışık düzenli aralıklarla, açık duran pencerenin önünden süzülüyor, duvarlara gölgeler düşürüyordu. Durup karanlık yamaçlara dikti gözlerini; gümüş yansımalarla ışıldayan gölcükten, ağaçlardan olma duvara, oradan da uzun bir ışık huzmesinin dönenerek yükseldiği, bir daire çizip uzaklaştığı, yiten güneşi ararcasına havayı eşelediği benekli gökyüzüne kaydı bakışları. Panayırın yerini belli eden fenerin ışığıydı bu.

Odasından *Calliope* orgunun belli belirsiz sesini duyabiliyordu; panayır yerindeki bütün çadırların altın talaşını andıran bir ışık içinde yükseldiğini, dönme dolabın elmastan çemberinin havada bir aşağı bir yukarı fırıl fırıl dönüp durduğunu, gıcırdayan atlıkarıncanın yerde fırıl fırıl döndüğünü getirdi gözlerinin önüne. Panayırlar genelde beş-altı gün sürer, bir öğleden sonra özellikle okul çocuklarına, birgeceyse yalnızca zencilere ayrılırdı. Geçen seneki panayıra, okul çocuklarına ayrılan öğleden sonra saatinde gitmiş, maymunları, sonra şişko adamı görmüş ve dönme dolaba binmişti. Ama onun gittiği gün bazı çadırlar kapalıydı, çünkü içlerinde ancak yetişkinlerin izleyebileceği gösteriler yapılıyordu; ama o yine de kapalı çadırlara yapıştırılmış ilanlara, dillerinin Romalı askerler tarafından kesilmesini bekleyen şehitlerinki gibi kaskatı, gergin ve sakin suratlı, tayt giymiş insanlarla dolu silik soluk resimlere ilgiyle bakmıştı. Her nedense bu çadırların içinde olanların tıpla, ilaçlarla ilgili olduğuna kanaat getirmiş, bu yüzden de büyüdüğünde doktor olmaya karar vermişti.

O zamandan beri değişmiş, doktorluktan gönlü geçmiş, büyüyünce mühendis olmaya karar vermişti; ama pencereden bakıp da gökyüzünü döne döne tarayan, bir genişleyip bir kısalan, yörüngesinde dönüp duran

projektör ışığını izlerken basit bir doktordan ya da mühendisten çok daha öte bir şey olması gerektiğini hissetti. Tabii ya, asıl bir aziz olması gerekirdi onun, çünkü dünyadaki her şeyi bilebilmesini sağlayacak yegâne meslek buydu; ama içten içe asla bir aziz olamayacağını biliyordu. Hırsızlık yapmış, cinayet işlemiş değildi belki, ama doğuştan yalancı ve tembeldi, hem annesini hiçe sayıp ona her fırsatta karşılık veriyor, herkese bile isteye kötü davranıyordu. Dahası, Kibir günahı da ruhunu kemiriyordu ki en fenası da buydu. Diploma törenindeki ayini yönetmek üzere okullarına gelen Protestan vaizle alay etme fırsatını da hiç kaçırmıyordu. Tıpatıp o vaizin yaptığı gibi ağzını bir karış açıp büyük bir ıstırap çekermişçesine eliyle alnını tutuyor, "Yüceee babamı-ıız, sana şükranlarımızıı sunanıız" diye inliyordu; üstelik kaç sefer bunu yapmaması söylenmişti. Asla bir aziz olamazdı bu durumda, ama kendisini çabucak öldürmeleri şartıyla pekâlâ bir şehit olabileceğini düşündü.

Silahla vurulmayadayanabilirdi, ama kızgın yağda yakılmaya dayanamazdı. Aslanlar tarafından paramparça edilmeye dayanıp dayanamayacağını ise kestiremiyordu. Nasıl şehit düşeceğini enine boyuna tasarlamaya girişti ve havada asılı duran ateşten kafeslerdeki ilk Hıristiyanların ateşiyle aydınlanmış dev bir arenada tayt giymiş olarak gördü kendini; hem kendisinin hem de aslanların üstüne altınımsı, tozlu bir ışık vuruyordu. Hk aslan hücuma geçip üstüne atılıyor ve bir anda imana gelip ayaklarının dibine yığılıyordu. Onu daha bir sürü aslan izliyor ve her seferinde aynı şey oluyordu. Aslanlar onu öyle çok seviyorlardı ki onlarla birlikte uyuyordu bile; sonunda Romalıların onu yakmaktan başka çareleri kalmıyordu, ama askerler hayret dolu bakışlarla ateşin ona işlemediğini görüyorlardı, onu başkatürlü öldürmenin neredeyse imkânsız olduğunu anlayınca bir kılıçla çabucak başını kesiyorlardı ve anında cennete gidiyordu. Cennet'in kapısından gerisingeri aslanların yanına dönerek bunu birkaç kez prova etti.

Nihayet pencerenin önünden kalktı, yatmaya hazırlandı ve dualarını okumadan yatağa girdi. Odada ikisi de çift kişilik iki hantal yatak vardı. Öbür yatakta kızlar yatıyorlardı; onları korkutmak için yataklarına gizleyebileceği soğuk, ıslak bir şey düşünüp bulmaya çabaladı ya bu çabası sonuçsuz kaldı. Aklına çiğ tavuk ya da sığır ciğeri geliyordu gele gele ama onlar da evde yoktu. Pencereden içeri sızan org sesi yüzünden bir türlü uykuya dalamıyordu, derken dualarını okumadığını hatırladı, yataktan

kalktı, dizlerinin üstüne çöküp duaya başladı. Peşinden atlı kovalıyormuş gibi hızlı hızlı başlayıp Havariler Amentüsü'nün sonunu getirdi, sonra da çenesi yatağın kenarına yaslanmış halde hiçbir şey düşünmeden öylece durdu. Çoğunlukla âdet yerini bulsun diye, baştan savma bir şekilde dua ederdi, tabii dua etmeyi unutmazsa; ama kimileyin de -sözgelimi bir kabahat işlediğinde, kulağına müzik çalındığında ya da bir şeyini kaybettiğinde, hatta bazen de durduk yere-duygulanıp şevke gelir, İsa'nın çarmıha gerildiği tepeye uzanan uzun, azap dolu yolculuğunu, o kaba haçın ağırlığı altında üç kere yere yıkılışını düşünürdü. Kafası bir süre bununla meşgul olur, derken hiçbir şey düşünmeden dalıp giderdi ve neden sonra kendine geldiğinde aklının tea'da değil bambaşka bir yerde, bazen bir köpekte, tanıdığı bir kızda ya da günün birinde yapacağı bir şeyde olduğunu fark edip şaşardı. Bu gece ise Wendell ile Cory'nin o halini hatırlayarak onlar gibi olmadığına seviniyor, içi şükranla dolup taşıyordu; bu yüzden de keyiften neredeyse ağlayarak "Tanrım, Yüce Rabbim, Tanrının Kilisesi mezhebinden olmadığım için sana şükranlarımı sunuyorum, teşekkür ederim Tannm, sana ne kadar teşekkür etsem azdır, teşekkürler!" dedi ve yeniden yatağına girip uyuyana dek aynı şeyleri tekrarladı.

Kızlar on ikiye çeyrek kala geldiler ve kıkırdamalarıyla onu uyandırdılar. Soyunurken önlerini görebilmek için mavi abajurlu küçük lambayı yaktılar; sıska gölgeleri duvardan yukan tırmandı, ikiye ayrıldı ve tavanda usul usul kımıldanmaya devam etti. Çocuk, panayırda gördükleri hakkındaki konuşmalarını duyabilmek için doğruldu. Susan'ın elinde ucuz şekerlemelerle dolu plastik bir tabanca, Joanne'de ise kırmızı puanlı karton bir kedi vardı. "Dans eden maymunları gördünüz mü?" diye sordu çocuk. "Şişko adamla cüceleri gördünüz mü peki?"

"O kadar çok hilkat garibesi vardı ki," dedi Joanne. Sonra Su-san'a, "Hepsi de hoşuma gitti, o şey hariç tabii, anlarsın ya..." dedi ve tadını sevip sevmeyeceğini bilmediği bir şeyi ısırmışçasına tuhaf bir ifadeye büründü yüzü.

Öbürü kıpırdamadan durdu,başını iki yana sallayıp usulca çocuğu işaret etti. "Bir duyarsa, al başına belayı," dedi çok alçak bir sesle, ama çocuk bunu duydu ve kalbi güm güm atmaya başladı.

Yatağından çıktı ve kızların yatağının ayakucuna tırmandı. Kızlar ışığı söndürüp yatağa girmişlerdi, ama çocuk yine de yerinden kıpırdamadı. Yüzleri karanlıkta iyice seçilir hale gelinceye dek ısrarla, gözünü ayırmadan onlara baktı. "Belki sizin kadar büyük olmayabilirim," dedi, "ama sizden milyon kere daha akıllıyım tamam mı."

"Senin yaşında bir çocuğun aklının ermeyeceği bazı şeyler var," dedi Susan ve ikisi birden kıkırdamaya başladılar.

"Sen kendi yatağına gitsene hem," dedi Joanne.

Çocuk yerinden kıpırdamadı. "Bir keresinde," dedi sesi karanlıkta sanki bir kuyunun dibinden gelircesine, "bir tavşanın yavruladığını görmüştüm."

Bir sessizlik oldu. Derken Susan, "Nasıl bir şeydi peki?" dedi kayıtsız bir sesle ve o anda kızlan avucunun içine aldığını anladı. O "anlarsın ya"nın ne olduğunu söylemedikleri sürece ağzından tek kelime alamayacaklarını söyledi. Aslında bir tavşanın yavruladığını filan görmüş değildi, ama kızlar çadırda gördüklerini anlatmaya başlayınca bunu unuttu gitti.

Tuhaf bir adı olan bir ucubeydi gördükleri, ama o adı şimdi hatırlayamıyorlardı. Onun olduğu çadır siyah bir perdeyle ortasından ikiye bölünmüş, bir taraf kadınlara, diğer taraf da erkeklere ayrılmıştı. Ucube iki taraf arasında gidip geliyor, önce erkeklerle, sonra kadınlarla konuşuyordu, ama dediklerini herkes duyabiliyordu. Sahne çadırın önünü boydan boya kaplıyordu. Kızlar ucubenin erkeklere, "Şimdi size bir şey göstereceğim, ama bana gülerseniz Tanrı sizi de bu hale koyabilir, ona göre," dediğini duymuşlardı. Genizden gelen bir sesle ağır ağır, sesini yükseltip alçaltmadan tekdüze bir tonlamayla ve köylü ağzıyla konuşuyordu. "Tanrı beni böyle yaratmış; benimle alay ederseniz siz de O'nun gazabına uğrar, aynı benim gibi olursunuz sonra. Böyle olmam O'nun takdiridir ve ben de takdiri ilahiye karşı gelecek değilim. Size gösteriyorum çünkü ben, Tanrı'nın bana bahşettiğini en iyi şekilde değerlendirmek zorundayım. Şimdi görecekleriniz karşısında sizlerden nezaketinizi takınmanızı istiyorum bayanlar baylar. Bilmiş olun ki böyle olmayı ben kendim istemedim, böyle olayım diye kendim bir şey de yapmadım, Tanrı vergisi olan bir şeyden en iyi şekilde faydalanmaya bakıyorum yalnızca. Tanrı'nın takdirine karşı gelmiyorum." Sonraçadırın öbür tarafında uzun bir sessizlik

olmuş ve ucube nihayet erkeklerin olduğu taraftan kadınlar tarafına geçmiş, aynı şeyleri onlara da söylemişti.

Çocuk vücudundaki bütün kasların gerildiğini hissetti; sanki bir bilmecenin cevabını duymak üzereydi de, bu cevap bilmecenin kendisinden daha şaşırtıcıydı. "Yani iki kafası mı vardı?" diye sordu.

"Hayır," dedi Susan, "hem erkek hem kadındı. Elbisesini sıyırıp bize gösterdi. Mavi bir elbise giyiyordu."

Çocuk, iki kafalı olmadığına göre ucubenin nasıl hem erkek hem kadın olabileceğini sormak istedi, ama sormadı. Yatağına geri dönüp bunu uzun uzadıya düşünmek, kafasında evirip çevirmek istiyordu; kızların yatağının ayakucundan aşağı inmeye koyuldu.

"Peki tavşan nasıl yavrulamıştı?" diye sordu Joanne.

Çocuk durdu, karyola demirinin üstünden dalgın, düşünceli yüzü görünüyordu yalnızca. "Yavruları ağzından tükürdü," dedi, "altısını birden."

Yatağına yatıp çadırın içinde bir o tarafa bir bu tarafa gidip gelen ucubeyi hayalinde canlandırmaya çalıştı, ama bunun altından kalkamayacak kadar yorgundu. Onu izleyen yöre halkının yüzlerini gözünün önüne getirmek çok daha kolay geliyordu ona; erkekler kilisede olduklarından daha ağırbaşlı, kadınlarsa bir resimden fırlamış gibi görünen gözleriyle sert ve kibar, ilahiye başlamak için piyanodan dökülecek ilk notayı beklercesine ayakta dikiliyorlardı. "Tanrı beni böyle yaratmış bir kere, ben de O'nun takdirine karşı gelmiyorum," dediğini duydu ucubenin ve insanlar, "Amin, Amin," diye onayladılar.

"Bunu Tanrı başıma getirdi, bin kere şükürler olsun O'na."

"Amin. Amin."

"Tanrı sizi de bu hale koyabilirdi."

"Amin. Amin."

"Ama koymamış bir kere."

"Amin."

"Ayağa kalk hele. Kutsal Ruh'un Tapınağı. Sana söylüyorum! Tanrı'nın tapınağısın sen, bilmiyor musun? Bilmiyor musun ha? Tanrı'nın Ruhu senin içinde yaşıyor, bilmiyor musun?"

"Amin. Amin."

"Şayet biriTanrı'nın tapınağını kirletecek olursa, Tanrı'nın gazabına uğrar, eğer alay ederseniz sizi de bu hale koyabilir O. Tan-rı'nın tapınağı kutsaldır. Amin. Amin."

"Ben Kutsal Ruh'un tapınağıyım."

"Amin."

İnsanlar, Amin nidaları arasında düzenli bir tempo tutturarak fazla gürültü çıkarmadan ellerini çırpmaya başladılar, yakınlarda neredeyse uyumak üzere olan bir çocuk olduğunu bilirlermiş gibi giderek daha usulca çırpıyorlardı ellerini.

Ertesi gün öğleden sonra kızlar kahverengi manastır üniformalarını yeniden giydi, çocukla annesi onları Mount St. Scholas-tica'ya geri götürdü. "Hay allah," dedi kızlar. "Eğlence bitti, işe devam." Alonzo Myers arabasıyla gelip onları aldı. Çocuk öne Alon-zo'nun yanına, annesi ise arkaya kızların arasına oturdu ve kızlara, onları misafir edebildiğine ne kadar sevindiği, mutlaka yeniden gelmeleri gerektiği yollu bir şeyler söyledikten sonra anneleriyle birlikte manastırda geçirdikleri güzel günlerden bahsetmeye koyuldu. Çocuk bu gevezelikleri duymazdan geliyor, kilitli kapıya bitişebildiği kadar bitişip başını camdan dışarı sarkıtıyordu. Alon-zo'nun pazar günü daha güzel kokacağını ummuşlardı, ama hiç de öyle olmamıştı. Saçları yüzüne doğru uçuşurken çocuk mavi öğleden sonra resminin orta yerine kurulmuş fildişi güneşe dosdoğru bakabiliyor, ama saçlarını yüzünden çekince gözlerini kısmak zorunda kalıyordu.

Mount St. Scholastica kasaba merkezinde, bir bahçenin arkalarına gizlenmiş kırmızı tuğladan bir yapıydı. Bir yanında bir benzinlik, öbür yanındaysa itfaiye vardı. Çevresi siyah parmaklıklı yüksek çitlerle

çevrilmişti ve bahçesinde dallan çiçeklerin ağırlığını taşıyamaz hale gelmiş Japon ayvası kümeleriyle yaşlı ağaçlar arasında uzanan tuğla döşeli dar yürüyüş yollan vardı. İriyan, ay yüzlü bir rahibe onları içeri almak için telaşla koşturdu, kapıyı açar açmaz çocuğun annesini kucakladı; az kalsın onu da kucaklayacaktı ama o buna meydan vermeden kadına elini uzattı, yüzündeki buz gibi ifadeyi hiç bozmadan somurtarak rahibenin ayakkabılarının yanından lambriye dikti gözlerini. Çirkin çocukları bile öperlerdi bunlar, huylan böyleydi. Rahibe çocuğun soğuk durmasına hiç aldırmadan elini hararetle sıktı, hatta kemiklerini de biraz kü-türdetti ve şapele gelmeleri gerektiğini, kutsama duasının başlamak üzere olduğunu söyledi onlara. Al işte, daha kapılarından içeri adımını atmanla beraber seni duaya mecbur bırakıyorlar, diye düşündü çocuk pırıl pırıl parlayan koridorda aceleyle yürürlerken.

Bir köşede rahibelerin, öbür köşede hepsi de kahverengi üniformalar giymiş kızların dizçökmüş oturduğu şapele girerlerken o aksi ruh halini aynen koruyarak, şuna bak, gören de trene yetişiyor zanneder, diye geçirdi içinden. Şapel açık yeşiller ve altın renkleriyle bezenmişti, yay gibi yükselen sıra sıra kemerlerin sonuncusu, kutsanmış ekmek mahfazasının önünde iyice eğilmiş duran rahibin bulunduğu mihrabın üzerine denk geliyordu. Rahibin arkasında papaz cüppeli küçük bir oğlan, elindeki buhurdanlığı sallıyordu. Çocuk annesiyle rahibenin arasında diz çöktü; o çirkin düşüncelerini kafasından atıp Tann'nın huzurunda bulunduğunu anlamaya başladığında "Tantum Ergo"yu neredeyse yarılamışlardı bile. Bu kadar kötü olmamam için yardım et bana Tanrım, diye duaya başladı kurulmuş gibi. Yardım et de onu böyle üzmeyeyim. Yardım et de böyle terbiyesiz konuşmayayım. Düşünceleri duruldu, içine bir dinginlik çöktü, derken kafası hepten boşaldı; ama rahip kutsanmış ekmeğin fildişi rengiyle ışıldadığı mahfazayı havaya kaldırdığında panayırdaki o çadırı ve çadırdaki ucubeyi düşünüyordu. "O'nun takdirine karşı gelmiyorum," diyordu ucube. "Tanrı istemiş böyle olmamı."

Manastırın kapısından çıkarlarken iriyan rahibe sinsice çocuğun üstüne çullandı, yüzünün bir yanını kemerine bağlı İsa figürlü haça yapıştırıp onu o kara elbisesinin eteklerinde adeta boğar-casına kucakladı, sonra onu kendinden uzaklaştırıp yüzüne diktiği küçük Cezayir menekşesi gözleriyle biraz daha baktı ona.

Dönüş yolunda annesiyle birlikte arkada oturdular ve Alonzo önde tek başına kaldı. Çocuk oğlanın ensesindeki üç kat yağı inceledi ve kulaklarının neredeyse domuz kulakları gibi sipsivri olduğuna dikkat etti. Annesi sohbet olsun diye, panayıra gidip gitmediğini sordu Alonzo'ya.

"Gittim gittim," dedi oğlan, "baştan aşağı gezdim dolaştım, iyi ki de gitmişim, çünkü dedikleri gibi gelecek haftaya kadar sürmeyecekmiş bu sefer."

"Neden?" diye sordu annesi.

"Kapattılar panayırı," dedi. "Kasabadaki vaizlerden bir-ikisi gidip gösterileri teftiş etmiş, sonra da polise panayırı kapattırmış."

Annesi sohbeti daha fazla uzatmaya gerek görmedi; çocuğun toparlak yüzü düşünceye gömülmüştü. Yüzünü cama çevirdi ve karanlık ormanla kavuşana dek artan bir yeşillikle yüksele alçala uzayıp giden çayırlık araziye dikti gözlerini. Güneş göğe yükselmiş kan revan içinde bir kutsanmış ekmek gibi kıpkırmızı dev bir top olup çıkmıştı ve nihayet batıp gözden kaybolduğunda, ağaçla-nn tepesinde uzayıp giden kırmızı toprak bir yolu andıran bir çizgi bıraktı gökyüzünde.

1

United Daughters of the Confederacy. Konfederasyonun Kızlan Birliği.

-ç.n.

YAPMA ZENCİ

BAY HEAD uyandığında odayı ay ışığıyla dopdolu buldu. Yatağında doğrulup döşeme tahtalarına -gümüşi bir renk almışlardı- sonra da şu haliyle pekâlâ sırmalı ipekten sanılabilecek yastık kılıfına baktı ve biraz sonra ayın yansını, bir buçuk metre ileride, içeri girmek için onun iznini beklercesinetıraş aynasında dururken gördü. Ay ileri doğru salındı ve her şeyi başkalaştırıp paha biçilmez kılan ışığıyla bütün odayı sardı. Duvara dayalı kolsuz sandalye dimdik, her an bir emir beklercesine hazır ve nazır duruyor, Bay Head'in sandalyenin arkasında asılı duran pantolonu da, önemli bir adamın az önce uşağına fırlattığı bir giysiymiş gibi apayrı bir asalet telkin ediyordu; ama aydaki çehrenin ifadesi son derece ciddiydi. Bakışlarını odanın karşısına, pencerenin dışına, ahırın tepesinde süzülen kendisine dikmişti; ihtiyarlık günleri gözlerinin önüne gelmiş bir delikanlı gibi düşünceli görünüyordu.

Mümkün olsa Bay Head ona ihtiyarlığın eşsiz bir nimet olduğunu, insanın ancak yaşını başını aldığında hayata dair dingin bir anlayışa vâkıf olup gençlere yol gösterebilecek olgunluğa eriştiğini söylerdi. En azından kendi deneyimi böyleydi.

İyice doğrulup ayakucundaki karyola demirlerini kavrayarak kendini çekmeye çabaladı, nihayet sandalyenin yanında, ters çevrilmiş bir kovanın üzerinde duran çalar saatin kadranını görebildi. Saat sabahın ikisiydi. Saatin alannı çalışmıyordu, ama uyanmak için böyle mekanik icatlara muhtaç değildi o. Geçen altmış yıl reflekslerini hiç köreltmemişti; bedensel tepkilerine de, tıpkı ahlaki tepkilerine olduğu gibi iradesi ve sağlam kişiliği yön veriyor, nasıl çelikten bir iradesi ve ne denli sağlam bir kişiliği olduğu yüz hatlarından açıkça seçilebiliyordu. Boru gibi uzun yüzü; uzun, yuvarlak, geniş bir çeneyle son buluyordu ve yine uzun, basık bir bumu vardı. Gözleri uyanık olmaya uyanık ama dingindi ve mucizevi ay ışığında bu gözlerden insanlığın o yüce yol göstericilerinden birine aitlermişçesine bir soğukkanlılık, kadim bir bilgelik akıyordu. Gecenin bir yansı Dante'ye eşlik etmek üzere çağrılmış bir Vergilius ya da daha yerinde bir benzetmede bulunmak gerekirse, Tobiyas'ın yanı başına uçup gitsin diye Tann'nın ışığının göz kamaştırıcı parlaklığıyla uyandırılmış bir İsrafil olabilirdi

pekâlâ. Odadaki tek karanlık nokta, Nelson'ın pencerenin gölgesinde kalan ot şiltesiydi.

Nelson ana rahmindeymiş gibi dertop olmuş, dizleri çenesinin, topuklanysa poposunun altına çekilmiş bir halde yan yatıyordu. Yeni takım elbisesiyle şapkası, geldikleri kutularda duruyordu ve yeni giysilerini uyanır uyanmaz giyebilmek için de kutulan şiltesinin hemen ayakucuna, yere koymuştu. Gölgeden sıyrılıp ay ışığında kar beyazı kesilen pis su kovası, oğlanın başında adeta kendi küçük kişisel meleği gibi nöbet bekliyordu. Bay Head, ertesi gün kendisini bekleyen ahlaki görevi hakkıyla yerine getireceğine sonsuz bir güven duyarak başını gönül rahatlığıyla yeniden yastığına bıraktı. Nelson'dan önce kalkıp o uyanıncaya kadar kahvaltıyı hazır etmeyi aklına koymuştu. Bay Head'in kendisinden önce kalkması oğlanın oldum olası canını sıkardı. Saat beş buçukta demiryolu kavşağında olabilmek için evden dörtte çıkmaları gerekiyordu. Tren beşe çeyrek kala kavşağa gelecekti ve tam zamanında orada olmaları şarttı çünkü bu tren yalnızca onları almak için duruyordu.

Oğlanın şehre ilk gidişi olacaktı bu; şehirde doğmuş olduğu için kendisi bunun ikinci gidişi olacağını iddia ediyordu, o ayn.

Bay Head, doğduğunda nerede olduğunu anlayabilecek kadar aklı olmadığını kaç sefer anlatmaya çalıştıysa da para etmemişti; oğlan yine bildiğini okuyor, ısrarla bunun şehre ikinci gidişi olacağını söylüyordu. Bay Head'in ise üçüncü gidişi olacaktı. "Şimdiden iki kere gitmiş olacağım şehre, üstelik daha on yaşındayım," demişti Nelson.

Bay Head ise aksini iddia etmişti.

"On beş yıldır oraya gitmedim diyorsun, yolunu bulabileceğini nereden biliyorsun madem?" diye sormuştu Nelson.

"Sen hayatında benim yolumu kaybettiğimi gördün mü hiç?" diye sormuştu Bay Head.

Nelson böyle bir şeye kesinlikle şahit olmamıştı olmaya ya, her söylenene cevap yetiştirmedikçe içi rahat etmeyen bir çocuktu ve Bay Head'in bu sorusuna, "İyi de burada kaybolacak bir yer yok ki," diye cevap vermişti.

"Bir gün gelecek," diye kehanette bulunmuştu Bay Head, "sandığın kadar akıllı olmadığını anlayacaksın, ama dur bakalım." Bu yolculuğu birkaç aydır tasarlıyor, her şeyden çok da olayın ahlaki boyutuna kafa yoruyordu. Oğlanın asla unutamayacağı bir ders olacaktı bu yolculuk. Sırf şehirde doğdu diye hindi gibi kabarıp şişinmesinin ne denli yersiz olduğunu anlayacaktı bu sayede. Şehrin öyle ahım şahım bir yer olmadığını kendi gözleriyle görecekti. Bay Head şehrin ne mene bir yer olduğunu tamı tamına görmesini, böylece hayatının sonuna dek kendi evinde yaşayıp gitmekten memnun olmasını istiyordu onun. Oğlanın sonunda sandığı kadar akıllı olmadığını nasıl da öğreneceğini düşüne düşüne uyuyakaldı.

Saat üç buçukta kızaran domuz etinin kokusuna uyandı ve karyolasından fırladı. Ot şilte boştu; giysi kutularının hepsi açılmış, kapakları sağa sola saçılmıştı. Pantolonunu giydiği gibi öbür odaya koştu. Oğlan eti çoktan kızartmış, mısırekmeği pişiriyordu. Yan karanlıkta masanın başında oturmuş, kalay bir bardakta kahve içiyordu. Yeni takım elbisesini kuşanmış, kül rengi yeni şapkasını da gözlerinin üzerine dek indirmişti. Şapka ona çok büyük geliyordu ama kafası nasıl olsa büyür diye mahsus bir numara büyük ısmarlamışlardı. Bir şey demedi demesine, ama Bay Head'den önce kalkabilmiş olmaktan ne denli gurur duyduğu her halinden belliydi.

Bay Head ocağa gitti ve eti tavayla beraber masaya getirdi. "Aceleye lüzum yok," dedi. "Az daha sabret muradına ereceksin, hem benden sana söylemesi, oraya kapağı attığında da göreceklerinin hoşuna gideceğinin bir garantisi yok," diye kestirip attı ve şapkasının yavaşça geriye kaymasıyla birlikte, fena halde ifadesiz, ancak şekli ihtiyannkiyle enikonu benzeşen suratı meydana çıkan oğlanın karşısına oturdu. Dede torundular aslında, ama iki kardeş kadar benziyorlardı birbirlerine, kardeş derken de aralann-da fazla yaş farkı olmayan iki kardeş; zira gündüz gözüyle bakıldığında Bay Head'in genç bir havası vardı, buna karşılık oğlanın sanki her şeyi şimdiden bilirmiş de o bildiklerini bir unutabilse pek memnun olacakmış gibi görmüş geçirmiş bir hali vardı.

Bay Head'in bir zamanlar bir kansıyla bir de kızı vardı; kansı ölünce kızı evden kaçmış, bir zaman sonra yanında Nelson ile geri dönmüştü. Derken bir sabah, kız yatağından kalkmaya dahi fırsat bulamadan ölüp gitmiş, bir yaşındaki çocuk da böylece Bay Head'in başına kalmıştı. Birhatadıretmiş,

Nelson'aAtlanta'da doğduğunu söyleme gafletinde bulunmuştu. Ona bunu söylememiş olsa, Nelson, şehre ikinci gidişim olacak bu diye başının etini yiyemezdi şimdi.

"Öyle ya, belki de hiç sevmeyeceksin şehri," diye sürdürdü Bay Head. "Hem bir sürü de zenci olacak."

Oğlan bir zenciyle haydi haydi başa çıkabilirmişçesine bir surat yaptı.

"Dur hele," dedi Bay Head. "Hayatında hiç zenci görmedin sen."

"Sende erken kalkamadın onabakarsan," dedi Nelson.

"Hayatında hiç zenci görmedin sen," diye tekrarladı Bay Head. "Ne zamandır burada tek bir zenci bile yok, bir tane vardı eskiden, ama on iki yıl önce onu kapı dışarı ettiydik, tabii o zaman sen daha doğmamıştın." Bu sefer baltayı taşa vurduğu besbelli olan oğlana meydan okuyan gözlerle, hadi bakalım zenci gördüğünü de söyle de eğlenelim dercesine bakıyordu.

"Şehirde daha önce yaşamışlığım olduğuna göre orada zenci görmediğimi nereden biliyorsun ki?" diye sordu Nelson. "Eminim bir değil, bir sürü zenci görmüşümdür."

"Gördüysen bile ne olduğunu anlamamışsındır ki şapşal," diye patladı Bay Head iyiden iyiye çileden çıkarak. "Altı aylık bebek zenciyi beyazı ne bilsin."

"Bir zenci görsem tanıyacağıma eminim ben," dedi oğlan, ayağa kalktı, kenarı jilet gibi yukarı kıvrılmış gıcır gıcır kül rengi şapkasını düzeltti ve dışarı çıkıp ayakyoluna gitti.

Kavşağa trenin geliş saatinden biraz önce vardılar ve ilk ray sırasının yanın metre gerisinde durup beklemeye koyuldular. Bay Head elinde, içine yolluk niyetine biraz ekmek ile bir sardalye konservesi koyduğu bir kesekâğıdı taşıyordu. Doğudaki dağ sıralarının ardından yükselen kaba saba görünümlü turuncu bir güneş, gökyüzünün arkalarında kalan kısmını donuk bir kırmızıya boyu-yordu; ama önlerinde, gök hâJâ kül rengiydi ve bir parmak izinden dahi daha belli belirsiz, hepten fersiz, kül rengi, şeffaf bir ayla yüz

yüze duruyorlardı. Küçük kalay bir makas değiştirme kutusuyla kara bir yakıt deposu sayılmazsa ortalıkta buranın bir demiryolu kavşağı olduğunu belli eden hiçbir şey yoktu; önlerinde iki sıra ray uzanıyor, bunlar açıklığın her iki ucundaki dönemeçlerin ardında görünmez olana dek de birleşmiyordu. Buradan geçen trenler ağaçlardan olma bir tünelin içinden çıkıp gökyüzünün soğukluğunu bir an enselerinde duyarak ürperir, sonra dehşet içinde yeniden ormanın içine dalarak gözden kaybolurlardı. Bay Head trenin burada durmasını sağlamak için bilet acentesiyle özel bir ayarlama yapmak zorunda kalmıştı ve gizliden gizliye bir terslik çıkacağından, en çok da Nelson'ın, "Ben zaten koca trenin senin için durmayacağını tahmin etmiştim," demesinden korkuyordu. Kendine bile faydası olmayan gündüz ayının altında, raylar beyaz ve kırılgan görünüyordu. Hem ihtiyar adam hem de çocuk bir hayalet beklercesine gözlerini ileri diktiler.

Derken Bay Head tam eve geri dönseler daha mı iyi olur diye düşünürken, derinden derine inleyip şikâyetlenen bir uyarı düdüğü duyuldu ve yüz seksen metre kadar ileride, ağaçlık dönemeçten neredeyse sessizce, ağır ağır onlara doğru süzülüp gelen tren belirdi. Bay Head hâlâ trenin durup durmayacağından emin değildi ve böyle yavaş yavaş önlerinden geçip gidiverse hepten aptal durumuna düşeceğini düşünmekten kendini alamadı. Ama o da Nelson da, tren önlerinden durmadan geçip giderse hiçbir şey olmamış gibi yapmaya hazırlıklıydı.

Makine burunlarını sıcak metal kokusuyla doldurarak yanlarından geçti, derken ikinci vagon bekledikleri yerin tam önünde durdu. Kocamış bir buldok gibi şiş suratlı bir kondüktör basamakta onları beklercesine dikiliyordu ya trene binip binmemeleri onun için hiç fark etmezmiş gibi aldırışsız bir hali vardı. "Sağ tarafa geçin," dedi.

Göz açıp kapayıncaya kadar içeri girdiler; sessiz vagona girerlerken tren yeniden hızlanmaya başlamıştı bile. Yolculann çoğu hâlâ uyuyordu; kimilerinin başlan koltuklarının kolundan aşağı sarkmış, kimisi iki koltuğu birden kaplayacak şekilde uzanmış, kimisi de koltuklanna iyice yayılıp ayaklannı koridora uzatmıştı. Bay Head iki boş koltuk gördü ve Nelson'ı onlara doğru iteledi. "Şu cam kenarına otur," dedi sabahın bu saatinde fazla

yüksek kaçan her zamanki sesiyle. "Kimse bir şey demez, baksana bomboş duruyorlar işte. Hadi geç otur oraya."

Oğlan "Bağırmana gerek yok. Seni duyuyorum," diye homurdanarak oturdu ve başını cama çevirdi. Orada hayaletimsi, solgun bir şapkanın altından kendisine surat asan hayaletimsi, solgun bir çehre gördü. Dedesi de kaşla göz arasında camabakıp daha farklı bir hayalet gördü; yüzü solgun olmaya solgun, ama kara şapkasının altından gülümseyen bir hayalet.

Bay Head oturup koltuğuna yerleşti ve cebinden biletini çıkararak üzerinde yazan her şeyi yüksek sesle okumaya koyuldu. Va-gondakiler kımıldanmaya başlamışlardı. Birkaçı uykularından uyanıp ona ters ters baktı. "Şapkanı çıkar başından," dedi Nelson'a, kendi şapkasını da çıkardı ve dizinin üstüne koydu. Yıllar içinde kafasında kala kala tütün gibi sararmış bir tutam beyaz saç kalmış, o da o anda başının arkasına doğru yapışmıştı. Kafasının önü kel ve kırış kırıştı. Nelson şapkasını çıkarıp dizinin üstüne koydu ve kondüktörün gelip biletlerini istemesini beklediler.

Sağ çaprazlanndaki adam ayakları cama yaslanmış, sarkan başı koridora taşmış halde iki koltuğu birden kaplıyordu. Üstünde açık mavi bir takım elbise ve yaka düğmeleri açılmış san bir gömlek vardı. Gözleri daha yeni açılmış, bunu fırsat bilen Bay Head de hemen ona kendini tanıtmaya girişmişti ki kondüktör arkalarından çıkageldi ve "Biletler!" diye gürledi.

Kondüktör gidince Bay Head yansı yırtılmış dönüş biletini Nelson'a verdi ve oğlana, "Cebine koy bakalım bunu, dikkat et de kaybetme, yoksa ebediyen şehirde kalırsın ona göre," dedi.

"Belki kalırım, nereden biliyorsun," dedi Nelson bu fikir enikonu aklına yatmışçasına.

Bay Head onu duymazdan geldi. "Bizim oğlan hayatında ilk kez trene biniyor," diye açıkladı şimdi koltuğunun ucunda iki ayağını da yere koymuş oturan sağ çaprazlarındaki adama.

Nelson şapkasını yeniden başına geçirdi ve öfkeyle cama döndü.

"Daha ağzı süt kokuyor, ne şehir gördü ne bir şey," diye sürdürdü lafını Bay Head, "dünyaya gözünü açtığı günkü kadar cahil anlayacağın, ama bir kerede her şeyi öğreteceğim ona ben, hem de öyle bir öğreteceğim ki bir daha asla unutamayacak öğrendiklerini, ilk ve son dersi olacak bu."

Oğlan gövdesini dedesinin üstünden aşırıp adama doğru eğildi. "Ben şehirde doğdum," dedi adama. "Şehirde dünyaya gelmişim. Şehre ikinci gidişim olacak bu." Bunları kendinden emin, yüksek bir sesle söylemişti, ama çaprazlarındaki adam demek istediğini hiç de anlamışa benzemiyordu. Adamın gözlerinin altında derin mor halkalar vardı.

Bay Head koridor tarafına uzanıp eliyle adamın koluna vurdu. "Bir oğlanı adam gibi yetiştirmek istiyorsan," dedi bilmiş bilmiş, "hiç sakınmadan ne var ne yok her şeyi göstereceksin ona. Hiçbir şeyi gizlemeyeceksin, bırak her şeyi bilsin."

"Öyle," dedi adam. Başını eğip şişmiş ayaklarını inceledi ve sol ayağını yerden iki buçuk santim kadar kaldırdı. Bir dakika sonra onu indirip öbür ayağını kaldırdı. Vagonun dört bir yanında yolcular ufak ufak ayaklanmaya, koridorda gezinmeye, esneyip gerinmeye başlamışlardı. Sağdan soldan tek tük sesler duyulur oldu, derken uğultu bütün vagonu sardı. Birden Bay Head'in yüzündeki sakin ifade değişiverdi. Çenesi handiyse kapandı, gözlerinde aynı anda hem haşin, hem de temkinli bir parıltı belirdi. Vagonun öbür ucuna bakıyordu. Başını çevirmeden Nelson'ı kolundan yakaladı ve öne çekti. "Bak," dedi.

Kahverengi tenli, dev irisi bir adam vagonda yavaş yavaş ilerliyordu. Üstünde açık renkli bir takım vardı ve yakut iğneli, saten bir kravat takmıştı. Bir eli, önü ilikli paltosunun altında ihtişamlı bir şekilde salınan göbeğinin üstünde duruyor, öbür eliyle de her adımda fırlatacakmış gibi kasten havaya savurduğu siyah bir bastonun başını tutuyordu. Çok yavaş yürüyor, bir yandan da iri kahverengi gözlerini yolcuların başlan üstünde gezdiriyordu. Küçük, beyaz bir bıyığı ve beyaz dalgalı saçları vardı. Biri san, diğeri yeşil elbiseli, tıpkı onun gibi kahverengi tenli iki genç kız yürüyordu peşinden. Kızlar mecburen adama ayak uyduruyorlar, onu ağır ağır izlerken bir yandan da kısık, pes seslerle aralarında çene çalıyorlardı.

Bay Head'in eli Nelson'ın kolunu ısrarla mengene gibi sıktıkça sıkıyordu. Üçlü yanlarından geçerken, bastonu havaya savuran kahverengi eldeki safir bir yüzüğün parıltısı Bay Head'in gözünü kamaştırdı, ama ne Bay Head başını kaldırdı, ne de heybetli adam ondan yana baktı. Grup koridorun sonuna kadar ilerleyip vagondan çıktı. Bay Head'in Nelson'ın koluna yapışmış eli nihayet gevşedi. "Söyle bakalım neydi bu?” diye sordu.

"Bir adamdı," dedi oğlan ve zekâsına hakaret edilmesinden artık bıkmışçasına dedesinden yana kızgın bir bakış fırlattı.

"Tamam da nasıl bir adam?” diye üsteledi Bay Head ifadesiz bir sesle.

"Şişman bir adam," dedi Nelson. Kelimelerini dikkatle seçmesi gerektiğini, bu soruların hayra alamet olmadığını hissetmeye başlamıştı.

"Yani nasıl bir adam olduğunu bilmiyorsun, öyle mi?" dedi Bay Head anlayacağını anlamış bir edayla.

"Yaşlı bir adam," dedi oğlan ve birden gününün sandığı kadar güzel geçmeyeceği doğdu içine.

"O bir zenciydi," dedi Bay Head ve arkasına yaslandı.

Nelson fırlayıp arkasını döndü ve koltuğun üstüne çıkıp ayağa kalkarak vagonun arkasına bakmaya başladı, ama zenci çoktan gitmişti.

"Şehre ilk gidişinde bir sürü zenci gördüğüne göre bunu da tanırsın diyordum ama, hayret, tanıyamadın," diye sürdürdü Bay Head. "Bu hayatında gördüğü ilk zenci oluyor da," dedi çaprazlarında oturan adama.

Oğlan gerisingeri koltuğuna oturup büzüldü. "Sen siyah olduklarım söylemiştin onların," dedi öfkeli bir sesle. "Yanık tenli olduklarım söylemedin ki bana. Hiçbir şeyi doğru düzgün anlatmazsan neyin ne olduğunu nasıl tahmin etmemi bekliyorsun?"

"Hiçbir şey bildiğin yok senin, cahilsinişte o kadar," dedi Bay Head, ayağa kalkıp çaprazlarında oturan adamın yanındaki boş koltuğa geçti.

Nelson yeniden arkasını döndü ve zencinin gözden kaybolduğu yere doğru baktı. O zencinin sırf kendisini aptal yerine koymak için kasten koridordan geçtiğini düşünmeye başlıyor, içinde ona karşı taze, ham, korkunç bir nefret duyuyordu şimdiden; hem dedesinin zencilerden neden hoşlanmadığını da anlamaya başlıyordu. Pencereye doğru baktı ve orada gördüğü yüz, günün taleplerini yerine getirmekte yetersiz kalacakmış gibi göründü gözüne. Vardıklarında şehri tanıyıp tanıyamayacağından bile kuşkuluydu artık.

Bay Head birkaç hikâye anlattıktan sonra, konuştuğu adamın uyuduğunu fark etti, ayağa kalktı ve Nelson'a bir gezintiye çıkıp trenin değişik bölümlerini görmelerini önerdi. Çocuğun özellikle de tuvaleti görmesini istiyordu, böylece önce erkekler tuvaletine gittiler ve buradaki boru tesisatını incelediler. Bay Head soğuk su sebilini sanki kendi icat etmiş gibigururla tanıttı ve nasıl kullanıldığını öğretti; ardından Nelson'a yolcuların dişlerini fırçaladıkları tek musluklu tekneyi gösterdi. Birkaç vagon gezdikten sonra yemekli vagona geldiler.

Bu bütün trendeki en zarif vagondu. İç cephesi gözalıcı bir yumurta sarısı rengindeydi ve yere şarap rengi bir halı serilmişti. Masaların yukarısında geniş pencereler vardı ve trenin iki yanından akıp giden manzaranın ferah kesitleri kahve demlikleriyle bardakların kenarlarına minyatür çizgilerle yansıyordu. Beyaz takım elbiseli ve önlüklü üç kapkara zenci ellerindeki tepsileri sallaya sallaya masaların arasında bir aşağı bir yukarı koşuşturuyor, kahvaltı eden yolcuların tepelerinde reverans yapıp eğiliyorlardı. İçlerinden biri telaşla Bay Head ile Nelson'a doğru koşturdu ve iki parmağını havaya kaldırarak, "İki kişilik yer!" dedi, ama Bay Head yüksek sesle, "Biz evimizde kahvaltımızı ettik," diye yanıtladı onu.

Garson gözlerinin akını iyice büyük gösteren kocaman kahverengi gözlükler takıyordu. "O halde lütfen kenarda durun da geçmek isteyenleri engellemeyin efendim," dedi kolunu gösterişli bir şekilde, sanki sinek kovarmış gibi sallayarak.

Ama Nelson da Bay Head de milim kıpırdamadılar. "Bak," dedi Bay Head.

Yemekli vagonun hemen önlerindeki iki masalık bölümü, safran renkli bir perdeyle diğer masalardan ayrılmıştı. Masalardan biri her şeyiyle hazır edilmiş olmasına rağmen boştu, ama karşıla-rındakalan masada, o heybetli

zenci sırtı perdeye dönük oturmaktaydı. Çöreğine tereyağı sürerken bir yandan da yumuşak bir sesle iki genç kızla konuşuyordu. Ciddi, hüzünlü bir yüzü vardı ve ensesinin katları gömleğinin beyaz yakasının her iki yanından taşıyordu. "Onlan böyle ayn oturtuyorlar işte," diye açıkladı Bay Head. "Hadi mutfağa bakalım" dedi sonra ve vagonun öbür ucuna doğru yürümeye koyuldular, ama siyah garson hızla peşlerinden geliyordu.

"Yolcuların mutfağa girmeleri yasak efendim!" dedi kibirli bir edayla. "Yolcuların mutfağa girmeleri YASAK!"

Bay Head olduğu yerde durup döndü. "Tabii yasak olur," diye bağırdı zencinin göğsüne, "içeride karafatmalar cirit atarken yolculara yer mi kalır sanki!"

Bütün yolcular güldüler ve Bay Head ile Nelson sırıtarak vagondan çıktı. Bay Head köyde hazırcevaplığıyla ün salmıştı ve Nelson da birden dedesiyle ne denli gurur duyduğunu hissetti. Yaklaşmakta oldukları o yabancı yerde ihtiyarın kendisini kollayıp koruyacak yegâne kişi olduğunu anlamaya başlamıştı. Kazara kaybolup dedesinden ayrı düşecek olsa, dünyada yapayalnız kalırdı. Korkunç bir endişe tüm bedenini sarstı ve Bay Head'in paltosunu yakalayıp ona bir çocuk gibi tutunmak istedi.

Koltuklarına geri dönerlerken pencerelerden dışarıdaki kır manzarasında tek tük evlerin, kulübelerin seçilmeye başladığını, trenin yanı başında ise bir karayolunun uzandığını görebiliyorlardı. Jet gibi küçücük arabalar yanlarından hızla geçip gidiyordu. Çaprazlarında oturan adam kalkmıştı ve çevredeki koltuklarda Bay Head'in sohbet edebileceği başka kimse de yoktu, bu yüzden pencereden dışarı, kendi aksinin ötesine bakmaya koyuldu ve yanlarından geçtikleri binaların isimlerini yüksek sesle okumaya başladı. "Dixie Kimyasal A.Ş.!" dedi. "Southern Maid Unları! Dixie Kapılan! Southern Belle Pamuk Ürünleri! Patty’nin Fıstık Ezmesi! Southern Mammy Şekerkamışı Şurubu!"

"Sessiz olsana!" diye tısladı Nelson.

Vagonun dört bir yanında insanlar ayaklanmaya, bavullarını tepedeki raflardan indirmeye başlamışlardı. Kadınlar paltolarıyla şapkalarını giyiyorlardı. Kondüktör başını vagondan içeri uzatıp, "İlkdurakemry," diye

hırladı ve Nelson tir tir titreyerek koltuğundan fırladı. Bay Head omzundan çekip oğlanı yerine oturttu.

"Otur oturduğun yerde," dedi ağırbaşlı bir edayla. "İlk durak şehrin dışı oluyor. Esas istasyon ikinci durak." İlk yolculuğunda yanlışlıkla ilk durakta inip de onu şehrin merkezine götürmesi için adamın birine on beş sent ödemek zorunda kaldığında vâkıf olmuştu bu bilgiye. Nelson kireç gibi bir suratla yerine oturdu. Hayatında ilk kez dedesinin onun için vazgeçilmez olduğunu anladı. Tren durdu, birkaç yolcu indi, sonra sanki hiç durmamış gibi yeniden rayların üstünde kaymaya koyuldu. Dışarıda, hepsi de kahverengi ve köhne sıra sıra evin ardında bir dizi mavi bina yükseliyor, onların da ötesinde soluk pembe-boz bir gökyüzü giderek gözden kaybolup hiçliğe karışıyordu. Tren demiryolu garaj sahasına girdi. Aşağıya baktığında Nelson kimi çaprazlamasına kesişen, kimi birbirine koşut uzayıp giden, baktıkça sanki katlanıp çoğalan dizi dizi gümüş raylar gördü. Ama onları saymasına fırsat kalmadan camdaki yüz, gri ama açık seçik olarak yeniden belirdi ve çocuk hemen başını öbür yana çevirdi. Tren istasyona girmişti. Nelson ile Bay Head aynı anda ayağa fırladılar ve kapıya koştular. Yolluklarını oturdukları yerde unuttuklarını ikisi de fark etmedi.

Küçük istasyonda huzursuzca dolandılar ve heybetli bir kapıdan çıkarak sokağın keşmekeşinde buldular kendilerini. Bir insan seli işine gücüne yetişme telaşı içinde bir o yana bir bu yana koşturuyordu. Nelson ne tarafa bakacağını şaşırmıştı. Bay Head binanın cephesine yaslandı ve hışımla önüne bakmaya koyuldu.

Nihayet Nelson, "Eee, şimdi ne olacak? Görülecek bütün o şeyleri nasıl göreceğiz?" diye sordu.

Bay Head cevap vermedi. Derken önlerinden geçip giden insanlar kafasında bir ışık yakmış gibi, "Yürüyerek elbette," dedi ve sokaktan aşağı yürümeye başladı. Nelson da şapkasını düzelterek onu izledi. Aynı anda o kadar çok imge, o kadar çok ses üstüne üşüşüyordu ki, ilk blok boyunca oğlan ne gördüğünü bile anlayamadı. İkinci köşe başına geldiklerinde Bay Head arkasını dönüp geride bıraktıkları istasyona baktı; tepesinde betondan bir kubbe bulunan macun renkli bir gardı burası. Bu kubbeyi gözden kaybetmemeye dikkat ederse, öğleden sonra istasyona geri dönmeyi başarıp trene yetişebileceğini düşündü.

Yürümeye devam ettikçe Nelson ayrıntıları ayırt etmeye, her türlü alet edevat ve öteberiyle -hırdavat, manifatura, tavuk yemi, içki- tıkış tıkış doldurulmuş vitrinlere alıcı gözle bakmaya başladı. Bay Head insanların içeri girip bir sandalyeye oturdukları ve ayaklarını iki desteğe yaslayıp bir zenciye ayakkabılarını boyattıkları salonu görsün diye önünden geçerlerken çocuğa özellikle işaret etti. Ağır ağır yürüyor, oğlanın içeride neler olduğunu görebilmesi için her mağazanın kapısında biraz duruyor, ama hiçbirine girmiyorlardı. Bay Head şehirdeki mağazalara adımını atmamaya kararlıydı çünkü ilk gelişinde büyük bir mağazaya girip kaybolmuş, çıkış yolunu bulana kadar akla karayı seçmiş, üstelik sırf yolu sordu diye insanlardan işitmediği hakaret kalmamıştı.

Bir sonraki bloğun orta yerinde, önünde tartı aleti olan bir mağazaya rastladılar, sırayla tartıya çıkıp aletin deliğine birer metelik attılar ve alet onlara sonuç fişlerini verdi. Bay Head'in fişinde, ”55 kilosunuz. Dürüst ve cesur bir insansınız ve bütün arkadaşlarınız size hayran," yazıyordu. İhtiyar, aletin kişiliğini tastamam bilmiş olduğu halde kilosunu yanlış ölçmesine akıl erdiremeyerek fişini cebine koydu; yakın zamanda bir tahıl tartısında tartılmış ve elli kilo çıkmıştı. Nelson'ın fişinde ise ”43 kilosunuz. Önünüzde ihtişamlı bir gelecek uzanıyor, ama kendinizi esmer kadınlardan sakının," yazıyordu. Nelson tek bir kadın dahi tanımıyordu, üstelik 34 kiloydu, ama Bay Head aletin rakamları ters basmış olabileceğini söyledi oğlana.

Yürümeyi sürdürdüler ve beş blok sonra, garın kubbesi hepten gözden kaybolunca Bay Head sola saptı. Her mağazanın vitrininde bir öncekinden de ilginç bir şeyler olmasa, Nelson her vitrinin önünde saatlerce dikilip kalır, zamanın nasıl geçtiğini anlamazdı. Birden, "Ben burada doğmuşum işte!" diye haykırdı. Bay Head dönüp dehşet içinde baktı oğlana. Yüzünde, biraz da terden ileri gelen bir ışıltı vardı çocuğun. "Ben buralıyım işte!" dedi.

Bay Head'in canına yetmişti. Caydırıcı bir şeyler yapmak için geç bile kaldığını anladı birden. "Gel bak, sana daha görmediğin bir şey göstereyim," dedi ve oğlanı bir lağım çukurunun bulunduğu köşeye götürdü. "Çömel şuraya," dedi, "sonra da başını o delikten sok bakalım." Çukurun başında çömelen çocuğu paltosunun arkasından tuttu ve çocuk başını çukura soktu. Kaldırımın altından, derinlerden bir yerden bir şınltı

sesi duymasıyla birlikte kafasını dışarı çekti. Sonra Bay Head çocuğa kanalizasyon şebekesinin nasıl bir şey olduğunu, bu şebekenin nasıl bütün şehri yeraltından çepeçevre kuşattığını, şehrin bütün lağımının nasıl burada toplandığını açıkladı. Kanallarda sıçanların cirit attığını ve insanın bu çukurlardan birine kazara düşüp de o uçsuz bucaksız, zifiri karanlık kanallar arasında sürüklenip durmasının işten bile olmadığını söyledi ona. Kanalizasyon şehirdeki herhangi bir adamı her an yutabilir, sonra da o adamdan bir daha haber alınmaz, akıbetinin ne olduğu bilinmezdi. Bütün bunları öylesine etraflı bir şekilde anlattı ki Nelson birkaç saniye boyunca korkudan kendine gelemedi. Çocuk aklıyla, kanalizasyon tünellerinin uç uca eklenerek cehennemin kapısına dek uzandığına kanaat getirmiş, dünyanın bu aşağı bölümlerinin yapısını ilk kez anlamıştı. Kaldırımın kenarından çekildi.

Sonra, "Dediğin doğru ama, çukurlardan uzak durursan bir şey olmaz ki," dedi ve yüzü dedesini canından bezdiren o inatçı ifadeyi bir kez daha takındı. "Ben buralıyım işte!" dedi.

Bay Head ümitsizliğe kapılmaya başlıyordu, ama duygularını belli etmek yerine, "Yakında buralı olmayı görürsün sen, hele dur bakalım," diye homurdanmakla yetindi ve yürümeye devam ettiler. İki blok daha yürüdükten sonra kubbenin etrafında bir daire çizdiğini hesaplayarak yine sola saptı; hesabında yanılmamıştı, zira yarım saat sonra tren istasyonunun önünden yeniden geçtiler. Başta Nelson aynı mağazaları ikinci kez görüyor olduğunu fark etmedi, ama insanların ayaklarını desteklere dayayıp zenciye ayakkabılarını boyattıkları yerin önünden geçtiklerinde aynı sokaklarda dolanıp durduklarını hemen anladı.

"Buradan daha önce geçmiştik ki!" diye bağırdı. "Bence sen nereye gittiğimizi filan bilmiyorsun!"

"Yolu bir an şaşırmışım, ne olmuş," dedi Bay Head ve başka bir sokağa saptılar. Yine de kubbeden fazla uzaklaşmamayı aklına koymuştu ve yeni istikametlerinde iki blok yürür yürümez yine sola döndü. Bu sokakta iki ve üç katlı ahşap evler vardı. Kaldırımdan yürüyen herkes evlerin içini olduğu gibi görebiliyordu ve Bay Head pencerenin birinden içeriye göz gezdirirken demir bir karyolada uzanmış yatan, üstü çarşafla örtülü bir kadının dışarı baktığını gördü. Kadının yüzündeki bilgiç ifade onu tedirgin etti. Zalim

suratlı bir oğlan bisikletiyle aniden önlerine fırladı ve Bay Head ezilmemek için kenara sıçramak zorunda kaldı. "Adamı iki seksen yere serseler umurlarında olmaz,” dedi. "Sen sen ol yanımdan ayrılayım deme sakın."

Bay Head yeniden sola dönmeyi akıl edinceye kadar buna benzer sokaklarda bir süre dolaştılar. Şimdi aralarından geçtikleri evlerin hepsi boyasızdı ve tahtaları da çürümüş gibi görünüyordu; sokak da öncekilere göre daha dardı. Nelson siyahi bir adam gördü. Derken bir tane daha gördü. Derken bir tane daha. "Bu evlerde zenciler oturuyor," diye gözlemde bulundu.

"Biz de çeker başka yere gideriz canım," dedi Bay Head. "Buraya zenci görmeye gelmedik ya." Böylece başka bir sokağa saptılar, ama her taraf yine zenci kaynıyordu. Nelson'ın derisi karıncalanmaya başladı ve bu muhitten bir an önce uzaklaşabilmek için adımlarını sıklaştırarak yürümeye devam ettiler. Kapıların önünde fanilalı siyahi adamlar duruyor, derme çatma verandalardaki salıncaklarda siyahi kadınlar sallanıyordu. Yolun kenarındaki yağmur oluklarında siyahi çocuklar oyun oynuyor, yanlarından geçerlerken oyunlarına ara verip onları süzüyorlardı. Biraz sonra siyahi müşterilerle dolup taşan sıra sıra mağazaların önünden geçmeye başladılar, ama bu mağazaların kapılarında durmadılar. Kara çehrelerde kara gözler dört bir yandan onları izliyordu. "Doğru ya," dedi Bay Head, "burada doğmuştun sen, tam burada, bütün bu zencilerin arasında."

Nelson kaşlarını çatıp öfkeli bir bakış fırlattı. "Bence senin yüzünden kaybolduk," dedi.

■ Bay Head başını keskin bir hareketle çevirip gözleriyle kubbeyi arandı. Görünürde kubbe filan yoktu. "Hiç de kaybolmadık," dedi. "Yürümekten yoruldun da ondan öyle geliyor sana."

"Yorulmadım, yalnızca acıktım," dedi Nelson. "Bana biraz ekmek versene."

Yolluklarını kaybetmiş olduklarını o zaman fark ettiler.

"Kesekâğıdı senin elindeydi," dedi Nelson. "Bana verseydin, sahip çıkmasını bilirdim ben."

"Böyle bilir bilmez konuşup duracaksan, seni buracıkta bırakır, kendi başıma gezerim ona göre,” dedi Bay Head ve oğlanın yüzünün anında bembeyaz kesildiğini görerek keyiflendi. Öte yandan kaybolmuş olduklarının ve tren istasyonundan her an biraz daha uzaklaştıklarının kendi de farkındaydı. O da acıkmıştı, üstelik susamaya başlıyordu ve zenci mahallesinde olduklarından ikisini de bir terlemedir almıştı. Nelson'ın ayağında ayakkabıları vardı ve ayakkabıyla yürümeye alışkın değildi. Beton kaldırımlar da çok sertti. İkisi de bir an önce oturup soluklanacak bir yer bulmak istiyorlardı ama bu civarda oturmaları imkânsızdı, bu yüzden oğlan "Önce yolluğu kaybettin, şimdi de yolu kaybettin," diye mırıldanıp durarak, Bay Head ise aklına estikçe "Şehir değil zenci cenneti! Bu zencilerin hemşerisi olmaya o kadar meraklıysan ol bakalım, benim için hava hoş!" diye homurdanarak yürümeye devam ettiler.

Güneş artık iyiden iyiye tepeye çıkmıştı. Akşam için pişirilen yemeklerin kokusu havada süzülüp burunlarına doluyordu. Zencilerin hepsi onlara bakmak için kapı önlerine çıkmıştı. "Neden şu zencilerden birine yolu sormuyorsun ki?” dedi oğlan. "Senin yüzünden kaybolduk ne de olsa."

"Sen burada doğmamış mıydın kuzum," dedi Bay Head. "O kadar meraklıysan sen sor hemşerilerine."

Nelson siyahi adamlardan korkuyordu ve en son istediği şey de siyahi çocukların kendisiyle alay etmesiydi. Yolun ilerisinde, kaldırıma açılan bir kapı ağzına yalınayak yaslanmış duran iriyan siyahi bir kadın gördü. Kadının yastık gibi kabarık saçları kafasından neredeyse on santim havalanmış halde suratını çepeçevre sarıyor, kahverengi çıplak ayaklan yanlara doğru pembeleşiyordu. Üstünde vücut hatlarını olduğu gibi ortaya seren pembe bir elbise vardı. Onunla bir hizaya geldiklerinde, kadın bir elini tembelce başına götürdü ve parmaklan saçlarının arasına dalıp gözden kayboldu.

Nelson durdu. Kadının kara gözlerine baktıkça soluğunun kesildiğini hissediyordu. "Buradan kasabaya nasıl gidiliyor?” diye sordu kendi sesi gibi çıkmayan tuhaf bir sesle.

Bir dakika durduktan sonra, "Şu anda kasabadasın ki," dedi kadın, Nelson'ın tenine serin sular serpiliyormuş gibi hissetmesine yol açan şarkılı, kadife

gibi bir sesle.

"Trenin olduğu yere nasıl dönebiliriz peki?" dedi oğlan aynı düdük misali sesle.

"Bir tramvaya atlayıverirsin," dedi kadın.

Kadının kendisiyle alay ettiğini anlamasına anlamıştı ama surat dahi asamayacak denli tutulmuş haldeydi. Kadının her ayrıntısını doya doya seyrederek karşısında kalakaldı. Gözleri kadının o koca dizlerinden alnına tırmandı, sonra terden parlayan gerdanından yavaşça aşağı kayarak heybetli göğsünü dolandı, oradan çıplak koluna, kolunun bitiminden yine parmaklarını gizleyen saçlarına tırmanarak tastamam bir üçgen çizdi. Nedendir bilinmez, kadının yere eğilip kendisini kucağına almasını ve göğsüne sıkı sıkı bastırmasını diledi birden; ardından da soluğunu yüzünde hissetmek istedi. Kadın onu bağrına bastıkça basarken tepeden o gözlerinin içine bakmak, tepeden baktığı o gözlerin içinde kaybolmak istedi. Zifiri karanlık bir tünelin içine çekilirmiş, fırıl fırıl dönerek karanlığa karışırmış gibi hissetti kendini.

"Şuradan bir blok aşağıya yürür, tramvaya atlarsın, seni tren istasyonuna kadar götürüverir şekerim," dedi kadın.

Bay Head çocuğu kolundan çekiştire çekiştire uzaklaştırmasa Nelson kadının ayaklarının dibine düşüp bayılabilirdi. "Aklını kaçırmış gibi davranıyorsun!" diye hırladı ihtiyar adam.

Sokağın aşağısına doğru koşar adım uzaklaştılar ve Nelson arkasını dönüp kadına bakmadı. Şapkasını ani bir hareketle öne itip, utançtan çoktan alev alev yanmaya başlamış yüzünün üstüne devirdi. Trenin camında gördüğü o alaycı hayaletle yolda içine çöreklenen bütün o kötü hisler yeniden aklına geldi ve tartı fişinde kendisini esmer kadınlardan sakınması gerektiğinin yazdığını anımsadı; oysa dedesininkinde dürüst ve cesur bir adam olduğu yazıyordu. İhtiyarın eline yapıştı; nadiren açığa vurduğu bir güven alametiydi bu.

Sokağın aşağısından uzun, san bir tramvayın tıngır mıngır yaklaşmakta olduğu raylara doğru yollandılar. Bay Head ömründe tramvaya binmemişti,

o yüzden de tramvayın önlerinden geçip gitmesine aldırmadı. Nelson sessizdi. Arada bir dudakları hafifçe titriyordu titremesine ya, kafası kendi sorunlarıyla yeterince meşgul olan dedesi onu görmezden geliyordu. Köşede durdular. Hepsi de sanki beyazmış gibi bir rahatlıkla önlerinden yürüyüp giden, işlerine güçlerine bakan zencilerden yana bakmamaya özel bir gayret gösteriyorlardı; ne var ki onlar ne kadargözlerini kaçırsa da zencilerin çoğu durup Bay Head ile Nelson'ı şöyle bir süzüyor, ancak ondan sonra yollarına devam ediyorlardı. Birden Bay Head'in aklına bir fikir geldi: Tramvay rayların üstünde gittiğine göre, tek yapmaları gereken rayları takip etmekti. Nelson'ı hafifçe dürtüp rayları takip ederek tren istasyonuna yayan gideceklerini söyledi ve hemencecik yola koyuldular.

Biraz yürüdükten sonra yeniden beyaz insanlar görmeye başlayıp rahat bir soluk aldılar ve Nelson kaldırıma oturup sırtını bir binanın duvarına yasladı. "Biraz dinlenmem lazım," dedi. "Sen hem yolluğu kaybettin, hem yolu kaybettin. O yüzden dinlenmeme laf etmeye hakkın yok."

"Ama raylar hemen şuracıkta," dedi Bay Head. "Tek yapmamız gereken onları gözümüzün önünden ayırmamak. Hem madem o kadar kafan çalışıyor sen niye akıl etmedin yolluğu almayı acaba? Burası senin doğduğun yer değil miydi? Senin eski memleketin değil miydi? Hep diyorsun ya, ikinci gelişim bu diye. Demek buraların yolunu yordamını asıl senin biliyor olman lazım," diye söylenerek çömeldi ve bu minvalde konuşmayı sürdürdü; ama çocuk cevap vermeksizin ayakkabılarını acıdan sızlayan ayaklarından çıkarmaya koyuldu.

"Ya zenci kadın sana yolu tarif ederken karşısında şempaaan-ze gibi sırıtarak dikilmene ne demeli? Tannın sen bana sabır ver!" dedi Bay Head.

"Ben bir tek burada doğdum dedim," dedi oğlan titrek bir sesle. "Burayı seveceğim ya da sevmeyeceğim demedim. İlla gitmek istiyorum da demedim. Bir tek burada doğdum dedim, buralara kadar geldiysek benim suçum değil. Eve dönmek istiyorum artık. Zaten gelmeyi de hiç istememiştim. Hep senin başının altından çıktı bu işler. Tutturdun şehir de şehir diye. Tren istasyonunun o rayların hangi ucunda olduğunu nereden biliyorsun hem? Ters yöne gitmeyeceğimiz ne malum?"

Çocuğun bu son dediği Bay Head'in aklına gelmemiş değildi. "Bütün bu insanlar beyaz ama," dedi.

"İyi de daha önce buradan geçmedik," dedi Nelson. İçlerinde birilerinin yaşayıp yaşamadığı belirsiz tuğla binaların bulunduğu bir muhitti burası. Kaldırımın kenarına birkaç boş otomobil park edilmişti ve yoldan geçenler de tek tüktü. Asfalttan yayılan sıcaklık Nelson'ın ince takım elbisesine işliyordu. Oğlanın gözleri kapanmaya başladı ve birkaç dakika geçmeden kafası önüne düştü. Omuzlan bir-iki kere seğirdi, derken yanlamasına devrildi ve yorgunluktan oracığa serilip uyumaya başladı.

Bay Head sessizce seyretti onu. Kendisi de az yorgun değildi aslına bakılırsa, ama ikisinin de aynı anda uyuması doğru olmazdı, hem istese de uyuyamazdı zaten, çünkü nerede olduğunu bilmiyordu. Biraz sonra Nelson uykusunu alıp canlanmış olarak kalkacak, ukalalığı hepten üstünde olacak, yolluğu da yolu da kaybettiği teranesini sil baştan okuyarak kafasının etini yiyecekti. Ben burada olmasaydım görürdüm ya başına gelecekleri, diye geçirdi içinden Bay Head; derken bir başka fikir geldi aklına. Yere sere serpe uzanmış oğlana bir süre baktıktan sonra ayağa kalktı. Bir çocuğa, hele de ağzından çıkanı kulağı duymadan bildiğini okumakta ısrar ediyorsa, hayatı boyunca unutamayacağı bir ders vermenin şart olduğuna kendini inandırarak az sonra yapacağı şey konusunda vicdanını rahatlattı. Çıt çıkarmadan altı metre ilerideki köşeye yürüdü ve dar sokakta, Nelson'ı göz hapsine alıp yapayalnız uyandığında ne yapacağını görebileceği kuytu bir yer gözüne kestirerek orada bir çöp tenekesinin üzerine oturdu.

Oğlan, içinin karanlık bir köşesinden gün yüzüne çıkarak düşlerine doluşan karanlık gölgelerin ve belli belirsiz seslerin yan ya-nya bilincinde, huzursuz bir uyku uyuyordu. Yüzü uykusunda korkuyla kasılıp geriliyordu ve dizlerini çenesinin altına çekmişti. Güneş dar yola donuk, yavan bir ışık yayıyor, her şey tamı tamına olduğu gibi görünüyordu; ne eksik ne de fazla. Bir süre sonra, çöp tenekesinin kapağına kamburunu çıkarmış ihtiyar bir maymun gibi tüneyen Bay Head, Nelson'ın bir-iki dakika içinde kendiliğinden uyanmaması durumunda ayağını çöp tenekesine vurarak onu uyandırmaya karar verdi. Saatine baktı ve saatin iki olduğunu keşfetti. Trenleri saat altıda hareket ediyordu ve bu treni kaçırabilecekleri düşüncesi

bile korkudan aklının başından gitmesine yetiyordu. Topuğuyla çöp tenekesine bir tekme savurdu ve dar yolda

yankılı bir gümbürtü zangırdadı.

Nelson bir çığlık koyuvererek ayağa fırladı. Dedesini görmeyi umduğu yere baktı ve boşluğa bakakaldı. Birkaç kez bir anafor gibi kendi etrafında fıldır fıldır dönenerek arandı, sonra ayağını yerden kesip başını geriye atarak delirmiş vahşi bir midilli misali ok gibi fırladı ve sokaktan aşağı koşturmaya başladı. Bay Head çöp tenekesinden atladığı gibi dörtnala oğlanın peşine düştü, ama çocuk neredeyse gözden kaybolmuştu bile. Bay Head bir blok ötede gri bir çizginin bir köşeden diğerine koşarak gözden yittiğini görür gibi oldu. Nefesi yettiğince hızlı koşuyor, her köşe başında hem sağa hem sola bakıyordu, ama oğlanı yine de göremedi. Derken nefesi hepten kesilmiş halde üçüncü köşe başından geçerken, yolun biraz aşağısında, olduğu yere çakılıp kalmasına yol açan bir manzara gördü. Olanları seyretmek ve ne yapacağına karar vermek için bir çöp tenekesinin arkasına sindi.

Nelson ayaklan iki yana açılmış vaziyette yerde oturuyor, yanında da feryat figan bağırıp çağıran bir kadın yatıyordu. Kaldırımın sağına soluna çeşit çeşit meyve sebze saçılmıştı. Kadınlardan oluşan bir kalabalık şimdiden yerdekilerin başına toplanmış, sabırsızlıkla suçlunun hak ettiği cezaya çarptırılmasını ve adaletin yerini bulmasını bekliyordu. Bay Head kaldırımda yatan kadının, "Ayak bileğimi kırdın seni küçük haydut, ama bu işten sıyrılabileceğini sanıyorsan yanılıyorsun, baban bunun hesabını verecek. Her kuruşunu ödeteceğim ona. Polis! Yetişin! Polis yok mu!" diye bağırdığını açık ve net bir şekilde duydu. Kadınlardan birkaçı Nel-son'ı omzundan çekiştiriyordu, ama oğlan ayağa dahi kalkamayacak denli afallamış bir haldeydi.

Bir güç Bay Head'i çöp tenekesinin ardından çıkmaya, bir-iki adım ilerlemeye zorladı, ama kaplumbağa hızında, sürünürcesine bir ilerlemeydi bu. Ömründe polisle muhatap olmuşluğu yoktu. Kadınlar sanki hep birden üstüne çullanıp oğlanı paramparça edecekmişçesine Nelson'ın etrafını sarıyor, çemberi giderek daraltıyorlardı; bu arada yaşlı kadın da bas bas bağırarak ayak bileğinin kırılmış olduğunu ilan ediyor, "Polis!" diye haykırıp duruyordu. Bay Head kadınlara doğru öylesine yavaş sokuldu ki,

her adımında bir adım da geri atsa ancak bu kadar olurdu. Ama olay mahalline üç metre yaklaşmayı başardığı sırada Nelson onu gördü ve görmesiyle de ayağa fırladı. Çocuk bir koşu adamın beline sarıldı ve nefes nefese adama yapışıp kaldı.

Kadınların hepsinin gözü Bay Head'e çevrildi. Sakatlanan kadın doğruldu ve bağırmaya başladı: "Demek sonunda teşrif edebildiniz beyefendi! Oğlunuzun başıma açtığı bu iş yanınıza kalır sanıyorsanız aldanıyorsunuz. Doktor faturamı kuruşu kuruşuna ödeyeceksiniz, bilesiniz. Islahevine yollamak lazım çocuğun böy-lesini! Polis yok mu polis? Biri bu adamın adını adresini alsın çabuk!"

Bay Head Nelson'ın parmaklarını bacaklarının ardından ayırmaya çabalıyordu. İhtiyar adam başını iyice eğmiş, tıpkı kaplumbağa gibi yakasının içine kaçırmıştı; fersiz gözleri korkudan camlaşmış, ezile büzüle bakıyordu.

"Oğlunuz ayak bileğimi kırdı!" diye bağırdı yaşlı kadın. "Polis! Yetişin!"

Bay Head polis memurunun arkasından sokulduğunu hissetti. Kaçışını engelleyecek taştan bir duvar gibi öfkeyle kenetlenmiş kadınlara dosdoğru gözünü dikip baktı. "İyi ama bu benim oğlum değil ki," dedi. "Onu daha önce hiç görmedim."

Nelson'ın parmaklarının etinden kayıp düştüğünü hissetti.

Kadınlar Bay Head'e dehşete düşmüşçesine bakarak; kendisine hık demiş burnundan düşmüşçesine benzediği halde kanını canını, kendi özbeöz suretini inkâr edecek denli küçülebilen bu adama ellerini dahi sürmeyi mideleri kaldırmazmışçasına gerilediler. Bay Head kadınların sessizce boşalttıkları bir aralıktan yürüyerek yoluna devam etti ve Nelson'ı geride bıraktı. Önünde, bir zamanlar sokak olan boş bir tünelden başkaca bir şey görmüyordu.

Oğlan olduğu yerde, boynu turna gibi uzanmış, elleri çaresizce iki yanına düşmüş kalakaldı. Bumuna kadar inmiş şapkası çorap gibi düzlenmiş, kat yerleri ve kıvrımlan yok olmuştu. Bileği incinen kadın ayağa kalktı ve

oğlana yumruğunu salladı, diğerleri de çocuğa acıyan gözlerle baktılar, ama o bunların hiçbirini görmedi. Görünürde polis filan da yoktu.

Biraz sonra kurulmuş saat gibi istemsizce hareket etmeye başladı, ama dedesine yetişmek için en ufak bir çaba göstermiyor, onu yirmi adım geriden takip etmekle yetiniyordu. Beş blok boyunca bu şekilde yürüdüler. Bay Head'in omuzlan çökmüştü ve tuhaf bir açıyla öne sarkan boynu arkadan hepten görünmez olmuştu. Başını çevirmeye korkuyordu. Nihayet omzunun üstünden kısacık umutlu bir bakış fırlattı. Altı metre gerisinde dirgen çatallan gibi delip geçercesine sırtına dikilmiş iki küçük göz gördü.

Oğlanın tabiatında bağışlayıcılık yoktu; hoş o güne dek bağışlayacağı bir kusur da işlenmemişti kendisine karşı. Bay Head onu daha önce hiç böylesine küçük düşürmemişti. İki blok sonra adam dönüp omzunun üstünden zorlama bir neşeyle bağırarak oğlana seslendi: "Hadi gidip bir yerlerde birer Kok'kola içelim!"

Nelson, daha önce hiç ortaya sermediği bir haysiyetle arkasını döndü ve sırtı dedesine dönük olarak dikildi.

Bay Head inkârının ne denli alçakça olduğunu hissetmeye başlamıştı. Yeniden peş peşe yola koyulduklarında, çehresi giderek insanlığını yitirip çukurlardan ve çıplak bayırlardan ibaret kaldı. Yürüdükleri yoldaki hiçbir şeyi gözü görmüyordu ya tramvay raylarının izini çoktan kaybetmiş olduklarını sezinliyordu. Görünürde kubbe namına hiçbir şey yoktu ve güneş batmaya başlamıştı. Karanlığa şehirde yakalanacak olurlarsa, dayak yiyeceklerini, soyulup soğana çevrileceklerini gayet iyi biliyordu. Tek başına olsa boynunu bükerTanrı'nın adaletinin böyle tezeldentecelli etmesine razı gelirdi, hak etmemiş değildi ne de olsa bunu; ama kendi günahları yüzünden Nelson'ın da gümbürtüye gideceğini, şimdi bile oğlanı kıyametine sürüklemekte olduğunu düşündükçe kahroluyordu.

Bitmek tükenmek bilmez küçük, tuğla evlerden oluşan bir bölgede sokak sokak yürümeye devam ediyorlardı ki çimenlik bir alanın kıyısından başını uzatmış on beş santimlik bir musluğa ayağı takılıveren Bay Head düşmekten son anda kurtulup durdu. Sabahın köründen beri bir damla su içmemişti; ama şimdi de suyu hak etmediğini hissediyordu içten içe. Sonra Nelson'ın da susamış olması gerektiği geldi aklına; birlikte su içecekler,

böylece barışıp yeniden bir araya geleceklerdi. Yere çömeldi, ağzını musluğun ucuna dayadı ve musluğu açıp gırtlağından aşağı boşanan soğuk suyu kana kana içti. Sonra ümitsizce bağırarak oğlana seslendi: "Gel de bir yudum su iç, hadi!"

Bukez çocuk gözlerini dikip neredeyse altmış saniye boyunca onu hiç görmezmiş gibi baktı yüzüne. Bay Head ayağa kalkıp adeta zehir içmişçesine, hışımla yeniden yürümeye koyuldu. Trende kâğıt bardaktan içtiği iki yudum su sayılmazsa sabahtan beri boğazından su geçmemiş olmasına rağmen Nelson, dedesinin içtiği yerden su içmeye tenezzül etmeyerek musluğa gözünün ucuyla dahi bakmadan yürümeye devam etti. Bay Head bunu fark ettiğinde bütün umudunu yitirdi. Her an zayıflayan akşamüstü ışığında yüzü harap olmuş ve terk edilmiş duruyordu. Oğlanın değişmez nefretinin düzenli adımlarla peşinden geldiğini hissedebiliyor, bu nefretin (olur da bir mucize eseri şehirde katledilmekten kurtulurlarsa) bir gölge gibi hayatı boyunca peşini bırakmayacağından her an daha çok emin oluyordu. Hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığı karanlık, yabancı bir yerin bilinmezliğinde savrulmakta olduğunu, saygıdan mahrum kalacağı uzun bir yaşlılık çağına ve sırf bu işkenceyi sona erdireceği için baş tacı edilecek bir sona doğru yürümekte olduğunu biliyordu artık.

Nelson'a gelince, o anı tastamam yaşandığı şekliyle muhafaza etmek, kıyamet günü gelip çattığında da olduğu gibi ortaya dökmek istercesine, bütün düşünceleri dedesinin ihaneti etrafında donup kalmıştı. Sağına soluna hiç bakmadan yürüyor, yalnız arada bir, içinin derinliklerinden uzanan esrarengiz kara bir gölge donup kalmış düşüncelerini elinin kızgın bir kavrayışıyla eritecekmiş gibi olduğunda ağzı seğiriyordu.

Güneş alçalıp bir dizi evin ardına kaçtı ve hiç fark etmeksizin şık bir banliyö mahallesine girdiler; kuşlar su içsin diye mermerden suluklar kondurulmuş çimenliklerle yoldan ayrılan konakların sıralandığı bir yerdi burası. Mahalleye baştan aşağı bir ıssızlık hâkimdi. Dakikalarca yürümelerine rağmen bir köpeğe dahi rastlamadılar. Kocaman beyaz evler, uzaktan, kısmen suya gömülmüş buzdağlannı andırıyordu. Kaldırım yoktu, yalnızca araba yollan vardı ve bunlar da bitmek tükenmek bilmeyen saçma sapan daireler çize çize kıvrılıp bükülüp duruyordu. Nelson Bay Head'e yaklaşmak için herhangi bir hamlede bulunmuyordu. İhtiyar öylesine

ümitsizdi ki karşısına bir lağım çukuru çıksa, hiç durmadan içine atlayacağını, o pis suya teslim olup kendisini sürükleyip götürmesine izin vereceğini hissediyor, çocuğun çukurun başında durup dedesinin gözden kayboluşunu aldırışsızca seyrettiğini görür gibi oluyordu.

Sessizliği yırtan bir havlama sesi onu daldığı bu düşüncelerden uyandırıp yeniden dünyaya döndürdü ve başını kaldırınca iki buldokla birlikte yaklaşmakta olan şişman bir adam gördü karşısında. Issız bir adaya düşmüş bir kazazede gibi adama doğru iki kolunu birden sallamaya başladı. "Kayboldum beyim!" diye seslendi. "Kayboldum, ah beyim yolu bulamıyorum, bu oğlanla benim bir trene yetişmemiz lazım ama tren istasyonunu bulamıyorum. Vay başıma gelenler, yolumu kaybettim! Tannm sen bana yardım et, basbayağı kayboldum!"

Golf pantolonlu ve kel kafalı adam ona hangi trene yetişmeye çalıştığını sordu; bunun üzerine Bay Head cebinden biletlerini çıkarmaya davrandı, ama zangır zangır titremekten biletleri elinde zor tutuyordu. Nelson dört metre kadar yaklaşmış, onları seyrediyordu.

"Bence," dedi şişman adam biletleri ona geri vererek, "şehre geri dönmeye kalkışsanız yetişemezsiniz, ama banliyö istasyonunda yakalayabilirsiniz treni. İstasyon buradan üç blok ileride."

Sonra da oraya nasıl gideceklerini anlatmaya koyuldu.

Bay Head ölmüş de yeni yeni diriliyormuş gibi boş gözlerle bakıyordu, ama adam lafını bitirip ayaklannın dibinde sıçrayan köpekleriyle uzaklaşmaya başladığında Nelson'a döndü ve nefesi kesilircesine, "Evimize gideceğiz!" dedi.

Çocuk üç metre kadar ötede duruyordu; yüzü kül rengi şapkasının altında duygusuzdu. Gözlerine utkulu bir soğukluk çökmüştü. Bu gözlerde ne ışık vardı, ne en ufak bir duygu, ne de ilgilendiğini belirtir bir işaret. Oğlan yalnızca oradaydı; bekleyen ufak bir suret. Ev ona hiçbir şey ifade etmiyordu.

Bay Head ağır ağır arkasını döndü. Mevsimler olmasa zamanın, ışık olmasa sıcağın nasıl çekilmez olacağını, ruhun selamete ermesi ihtimali olmasa

insanın halinin nice olacağını anladığını hissediyordu. O trene asla yetişmese de umurunda değildi artık ve giderek çöken alacakaranlığı delen bir çığlık gibi bir anda dikkatini çeken o şey olmasaydı, gidilmesi gereken bir istasyon olduğunu da şüphesiz unuturdu.

Yoldan aşağı beş yüz metre yürümüş yürümemişti ki, elini uzatsa dokunabileceği kadar yakınında, geniş bir çimenliğin etrafında kıvnlan san tuğladan bir bahçe duvannın üstünde yere doğru eğilmiş vaziyette oturan bir zencinin alçıdan bedenini gördü. Zenci hemen hemen Nelson'ın boyundaydı ve öyle, yere kapakla-nacakmışçasına tuhaf bir açıda durmasının nedeni, onu duvara sa-bitleyen macunun çatlamış olmasıydı. Gözlerinin biri bembeyazdı ve elinde kahverengi bir parça karpuz vardı.

Bay Head sessizce durmuş zenciye bakarken Nelson da yaklaşıp biraz gerisinde durdu. İkisi birden öylece dikilirlerken, "İşe bak, yapma bir zenci!" sözcükleri döküldü Bay Head'in dudaklarından.

Yapma zencinin genç mi yoksa ihtiyar mı olduğu anlaşılmıyordu; birinden birinde karar kılınamayacak kadar perişan görünüyordu. Onu besbelli mutlu resmetmek istemiş olacaklardı, çünkü ağzı kenarlanndan yukarı doğru kıvrılmıştı, ama ufalanmış ak gözü ve yere doğru iki büklüm oturuşu tam tersine fena halde mutsuz, sersefil görünmesine yol açıyordu.

"Yapma bir zenci!" diye tekrar etti Nelson tıpatıp Bay Head'in tonlamasıyla.

Dede-torun, boyunları neredeyse aynı açıyla öne uzanmış, omuzları neredeyse aynı şekilde kıvrılmış halde, ceplerindeki elleri tıpatıp aynı şekilde titreyerek kalakalmıştı. Bay Head geçkin bir çocuğa, Nelson ise minyatür bir ihtiyar adama benziyordu. Bir başkasının zaferi anısına dikilmişken şimdi onları müşterek yenilgilerinde birleştiren bir anıtla, büyük bir gizemle burun buruna gelmişçesine bakıyorlardı yapma zenciye. Onun bir merhamet elçisi gibi, aralarındaki anlaşmazlığı çözüp eritmekte olduğunu ikisi de hissedebiliyordu. Bay Head o ana dek merhamet görmenin nasıl bir his olduğunu hiç bilmemişti, çünkü onu zerrece hak edemeyecek kadar iyi ve kusursuz davranmıştı, ama artık bunu anladığını seziyordu içten içe. Nelson'dan yana bakar bakmaz çocuğa hâlâ akıllı olduğunu kanıtlayacak bir şeyler söylemesi gerektiğini anladı ve oğlanın kendisine karşılık veren bakışlarında, bu güvenceyi hissetmeye duyduğu

büyük açlığı gördü. Nelson'ın gözleri varoluşun gizemini hemen oracıkta, baştan sona anlatması için kendisine yalvarır gibiydi.

Bay Head ahkâm kesip parlak bir açıklama yapmak üzere dudaklarını araladı ve kulaklarına kendi de inanamayarak, "Sanki gerçek zencilerin kıtlığına kıran girmiş de bir de yapmasını yapıyorlar," dediğini işitti.

Bir saniye sonra oğlan dudaklarının çevresi tuhaf bir şekilde titreyerek başını salladı, "Yeniden kaybolmadan bir an önce eve gidelim hadi," dedi.

Onlar istasyon kapısından girerlerken trenleri de kayarcasına süzülerek banliyö istasyonuna girdi ve birlikte trene bindiler. Trenin köylerindeki demiryolu kavşağına varmasına on dakika kala vagonun kapısına indiler ve tren olur da durmaz diye aşağı atlamak için hazır vaziyette beklediler; ama bütün ihtişamına kavuşmuş dolunay tam bir bulutun ardından sıçrayıp açıklığı ışığa boğarken tren de durdu. Aşağı indiklerinde yer yer gümüşlere bulanmış adaçayı çalıları usulca titreşiyor, ayaklarının altındaki cüruflar canlı kara bir ışıkla parıldıyordu. Kavşağın etrafını bir bahçeyi çevreleyen koruyucu duvarlar gibi çepeçevre saran ağaçların tepeleri, her biri birer fener gibi ışıldayan dev beyaz bulutlarla bezenmiş gökyüzünden daha karanlıktı.

Bay Head kıpırdamaya cesaret edemeyerek durdu ve merhamet hissini yeniden içinde duymayı bekledi; ama bu kez dünyada onu adlandırmaya, tanımlamaya yetecek kelime olmadığının farkındaydı. Hiçbir insandan esirgenmeyen ve çocuklara da akıl sır ermez yollarla çektirilen ıstıraptan doğduğunu anlamaya başlıyordu bu hissin. İnsanın öldüğünde Yaratıcısına sunmak üzere öbür dünyaya götürüp götürebileceği yegâne şey olduğunu anladı merhametin ve kendinde bunca az bulunmasından duyduğu utançla yüzü birden ateş basmış gibi kıpkırmızı kesildi. İhtiyar dehşet içinde durmuş kendini Tanrı'nın ince eleyip sık dokuyan titizliğiyle yargılarken, merhamet, kibrini bir alev gibi sarıp kül etti. Daha önce hiç kendini azılı bir günahkâr olarak görmemişti, ama artık gerçek yüzünün, sırf umutsuzluğa kapılmasın diye kendinden gizlenmiş olduğunu anlıyordu. Adem'in zamanın başlangıcından kalma günahlarının kendi yüreğinde filizlendiği andan, zavallı Nel-son'ı tanıdığını inkâr ettiği şimdiki zamana dek işlemiş olduğu bütün günahlarının bağışlandığını sezdi. Hiçbir günahın kendine konduramayacağı kadar korkunç olmadığını anladı ve Tanrı sevdiği kadar

bağışlayıcı da olduğuna göre hemen o an Cennet'e girmeye hazır hissetti kendini.

Şapkasının gölgesindeki yüzü sakin bir ifadeye bürünen Nel-son onu yorgunlukla karışık bir kuşkuyla seyrediyordu; ama tren yanlarından süzülüp korkmuş bir yılan gibi ağaçların arasında gözden kaybolduğunda, onun dahi yüzü aydınlandı ve çocuk, "Bir kere gittiğime seviniyorum, ama bir daha hayatta gitmem!" diye homurdandı.

ATEŞTE BİR ÇEMBER

KİMİLEYİN ufuktaki son ağaç sıralan gökyüzünden az daha koyu renkli, kurşuni-mavi yekpare bir kale duvarı gibi yükselirdi, ama bu öğleden sonra neredeyse kapkaraydılar ve gökyüzü arkalan sıra göz kamaştıran çiğ bir beyazlıkla parlıyordu. "Akciğer makinesinde bebek doğuran o kadını bildin mi?" dedi Bayan Prit-chard. Bayan Pritchard ile çocuğun annesi, çocuğun bakmakta olduğu pencerenin altındaydılar. Bayan Pritchard kavuşturduğu kollan kamının bir katı üzerinde, ayağının biri öbürünün önüne çaprazlanmış ve pabucu yere bakar vaziyette baca duvarına yaslanıyordu. Keskin gözlerinden hiçbir şey kaçmayan, küçük, sivri suratlı, iriyan bir kadındı. Bayan Cope ise, tam tersine çok ufak tefek, derli toplu bir kadındı; büyük, yuvarlak bir suratı vardı ve siyah gözleri sürekli bir şaşkınlıktan diğerine sevk oluyormuşçasına gözlüklerinin ardında her daim büyürmüş gibi dururdu. Yere çö-melmiş, evin etrafını çevreleyen çiçek tarhlarındaki yabani otlan ayıklıyordu. Her iki kadın da güneşten korunmak için bir zamanlar birbirinin tıpatıp aynı olan geniş kenarlı şapkalar takmışlardı; ama Bayan Pritchard'ın şapkasının rengi çoktan solmuş, şekli enikonu bozulmuşken Bayan Cope'unki hâlâ ilk günkü gibi kaskatı ve parlak yeşildi.

"Gazetede okumuştum," dedi.

"Brookins adında biriyle evlenmiş ya, kızlığında o da Prit-

chard'mış, o yüzden akraba sayılırız bir bakıma. Koca tarafımdan yedinci-sekizinci dereceden kuzenim mi ne oluyor."

"Ya, öyle mi," diye mırıldandı Bayan Cope ve koca bir topalak yığınını arkasına fırlattı. Yabani otlara ve topalaklara sanki evini yerle bir etmek için

doğrudan şeytanın kendisi tarafından gönderilmiş musibetlermiş gibi diş biliyordu.

"Akrabamız olduğu için cenazesini görmeye gittik," dedi Bayan Pritchard. "Bebeciği de gördük."

Bayan Cope bir şey demedi. Kadının felaket tellallığını artık kanıksamıştı; böyle hikâyeler işitmekten yorgun düştüğünü söyler dururdu. Bayan Pritchard sırf birinin cenazesini görmek uğruna hiç üşenmez elli kilometrelik yolu göze alırdı. Bayan Cope sürekli konuyu değiştirmeye, daha neşeli şeylerden söz açmaya çalışırdı ama çocuk bu gayretin Bayan Pritchard'ın tadının kaçmasına, aksileşmesine sebep olmaktan başka bir şeye yaramadığını kaç sefer gözleriyle görmüştü.

Çocuk ıssız göğün, öbüryana geçebilmek uğruna, ağaçlardan olma kale duvarına var gücüyle abanırmış gibi göründüğünü düşündü. Yakındaki tarlanın karşı yanındaki ağaçlar kül rengi ve sarılı yeşillerle yama yamaydı. Bayan Cope sürekli ormanlarında yangın çıkacak diye endişelenir dururdu. Çok rüzgârlı akşamlarda, "Tanrı yardımcımız olsun," derdi çocuğa, "öylece duracağına dua et de bu gece yangın çıkmasın, rüzgâr deli gibi esiyor." Çocuk bu sözleri o kadar çok duymuştu ki, ya kitabının ardından oflayıp puflamakla yetinir ya da cevap bile vermezdi. Yaz akşamlan verandada oturduklarında Bayan Cope güneş çekilmeden birkaç satır daha okuyabilmek için acele eden çocuğa, "Kalk da şu günba-tımına bir bak, muhteşem bir manzara. Buraya gelip görmen lazım, oturduğun yerden olmaz," derdi. Bunun üzerine çocuk kaşlarını çatar, cevap vermez ya da çimenliğin ilerisine ve kül rengi-mavi gözcü ağaç sıralarına uzanan çayırlara doğru bir an dik dik bakıp yüzündeki ifade değişmeksizin yeniden kitabını okumaya koyulurdu; bazen de sırf annesini kızdırmak için, "Bana yangın çıkmış gibi geldi. Sen iyisi mi kalkıp bir etrafı kolaçan et bakalım burnuna bir koku moku gelecek mi, ormanlar yanıyor olmasın sonra," diye mırıldanırdı.

"Tabutun içinde bile koluyla bebesini sarmıştı," diye sürdürdü anlatmayı Bayan Pritchard, ama zenci Culver'ın ahırın oradan onlara doğru sürmekte olduğu traktörün gürültüsü sesini bastırdı. Traktöre orak makinesi bağlanmıştı ve arkada başka bir zenci daha sıçraya sarsıla oturuyor, adamın

ayaklan yerden otuz santim yukarıda sallanıp duruyordu. Direksiyondaki zenci, traktörü soldaki tarlaya açılan kapının ilerisine doğru sürdü.

Bayan Cope başını çevirdi ve adamın inip de kapıyı açmaya üşendiği için traktörü çit kapısından sokmadığını gördü. Sırf tembelliğinden yolu uzatıyor, mazot parasının onun cebinden çıktığına aldırmıyordu. "Durup buraya gelmesini söyle şuna çabuk!" diye bağırdı.

Bayan Pritchard ağır bedenini baca duvarından güçlükle ayırdı ve kollarıyla havada çılgın daireler çizerek adama işaret etti, ama adam görmezden geldi. Kadın çimenliğin kıyısına kadar sokulup avaz avaz bağırdı: "İn aşağı, in diyorum sana! Hanım seni istiyor yanına!"

Adam traktörden indi ve acele eder görünmek için attığı her adımla başını ve omuzlarını öne çıkararak baca duvarına doğru yürümeye koyuldu. Başını alacalı ter lekeleriyle yol yol kirlenmiş beyaz bir bezle örtmüştü. Bezin kenarı iyice aşağıya çekilmişti ve kırmızımtırak gözlerinin altlan dışında her şeyi kapatıyordu.

Bayan Cope dizlerinin üstüne çökmüş, elindeki çepinin ucunu toprağa doğru çevirmişti. "Neden oradaki kapıdan girmiyorsun tarlaya?" diye sordu ve her türlü saçma cevaba hazırlıklıymışçası-na gözleri kapalı, ağzı sımsıkı gerilmiş halde bekledi.

"Oradan geçmek için makinenin bıçağını kaldırmak gerekiyor," dedi adam ve bakışları kadının hemen soluna kaçtı. Zencileri de en az topalaklarkadar zararlı ve duyarsızdı.

Kadının yavaş yavaş açtığı gözleri, yuvalarında ters dönesiye büyümeyi sürdürecekmiş gibi görünüyordu. "Kaldır o halde," dedi ve çepinle yolun karşısını işaret etti.

Adam çekilip gitti.

"Onlar için fark etmiyor tabii," dedi Bayan Cope. "Öyle bir mesuliyet duygusu yok onlarda. Bütün bu dertler üst üste gelmediği için Tanrı'ya şükrediyorum. Öbür türlü, mahvolurdum."

"Tabii ya mahvolurdun," diye bağırdı Bayan Pritchard traktörün gürültüsünde sesini duyurabilmek için. Adam kapıyı açtı, bıçağı kaldırdı, traktörü kapıdan içeri sürüp tarlaya doğru uzaklaştı; traktör gözden kaybolurken gürültü de azaldı. "Ben asıl makinenin *içinde* nasıl hamile kaldığına akıl sır erdiremiyorum kadıncağızın," diye sürdürdü Bayan Pritchard bu kez normal sesiyle.

Bayan Cope toprağa eğilmiş, yeniden haşin bir şekilde topa-laklann köklerini kazmaya koyulmuştu. "Sahip olduğumuz bunca şey için şükretmemiz lazım," dedi. "Her gün en az bir kere şükran duası etmelisin. İhmal etmiyorsun değil mi?"

"Hayırhanımım," dedi Bayan Pritchard. "Düşünki hamile kalmadan dört ay önce sokmuşlar onu o makineye. Ben öyle bir şeyin içinde olsam, herhalde o işlerden el etek çekerdim... yani nasıl oldu da şey yapmayı?.. "

"Her gün muhakkak şükran duamı ederim," dedi Bayan Cope. "Sahip olduğumuz bunca nimeti bir düşünsene." Lafının burasında göğüs geçirdi, "Tann'ya çok şükür hiçbir şeyimiz eksik değil," deyip bereketli çayırlarına, kerestelik ağaçlarla dolup taşan tepelerine göz gezdirdi ve bunların tümü sanki üstünden atmaya çalıştığı koca bir yükmüşçesine başını iki yana salladı.

Bayan Pritchard ormanlara gözünü dikti. "Benim bütün varım yoğum apseli dört diş," diye görüşünü belirtti.

"Daha ne istiyorsun, beş olmadığına şükret o zaman," diye çıkıştı Bayan Cope ve bir ot yumağını daha ardına fırlattı. "Yarın bir kasırgada hep beraber ölüp gitmeyeceğimiz ne malum. Şahsen ben herzaman şükredecek bir şey buluyorum, aramama gerek kalmıyor."

Bayan Pritchard evin bir cephesine yaslanmış duran çapayı eline alıp baca duvarının iki tuğlası arasından fırlamış bir yabani otun köküne doğru hafifçe vurdu. *"Sen* bulursun tabii," dedi küçümseyen edası yüzünden her zamankinden daha genizden çıkan bir sesle.

"Fazla uzağa gitmeye gerek yok," diye devam etti Bayan Cope, "sığır sürüsü gibi yük vagonlarına doldurup Sibirya'ya sürdükleri o zavallı

Avrupalıları bir düşün. Tanrı biliyor ya, hayatımızın yarısını dizlerimizin üstüne çöküp halimize şükrederek geçirsek yine az."

"Orasını bilmem ama, akciğer makinesinin içindeki ben olaydım, eminim bazı şeyleri yapmaya kalkışmazdım," dedi Bayan Pritchard, çapanın ucuyla çıplak ayak bileğini kaşıyarak.

"O zavallı kadının bile şükredecek pek çok şeyi vardı," dedi Bayan Cope.

"Ölmediğine şükretmesi lazımdı bir defa."

"Tabii ya, orası kesin" dedi Bayan Cope, sonra çepini Bayan Pritchard'a doğrultup, "Şu bölgedeki en bakımlı arazi benimki. Neden öyle biliyor musun?" dedi. "Çünkü canımı dişime takıp çalışıyorum ben. Burayı adam etmek için yıllarca çalışmam gerekti, şimdi de muhafaza etmek için çalışıyorum." Ağzından çıkan her sözle birlikte çepini de sallıyor, söylediklerine böylece özel bir vurgu yapıyordu. "Hiçbir şeyin beni alt etmesine izin vermiyorum, kimseyle bir alıp veremediğim de yok. Bela arayan biri değilim. Ama başıma bir dert açıldığında da gereğini yapıyorum."

"Ya bütün dertler aynı anda patlak verse, her şey birden üst üste gelse..." diyecek oldu Bayan Pritchard.

"Her şey üst üste gelmez," diye sertçe kesti kadının sözünü Bayan Cope.

Çocuk bulunduğu yerden toprak yolu ta otobanla birleştiği noktaya dek görebiliyordu. Bir kamyonetin dış kapının önünde durduğunu ve içinden inen üç oğlanın pembe toprak yoldan eve doğru yürümeye koyulduğunu gördü. Tek sıra halinde yürüyorlardı, ortada olanlan şekli domuzu andıran kara bir bavulun ağırlığından yan yatmıştı.

"Gelmez gelmez de, bir gün gelecek olsa," dedi Bayan Pritchard, "ellerini havaya kaldırıp teslim olmaktan başka bir şey yapamazdın."

Bayan Copebunacevap vermeye tenezzül dahi etmedi. Bayan Pritchard ise kollarını kavuşturdu ve bu güzelim tepelerin bir anda yerle bir olduğunu hayal etmekte hiç zorlanmıyormuşçasına gözlerini yolun aşağısına dikti.

Neredeyse evin önündeki yürüyüş yoluna varmış olan üç oğlanı o zaman gördü. "Şuraya bak," dedi. "Bunlar da kim ola ki?"

Bayan Cope doğruldu, bir elini ardına koyarak kendini destekledi ve gösterilen tarafa baktı. Üçlü onlara doğru geliyordu, ama sanki evin kenarından geçip yollarına devam edecekmiş gibi yürüyorlardı. Bavulu taşıyan şimdi en öndeydi. Oğlanların üçü de aynı tornadan çıkmış gibi birbirine benziyordu, yalnız orta boylu olanları gümüş çerçeveli bir gözlük takıyor ve elinde bir de bavul taşıyordu. Çocuğun bir gözünde hafif bir şaşılık vardı, bundan temelli bakışları sanki etraflarını çepeçevre sarmışçasına aynı anda iki apayrı yönden birden üstlerine dikilir gibiydi. Önünde rengi kaçmış bir savaş gemisi resmi bulunan bir eşofman üstü giyiyordu, ama oğlanın göğsü öylesine oyuktu ki orta yerinden ikiye bölünmüş savaş gemisi her an battı batacakmış gibi duruyordu. Oğlanın saçları terden alnına yapışmıştı. On üç-on dört yaşında olsa gerekti. Oğlanların üçünün de insanın içine işleyen, beyaz, delici bakışları vardı. "Beni hatırlamazsınız herhalde Bayan Cope," dedi öndeki.

"Yüzün kesinlikle tanıdık geliyor ama," diye mırıldandı kadın çocuğa dikkatle bakarak. "Bir düşünelim bakalım..."

"Babam burada çalışırdı hani," diye ipucu verdi oğlan.

"Boyd olmasın?" dedi. "Tabii ya baban Bay Boyd'du, sen de J.C. olmalısın, doğru bildim mi?"

"Hayır bayan, ben Powell'ım, J.C.'nin küçüğü, ama o zaman-

dan beri biraz büyüdüm, babam da öldü. Epeyce oldu öleli."

"Öldü ha. Şu işe bak, akıl alır gibi değil," dedi Bayan Cope, sanki ölüm her zaman olağandışı bir şeymişçesine. "Bay Boyd'un nesi vardı ki?"

Powell'ın bir gözü evi ve arkasındaki beyaz su kulesini, tavuk kümeslerini, derken ilk ağaç sıralarına kavuşasıya her iki yanda yüksele alçala uzanıp giden çayırlan inceliyor, mekânı adeta bir başına gezip dolaşıyordu. Öbür

gözü kadına bakıyordu. "Flor-da'da öldü," dedi ve bavulu tekmelemeye başladı.

"Akıl alır gibi değil doğrusu," diye mırıldandı kadın. Bir saniye sonra, "Ya annen nasıl?" diye sordu.

"Yine evlendi." Oğlan bavulu tekmeleyen ayağına bakıp duruyordu. Diğer iki oğlan sabırsız gözlerle kadını süzdüler.

"Peki şimdi nerede oturuyorsunuz?" diye sordu.

"Atlanta'da," dedi oğlan. "O yeni toplu konutların oraya taşındık."

"Demek öyle," dedi kadın, "demek öyle." Bir saniye sonra yine aynı şeyi söyledi. Nihayet akıl edip, "Bu öbür oğlanlar kim?" diye sordu ve onlara gülümsedi.

"Şu Garfield Smith, şu da W. T. Harper," dedi çocuk, başını önce daha iriyan olan oğlandan, sonra da ufak tefek olandan yana atarak.

"Nasılsınız, iyi misiniz bakalım çocuklar?" dedi Bayan Cope. "Bu da Bayan Pritchard. Artık Bay ve Bayan Pritchard çalışıyor burada."

Oğlanlar sabit boncuk gözlerle kendilerini izleyen Bayan Pritchard'ı görmezden geldi. Üçü birden oracığa mıhlanmış gibi durmuş bekliyor, bir yandan da Bayan Cope'u izliyordu.

"Pek güzel, pek güzel," dedi kadın göz ucuyla bavula bakarak, "geçerken bana da uğradığınıza çok sevindim. Çok hoş bir davranış, aferin size."

Powell'ın üstüne dikilmiş sabit bakışları kadını bir kıskaç misali sıkıştım gibiydi.

"Nasıl olduğunu gönneye geldim," dedi boğuk bir sesle.

"Bak bayan," dedi en ufaklan, "onunla tanıştığımızdan beri burayı anlata anlata bitiremiyor. Yok burada ne ararsan varmış da. Yok burada atlar varmış da. Yok hayatının en güzel günlerini aha burada geçinniş de. Hiç dilinden düşünnüyor burayı."

"Burayı telleyip pullamaktan çenesini kapatamıyor ki," diye homur homur ekledi büyük oğlan, sesini boğmak istercesine kolunu burnunun önüne getirerek.

"Burada bindiği atlan anlatıp duruyor," diye sürdürdü lafını ufak olanlan, "bizi de bindireceğini söyledi. Gene diye bir at varmışmış dediğine göre."

Bayan Cope öteden beri birinin çiftliğinde yaralanıp bu yüzden kendisini dava edeceğinden, vannı yoğunu elinden alacağından korkardı. "Atlan henüz nallamadık," dedi çarçabuk. "Gene diye bir at vardı ama öldü, her halükârda atlara binmenize izin veremem çocuklar, çünkü düşüp bir yerlerinizi incitebilirsiniz. Çok tehlikeli hayvanlardır," dedi bir çırpıda.

Büyük oğlan tiksinti dolu bir homurtuyla yere çöktü ve tenis ayakkabısının içine kaçan taşlan çıkarmaya koyuldu. Ufak olan sağa sola ok gibi bakışlar fırlatıyor, Powell ise sabit bakışlannı kadının üstüne dikmiş, tek kelime etmiyordu.

Bir dakika geçince ufak oğlan, "Bir seferinde bize ne dedi biliyor musun bayan?" diyerek yeniden sözü ele aldı. "Dedi ki öldüğünde buraya gelmek istiyonnuş!"

Bayan Cope bir an şaşkın şaşkın bakakaldı, sonra kızardı, neden sonra çocukcağızlann aç olduklan kafasına dank edince tuhaf bir ıstırap ifadesi gölgeledi çehresini. Tabii ya, aç olduklan için böyle bakıyorlardı ona! Çocuklann yüzlerine karşı ahlayıp vahla-yacak oldu, ama kendini tutup alelacele, bir şeyler atıştınnak isteyip istemediklerini sordu onlara. Olur dediler demesine, ama ne yüzleri güldü, ne de o serinkanlı, hoşnutsuz ifadelerinde bir değişiklik oldu. Sanki aç olmaya alışkımmış, açlıklan kadının üstüne vazife değilmiş gibi duruyorlardı.

Yukarıdaki çocuğun yüzü heyecandan kıpkırmızı kesilmişti. Pencerenin önünde, pervazdan yalnızca gözleri ve alnı görünecek şekilde diz çökmüştü. Bayan Cope oğlanlara evin öbür yanına, bahçe sandalyelerinin olduğu tarafa geçmelerini söyledi ve önlerine düşüp onlara yolu gösterdi, Bayan Pritchard da peşlerinden gitti. Çocuk koridorun sağındaki odadan çıkıp soldaki odaya geçti ve bahçenin iki fındık ağacı arasına gerilmiş bir hamakla üç beyaz sandalyenin bulunduğu diğer cephesini gözetlemeye

başladı. Çatık kaşlarının altından gözlerini kısarak bakan, on iki yaşlarında, solgun yüzlü şişman bir kızdı ve ağzının içi diş telleriyle kaplıydı. Pencerenin önünde diz çöktü.

Üç oğlan evin köşesinden dolanıp bahçeye vardılar ve büyük olanları anında kendini hamağa atıp kısacık kalmış bir sigara yaktı. Ufak oğlan çimlerin üzerine, kara bavulun yanı başına serilip başını bavula yasladı, Powell ise sandalyelerden birinin ucuna ilişip her şeyi çembere alan o bakışıyla bütün mekânı çepeçevre kuşatmaya çalışırmış gibi etrafına bakınmaya koyuldu. Çocuk, annesiyle Bayan Pritchard'ın mutfaktan gelen boğuk seslerini duydu. Ayağa kalkıp koridora çıktı ve tırabzandan sarkarak aşağıya kulak kabarttı.

Bayan Cope ile Bayan Pritchard'ın bacakları arka koridorda karşı karşıya duruyordu. "Bu zavallı çocuklar aç," dedi Bayan Cope dermansız bir sesle.

"Yanlarındaki o bavulu gördün mü, asıl ondan haber ver?" diye sordu Bayan Pritchard. "Ya gece burada kalmayı kafalarına koydularsa, o zaman ne yapacaksın hele?"

Bayan Cope hafif bir çığlık koyverdi. "Sally Virginia ile yapayalnızken eve üç oğlan alacak halim yok," dedi. "Eminim karınlarını doyurunca giderler."

"Yanlarında bavulla gelmişlerse boşuna değildir, bunu bilir bunu söylerim ben," dedi Bayan Pritchard.

Çocuk yeniden pencereye doğru seğirtti. Büyük oğlan bilekleri başının altında, sigarası dudaklarınınortayerinde,hamağa iyice yayılmış uzanıyordu. Bayan Cope bir tabak bisküviyle evin köşesinden çıkageliyordu ki oğlan sigarayı kavisli bir şekilde ağzından tükürüp yere yolladı. Kadın önüne bir yılan fırlatılmış gibi anında durdu. "Ashfield!" diye bağırdı. "Lütfen onu hemen yerden kaldır. Yangın çıkacak diye ödüm patlıyor zaten."

"Gawfield!" diye bağırdı küçük olanları içerlemiş bir edayla. "Onun adı Gawfield!"

Büyük oğlan tek kelime etmeden yattığı yerden kalktı ve gönülsüz adımlarla sigara izmaritinin düştüğü yere gitti. İzmariti yerden alıp cebine

koydu ve sırtı kadına dönük halde dikilip kolundaki kalp dövmesini incelemeye koyuldu. Bayan Pritchard boyunlarından tuttuğu üç şişe Coca Cola ile çıkageldi ve içecekleri çocuklara dağıttı.

"Burayla ilgili her bir şeyi hatırlıyorum," dedi Powell gözlerini elindeki şişenin deliğine dikerek.

"Buradan ayrıldığınızda nereye gittiniz?" diye sordu Bayan Cope ve bisküvi tabağını oğlanın oturduğu sandalyenin koluna koydu.

Powell bisküvilere baktı, ama elini uzatıp da bir tane almadı. "Bir tanesinin adı Gene'di, bir de George diye bir at vardı. Flor-da'ya gittik, sonra babam, dediydim ya öldü, o ölünce ablamların yanına gittik, sonra annem evlendi, o zamandan beri de Atlanta'dayız işte."

"Bak bisküvi getirdim," dedi Bayan Cope, ardından oğlanın karşısındaki sandalyeye oturdu.

"Atlanta'yı hiç sevmiyor," dedi küçük oğlan, doğrulup kayıtsızca bir bisküvi alarak. "Bura hariç hiçbir yerde halinden memnun değil. Ne yapıyor biliyor musun bayan. Mesela top oynayacak oluyoruz, o oturduğumuz toplu konutlar var ya, orada oynuyoruz işte topu, tam başlıyoruz, bu birden topu mopu bırakıyor, diyor ki, 'Lanet olsun, orda Gene diye bir at vardı, şimdi onun sırtında olaydım var ya, şu beton yığınını cehenneme çevirirdim de kimse beni tutamazdı!' diyor."

"Eminim Powell böyle kelimeler kullanmıyordur, yoksa yanılıyor muyum Powell?" dedi Bayan Cope.

"Hayır bayan," dedi Powell. Sanki tarladaki atlarakulak kesil-mişçesine başını hepten yana çevirmişti.

"Bu bisküvileri de hiç sevmem," dedi ufak oğlan ve aldığını tabağa geri koyup ayağa kalktı.

Bayan Cope sandalyesinde kıpırdandı. "Demek o yepyeni, güzel toplu konutlardan birinde oturuyorsunuz çocuklar," dedi.

"İnsan kendi evini anca kokusundan tanır orda," diye cevap verdi ufak olanları, sözcülüğü üstlenerek. "Arka arkaya dikilmiş on bina var, hepsi de dört katlı. Hadi atlara bakmaya gidelim."

Powell insanı köşeye kıstıran bakışlarını Bayan Cope'a çevirdi. "Geceyi sizin ahırda geçiririz diye düşünmüştük," dedi. "Amcam kamyonetiyle getirdiydi bizi buraya, yarın sabah yeniden geçip alacak."

Kadın bir an hiçbir şey demeksizin durdu ve penceredeki çocuk, işte şimdi o sandalyeden havaya fırlayıp ağaca toslayacak, diye geçirdi içinden.

"Güzel ama, maalesef ahırda kalamazsınız çocuklar," dedi kadın aniden sandalyesinden kalkarak. "Ahır saman dolu, o içtiğiniz sigaralarla yangın çıkarır, başıma iş açarsınız sonra."

"Bizde sigara içmeyiz," dedi oğlan.

"Yine de orada yatmanıza izin veremem maalesef," diye tekrarladı Bayan Cope, bir haydudu kibarlıkla ikna etmeye çalışırmışçasına.

"O zaman ormanda kamp kurarız, ne olacak," dedi ufak oğlan. "Zaten yanımızda kendi battaniyelerimizi getirdiydik. Aha şu bavulun içinde. Hadi çocuklar yürüyün."

"Ormanda ha!" dedi kadın. "Aklınızın ucundan bile geçirmeyin! Orman şu anda sıcaktan kupkuru, sigaralannızla ormanıma adım atmanıza hayatta izin vermem. Hayır efendim, illa da kamp kuracaksanız buracıkta, evin yanındaki tarlada kurarsınız, hiç değilse orada ağaç mağaç yok."

"Böylece gözü de her an üstünüzde olur," dedi yukarıdaki çocuk fısıldayarak.

"Ormanıymış, sevsinler," diye homurdandı büyük oğlan ve hamaktan kalktı.

"Tamam, tarlada yatarız," dedi Powell, sanki doğrudan kadına değil de havaya söylemişçesine. "Bu öğlen arkadaşlara buraları gezdireceğim."

Oğlanların ikisi çoktan yola koyulmuşlardı bile, o da ayaklandı ve koşa koşa arkadaşlarının peşinden gitti. İki kadın aralarında kara bavulla oturakaldılar.

"Önlerine yemek getirip koyduk, ne bir teşekkür, ne bir şey, ayıp ayıp," diye fikrini söyledi Bayan Pritchard.

"Getirdiğimiz şeylere ellerini bile sürmediler, öylece bıraktılar hepsini," dedi Bayan Cope gücenmiş bir edayla.

"Belki de *alkolsüz* içecek sevmiyorlardır," dedi Bayan Prit-chard.

"Ama kesinlikle aç *görünüyorlardı,"* dedi Bayan Cope.

Oğlanlar günbatımına yakın, üstleri başlan kir içinde, terden sırılsıklam bir halde ormandan çıkageldiler ve arka verandaya sokulup su istediler. Yemek istemediler, ama Bayan Cope hallerinden aç olduklarını anlamıştı. "Yalnızca soğuk beçtavuğu var," dedi. "Size biraz beçtavuğuyla ekmek vereyim ister misiniz çocuklar?"

"Beçtavuğu gibi kel kafalı bir şeyi ölsem yemem," dedi ufak oğlan. "Tavuk olsa, hindi olsa yerim de, beçtavuğunu asla."

"Köpeğe atsan yemez onu," dedi büyük oğlan. Gömleğini çıkarmış, pantolonunun arkasına sıkıştırıp kuyruk gibi ardından sar-kıtmıştı. Bayan Cope itinayla gözlerini ondan kaçırdı. Ufak oğlanın kolunda bir kesik vardı.

"Size atlara binmeyin demiştim, sözümü dinlemeyip bindiniz mi yoksa çocuklar?" diye sordu şüpheyle, ama oğlanlar taşra kiliselerinden yükselen Amin sesleri gibi "Hayır bayan!" dediler hep bir ağızdan şevkle.

Kadın eve girip onlara sandviç hazırlamaya girişti; mutfakta sandviçleri yaparken bir yandan da onlarla sohbet etmeye çabalıyor, babalarının ne iş yaptığını, kaç kardeş olduklarını, hangi okula gittiklerini soruyordu. Oğlanlar da sanki sorduğu soruların bilmediği gizli anlamlan varmış gibi, kfilı birbirlerini dürterek, kfilı gülmekten iki büklüm olarak kısa, bodoslama cümlelerle cevap veriyorlardı. "Peki okulunuzdaki öğretmenler erkek mi yoksa bayan mı?” diye sordu Bayan Cope.

"Erkeği de var bayanı da, bir de ne olduğu belli olmayan cinsi var," diye horoz gibi öttü büyük oğlan.

"Annen çalışıyor mu Powell?” diye sordu kadın çabucak lafı değiştirerek.

"Sana annen çalışıyor mu diye sordu oğlum, uyumasana!" diye bağırdı ufak oğlan. "Atlan görünce akıl felan kalmadı tabii," dedi. "Bunun annesi fabrikanın birinde çalışıyor, bunu da göz kulak olsun diye kardeşlerinin başına dikiyor, ama göz kulak olmak kim bu kim. Benden duymuş olma bayan ama, bir keresinde küçük kardeşini bir sandığın içine kilitleyip sandığı öylece ateşe verdiydi."

"Powell'ın böyle bir şey yapmayacağına eminim," dedi Bayan Cope, sandviç tabağıyla dışarı çıkıp tabağı eşiğe bırakarak. Oğlanlar tabağı anında boşalttılar, kadın boş tabağı eşikten kaldırdı ve elinde tabakla, önleri sıra ufuktaki ağaç silsilesinin tepesine değdi değecekmiş gibi batmakta olan güneşe bakarak öylece dikildi. Alev gibi kırmızıya kesmiş şişkin güneş, takılıp kaldığı o delik deşik bulut ağını her an yakıp geçecekmiş de ormanın orta yerine düşüverecekmiş gibiydi. Çocuk yukarıdaki pencereden kadının ürperdiğini, kollarıyla gövdesini sardığını gördü. "Şükretmemiz gereken öyle çok şey var ki," dedi birden hayret dolu, dokunaklı bir sesle. "Sizlere bahşettiği onca şey için Tann'ya her gece şükrediyor musunuz çocuklar? Sahip olduğunuz her şey için şükrediyor musunuz O'na?"

Bu sözler oğlanların derin bir sessizliğe gömülmesine sebep oldu. Sanki yediklerinden tat almaz olmuş gibi sandviçlerini isteksizce yemeye koyuldular.

"Şükrediyor musunuz söylesenize?” diye üsteledi kadın.

Pusuya yatmış hırsızlar kadar sessizdiler. Ağızlarındakini çıt çıkarmadan çiğniyorlardı.

"Eh, ben şükrediyorum," dedi kadın en sonunda ve arkasını dönüp gerisingeri eve gitti. Çocuk kadının gitmesiyle rahatlayan oğlanların omuzlarını aşağıya salışlarını seyretti. Büyük olanları bir kapandan kurtulmuşçasına bacaklarını uzatıp gerindi. Güneş görünürdeki her şeyi ateşe vermek istercesine, hızla tutuşuyordu. Beyaz su kulesi pespembe

kesilmiş, çimler sanki cama dönüşüyor-muş gibi, doğal olmayan bir yeşile bürünmüştü. Çocuk birden başını pencereden dışarı sarkıtıverdi ve gözlerini şaşılatıp dilini sanki kusacakmış gibi ardına kadar ağzından uğratarak "Bööööğğğğ" diye bağırdı.

Büyük oğlan başını kaldırıp kıza bakakaldı. "Olamaz," diye hırladı, "bir kadın daha."

Kız pencerenin önünden uzaklaştı, yüzüne birtokat yemiş de bunu kimin yaptığını görememiş gibi gözlerini öfkeyle kısarak sırtını duvara yaslayıp dikildi. Oğlanlar verandanın basamaklarından uzaklaşır uzaklaşmaz, bulaşıkları yıkamakla meşgul olan Bayan Cope'un yanına, mutfağa indi. "O irikıyım çocuğu bir elime geçirirsem, eşek sudan gelinceye kadar döverim," dedi.

"O oğlanlardan uzak dur sen," dedi Bayan Cope bir hışım kıza dönerek. "Hanımefendiler insanları eşek sudan gelinceye kadar dövmezler. Onlardan uzak dur, kendi işine bak sen. Sabaha gitmiş olacaklar nasılsa."

Ama sabahleyin oğlanlar bir yere gitmemişti.

Bayan Cope kahvaltıdan sonra verandaya çıktığında, onları arka kapının başında, merdivenleri tekmelerken buldu. Kadının kahvaltıda yediği domuz pastırmasının kokusunu içlerine çekiyorlardı. "Siz hâlâ burada mısınız çocuklar!" dedi. "Hani amcanızla beraber gidecektiniz?" Dün içini acıtan aynı bilenmiş açlık akıyordu yüzlerinden, ama bu kez yüreğini hiç sızlatmadı bu halleri.

Büyük oğlan kadının gelmesiyle sırtını döndü, ufak olansa yere çömelip kuma bir şeyler çiziktirmeye koyuldu. "Gitmedik ama," dedi Powell.

Büyük oğlan başını kadının ancak küçük bir kesitini görebileceği kadar çevirdi, "Sana bir rahatsızlık verdiğimiz yok," dedi.

Yüzüne adamakıllı bakmadığından kadının gözlerinin nasıl büyüdüğünü göremiyordu görmesine, ama o manidar sessizliğin hayra alamet olmadığının farkındaydı. Birdakikasonra kadın nedense yumuşamış bir

sesle, "Size kahvaltılık biraz bir şeyler getireyim ister misiniz çocuklar?" dedi.

"Yanımızda yiyeceğimiz var, bize bol bol yeter," dedi büyük oğlan. "Senin hiçbir şeyini istemiyoruz."

Kadın gözlerini Powell'dan ayırmıyordu. Oğlanın sıska, beyaz suratı kadının karşısında olmaya karşısındaydı ya, onu görmezmiş gibiydi. "Misafirim olduğunuza memnunum çocuklar, biliyorsunuz," dedi, "ama burada olduğunuz sürece sizden terbiyenizi takınmanızı bekliyorum. Birer beyefendi gibi davranmanızı bekliyorum, olmaz mı?"

Oğlanlar, kadın bir an önce gitsin diye sabırsızlanırcasına, her biri başka tarafa bakarak öylece dikiliyorlardı. "Ne de olsa," dedi kadın aniden sesini yükselterek, "burası benim çiftliğim."

Büyük oğlan tuhaf bir ses çıkardı, hep beraber arkalarını döndüler ve kadını sanki gecenin bir yansı biri yüzüne projektör ışığı tutmuş gibi şok olmuş bir ifadeyle oracıkta bırakarak ahıra doğru uzaklaştılar.

Çok geçmeden Bayan Pritchard çıkageldi ve mutfak kapısının ağzında durarak yanağını kapının kenarına yasladı. "Dün, akşama kadar atlara bindiklerini biliyorsundur herhalde," dedi. "Eyer odasından bir başlık takımı aşırmışlar, hem de eyersiz meyersiz binmişler atlara, Hollis gözleriyle görmüş. Dün akşam dokuzdaonla-rı yine ahırda yakalamış, tuttuğu gibi dışarı atmış, bu sabah da mandıradan kovmuş onları, üstelik ağızları burunları, sütü kovayla başlarına dikmişler gibi süt içindeymiş hep."

"Bu kadarı fazla, buna göz yumacak değilim," dedi Bayan Co-pe ve iki elini yumruk yapıp beline dayayarak bulaşık teknesinin başında durdu. "Buna göz yumacak değilim." Yüzünde topalakları ayıklarkenki ifade vardı.

"Başa gelen çekilir, artık ne yapsan boş," dedi Bayan Pritchard. "Bence daha bir-iki hafta çekecen onları, okulları açılana kadar. Tatillerini köyde geçirmeyi kafalarına koymuşlar bir kere, dişini sıkıp katlanacan, elin kolun bağlı."

"Elimin kolumun bağlı olduğu filan yok, neden katlanacakmışım," dedi Bayan Cope. "Bay Pritchard'a söyle atlan ahırlara kilitlesin."

"Çoktan kilitledi, bekler mi. On üç yaşında oldular mı oğlanlardan kork sen, edepsizlikte fesatlıkta koca adamlara taş çıkarırlar. Kafalarından hangi şeytanlığın geçeceği, ne halt karıştıracakları belli olmaz. Şeytana pabucunu ters giydirirler. Bu sabah Hol-lis onları boğadamının arkasında görmüş, o iriyarı olanları yok mu, işte o buralarda yıkanacağımız bir yer var mı diye sormuş, Hollis de yok demiş, sonra senin ormana sigara izmaritleri atmalarını istemediğini söylemiş güzellikle, o iriyan olan bunun üzerine, 'Orman onun değil ya,' demesin mi, Hollis de 'Elbet onun, kimin olacaktı ya,' demiş, o bastıbacak olan 'Ormanın da onun da sahibi Tan-rı'dır bir kere babalık,' demiş Hollis'e, sonra o gözlüklü olanları 'O zaman herhalde bu arazinin tepesindeki göğün de sahibi odur,' demiş, bastıbacak da 'Tabii ya şu gökyüzü de onundur, o he demeden buranın üstünden uçak da geçemez di mi' diye yapıştırmış lafı, sonra o iriyarı olan ne dese beğenirsin, 'Hayatımda da bu kadar çok karının bir arada olduğu bir yer görmedim. Sen burada nasıl dayanıyorsun babalık?' demiş, Hollis de artık bu saçma sapan konuşmalardan iyice gına getirip cevap felan vermeden çekip gitmiş yanlarından."

"Hemen yanlarına gidip o oğlanlara süt kamyonuyla kasabaya kadar gidebileceklerini söyleyeceğim, sonra ne halleri varsa görsünler," dedi Bayan Cope ve Bayan Pritchard ile çocuğu mutfakta

baş başa bırakarakarka kapıdan çıkıp gitti.

"Biliyor musun," dedi çocuk. "İstersem onların hakkından gelirim ben, hem de annemden daha çabuk."

"Öyle mi?" diye mırıldandı Bayan Pritchard, kızı yan gözle uzun uzadıya süzerek. "Nasıl gelecekmişsin haklarındanbakalım?"

Çocuk sanki birini boğazlarmış gibi ellerini kenetledi ve boğulurmuş gibi yüzünü çarpıtıp gözlerini yuvalarından uğrattı.

"Asıl onlar senin hakkından gelir," dedi BayanPritchard zevkle.

Çocuk kadının ayağına dolanmamak için yukarı çıktı, pencerenin önündeki yerini aldı ve su kulesinin dibine çömelmiş halde bir bisküvi kutusundan bir şeyler yiyen oğlanların yanından uzaklaşmakta olan annesini izledi. Annesinin mutfak kapısından girdiğini ve "Süt kamyonuyla gideceklermiş, öyle dediler, aç olmamalarına da hiç şaşmamalı - yanlarındaki o bavulun yansı yiyecek dolu," dediğini duydu.

"Onları da bir yerlerden çalmışlardır ki," dedi Bayan Prit-chard.

Süt kamyonu geldiğinde oğlanlar kayıplara karışmıştı, ama kamyon gider gitmez buzağı damının tepesindeki delikten etrafı kolaçan eden suratları meydana çıkmakta gecikmedi. "Gel de başa çık bunlarla," dedi Bayan Cope üst kattaki pencerelerden birinin önünde elleri kalçalarında dikilerek. "Burada kalmaya kalsınlar, başımla beraber, ama o halleri tavırları yok mu?.."

"Sen kimsenin halini tavrını beğenmezsin ki," dedi çocuk. "Gidip buradan ayrılmak için beş dakikaları olduğunu söyleyeceğim onlara."

"O çocukların yanına manına gitmeyeceksin, duydun mu beni?" dedi Bayan Cope.

"Nedenmiş?" diye sordu çocuk.

"Şimdi gidip onlara ağızlarının payını vereyim de görsünler," dedi Bayan Cope.

Çocuk pencere nöbetini yeniden devraldı ve birkaç dakika sonra buzağı damına giden yoldan karşıya geçen annesinin kaskatı yeşil şapkasının güneşte parıldadığını gördü. Deliğin ardındaki üç surat derhal gözden kayboldu ve saniye geçmeden büyük oğlan ok gibi fırlayıp damın karşı yanındaki ağaçlığa doğru koştu, diğerleri de anında onu izlediler. Derken Bayan Pritchard da göründü ve iki kadın oğlanların dalıp kayboldukları ağaçlığa doğru seğirttiler. Çok geçmeden iki hasır şapka ağaçların arasında gözden kayboldu ve koruluğun sol yanından dışarı çıkan oğlanlar sallana oyalana tarlanın içinden geçip başka bir ağaçlığa daldılar. Bayan Cope ile Bayan Pritchard tarlaya vardıklarındaortalıkta kimsecikler yoktu, iki kadın çaresiz gerisingeri evin yolunu tuttular.

Bayan Cope içeri gireli birkaç dakika olmuş olmamıştı ki, Bayan Pritchard eve doğru feryat figan koşturarak geldi. "Boğayı dışarı salmışlar!" diye bağırdı. "Boğayı dışarı salmışlar boğayı!" Ağır aksak gelen kara gövdeli boğa da ayağının dibinde tıslayan dört kazla birlikte saniyesinde kadının peşinde göründü. Hayvan köşeye kıstınlana dek bir huysuzluk etmediyse de Bay Pritchard ile iki zencinin onu gerisingeri damına sokmaları yarım saati buldu. Adamlar bu işle meşgulken, oğlanlar traktörlerin üçünün birden depolarındaki mazotu olduğu gibi yere boşaltıp yeniden ormana sıvıştılar.

Bayan Cope'un alnının iki yanından iki mavi damar fırlamıştı; Bayan Pritchard kadının bu halini zevkten içinin yağları erirce-sine gözledi. "Ben demedim mi," dedi, "ne yapsan boş."

Bayan Cope akşam yemeğini, şapkasının başında olduğunun dahi farkına varmaksızın alelacele yedi. Her duyduğu gürültüde yerinden sıçrıyordu. Bayan Pritchard yemekten hemen sonra gelip, "Şimdi neredeler söyleyeyim mi?" dedi ve her şeyi bilen birinin tatminkâr ifadesiyle gülümsedi.

"Çabuk söyle," dedi Bayan Cope, neredeyse hazırola geçerek.

"Otobanın orada, posta kutunu taşlıyorlar," dedi Bayan Prit-chard rahatça kapıya yaslanarak. "Çoktan yapacaklarını yapmışlar zahir, kutu emanet duruyor, direğinden koptu kopacak."

"Hemen arabaya atla," dedi Bayan Cope.

Çocuk da arabaya bindi ve üçü birden arabayla çiftliğin cümle kapısına doğru gittiler. Oğlanlar otobanın karşısındaki setin üstünde oturmuş, ellerine geçirdikleri taşlan oradan posta kutusuna atıyorlardı. Bayan Cope arabayı oğlanların hemen aşağılarında durdurdu ve camdan başını çıkarıp yukarı baktı. Üçü de kadını ilk kez görüyormuş gibi bakıyordu yüzüne; büyük oğlan suratsız bir ifadeyle düşman gibi, ufak olan gözleri kötü kötü parlayarak, Po-well ise gözlüklerinin ardından süzülen çift taraflı bakışları eşofmanındaki sakat savaş gemisinin üzerinde boş boş gezinerek.

"Powell," dedi kadın, "annen şu halini görse eminim senden utanırdı"; sonra durup bu dediğinin etkisini göstermesini bekledi. Oğlanın yüzü hafifçe çarpılır gibi oldu, ama kadını görmezmiş gibi boşluğa bakmayı sürdürdü.

"Bu terbiyesizliklerinize yeterince katlandım," dedi Bayan Cope. "Size hep iyi davranmaya çalıştım çocuklar. Size iyi davranmadım mı yoksa?

Büyük olanları ağzını belli belirsiz açarak, "Yolun senden tarafında bile değiliz bayan," diye homurdanmasa oğlanların birer heykel oldukları sanılabilirdi.

"Ne yapsan boş," diye tısladı Bayan Pritchard yüksek sesle. Çocuk arka koltukta, cam kenarında oturuyordu. Öfkeden gözü dönmüş, ateş püsküren bir ifade vardı yüzünde, ama onu görmesinler diye yüzünü camdan uzak tutuyordu.

Bayan Cope her bir kelimenin üstüne basa basa, yavaş yavaş konuştu: "Size fazlasıyla iyi davrandım bana sorarsanız. İki kez kamınızı doyurdum. Her türlü hoşgörüyü gösterdim. Şimdi kasabaya iniyorum, döndüğümde sizi yine burada görürsem şerife haber vereceğim, bilmiş olun." Sözünü bitirir bitirmez gaza basıp uzaklaştı. Arka camdan bakabilmek için çabucak arkasını dönen çocuk oğlanların yerlerinden kımıldamadıklannı gördü; başlarını bile çevirmemişlerdi.

"İşte şimdi sinirlerine bastın," dedi Bayan Pritchard, "artık ne

yapacakları hiç belli olmaz bunların."

"Döndüğümüzde gitmiş olurlar, merak etme sen," dedi Bayan Cope.

Bayan Pritchard'ın tahammül edemediği bir şey varsa, o da olayların yatışması ve heyecanlı dakikaları izleyen sessizlikti. Dengesini korumak için zaman zaman ağzında kan tadı hissetmeye ihtiyaç duyuyordu. "Eskiden tanıdığım bir adam vardı, kansı sırf iyilik olsun diye bir çocuğu evlat edinmişti de, çocuk kadını gözünün yaşına bakmadan zehirleyip öldürmüştü," diye anlattı. Kasabadan döndüklerinde setin orada kimsecikler yoktu ve Bayan Pritchard, "Onları gözümle görmeyi kaybolmalarına bin kat

yeğlerdim. Gözünün önünde olduklarında, hiç değilse ne halt karıştırdıklarını biliyorsun," dedi.

"Saçmalama," diye mırıldandı Bayan Cope. "Gözlerini korkuttum bir kere, çoktan gitmişlerdir, onları unutup rahat rahat işimize bakabiliriz artık."

"Deli miyim unutayım onları," dedi Bayan Pritchard. "O bavullarının içinde bir tabanca varsa hiç şaşmam."

Bayan Cope, Bayan Pritchard'ınki gibi bir zihniyetle böylesi-ne ustalıkla başa çıkabildiği için kendisiyle iftihar ediyordu. Bayan Pritchard her şeyde illa hayra alamet olmayan bir yan görüp her olayı kötüye yordukça, bunların hayal ürününden ibaret şeyler olduğunu her seferinde bıkmadan usanmadan sakin bir dille kadına açıkladı. Ama bu öğlen sinirleri tepesindeydi ve kadın yine böyle konuşunca dayanamayıp, "Yeter artık, bu konuşmaların burama kadar geldi. O oğlanlar çekip gittiler, o kadar," diye çıkıştı.

"Öyle olsun, göreceğiz bakalım," dedi Bayan Pritchard.

Akşama dek ortalık süt limandı, ama akşam yemeği saati geldiğinde Bayan Pritchard, domuz damının oradaki çalılıkların içinden kulak tırmalayıcı korkunç bir kahkaha duyduğunu söylemek için eve uğradı. İnadına habis, inadına şeytani bir kahkahaydı bu, tam üç kez sessizliği delip geçtiğini kendi kulaklarıyla apaçık duymuştu.

"Ben hiçbir şey duymadım," dedi Bayan Cope.

"Karanlık çöker çökmez saldırırlarsa hiç şaşırmam, benden söylemesi," dedi Bayan Pritchard.

O akşam Bayan Cope ile çocuk neredeyse saat ona kadar verandada oturdular ve hiçbir şey olmadı. Ağaç kurbağalarının sesinden, bir de karanlığın hep aynı yerinden her seferinde daha hızlı çığıran bir çobanaldatanın ötüşünden gayrı çıt çıkmıyordu. "Gitmişler," dedi Bayan Cope, "zavallıcıklar." Ardından çocuğa hallerine bin kere şükretmeleri gerektiğinden dem vurdu ve "Ya biz de toplu konutlarda oturmak zorunda olsaydık, ya biz de zenci olsaydık, ya akciğer makinesine mahkûm

olsaydık, ya sığır sürüsü gibi Sibirya'ya yollanan o zavallı Avrupalıların arasında olsaydık," diye sayıp dökmeye başladı; karanlıkta ani bir çığlık duymayı bekleyen çocuk ise bu şükran dualarını dinlemiyordu bile.

Ertesi sabah da oğlanlar ortalıkta görünmedi. Sıra sıra ağaçlardan olma kale duvarı katı bir granit mavisiydi; geceleyin aniden rüzgâr çıkmış, güneş soluk bir altın rengiyle doğmuştu. Mevsim dönüyordu. Havadaki en ufak değişiklik bile Bayan Cope'un içinin şükranla dolmasına yeterdi, ama mevsimlerdeğiştikçe, başına musallat olan her türlü dertten böyle tereyağından kıl çekercesine kurtulabilmesinden, talihin her seferinde bu denli yüzüne gülmesinden handiyse korkardı. Bir şeyin bittiği, başka bir şeyin de başlamak üzere olduğu zamanlar bazen yaptığı gibi dikkatini çocuğa yöneltti; beriki giysilerinin üstüne bir iş tulumu çekmiş, başına geçirdiği eski püskü, keçe erkek şapkasını iyice aşağı indirmişti ve şimdi de içine iki tabanca birden sokuşturduğu süslü püslü tabanca kılıfını beline bağlamakla meşguldü. Şapka yüzünü sıkıp adeta pancar gibi kızarmasına yol açmıştı. Şapkayı öyle aşağı çekmişti ki, kenarı neredeyse gözlüklerinin üstüne geliyordu. Bayan Cope acıklı bir ifadeyle seyretti çocuğu. "Neden budalanın tekine benzetiyorsun kendini?" diye sordu. "Ya şimdi bir misafir gelse ne olacak? Ne zaman büyüyeceksin? Seninle ne yapacağız hiç bilmiyorum. Sana bakınca ağlayasım geliyor ağlayasım! Şu haline bakınca benim değil Bayan Pritchard'ın kızı olduğundan kuşkulanıyorum bazen!"

"Beni rahat bırak," diye bağırdı çocuk kızgın bir sesle. "Beni rahat bırak tamam mı. Başka bir şey istemiyorum senden, beni rahat bırak yeter ki. Ben sen değilim," dedi ve bunu demesiyle birlikte bir düşmanın izini sürermiş gibi başı öne uğramış, iki eli belindeki silahlara kenetlenmiş halde ormana doğru yürüyüp uzaklaştı.

Derken Bayan Pritchard göründü, ama bu kez bir felaket haberi getiremediğinden enikonu keyifsizdi. "Bugün acımdan duramıyorum," dedi bulabildiğiyle idare ederek. "Şu dişlerim yok mu dişlerim. Her biri ağzımın içinde ayn bir çıban sanki."

Çocuk dökülmüş yaprakları ürkütücü seslerle ezip çatırdatarak ağaçların arasından paldır küldür ilerliyordu. Biraz yükselmiş olan güneş, kendisinden az daha karanlık bir gökyüzündeki beyaz bir delik gibi görünüyordu, rüzgiinn sızabilmesi için açılmışa benzeyen bir delik gibi.

Ağaçların tepeleri ise göz kamaştırıcı ışığa karşı kapkaraydı. "Sizi teker teker haklayacağım, sonra da eşek sudan gelinceye dek döveceğim. Dizilin karşıma. DİZİLİN DEDİM SİZE!" dedi ve tabancanın birini, yanından geçmekte olduğu, boyca kendisini dörde katlayan, çıplak, uzun gövdeli çamlara doğru salladı. Kendi kendine söylenip homurdanarak, bazen de tabancasıyla önüne çıkan dallara vurarak yoluna devam etti. Arada bir gömleğine takılan dikenli sarmaşıklardan kendini kurtarmak için duruyor, "Beni rahat bırak dedim sana. Rahat bırak be!" diye çıkışıp tabancasıyla sarmaşık dalına vuruyor, sonra yeniden yürümeye devam ediyordu.

Çok geçmeden biraz sakinleşmek üzere bir kütüğün üstüne oturdu ve her iki ayağını birden dikkatle, sıkı sıkı yere bastı. Ayaklarını, sanki topuklarının altında bir şey ezercesine toprağa haşin bir şekilde bastırarak birkaç kez kaldırıp indirdi. Birden bir kahkaha duydu.

Tüyleri diken diken olmuş haldedoğrulup kulak kabarttı. Kah-

kaha yeniden duyuldu. Şıpırdayan su sesleri işitti ve ne tarafa koşacağını bilemeyerek ayağa kalktı. Bu koruluğun bitip de arkadaki çayırın başladığı yerden uzak değildi. Ses çıkarmamaya dikkat ederek çayıra doğru ilerledi, aniden çayınn kenarına gelince inek yalağında yıkanmakta olan üç oğlanı gördü, aralarında altı metre ya var ya yoktu. Giysileri, yalağın kenarından taşan suyun ulaşamayacağı bir köşeye konmuş olan kara bavulun üstüne yığılmıştı. Büyük oğlan ayakta duruyor, küçük olan onun omuzlarına tırmanmaya çalışıyordu. Powell yere oturmuş, sudan sınlsıklam olmuş gözlüklerinin ardından dümdüz ileri bakıyordu. Diğer ikisinin ne yaptığıyla hiç ilgilenmiyordu. O ıslak gözlüklerinin ardından ağaçlar yeşil çağlayanlar gibi görünüyor olsa gerekti. Çocuk bir çam gövdesinin ardına geçip elinden geldiğince gizlenerek yüzünün bir yanını ağacın kabuğuna yasladı.

"Keşke burada yaşasaydım!" diye bağırdı küçük oğlan, dizleri büyük olanın kafasına kenetlenmiş halde dengede durmaya çalışarak.

"Ben burada yaşamadığıma dua ediyorum asıl," dedi büyük oğlan nefes nefese, sonra da küçüğü omuzlarından atmak için zıpladı.

Powell, diğer ikisinin arkasında olduğundan habersizmiş gibi hiç kımıldamadan oturuyor, tabutunda dimdik doğrulmuş bir hayalet gibi dosdoğru ileri bakıyordu. "Bu yer burada olmasaydı," dedi, "bir daha burayı düşünmek gibi bir derdiniz olmazdı."

"Beni dinle bak," dedi büyükleri, küçük oğlan halen omuzlarına çöreklenmiş olduğu halde suda sessizce oturarak, "kimsenin malı değil burası."

"Bizim," dedi küçük oğlan.

Ağacın arkasındaki çocuk kımıldamadı.

Powell yalağın içinden çıkıp koşmaya başladı. Sanki peşinden kovalayan v^mışçasına koşturarak tarlanın etrafında çepeçevre dolandı, yeniden yalağın yanından geçerken diğer ikisi de sudan çıktılar; uzun, ıslak bedenleri güneşte parıldayarak onunla yarıştı-

lar. Büyük olanları hepsinden hızlı koşuyor, en önde gidiyordu. Deli gibi koşarak tarlanın etrafını iki kez dolandılar, nihayet yorulup giysilerinin yanı başına serildiler ve göğüs kafesleri inip kalkarak oracıkta yattılar. Biraz sonra büyük olanları kısık bir sesle şöyle dedi: "Burası benim olsaydı ne yapardım biliyor musunuz?"

"Hayır, ne yapardın?" dedi küçük oğlan, sonra da arkadaşının diyeceğini iyice duyabilmek için doğruldu.

"Buraya bir otopark ya da öyle bir şey dikerdim," diye mırıldandı.

Giyinmeye koyuldular. Güneş Powell'ın gözlüklerinde iki beyaz benek oluşturup gözlerini görünmez hale getirmişti. "Aklıma bir fikir geldi, ne yapacağımızı buldum," dedi. Cebinden küçük bir şey çıkarıp arkadaşlarına gösterdi. Neredeyse bir dakika boyunca oğlanın elindeki şeye hep beraber bakakaldılar. Sonra Powell tartışıp konuşmaya gerek duymaksızın bavulu yerden aldı, hep beraber ayaklandılar, yürüyüp çocuğun önünden geçtiler ve yanağında az önce yüzünü yasladığı kabuktan yadigar kırmızı beyaz izle şimdi ağaçtan biraz uzaklaşmış duran çocuğun gizlendiği yerin taş çatlasa üç metre ötesinden ormana daldılar.

Oğlanların durup kutunun içindeki bütün kibritleri paylaşmalarını, ardından çalıları tutuşturmaya girişmelerini şaşkın gözlerle seyretti çocuk. Bağırıp çığlıklar atmaya, ellerini ağızlarına vura vura çığırmaya başladılar; birkaç saniye geçmeden onunla oğlanlar arasında yayıldıkça yayılan bir ateş hattı oluşmuştu bile. Kız gözünü dikmiş bakarken, alevler çalılardan yukarı sıçradı, ağaçların en alt dallarını kapıp dalamaya başladı. Rüzgâr alevleri perçem tutam yukarılara sürükledi ve oğlanlar yangının peşi sıra çığlık çığlığa koşturarak gözden kayboldular.

Çocuk dönüp tarlanın öbür ucuna koşmaya çabaladı, ama bacakları külçe gibiydi, daha önce hiç hissetmediği yepyeni, isimsiz bir mutsuzluğun ağırlığı omuzlarında, öylece kalakaldı. Neden sonra koşmaya başladı.

Bayan Cope çayırın ilerisindeki ağaçlıktan yükselen dumanı gördüğünde Bayan Pritchard ile birlikte ahırın arkasındaki tarladaydı. Bir çığlık attı, o sırada Bayan Pritchard da çocuğun "Anne, anne, buraya bir otopark dikecekler!" diye çığlık çığlığa bağırarak var gücüyle kendilerine doğru koştuğu yolu işaret etti.

Bayan Cope feryat figan zencilere seslenirken, sonunda aradığı heyecana kavuşan Bayan Pritchard da bağırarak yoldan aşağıya koşmaya başladı. Bay Pritchard ahırın açık ucundan dışarı çıktı ve tarladaki iki zenci gübre makinesini doldurmayı bırakıp ellerinde kürekleriyle Bayan Cope'a doğru seğirttiler. "Koşun, acele edin!" diye bağırdı kadın. "Üstüne kum atmaya başlayın hemen!" Zenciler kadının yanından neredeyse yüzüne hiç bakmadan geçtiler ve tarlanın içinden ağır ağır yürüyerek dumana doğru yollandılar. Kadın, "Acele edin, durmayın, görmüyor musunuz! Kör müsünüz!" diye cırlayıp bağırarak bir süre peşlerinden koştu.

"Bir yerekaçacak değil ya," dedi Culver, ve zenciler omuzlarını biraz öne çıkarıp aynı hızda yollarına devam ettiler.

Çocuk annesinin yanına gelip durdu ve daha önce hiç görme-mişçesine, kadının yüzüne bakakaldı. Hissettiği yeni mutsuzluğun çehresiydi bu, ama annesinde hiç de yeniymiş gibi durmuyor, dahası sanki herhangi birine - belki bir zenciye, belki bir Avrupalıya ya da Powell'ın ta kendisine- ait olabilirmiş gibi görünüyordu. Çocuk hemen başını çevirdi ve uzakta sallana sallana ilerleyen zencilerin ötesinde, granit ağaç sıralan arasında başıboş

yükselip yayılan duman sütununu gördü. Olduğu yerde gergin bir halde kulak kesildi ve uzaklarda birkaç vahşi sevinç çığlığı duyar gibi oldu; ateşi harlanmış fırında peygamberler, meleğin etraflarına çizdiği koruyucu çemberin içinde dans ediyorlardı sanki.

KURTARDIĞIN HAYAT SENİNKİ OLABİLİR

BAY SIHIFTLET yollarından ilk geçtiğinde yaşlı kadınla kızı verandalarında oturmaktaydılar. Yaşlı kadın sandalyesinin ucuna kayıp günbatımının delip geçici güneşinden korunmak için elini gözlerine siper ederek öne eğildi. Kızı ise uzağı pek göremediğinden parmaklarıyla oynamayı sürdürdü. Bu kuş uçmaz kervan geçmez yerde yalnızca kızıyla yaşamasına ve Bay Shiftlet'i daha önce hiç görmemiş olmasına rağmen, uzaktan şöyle bir bakmak bile yaşlı kadının bu adamın zavallı bir berduş olduğunu, korkulacak biri olmadığını anlamasına yetmişti. Paltosunun sol yeni, içinde yalnızca yarım bir kol olduğunu gözler önüne serecek şekilde yukarı kıvrılmıştı ve birderi bir kemik bedeni, sanki rüzgâronu it-tirirmiş gibi hafifçe yana yatıyordu. Sırtında siyah bir şehir takımı, başında önü yukarı doğru kaldırılmış, arkası ise aşağı doğru indirilmiş kahverengi bir keçe şapka vardı ve kulpundan kavradığı kalay bir alet çantası taşıyordu. Yüzü kendini küçük bir dağın tepesinde dengeliyormuş gibi duran güneşe dönük vaziyette, ağır adımlarla yokuşlarından tırmanarak yaklaşmayı sürdürdü.

Yaşlı kadın yerinden kımıldamaya gerek görmedi, anca adam bahçesine girdi girecek denli yaklaştığında bir elini kalçasında yumruk yaparak ayağa kalktı. Kızı -kısa, mavi bir organze elbise giymiş iri yapılı bir kız- adamı bir anda gördü, ayağa fırladı, parmağıyla adamı işaret ederek potinlerini yere vurmaya, heyecanlı heyecanlı anlamsız sesler çıkarmaya başladı.

Bay Shiftlet bahçenin hemen girişinde durdu ve alet çantasını yere bırakıp sanki kızın hiçbir özrü, garipsenecek bir yanı yokmuş gibi şapkasına hafifçe dokunarak ona selam verdi; ardından yaşlı kadına döndü ve onu da şapkasını başından tamamen çıkarıp sallayarak selamladı. Tam ortadan ayrılmış uzun, düz, siyah saçlan her iki yana doğru pırasa gibi yamyassı sarkarak kulaklarının ucuna kadar iniyordu. Yüzü neredeyse yarısından fazlasını kaplayan bir alınla başlıyor ve güçbela dengelenmiş hatlarının ardından çelik kapan gibi çıkık bir çeneyle aniden son buluyordu. Görünüşüne bakılırsa gençten bir adamdı, ama halinde tavrında, feleğin çemberinden geçmişlere, hayatın ne mene bir şey olduğunu çözmüşlere mahsus sessiz sedasız bir hoşnutsuzluk vardı.

"İyi akşamlar," dedi yaşlı kadın. Anca birçit kazığı boyundaydı ve gözlerine kadar indirilmiş boz bir erkek şapkası takıyordu.

Berduş kadına bakarak öylece durdu ve cevap vermedi. Arkasını döndü, yüzünü günbatımına çevirdi. Hem bütün hem de yarım kolunu, gökyüzünün genişliğini belli edercesine yavaşça havaya kaldırmasıylabedeni eğri bir haç meydana getirdi. Yaşlı kadın, güneşin sahibi kendisiymiş gibi kollarını gururla göğsünde kavuşturarak seyretti onu; kızı ise kafası öne uğramış, tombul, âciz elleri bileklerinden sarkar vaziyette izledi. Uzun saçları pembeli bir altın sansı, gözleri ise tavus kuşu boynu kadar maviydi.

Adam bir elli saniye bu şekilde kaldı, sonra alet çantasını yerden aldı, verandaya yaklaştı ve en alt basamağa çöküp oturdu. "Biliyor musun bayan," dedi genizden gelen sert bir sesle, "güneşin her akşam aynen bunu yapıp gözlerime bayram ettireceği bir yerde yaşamak için servet verirdim."

"Burada her akşam yapar," dedi yaşlı kadın ve yerine oturup arkasına yaslandı. Kız da oturdu ve adam sanki çok yakına sokulmuş bir kuşmuş gibi hem temkinli, hem sinsi bir ifadeyle gözünü üstünden ayırmadan onu izlemeye koyuldu. Adam yana eğilip pantolonunun ceplerini karıştırmaya başladı, bir saniye geçmeden bir paket sakız bulup çıkardı ve kıza bir tane ikram etti. Kız sakızı aldı, kâğıdını açtı ve gözlerini adamdan ayırmadan çiğnemeye başladı. Adam yaşlı kadına da sakız ikram etti, ama kadın üst dudağını kaldırıp dişleri olmadığını göstermekle yetindi.

Bay Shiftlet'ın soluk, keskin bakışları bahçedeki her şeyin -evin köşesindeki tulumbanın ve üç-dört tavuğun tünemeye hazırlandığı koca incir ağacının- üzerinde çoktan dolaşmış, şimdi bir otomobilin dörtgen, paslı arkasının göründüğü bir barakaya kaymıştı. "Araba kullanıyor musunuz bayanlar?" diye sordu.

"O araba on beş yıl var, çalışmıyor," dedi yaşlı kadın. "Kocamın öldüğü gün, o da çalışmayı bıraktı."

"Eee, artık hiçbir şey eskisi gibi değil bayan," dedi adam. "Dünya çürüdü çürüyecek."

"Orası öyle," dedi yaşlı kadın. "Buralardan mısın?”

"Adım Tom T. Shiftlet," diye mırıldandı adam, arabanın lastiklerine bakarak.

"Tanıştığıma memnun oldum," dedi yaşlı kadın. "Ben de Lu-cynell Crater, bu da kızım Lucynell Crater. Buralarda ne arıyorsun Bay Shiftlet?"

Adam arabanın 1928 ya da 29 model Ford olduğuna hükmetti. "Bak bayan," dedi ve dönüpbütün dikkatini yaşlı kadına verdi, "müsaadenle sana bir şey anlatayım. Atlanta'da doktorun biri bıçağını aldığı gibi, bir adamın göğsünden kalbini - şakası yok, insan kalbini," diye yineledi öne eğilerek, "kesip çıkarmış, sonra da eline almış." Lafının burasında elini uzatıp açık avucunu sanki insan kalbini tartarmışçasına hafifçe indirdi. "Ve o kalbi aynı bir günlük tavuğu inceler gibi incelemiş. Sana şu kadarını söyleyeyim bayan," dedi ve manalı, uzunca bir ara verdi sözlerine; başı öne doğru çıkmıştı ve çamur rengi gözleri parlıyordu. "O kadar incelemeye, insan kalbi hakkında yine de sendenbenden fazlasını bilmiyor."

"Doğru diyorsun," dedi yaşlı kadın.

"Daha söyleyeyim, o bıçağı alıp kalbin her yanını ayn ayn kesip biçseydi de, yine senin benim bildiğimden öte bir şey öğrenemeyecekti. Nesine bahse girelim?"

"Hiçbir şeyine," dedi yaşlı kadın akıllı davranıp. "Nerelisin Bay Shiftlet?"

Adam yanıt vermedi. Elini cebine attı, bir tütün kesesiyle bir paketsigara kâğıdı çıkardı, tek elini maharetle kullanarak kendine bir sigara sardı ve sigarasını dudağına yapıştırıp ağzından sarkıttı. Sonra cebinden bir kutu kibrit çıkardı, birini ayakkabısının topuğuna sürtüp çaktı. Alev tehlikeli bir hızla tenine doğru yürürken, yanan kibriti adeta alevin sımna ermek istercesine hiç istifini bozmadan tuttu. Kız gürültülü sesler çıkarmaya, adamın elini işaret etmeye, ona işaretparmağını sallamaya başladı, ama yanmasına ramak kala adam, elini ateşe siper ederek öne eğildi ve sanki burnunu tutuşturacakmış gibi bir hamleyle sigarasını yaktı.

Kömürleşmiş kibriti fırlatıp akşamın üzerine kül rengi bir duman saldı. Yüzüne kurnaz bir ifade yerleşti. "Bayan," dedi, "bugünlerde insanların yapmadığı şey mi var? Şimdi ben sana adım Tom T. Shiftlet'tir diyorum,

Tennessee'nin Tarwater kasabasında-nım diyorum, diyorum da sen beni daha önce hiç görmemişsin ki. Yalan söylemediğimi nereden bilecen? Belki adım Aaron Sparks' tır da aslen Georgia Singleberry'denimdir, olamaz mı? Ya da belki adım George Speeds'dir de, Alabama'nın Lucy kasabasındanım-dır, ne belli. Benim Mississippi Toolafalls'dan Thompson Bright olmadığımı nereden bileceksin?"

"Orası öyle, hakkında hiçbir şey bilmiyorum," diye mırıldandı yaşlı kadın, lafın uzamasından sıkılmışça.

"Bayan," dedi adam, "insanlarda yalanın bini bir para... Sana adamın tekiyim işte desem, en doğrusu o olur belki; ama bir düşünsene bayan," deyip durakladı, sonra sesini daha da korkutucu bir hale getirerek devam etti, "adam dediğin nedir ki?"

Yaşlı kadın bir tohum çiğnemeye başladı. "O kalay çantada ne taşıyorsun Bay Shiftlet?"

"Aletlerimi," dedi adam lafını bitiremediğine sıkılmış gibi. "Marangozum ben."

'İyi madem, buralara çalışmaya geldiysen sana yemekle yatacak yer verebilirim, ama para veremem. Onu baştan söyleyeyim," dedi yaşlı kadın.

Adam hemen cevap vermedi, yüzündeki belirsiz ifadeden de ne düşündüğü anlaşılmıyordu. Verandanın çatısını destekleyen altmışa yüz yirmilik kazıklardan birine yaslandı. "Bayan," dedi yavaşça, "bazı insanlar vardır ki, birtakım şeyler onların gözünde paradan çok daha önemlidir." Yaşlı kadın bir şey demeden sandalyesinde sallanıyor, kızı ise adamın boğazında bir aşağı bir yukarı inip çıkan âdemelmasını seyrediyordu. Adam insanların çoğunun gözlerinin paradan başka şeyi görmediğini anlattı yaşlı kadına, ama insan bunun için mi yaratılmıştı ki? İnsan para için mi yaratılmıştı, yoksa başka şey için mi? Peki ya kendisi ne düşünüyordu, o ne için yaratılmıştı? Yaşlı kadına bunu sordu, ama kadın cevap vermedi, için için tek kollu bir adamın çiftlik evinin damım aktarıp aktaramayacağını merak ederek oturduğu yerde sallanmakla yetindi. Adam kadının yanıtlamadığı daha bir sürü soru sordu. Kadına yirmi sekiz yaşında olduğunu, girip çıkmadığı iş kalmadığım anlattı. Kilise korosunda şarkı söylemişti,

demiryolu inşaatında ustabaşı olmuştu, bir cenaze evinde çıraklık etmiş, Roy Amca ve Kızıl Dere Sığırtmaçları adlı grupla birlikte üç ay boyunca radyoya bile çıkmıştı. Asker olup ülkesi için savaştığını, yaralandığını, kaç yabancı ülke varsa hepsini gezip gördüğünü ve dünyanın hangi köşesine gittiyse hep eğriye doğruya aldırmadan yolunu bulmaya bakan insanlarla karşılaştığını anlattı. Ama o anasından babasından böyle görmemişti.

İncir ağacının dallan arasında, sanki tavuklarla birlikte oracığa tüneyecekmiş gibi duran şişkin, sarı bir ay belirmişti. Dünyayı gerçek manada görebilmek için insanın şehirlerden kaçıp kırsala dönmesi gerektiğini söyledi adam, sonra güneşin her akşam tıpatıp Tanrı'nın takdir ettiğince battığını görebileceği böyle ıssız bir yerde yaşayabilmek için neler vereceğinden dem vurdu.

"Evli misin bekâr mısın?" diye sordu yaşlı kadın.

Uzun bir sessizlik oldu. "Bayan," dedi adam nihayet, "bugünlerde anasından temiz süt emmiş saf bir kadın bulmak kolay mı? Yoldan toplayabileceğim o süprüntüleri koluma takacak değilim ya."

Kız iyice aşağı eğilmiş, başını neredeyse dizlerinin arasına sarkıtmış, biraz daha eğilse yerleri süpürecek saçlarının arasında açtığı üçgen bir gedikten adamı izliyordu ki birden boş bir çuval misali yere kapaklandı ve inildemeye başladı. Bay Shiftlet kızın yanına koştuğu gibi onu yerden kaldırdı, sandalyesine geri oturmasına yardım etti.

"Bu da senin küçük kızın mı?" diye sordu.

"Tek çocuğum, elim ayağım," dedi yaşlı kadın, "hem de dünyanın en tatlı kızıdır. Dünyalara değişmem onu. Bakma böyle durduğuna, akıllıdır da. Yerleri süpürür, yemek yapar, çamaşır yıkar, tavukları yemler, çapa yapmak bile gelir elinden. Sandık dolusu mücevher verseler yine de değişmem onu."

'İyi de edersin," dedi adam kibarca, "hiçbir adamın onu senden almasına izin verme sakın."

"Yarın bir gün olurdabir talibi çıkarsa," dedi yaşlı kadın, "burada yaşayıp gitmeye razı gelmeli, başka çare yok."

Bay Shiftlet'ın gözü otomobilin karanlıkta uzaktan uzağa parıldayan tamponunun bir parçasına takılıp kalmıştı. "Bayan," dedi, kısa kolunu sanki onunla evi, bahçeyi ve tulumbayı işaret edebilirmişçesine kaldırarak, "bu çiftlikte tamir edemeyeceğim hiçbir şey yok, kırık bozuk ne varsa yeter ki bana söyle, sana hepsini gıcır gıcır yapayım. Çürük de olsam çolak da en nihayetinde bir erkeğim ne de olsa. Daha da önemlisi," dedi söyleyeceği şeyin önemini vurgulamak için parmaklarını yere vurarak, "namuslu bir kafa yapım var." Bunu demesiyle yüzü karanlıktan birden sıyrılıp kapı aralığından sızan bir ışık huzmesinin içinde belirginleşti ve bu olanaksız gerçeğe kendi de pek şaşmış gibi kadına bakakaldı.

Yaşlı kadın bu ifadeden etkilenmemişti. "Diyorum ya, burada kalır, karın tokluğunaçalışırsın," dedi, "tabii şu arabada yatıp kalkmaya aldırmazsan."

"O da bir şey mi ki bayan," dedi adam sevinçle sırıtarak, "eskinin keşişleri mezarlarında uyurlarmış!"

"Onlar bizim kadar ileri değildi de ondan," dedi yaşlı kadın.

Ertesi sabah çiftlik evinin çatısında işe koyuldu, o çalışırken kadının kızı Lucynell de bir kayanın üzerine oturup onu izledi. Orada daha haftasını doldurmadan, adam çiftliğin yüzünü gözle görülür şekilde değiştirmişti bile. Öndeki ve arkadaki basamakları onarmış, yeni bir domuz damı yapmış, bir çiti tamir etmiş, ömründe ağzından tek kelime çıkmamış, duvar gibi sağır Lucynell'e "kuş" demeyi öğretmişti. Pembe yüzlü kız irisi, durmadan "Çç-kuşş kkukuşşş" deyip el çırparak nereye gitseadamın peşinden geliyordu. Yaşlı kadın onları uzaktan izliyor, içten içe seviniyordu. Bir damada kavuşmak için yapmayacağı şey yoktu.

Bay Shiftlet arabanın daracık, kaskatı arka koltuğunda uyuyor, sığabilmek için ayaklarını karşı camdan dışarı çıkarıyordu. Usturasıyla su tası başucu sehpası işi gören bir tahta sandığın üzerinde duruyor, tıraş olacağı zaman arka cama yapıştırdığı kırık bir ayna parçasını kullanıyor, her gece yatmadan önce paltosunu camlardan birinin üstüne çaktığı çengele özenle asıyordu.

Akşamlan yaşlı kadınla Lucynell iki yanına çektikleri sandalyelerinde deli gibi ileri geri sallanırken verandanın basamaklarında oturup onlarla çene

çalıyordu. Yaşlı kadının üç dağı koyu mavi göğe karşı kapkara yükseliyor, sürekli çeşit çeşit gezegenin, tavuklarla halleşmesini bitirdiğinde de ayın ziyaretine uğruyordu. Bay Shiftlet çiftliği hale yola koyabilmiş olmasını burayı sahiplenerek çalışmasına bağlıyor, bunun önemine dikkat çekiyordu. Bu gidişle, yakında otomobili bile çalışır hale getireceğini söylüyordu.

Kaputu kaldırıp motoru iyice incelemiş ve bu arabanın, dediğine göre otomobilin otomobil olduğu, adam gibi yapıldığı zamanlarda üretildiğini bir bakışta anlamıştı. Şimdi olsa öyle mi, diyordu, bir adam bir cıvata takıyor, öbürü başka bir cıvata, öbürü başka bir cıvata, yani arabada ne kadar cıvata varsa hepsine bir adam düşüyor. Sonra sen de araba alacaksın diye çuvalla para ödemek zorunda kalıyorsun: bunca adamın masrafı çıksın diye. Halbuki tek bir adam yapsa da onun masrafını çeksen, hem arabayı daha ucuza alırsın, hem de adam işini sahiplenerek yapacağı için daha iyi bir araban olur. Yaşlı kadın da bu dediğinde Bay Shiftlet'a katıldı.

Bay Shiftlet dünyanın sorununun kimsenin hiçbirşeyi umursamaması, sabretmeyi bilmemesi, sıkıntıya gelememesi olduğunu söylüyordu. Şayet bunu ciddiye almış olmayaydım, sabretmesini bilmeyeydim, Lucynell'e ağzından kelime çıkarmasını öğretmeyi hayatta başaramazdım, diyordu.

"Ona başka bir kelime daha öğretsene," dedi yaşlı kadın.

"Ne demesini istiyorsun? Söyle de ona göre öğreteyim."

Yaşlı kadının yüzüne kocaman, dişsiz ve imalı bir gülümseme yayıldı. "'Tatlım' demeyi öğret madem ona," dedi.

Bay Shiftlet kadının aklından geçeni çoktan sezmişti.

Ertesi gün otomobili tamir etmeye koyuldu ve akşamleyin, bir vantilatör kayışı alırsa, onu çalışır hale getirebileceğini söyledi kadına.

Yaşlı kadın ona kayışın parasını vereceğini söyledi. "Şu kızı görüyor musun şu kızı?" diye sordu, hemen yanı başlarında yerde oturan ve karanlıkta bile masmavi parlayan gözleriyle adamı seyretmekte olan Lucynell'i işaret ederek. "Adamın teki çıkagelse de onu benden koparmak istese, derdim ki, 'Dünyadaki hiçbir adam benim tatlı kızımı benden ayıramaz!' Ha, ama adam

dese ki, 'Bayan, ben onu senden ayırmak değil, onunla buracıkta yaşayıp gitmek istiyorum,' ben de ona, 'Bayım, bunun için seni şuncacık suç-layamam. Yerinde ben olsam, hem başımı sokacak bir yuvaya, hem de dünyanın en tatlı kızına sahip olma fırsatını ben de kaçırmazdım. Hay aklınla bin yaşa,' derdim."

"Kaç yaşında?" diye sordu Bay Shiftlet lafolsun diye.

"On beş-on altı," dedi yaşlı kadın. Kız otuzuna merdiven dayamıştı ama saflığından temelli yaşını hiç göstermiyordu.

"Güzelce bir boyasak fena olmaz," diye düşüncesini söyledi Bay Shiftlet. "Yoksa paslanır gider, yazık olur."

"Onu da sonra düşünürüz," dedi yaşlı kadın.

Ertesi gün adam kasabaya indi, ihtiyacı olan parçalardan başka bir teneke de benzin alıp geri döndü. Günbatımına yakın, barakadan dehşet gürültüler yükselmeye başladı ve yaşlı kadın Lucy-nell'in bir yerlerde nöbet geçiriyor olduğunu sanarak evden dışarı fırladı. Lucynell bir kümes sandığının üzerinde oturmuş, "Ççkuşş kkukuşşş" diye bas bas bağırarak ayaklarını yere vuruyor, lakin arabanın gürültüsü kızın kopardığı yaygarayı bastırıyordu. Araba bir dizi pat pat sesi eşliğinde atılgan ve heybetli bir şekilde ilerleyerek barakadan çıktı. Bay Shiftlet sürücü koltuğunda dimdik oturuyordu. Sanki az önce bir ölüyü diriltmiş gibi ciddi bir tevazu okunuyordu yüzünde.

O gece verandada sallanırken yaşlı kadın lafı dolandırmadan hemencecik konuya girdi. "Sen kendine saf bir kız arıyorsun, öyle mi değil mi?" diye sordu halden arılarca. "O süprüntüler gözünde değil senin."

"Evet bayan, değil elbet," dedi Bay Shiftlet.

"Şöyle ağzı dili olmayan," diye sürdürdü lafını kadın, "sana cevap yetiştirmeyecek, yerli yersiz konuşup edepsizlik etmeyecek bir kız. Sana böylesi lazım işte. Daha aramaya hacet yok, aha aradığın kız," dedi ve sandalyesinde bağdaş kurmuş, elleriyle iki ayağını birden tutarak oturan Lucynell'i işaret etti.

"Doğru diyorsun," diye kabullendi adam. "Hiç başımı ağrıt-mazdı."

"Eğer istersen," dedi yaşlı kadın, "cumartesi, üçümüz arabayla kasabaya iner evlenir geliriz."

Bay Shiftlet merdivenlerde kaykılıp daha rahat bir pozisyon aldı.

"Şu anda evlenecek durumum yok," dedi. "Evlenmekle bitmiyor ki, sonra en ufak şey yapmak istesen para lazım, oysa ben meteliğe kurşun sıkıyorum."

"Parayı ne edeceksin ki?" diye sordu kadın.

"Bu işler parasız olmaz," dedi Bay Shiftlet. "Bazı insanlar arkasını düşünmeden her işe kalkışıveriyorlar bugünlerde, ama bana göre her şey yoluyla yordamıyla olmalı, alıp da gezmeye götü-remeyeceğim kadınla evlenmem ben, onu el üstünde tutup yaşata-madıktan sonra ne demeye evleneyim. İnsan evlendiği kadını alır bir otele götürür, yedirir içirir, hoş tutar. Bir otele götürüp de güzelce yedirip içiremeyeceksem," dedi kararlı bir şekilde, "Wind-sor Düşesiyle bile evlenmem ben. Böyle görmüşüm, ne yapayım. Anam böyle öğretmiş bir kere."

"Lucynell otel nedir bilmez bile," diye söylendi yaşlı kadın. "Sen beni dinle Bay Shiftlet," dedi sandalyesinde öne kayarak, "başını sokacak damın, suyunu çekecek kuyun olur, dünyanın en saf kızı da cabası. Para nene gerek. Benden sana söylemesi: Hem çulsuz, hem sakat, hem kimsiz kimsesiz, hem ipsiz sapsız adama şu dünyada yer yok."

Bu çirkin sözler birağacın tepesine üşüşen akbabalar gibi Bay Shiftlet'ın kafasına çöreklendi. Hemen cevap vermedi. Kendine bir sigara sardı, sigarasını yaktı, sonra sakin bir sesle, "Bayan," dedi, "insan iki kısımdan oluşur, ruh ve bedenden."

Yaşlı kadın dişetlerini birbirine kenetledi.

"Bir ruhtan ve bir bedenden," diye tekrarladı adam. "Beden, bayan, ev gibidir, bir yere kımıldamaz; ama ruh, bayan, işte o bir otomobil gibidir: Sürekli hareket halindedir, sürekli oradan oraya... "

"Bak, Bay Shiftlet," dedi kadın, "benim kuyumda su tükenmez, kışın ocağım hiç sönmez, bu eve gelince o da sapına kadar benimdir, ne ipoteğim var ne bir şeyim. İnanmazsan adliyeye git sor soruştur. Şu barakanın içinde de güzelim otomobil durup durur." Yemini tuzağa özenle yerleştirdi. 'İstersen cumartesiye kadar onu da boyatırsın. Boyanın parasını ben veririm."

Karanlıkta Bay Shiftlet'ın gülümsemesi bir ateşin yanı başında uykudan uyanan yorgun bir yılan gibi gerildi. Neden sonra adam az önceki sözlerini anımsadı, "Diyeceğim, insanın ruhu onun için her şeyden daha değerlidir," diye devam etti. "Parayı marayı düşünmeden karımı hafta sonu bir yerlere götürebilmeliyim ben. Ruhumun beni sürüklediği yere gitmeliyim."

"Hafta sonu gezmesi için sanaon beş dolar veririm," dedi yaşlı kadın aksi bir sesle. "Bundan fazlası elimden gelmez."

"O dediğin benzinle otele bile zor yetişir," dedi adam. "Karımın kamını doyurmaz."

"On yedi buçuk olsun," dedi yaşlı kadın. "Başka da param yok, o yüzden boşuna sinekten yağ çıkarmaya uğraşma. Bir öğle yemeği yersiniz olur biter."

"Sinekten yağ çıkarma" lafı Bay Shiftlet'ı derinden yaralamıştı. Kocakarının şiltesinin altında saklı daha bir sürü parası olduğundan adı gibi emindi, ama ona parasında gözü olmadığını söylemişti bir kere. "İdare edeceğim artık," deyip ayağa kalktı ve pazarlığı daha fazla uzatmadan çekip gitti.

Cumartesi günü üçü, boyasıdaha tam kurumamış arabaya doluşup kasabaya indi ve Bay Shiftlet ile Lucynell yargıcın bürosunda yaşlı kadının şahitliğinde evlendi. Adliyeden çıkarlarken Bay Shiftlet'ın boynu yakasının içinde seğirip durmaya başladı. Sanki bir hakarete uğramış da elini kolunu tuttuklarından karşılığını hakkıyla verememiş gibi suratsız, sıkıntılı bir hali vardı. "Bu iş hiç içime sinmedi," dedi. "Kadının teki dört duvar arasında iki kâğıt imzalattı, bir de kan testi yaptı işin içinden çıktı. Benim kanımdan ne anlar ki onlar? Göğsümü yarıp da kalbimi yerinden çıkarsalardı," dedi, "yine de hakkımda hiçbir şey öğrenemezlerdi. Hiç içime sinmedi, hiç."

"Kanunun içine sindikten sonra sana laf düşmez," dedi yaşlı kadın sert bir sesle.

"Kanunmuş," dedi Bay Shiftlet ve yeretükürdü, "benim içime sinmeyen de o ya."

Arabayı koyu bir yeşile boyamış, camların hemen altını da sarı bir şeritle dönmüştü. Üçü ön koltuğa oturdular ve yaşlı kadın, "Lucynell ne kadar güzel oldu değil mi? Aynı taşbebek gibi," dedi. Lucynell annesinin bir sandığın dibinden bulup çıkardığı beyaz bir elbise giymişti ve bir kenarına kırmızı tahta kiraz salkımları kondurulmuş süslü, hasır bir şapka takıyordu. Arada bir, aklına dü-şüveren kerameti kendinden menkul, muzip bir küçük fikir, çölde biten yemyeşil bir sürgün gibi yüzündeki durgun ifadeyi baştan aşağı değiştiriyordu. "Pırlanta gibi kız aldın, pırlanta!" dedi yaşlı kadın.

Bay Shiftlet dönüp de kıza bakmadı bile.

Yaşlı kadını bırakıp yolluklarını almak için eve geri döndüler. Karıkoca gitmeye hazır vaziyette arabaya bindiğinde yaşlı kadın elleri cama sıkı sıkı yapışmış halde durup gözlerini içeri dikti. Gözlerinden yan yan süzülen yaşlar, yüzündeki pis kırışıklıklar boyunca akmaya başladı. "Bugüne dek iki gün üst üste ayn kaldığım olmadı ondan," dedi.

Bay Shiftlet arabayı çalıştırdı.

"Başka bir adam istemiş olsa şuradan şuraya bırakmazdım onu ya senden yana içim rahat, ona gözün gibi bakacağını biliyorum. Güle güle git anacığının kuzusu," dedi kızın beyaz elbisesinin yenini kavrayarak. Lucynell dosdoğru anasına bakıyordu bakmasına ya, yine de onu hiç görmez gibiydi. Bay Shiftlet gaza hafifçe basıp da arabayı hareket ettirince kadın da ellerini çekmek zorunda kaldı.

Bulutsuz ve açık öğle havası, soluk mavi bir gökle çevrelenmişti. Araba saatte çok çok kırk beş-elli kilometre yapabiliyor olmasına rağmen kâh enfes yamaçlardan tırmanmanın, kâh bayır aşağı vurmaların, kâh keskin virajların hayaline dalan Bay Shiftlet kafasında da keskin bir viraj alarak sabahki keyifsizliğini büsbütün unuttu. Oldum olası bir otomobile sahip olmak istemiş, ama ne gücü ne imkânı bugüne dek buna yetmemişti.

Arabayı çok hızlı sürüyordu çünkü karanlık çökmeden Mobile nehrine varmak niyetindeydi.

Arada bir düşüncelerinden başını almayı başarabildiğinde yanındaki koltukta oturan Lucynell'e bakıyordu. Kız evin bahçesinden çıkmalarıyla birlikte yolluğu gövdeye indirmiş, şimdi de şapkasındaki kirazları teker teker koparıp camdan dışarı atıyordu. Altındaki arabaya rağmen içi bunaldı. Yaklaşık yüz altmış kilometreyi geride bırakmıştı ki kızın kamının yeniden acıkmış olacağına kanaat getirdi. Yollarına çıkan bir sonraki küçük kasabada, Sıcak Ocak adlı gümüşe boyalı bir lokantanın önünde durup kızı içeri götürdü ve onajambonla mısır lapası söyledi. Yol uykusunu getirdiğinden, kızcağız daha tabureye oturur oturmaz başını tezgaha yaslayıp gözlerini yumdu. Sıcak Ocak'ta Bay Shiftlet ile tezgâhın ardında duran çocuktan -omzundan yağlı, paçavra gibi bir bez sarkan solgun yüzlü bir genç- başkaca kimse yoktu. Oğlan daha yemeği önüne koyma fırsatını bulamadan, kız usulca horlamaya başlamıştı.

"Uyandığında verirsin yemeğini," dedi Bay Shiftlet. "Ben hesabı şimdiden göreyim."

Oğlan kızın üzerine eğilip pembeli altın sansı uzun saçlarına ve yarı kapalı uykulu gözlerine baktı uzun uzadıya. Neden sonra başını kaldırdı ve Bay Shiftlet'ı süzdü. "Gökten inmiş bir meleğe benziyor," diye mırıldandı.

"Otostopçu," diye açıkladı Bay Shiftlet. "Oyalanacak vaktim yok. Bir an önce Tuscaloosa'ya gitmem lazım."

Oğlan yeniden kızın üzerine eğildi ve o altın saçların bir teline adeta incitmekten korkarcasına parmağını değdirdi, o arada da Bay Shiftlet kapıdan çıkıp gitti.

Bir başına yola devam ederken içi her zamankinden de çok bunalıyordu. İkindi güneşi adamakıllı bastırmış, hava iyice boğucu ve nemli olmuş, doğa sıcaktan sanki sönmüş de kendi içine kaçmıştı. Gökyüzünün derinliklerinde bir fırtına, patlamadan evvel bütün havayı son damlasına kadar dünyadan emmeye niyetlenmiş gibi gök gürültüsüz, ağır ağır palazlanıyordu. Bay Shiftlet bazen yalnızlığına esef ediyor, yanında kendisine yârenlik edecek birinin olmadığına üzülüyordu. Aynca arabalı bir adamın başkalarına karşı

bazı sorumlulukları olduğunu düşünüyor, bu yüzden de bir otostopçuya rastlama ihtimaline karşı gözünü açık tutuyordu. Arada bir, "Arabayı dikkatli sürün. Kurtardığınız hayat sizinki olabilir," diye uyanda bulunan tabelalar görüyordu.

Dar yolun her iki yanında giderek azalan yeşillikler yerlerini kuru tarlalara bıraktı, nadiren bir açıklıkta bir başına durup duran bir kulübe ya da benzinlik göze çarpıyordu. Güneş, arabanın ön camından üstü ve altı hafifçe yassı görünen, giderek kızıla kaçan bir küre halinde otomobilin hemen önünden batmaya başladı. Bay Shiftlet yolun kenarında dikilmiş duran işçi tulumlu, boz şapkalı bir oğlan gördü, arabayı yavaşlattı ve oğlanın önünde durdu. Oğlan arabayı durdurmak için başparmağını havaya kaldırmamıştı, yalnızca orada duruyordu, ama yanı başında mukavva bir bavul vardı ve başındaki şapka bir yeri dönmemecesine terk ettiğini belli eden bir kararlılıkla aşağıya çekilmişti. "Evlat," dedi Bay Shift-let, "gördüğüm kadarıyla bir vasıta bekliyorsun."

Oğlan ne evet ne de hayır dedi, ama arabanın kapısını açıp bindi ve Bay Shiftlet yeniden yola koyuldu. Çocuk bavulunu ku-cağınakoymuş, kollarını da bavulun üzerinde kavuşturmuştu. Bay Shiftlet'ı özellikle görmezden gelerek başını çevirip camdan dışarı bakmaya başladı. Bay Shiftlet içinin daraldığını hissetti. "Evlat," dedi bir dakika sonra, "şu dünyadaki en iyi ana benim ihtiyar anacığım olduğuna göre en iyi ikinci ana da seninkidir herhalde değil mi?"

Oğlan adamdan yana karanlık bir bakış fırlattı ve yeniden başını çevirip camdan dışarı bakmayı sürdürdü.

"Ana gibi yâr olmaz," diye sürdürdü lafını Bay Shiftlet, "hele de oğlan çocuğu için ananın yeri bambaşkadır. Dizinin üstüne oturtup da ona dua etmeyi öğreten kim desen, ana; herkes yüz çevirmişken ona sevgisini veren kim desen, yine ana; eğriyle doğruyu birbirinden ayırmasını, doğru yoldan çıkmamayı öğreten hep o. Biliyor musun evlat," dedi, "hayatta hiçbir şeye ihtiyar anacığımı bir başına bırakıp da gittiğim gün kadar yanmıyorum."

Oğlan oturduğu yerde huzursuzca kımıldandı, ama Bay Shift-let'tan yana bakmamakta direndi. Kollarını çözdü ve bir elini kapının koluna koydu.

"Benim anamgökten inmiş bir melekti," dedi Bay Shiftlet iyiden iyiye gergin, yapmacıklı bir sesle. "Tanrı onu cennetten alıp da bana bağışladı, bense tutup onu bir başına koydum." Bunu der demez dolan gözleri gözyaşlarıyla buğulandı. Araba öyle yavaşlamıştı ki neredeyse duracaktı.

Oğlan koltuğunda öfkeyle döndü. "Cehenneme kadar yolun var!" diye haykırdı. "Benim annem pasaklı, iğrenç bir pire torbası, seninki de leş kokulu kokarcanın teki tamam mı!" demesiyle birlikte kapıyı ardına kadar açıp bavuluyla birlikte yolun kenarındaki hendeğe kendini attı.

Bay Shiftlet öylesine sarsılmıştı ki bir otuz metre boyunca arabayı kapısı açık halde yavaşça sürmeye devam etti. Deminki oğlanın şapkasıyla tıpatıp aynı renkte, şalgam biçimli bir bulut güneşin üzerine çöreklenmiş, ondan da beter bir diğeri arabanın arkasında pusuya yatmıştı. Bay Shiftlet dünyanın kokuşmuşluğunun kendisini çiğneyip yutmak üzere olduğunu hissediyordu. Kolunu kaldırdı ve göğsüne koyverdi. "Tannm!" diye yakardı. "Yağmurunla bir an önce boşan da dünyayı şu çamurdan pislikten temizle!"

Şalgam ağır ağır alçalmaya devam etti. Birkaç dakika geçmiş geçmemişti ki arkadan çıngıraklı bir kahkaha gibi yankılanan bir gök gürültüsü koptu ve konserve kapağını andıran devasa yağmur damlaları arabanın arkasını dövmeye başladı. Bay Shiftlet hızlı davranıp hemen gaza bastı ve yanm kolunu camdan dışarıya çıkararak doludizgin yağan sağanakla ta Mobile'ı boylayıncaya dek amansız bir yanşa tutuştu.

TEMİZ KÖYLÜLER

YALNIZ BAŞINA olduğunda takındığı boş ifade dışında, Bayan Freeman'ın insanlarla her türlü ilişkisinde başvurduğu iki ifadesi daha vardı: ileri ve geri. Heri ifadesi ağır bir kamyonun ilerleyişi gibi kararlı ve güçlüydü. Gözleri asla sağa sola savrulmaz, orta yerdeki san bir şerit çizgisini izlercesine konuşmanın gidişatına göre yön değiştirirdi. Diğer yüz ifadesini nadiren kullanırdı çünkü doğrusu, sözünü geri almasına pek gerek kalmazdı. Ama bu ifadeyi takındığında yüzü hepten stop eder, siyah gözlerinin sanki geri çekiliyormuş gibi belli belirsiz kımıldadığı görülür ve dışarıdan bakan biri, varlığı üst üste yığılmış birkaç tahıl çuvalı kadar su götürmez olduğu halde Bayan Freeman'ın manen artık orada olmadığını gözlemlerdi. Hal böyleyken ona laf anlatmaya gelince, Bayan Hopewell bu

çabadan vazgeçeli çok oluyordu. kterse sabaha kadar dil döksün, para etmezdi. Bayan Freeman'a herhangi bir konuda hatalı olduğunu kabul ettirmenin yolu yoktu. Bir köşede durur, bir mucize eseri ağzından bir çift laf alınabilirse, bu, ”Öyle de diyemem, değil de diyemem," gibisinden bir şey olur ya da bakışlarını toz içinde çeşit çeşit şişenin dizili durduğu mutfağın en üst rafına kaydınp, "Bakıyorum da geçen yaz konserve yaptığım incirlerden pek yememişsin," diyerek konuyu değiştirmeye çalışırdı.

En önemli işlerini daima kahvaltı saatinde mutfakta görüşürlerdi. Bayan Hopewell her sabah saat yedide kalkar, önce kendi odasındaki, sonra da Joy'un odasındaki gaz sobasını yakardı. Joy kızı oluyordu; takma bir bacağı olan, iri yan, sarışın bir kızdı. Otuz iki yaşında, oldukça da iyi eğitimli bir kız olmasına karşın Bayan Hopewell yine de ona çocuk gözüyle bakardı. Joy annesi kahvaltısını ederken kalkar, tahta bacağını yere vura vura tuvalete gider, kapıyı ardından çarpar, çok geçmeden Bayan Freeman da evin arka kapısına gelmiş olurdu. Joy, annesinin "Durmasana gir içeri," diye seslendiğini duyar, sonra iki kadın tuvaletten doğru düzgün duyulmayan alçak seslerle bir süre konuşurlardı. Joy mutfağa intikal ettiğinde, çoğunluklahavadurumu hakkında konuşmayı bitirmiş, Bayan Freeman'ın kızlarından birine geçmiş olurlardı. Bayan Freeman'ın Glynese ve Carramae adında iki kızı vardı. Joy onlara Gliserin ve Karamel adlarını takmıştı. Kızıl saçlı Glynese on sekiz yaşındaydı ve peşinden koşan bir sürü delikanlı vardı; sarışın Car-ramae ise daha on beşinde olmasına rağmen evli ve hamileydi. Yediği hiçbir şeyi midesinde tutamıyordu. Bayan Freeman her sabah Bayan Hopewell'e son konuşmalarından bu yana kızın kaç kere kusmuş olduğunu anlatırdı.

Bayan Hopewell, Glynese ile Carramae'nin tanıdığı en güzel genç kızlardan olduğunu, Bayan Freeman'ın ise bir *hanımefendi* olduğunu, onu gittiği yerlere beraberinde götürmekten ve insanlarla tanıştırmaktan hiç utanmadığını konu komşuya anlatmaya bayılırdı. Arkadan da Freemanları nasıl işe aldığını, onların nasıl Tanrı’nın bir lütfu olduğunu, dört yıldır nasıl gül gibi geçinip gittiklerini anlatmaya girişirdi. Bunca yıldır onları yanında tutmasının nedeni o beş para etmez ayaktakımından olmamalarıydı. Temiz köylülerdi onlar. Freemanların referans olarak gösterdikleri adama telefon açmış, adam da Bayan Hopewell'e Bay Freeman'ın iyi bir çiftçi olduğunu,

ama kansının dünyanın en cadaloz kadını olduğunu söylemişti. 'İlla her şeye bumunu sokacak," diyordu adam. "Bir olay olur da kadın anında oracıkta bitmezse, bil ki ölmüştür. Her işinize karışır, her şeyi ıncık cıncık bilmek ister. Doğruya doğru, adamdan yana bir şikâyetimiz yoktu, ama o kadın burada bir saniye daha kalsaydı karım da ben de deli çıkacaktık." Bu sözler Bayan Hopewell'in içine bir kurt düşürmüş, ona kararını birkaç gün erteletmişti.

Başvuran başka kimse çıkmayınca sonunda onları işe almış, ama bunu yaparken de kadınla nasıl baş etmesi gerektiğini enine boyuna düşünüp taşınmış, nasıl davranacağına başından karar vermişti. Madem her işe burnunu sokmaktan hoşlanan bir tipti, o halde her işe burnunu sokmasına izin verecekti Bayan Hopewell. Hatta izin vermekle kalmayacak her şeye bumunu sokmasını bizzat *temin edecekti* - her şeyin sorumluluğunu sırtına yükleyecek, onu her işten mesul tutacaktı. Bayan Hopewell'in kendi kötü yanı yoktu ama, başkalarının kötü yanlarından öylesine yapıcı bir biçimde faydalanmasını biliyordu ki, bugüne dek hiç eksiklik çekmemişti. Freemanlan işe almıştı ve dört senedir de yanında çalışıyorlardı.

Hiçbir şey kusursuz değildir. Bayan Hopewell'in en sevdiği sözlerinden biriydi bu. Diğer bir sözü de şuydu: Hayat bu! Bir diğer sözü, hatta en önemlisi de şöyleydi: Eh, herkesin fikri kendine. Bu veciz sözlerini, çoğunlukla da masa başında, sanki kendinden başka böyle düşünen yokmuş gibi uysal bir diretmeyle söyler; yüz mimikleri daimi bir öfkeye teslim olarak silinmiş o iriyan, hantal Joy da, kendi iradesiyle kör olmayı başarmış ve bir daha görmemeyi kafasına koymuş biri gibi, o buz mavisi gözleriyle kadının biraz sağına doğru dik dik bakmaya koyulurdu.

Bayan Hopewell Bayan Freeman'a, hayat bu, dediğinde Bayan Freeman da, "Ben de hep öyle demişimdir," diye cevap verirdi. Her şeyi illa da en önce o akıl etmiş, herkesten önce o düşünmüş olurdu. Bay Freeman'dan akıllıydı. Yanlarında birkaç ayı devirdikten sonra bir gün Bayan Hopewell, "Makinenin dişlisi başka olabilir, ama beyni sensin," deyip kadına göz kırpmış, Bayan Freeman da, "Bilmez miyim, öyle tabii. Kendimi bildim bileli böyle akıllı olmuşumdur. Bazı insanlar daha bir akıllı oluyor, her şeyi daha bir çabuk kapıyor işte, ne yapacaksın," demişti.

"Beş parmağın beşi bir olmaz ya," dedi Bayan Hopewell.

"Öyle, olmaz tabii," dedi Bayan Freeman.

"Dünyaya akıllısı da lazım aptalı da."

"Ben de hep bunu derim ya."

Kız kahvaltıda bu tür konuşmalar duymaya alışmıştı artık, akşam yemeğinde de aynı minvalde devam ederlerdi, hatta bazen akşam çayında da. Misafirleri olmadığında mutfakta yemek yerlerdi, çünkü böylesi daha kolay oluyordu. Bayan Freeman ne yapıp eder mutlaka yemeğin bir noktasında kapıya dayanır, yemek bitene kadar da gözlerini üstlerinden ayırmazdı. Yaz zamanı kapının ağzında dururdu, ama kışın dirseğinin birini buzdolabının üstüne yaslayarak tepelerinde dikilir ya da eteğinin arkasını hafifçe kaldırıp gaz sobasının yanı başında dururdu. Arada bir de duvara yaslanır, başını bir sağa bir sola çevirirdi. Gitmek için acele ettiği vaki değildi. Bütün bunlar Bayan Hopewell'in canını sıkmaya sıkıyordu ya, çok sabırlı bir insan olduğundan sesini çıkarmıyordu. Hiçbir şeyin kusursuz olamayacağının ve Freemanların temiz köylüler olduklarının farkındaydı; insan bu devirde köylünün temizini bulduysa, elinden kaçırmamaya bakmalıydı asıl.

Beş para etmez çalışanlardan yana yeterince deneyimi vardı. Freemanlardan önce neredeyse senede bir kez yancı değiştirirdi. Bu çiftçilerin karıları, insanın uzun boylu arkadaşlık etmek isteyeceği türden kadınlar değildi. Kocasından seneler evvel boşanmış olan Bayan Hopewell tarlalarda yürüyüşe çıktığında kendisine eşlik edecek biri olsun istiyordu; insan kıtlığında bu işe Joy memur edildiğinde ise, kızın tepkileri çoğun öyle çirkin oluyor, yüzü öyle bir asılıyordu ki Bayan Hopewell, "Böyle surat yapacaksan, gelme istemiyorum," demek zorunda kalıyordu. Bunun üzerine, hafifçe öne uğramış boynu ve kaskatı, dört köşe omuzlarıyla öylece dikilen kız da, "Gelmemi o kadar istiyorsan gelirim - AMA OLDUĞUM GİBİ," diye cevap veriyordu.

Bayan Hopewell, bacağı yüzünden kızın bu tavırlarını hoş görüyordu (Joy on yaşındayken bir av kazasına kurban gitmiş, bacağından vurulmuştu). Kadıncağız çocuğunun bugüne bugün otuz iki yaşında olduğunu kabullenmekte güçlük çekiyor, yirmi yıldan fazladır tek bacakla yaşıyor olmasını içine sindiremiyordu. Ona hâlâ çocuk gözüyle bakıyorsa,

hayatında ne bir kez olsun dans etmiş, ne *herkes gibi* eğlenebilmiş otuz küsur yaşında zavallı şişman bir kız kurusu olduğu gerçeğiyle yüzleşmek yüreğini parçaladı-ğındandı. Asıl adı Joy'du, ama yirmi birine basıp da evden ayrılır ayrılmaz soluğu mahkemede almış, adını yasal olarak değiştirt-mişti. Bayan Hopewell, dünyanın bütün dillerindeki en iğrenç ismi bulmak uğruna gece gündüz düşündüğünden emindi onun. Sonra da gitmiş o güzelim adını değiştirtmiş, yasal işlemler bitene dek de bu konuda annesine tek kelime söylememişti. Nüfus cüzdanındaki adı Hulga'ydı.

Bayan Hopewell Hulga adını aklından geçirdiğinde, bir savaş gemisinin geniş, boş teknesi geliyordu gözünün önüne. Ölse kullanmazdı bu adı. Kızına Joy demeye devam etmişti, o da Joy dendiğinde bakıyordu bakmasına, ama istediğinden değil, tamamen alışkanlıktan.

Hulga kendisini annesiyle yürüyüşe çıkma derdinden kurtaran Bayan Freeman'a tahammül etmeyi zamanla öğrenmişti. Hatta Glynese ile Carramae bile hayatını enikonu kolaylaştınyordu; hele de aksi takdirde onun üstünde toplanacak ilgiyi kendi üstlerine çektikleri anlarda. Başta Bayan Freeman'a hayatta tahammül edemeyeceğine karar vermişti, çünkü ne kadar terslese de onu küstürmenin imkânsız olduğunu keşfetmişti. Bayan Freeman tuhaf alınganlıklar gösterir, günlerce surat asardı ya neye alındığı asla ortaya çıkmaz, her seferinde bir muamma olarak kalırdı; oysa iş doğrudan saldınya geldiğinde, sözgelimi ona düpedüz kötü bir bakış fırlattığında ya da yüzüne karşı alenen hakaret ettiğinde bana mısın demez, bu tarz çıkışlardan zerre kadar etkilenmezdi. Üstelik günlerden bir gün, kendi kendine gelin güvey olup durduk yere kendisine Hulga demeye başlamıştı.

Bunun Bayan Hopewell'i çileden çıkaracağını bildiğinden onun yanında bu ismi kullanmaktan kaçınıyordu elbet; ama kızla birlikte dışarıda olduklarında, herhangi bir şey söyleyip sonuna Hulga adını ekleyiveriyor, şişe dibi gözlüklü Joy-Hulga da sanki mahremiyetine tecavüz edilmiş gibi kaşlarını çatıp kızarıyordu. Bu ismi kişisel bir mesele addediyordu. Başta Hulga adını yalnızca kulağa çirkin gelmesine cezbolarak benimsemiş, bu buluşunun ne denli dahiyane olduğu ve durumuna nasıl da cuk oturduğu neden sonra kafasına dank etmişti. Bu ismi, ocağına tıkılıp körükleri arasında kan ter içinde çalışarak harikalar yaratan ve söylenceye bakılırsa

tanrıçaAthena'yı her istediğinde ayağına getirebilen o çirkin Hep-haistos olarak canlandırıyordu hayalinde. Onu en yaratıcı eyleminin adı olarak görüyordu. En büyük zaferlerinden biri, annesinin kendisini istediğince yoğuramayıp çamurunu Joy adının çağrıştırdığı o neşe yumağına dönüştürememiş olmasıydı; ama zaferin daha da büyüğü şüphesiz ki, bu çamuru bizzat kendisinin Hulga'ya dönüştürebilmiş olmasıydı. Ne var ki Bayan Freeman'ın bu adı kullanmakta bu denli hevesli olması onu yalnızca sinirlendiriyordu. Bayan Freeman'ın o kurnaz boncuk gözlerinden doğrulan çelik gibi delici bakışları, yüzünün ardındaki uzak katmanlara sızmayı başarmış da kendisine dair gizli bir gerçeğe nüfuz etmiş gibi hissediyordu. Kendisiyle ilgili bir şeyler Bayan Freeman'ı büyüler gibiydi; derken bir gün Hulga bunun takma bacağı olduğunu anladı. Bayan Freeman'ın görünmez hastalıklara, gizli sakatlıklara, çocuk tacizi hikâyelerine karşı özel bir zaafı vardı; bunlarla ilgili her şeyi en ince ayrıntısına kadar bilmekten zevk alıyordu. Hastalıklardan, yavaş ilerleyenleri veya tedavisi mümkün olmayanları tercih ediyordu. Hulga Bayan Hopewell'in kadına av kazasını, bacağın nasıl kelimenin tam anlamıyla havaya uçtuğundan, bilincini nasıl bir an bile kaybetmediğine varıncaya kadar bütün ayrıntılarıyla anlattığını duymuştu. Bayan Freeman sanki olay bir saat evvel olmuş gibi taptaze bir merakla aynı hikâyeyi her an baştan dinleyebilirdi.

Hulga sabahleyin tahta bacağını vura vura mutfağa girdiğinde (o korkunç sesi çıkarmadan da yürüyebilirdi ama mahsus, sırf bu ses kulağa çirkin geldiğinden öyle yürüyordu - Bayan Hopewell bundan emindi), iki kadına şöyle bir bakar, tek kelime etmezdi. Bayan Hopewell'in üstünde kırmızı kimonosu, başında saçlarını toplamakta kullandığı paçavra gibi bir başörtüsü olurdu. O masa başında kahvaltısını bitirirken Bayan Freeman da dirseği buzdolabının üstünden sarkar halde masayı süzerek dikilirdi. Hulga ilk iş olarak daima yumurtalarını ocağa koyar, onlar pişedururken de kollarını kavuşturup başlarında beklerdi. İşte bu sırada Bayan Ho-pewell kızından yana bakar, yüzü biraz olsun gülse bu kadar çirkin görünmezdi diye geçirirdi içinden, kızla Bayan Freeman arasında bölüştürülen kaçamak bir bakışla. Yüzü çirkin sayılmazdı, tek eksiği hoş bir ifadeydi o kadar. Bayan Hopewell olaylara iyi tarafından bakan insanların güzel olmasalar bile güzel görünecekleri id-diasındaydı.

Joy'a ne zaman bu şekilde baksa, doktora yapmamış olaydı çok daha hayırlı olurdu, diye düşünmekten kendini alamazdı. Okul onu kabuğundan çıkaramamıştı, üstelik öğrenimini tamamlamış olduğuna göre artık okula dönmesi için hiçbir bahane de kalmamıştı. Bayan Hopewell kızların okula gidip yaşıtlarıyla iyi vakit geçirmelerinin güzel bir şey olduğunu düşünürdü, ama Joy bundan hiç keyif almamış, okulu sadece "bitirmişti". Gerçi zaten isteseydi bile okula geri dönecek durumda değildi. Doktorlar ■ Bayan Hope-well'e, ne kadar iyi bakılırsa bakılsın kızının en fazla kırk beş yaşına dek yaşayabileceğini söylemişti. Kalbi zayıftı. Joy, hastalığı söz konusu olmasa, bu kızıl tepelerin ve temiz köylülerin yamacına dahi uğramayacağını açıkça söylemişti annesine. Bir üniversitede, neden bahsettiğini anlayabilecek kapasitede olan insanlara ders veriyor olurdu. Nedense Bayan Hopewell de onu bir bostan korkuluğu gibi dikilmiş, daha başka bostan korkuluklarına ders verirken hayal etmekte hiç güçlük çekmiyordu. Joy evde sürekli altı yıllık eteği ve önünde at sırtında soluk bir kovboy resmi olan san bluzuyla dolaşıp duruyordu. Kendisi komik buluyordu bunu; Bayan Hopewell'e göreyse bu komik değil, olsa olsa aptalcaydı ve onun halen bir çocuk olduğunu kanıtlamaktan başka bir şeye yaramıyordu. Zeki olmaya çok zekiydi, ama aklı bir karış havadaydı. Joy normal insanlara benzemekten her geçen yıl biraz daha uzaklaşıyormuş, giderek nevi şahsına münhasır birine - o durmadan şişim şişim şişinen kasıntı, terbiyesiz ve şaşı kıza- dönüyormuş gibi geliyordu Bayan Hopewell'e. Hele o tuhaf konuşmaları yok muydu! Öz annesine -durup dururken, özür dahi dilemeksizin, yemeğin ortasında yüzü mosmor, ağzı yan yarıya dolu ayağa fırlayarak- "Be kadın! Sen hiç kendi içine bakmaz mısın? Kendi ruhunu bir yoklayıp hiç değilse *ne olmadığını* görmez misin? Tanrım!" diye bağır bağır bağırmış, gerisingeri yerine oturup tabağına dik dik bakarken de, "Malebranche haklıymış: Bizler kendi ışığımız filan değiliz. Kendi ışığımız filan değiliz!" diye feveran etmişti. Bayan Hopewell hâlâ daha bu çıkışı hak etmek için ne yaptığını anlayabilmiş değildi. Tek suçu Joy'a laf anlatabileceğini umarak, gülüm-semekten kimseye zarar gelmez demek olmuştu.

Kız felsefe doktorası yapmıştı ve bu da Bayan Hopewell'i iyiden iyiye zor durumda bırakıyordu. Öyle ya, insanın "Kızım hemşire" veya "Kızım öğretmen" demesinde, hatta "Kızım kimya mühendisi" dahi demesinde bir tuhaflık yoktu. Ama çıkıp da "Kızım filozof'diyemezdi insan. Yunanlılardan

ve Romalılardan sonrata-rihe karışmış bir meslekti bu. Gün boyu, derin bir koltuğa gömülüp kitap okurdu Joy. Bazen yürüyüşe çıkardı, ama ne köpeklerden, ne kedilerden, ne kuşlardan, ne çiçeklerden, ne de hoş delikanlılardan hazzederdi. Hoş delikanlılara, sanki aptallıklarının kokusunu alırmış gibi bir tuhaf bakardı.

Bir gün Bayan Hopewell kızın elinden bıraktığı kitaplardan birini almış, rasgele bir sayfasını açarak şu satırları okumuştu: "Buna karşılık bilim şimdi yeniden ciddiyetini ve soğukkanlılığını takınarak, onu tek ilgilendirenin Varolan olduğunu iddia etmelidir. Hiç - bilim için dehşet ve hayalden başka ne olabilir ki? Eğer bilim haklıysa kesin olan tek şey şudur: Bilim Hiç hakkında hiçbir şey bilmek istememektedir. Bu, sonunda Hiçin bilimsel olarak tam kavranmasıdır. Onun hakkında, yani Hiç hakkında hiçbir şey bilmek istememekle onu biliyoruz.”[1] Altlan mavi bir kalemle çizilmiş olan bu cümleler anlaşılmaz bir dilde yazılmış kara büyü sözleri gibi tüylerini ürpertmişti Bayan Hopewell'in. Kitabı alelacele kapatıp ani bir titreme nöbetine tutulmuş gibi kendini odadan dışarı atmıştı.

Bu sabah kız mutfağa girdiğinde Bayan Freeman Carramae' nin hallerini anlatmakla meşguldü. "Akşam yemeğinden sonra üç sefer çıkardı," dedi, "gece saat üçten sonra da iki kez kalktı. Dün de yazı masasının çekmecesine taktı kafayı. Sabahtan akşama kadar gözü başka şey görmedi. Ayaküstü dikilip içinden ne çıkacak diye çekmeceyi eşeleyip durdu."

"İyi yemesi lazım," diye mırıldandı Bayan Hopewell kahvesini yudumlarken; bir yandan da ocağın başında duran Joy'un sırtına dikmişti gözlerini. Çocuğun o İncil satıcısıyla ne konuşmuş olabileceğini merak ediyordu. Joy'un ortak bir nokta bulup da o gençle sohbet edebilmiş olmasını aklı bir türlü kesmiyordu. Konuşacak ne bulmuş olabilirdi ki o oğlanla?

Önceki gün onlara İncil satmak için çıkagelen uzun boylu, sıska, başında şapkası dahi olmayan bir delikanlıydı bu. Elinde kocaman, kara bir bavulla öylece kapılarında belirivermişti; bavulun ağırlığı belini öyle bir bükmüştü ki düşmemek için karşısındaki kapıya tutunmak zorundakalmıştı. Yorgunluktan yere yığıldı yığılacak gibiydi, ama şen şakrak bir sesle "Günaydın Bayan Cedars,” deyip çantayı paspasın üzerine koydu. Cart

mavi takım elbisesine ve ayağındaki düşük sarı çoraplara rağmen çirkin bir delikanlı sayılmazdı. Elmacıkkemikleri çıkıktı ve alnına yağdan yapış yapışmış gibi duran kahverengi bir tutam saç düşüyordu.

"Bayan Hopewell oluyorum ben," dedi kadın.

"Öyle mi!" dedi genç, gözleri cin gibi parıldadığı halde yalandan şaşırmış gibi yaparak. "Posta kutusunda 'Cedars' yazdığını görünce ben de Bayan Cedars olduğunuzu sandıydım. Kusura kalmayın!" Ardından da şen bir kahkaha koyuverdi. Bavulu yerden kaldırdı, biraz soluklanma kisvesi altında, kaşla göz arasında kendini girişe atıverdi. Sanki çanta önden gitmiş de onu peşinden sürüklemiş gibiydi. "O halde Bayan Hopewell!" dedi ve kadının elini yakalayıp sıktı. "Umarım iyisinizdir!"[2] deyip yeniden kahkahayı bastı, derken birden yüzüne bir ciddiyet yerleşti. Bir an durdu, kadına dosdoğru, samimi bir bakış fırlatıp, "Buraya ciddi meselelerdenbahsetmeye geldim bayan," dedi.

"O zaman buyur, içeri gir," diye mırıldandı kadın istemeye istemeye; bu işe hiç de memnun olmamıştı çünkü akşam yemeğine oturmak üzereydiler. Genç oturma odasına girdi, kolsuz bir sandalyenin ucuna ilişip bavulu ayaklarının arasına yerleştirdi, sonra gözlerini çevresine dikerek, sanki kadına yaşadığı yere göre değer biçiyormuşçasına odayı incelemeye koyuldu. İki yandaki büfelerde Bayan Hopewell'in gümüşleri gururla ışıldıyordu; kadın delikanlının bu kadar şık bir odaya ömründe ayak basmadığına kanaat getirdi.

"Bayan Hopewell," diye söze girdi oğlan kadının adını neredeyse aralarında hiç teklif yokmuşçasına bir rahatlıkla söyleyerek, "Hıristiyanca yaşamaya inanan bir insan olduğunuzdan eminim."

"Ben mi? Gayet tabii," diye mırıldandı kadın.

"Ayrıca," diye başladı ve yana yatı.dığı başıyla pek küstah görünerek duraladı, "iyi bir kadın olduğunuzu da biliyorum. Dostlardan duydum."

Bayan Hopewell aptal yerine konmaktan hiç hoşlanmazdı. "Ne satıyorsun?" diye sordu.

"İncil," dedi delikanlı ve gözleriyle odayı acele acele taradıktan sonra ekledi: "Gördüğüm kadarıyla oturma odanızda aile âciliniz yok, her şeyiniz tamam, bir o eksik!"

Bayan Hopewell, "Kızım ateist, o yüzden İncil'i oturma odasında tutmama izin vermiyor," diyemedi. Oturduğu yerde hafifçe kasılarak, 'İncilim her zaman başucumda durur," dedi. Doğru değildi bu. Tavan arasında bir yerlerdeydi aslında.

"Bayan," dedi genç, "Tanrı'nın sözü oturma odasında bulunmalıdır."

"Belki sana göre öyle, ama bana sorarsan bu tamamen zevk meselesi," diyecek oldu. "Bence..."

"Bayan," dedi oğlan, "bir Hıristiyan Tann'nın sözünü yüreğinde taşımakla yetinmemeli, evindeki her odada bulundurmalıdır. Sizin bir Hıristiyan olduğunuzu biliyorum, çünkü dini bütünlüğünüz adeta yüzünüzden akıyor."

Kadın ayağa kalkıp, "Boşuna çeneni yoruyorsun genç adam, İncil almayı düşünmüyorum, ayrıca yanan yemeğin kokusu da burnuma kadar geliyor," dedi.

Oğlan ayağa kalkmadı. Bileklerini kıvırmaya başladı ve gözü ellerinde olduğu halde, usulca, "Madem öyle, size gerçeği söyleyeyim bari bayan - bugünlerde İncil almak isteyen pek çıkmıyor zaten, hem çok basit biri olduğumun da farkındayım. Usturuplu konuşmasını bilmiyorum, bir şey söyleyeceksem dosdoğru söyleyiveriyorum. Köylü çocuğunun tekiyim, ne yapacaksınız." Başını kaldırıp kadının soğuk yüzüne baktı. "Sizin gibi insanların benim gibi köylülerle işi olmaz, bilirim!"

"Hiç de bile!" diye bağırdı kadın. "Temiz köylüler pırlanta gibidir, yeryüzünün tuzudur onlar! Hem hepimiz farklı bir yol tutturmuş gidiyoruz, insanlar başka başka olmasa dünya döner miydi hiç? Hayat bu!"

"Çok güzel söylediniz bayan," dedi oğlan.

"Tabii ya, şu dünyada saf, temiz köylüler az bulunuyor asıl!" dedi kadın, heyecanlanmış bir edayla. "Bana sorarsan o yüzden çivisi çıkmış böyle!"

Oğlanın yüzü ışıldadı. "Size kendimi tanıtmadım," dedi. "Ben Manley Pointer, Willohobie tarafındanım, oranın bir kasabasından köyünden bile değilim, anca civarından bir yerdenim."

"Birdakika bekle sen," dedi kadın. "Yemeğe bakmam lazım." Mutfağa gitti ve bütün konuşmalarına kulak kabartmış olan Joy'u kapının yanına konuşlanmış halde buldu.

"Yeryüzünün tuzunu başından sav çabuk," dedi kız, "sav da yemeğimizi yiyelim."

Bayan Hopewell kıza hoşnutsuz bir bakış fırlatıp sebzelerin altını kıstı. *"Ben sen değilim,* kimseye kaba davranamam," diye mırıldandı ve oturma odasına geri döndü.

Oğlan bu arada bavulu açmış, dizlerinin üzerine birer İncil koymuş onu bekliyordu.

"Onları kaldır istersen, boşuna yormayayım seni," dedi kadın oğlana. 'İncil istemiyorum."

"Dürüstlüğünüze minnettarım bayan," dedi oğlan. "Bugünlerde gerçekten dürüst insan bulunmuyor, anca en ücra köylere gideceksiniz de o zaman belki rast gelirsiniz öylelerine."

"Bilmez miyim," dedi kadın, "o hakiki safköylülerden kalmadı artık!" Kapıdaki çatlaktan bir inilti duydu.

"Kapınıza her gelen oğlan başka bir şey söylüyordur herhal size. Kimi üniversiteye girmek için para biriktirdiğini, kimi okul masraflarını çıkarmaya çalıştığını," dedi oğlan, "ama ben size doğruyu söyleyeceğim. Nedense," diye devam etti, "üniversiteye gitmek istemiyorum ben. Hayatımı Hıristiyanlığa adamak istiyorum. İşin doğrusu, sizi kendime yakın gördüğüm için söylüyorum bunu," dedi sesini alçaltarak, "bir kalp hastalığı var bende. Ne kadar yaşarım ben de bilmiyorum. İnsan bir hastalığı olduğunu, fazla ömrü kalmadığını bilince, haliyle bayan... " Ağzı açık durdu ve gözlerini kadına dikti.

Olacak şey değildi: Oğlan Joy ile aynı hastalıktan mustaripti! Bayan Hopewell gözlerinin dolduğunu hissetti, ama kendisini çabucak toparladı. "Akşam yemeğine kalmaz mıydın?" diye mırıldandı oğlana. "Bizimle yemek yersen çok seviniriz!" Ağzından çıkanı kulağı duyduğu anda da bu dediğine pişman oldu.

"Elbet bayan," dedi oğlan mahcup bir sesle, "seve seve kalırım!"

Joy tanıştırıldıklarında oğlana şöyle bir bakmış, yemek boyunca bir daha da yüzüne bakmamıştı. Oğlan kıza dönüp bir-iki şey söylediyse de Joy bunları duymazdan gelmişti. Bayan Hope-well artık kanıksamış olmakla birlikte Joy’un kasten bu denli kaba davranmasını anlamakta güçlük çekiyor, kızının nezaketsizliğini telafi etmek için sürekli misafirperverlik gösterilerine girişmek zorunda hissediyordu kendisini. Oğlanı kendisinden bahsetmeye teşvik etti, o da kadının ricasını ikiletmeden konuşmaya girişti. On iki kardeşin yedincisi olduğunu ve o sekiz yaşındayken babasının bir ağacın altında kalarak öldüğünü anlattı. Adam ağacın altında öyle korkunç bir şekilde ezilmişti ki bedeni neredeyse ikiye bölünmüş, hepten tanınmaz hale gelmişti. Annesi canını dişine takarak çalışmış, aileyi geçindirmek için elinden geleni yapmış ve çocuklarının Pazar Okulu'nu aksatmamalarını, her akşam düzenli olarak İncil okumalarını temin etmişti. Şimdi on dokuz yaşındaydı ve dört aydır İncil satıyordu. Bu süre içinde yetmiş yedi adet İncil satmayı başarmıştı ve yakın zamanda iki satış daha yapacağını umuyordu. Misyoner olmak istiyordu çünkü kendisine göre ancak bu şekilde insanlara elinden geldiğince faydalı olabilir, onlar için bir şeyler yapabilirdi. "Canını Tanrı uğruna feda eden can bulacaktır," dedi büyük bir saflıkla; bu sözlerinde öylesine samimi, öylesine candan, öylesine ciddiydi ki Bayan Hopewell gülümsemeyi dahi aklının ucundan geçirmedi. Oğlan bezelyeleri tabağın kenarından masaya düşmesin diye bir parça ekmekle tutuyordu ve yemeğini bitirince aynı ekmek parçasıyla tabağını bir güzel sıyırdı. Bayan Hopewell Joy'un yan gözlerle oğlanın çatal bıçağını nasıl kullandığını izlediğini görebiliyordu; oğlan da iki dakikada bir kıza, sanki dikkatini çekmeye çalışırmış gibi keskin, değerbiçen bakışlar fırlatıyordu.

Yemekten sonra Joy masayı topladığı gibi ortadan kayboldu ve Bayan Hopewell bir kez daha oğlanla baş başa kaldı. Manley yeniden kadına çocukluğundan, babasının kazasından ve başına gelen çeşitli işlerden

bahsetmeye girişti. Kadın beş dakikada bir esnemesini bastırmak zorunda kalıyordu. Oğlan iki saat oturdu, belki daha da otururdu ya Bayan Hopewell kasabada bir randevusu olduğunu ve çıkması gerektiğini söyledi. Bunun üzerine oğlan İncillerini toparladı, kadına teşekkür edip gitmeye davrandı, ama tam kapıdan çıkarken durup kadının eline sarıldı ve gittiği hiçbir yerde onun kadar iyi bir hanıma rastlamadığını söyledikten sonra yeniden ziyaretine gelip gelemeyeceğini sordu Bayan Hopewell'e. Kadın onu görmekten her zaman mutluluk duyacağını söyledi.

Manley merdivenlerden aşağı inip bavulun ağırlığından sağa yatmış halde yürümeye koyulduğunda Joy yolda durmuş, görünüşe göre uzaklarda bir şeye bakıyordu. Oğlan kızın yanı başında durdu ve teklifsizce ona döndü. Bayan Hopewell oğlanın ne dediğini duyamadı ama Joy'un ona kim bilir ne cevap vereceğini düşünmek bile olduğu yerde endişeden titremesine yetti. Biraz sonra Joy'un da bir şeyler dediğini, sonra oğlanın boştaki eliyle heyecanlı bir hareket yaparak yeniden konuşmaya başladığını görebildi. Bir-iki dakika sonra Joy bir şey daha söyledi ve oğlan yeniden konuşmaya başladı. Derken Bayan Hopewell gözlerine inanamaya-rak ikisinin kapıya doğru birlikte yürüdüklerini gördü. Joy oğlana kapıya kadar eşlik etmişti; Bayan Hopewell birbirlerine neler demiş olabileceklerini tahayyül dahi edemiyordu ve henüz kızına sormaya cesareti yoktu.

Ertesi sabah Bayan Freeman ısrarla Bayan Hopewell'in ilgisini talep ediyordu. Buzdolabının yanından sobaya doğru gitmiş, bu yüzden Bayan Hopewell de dinler görünmek için başını çevirip o yöne bakmak zorunda kalmıştı. "Glynese dün gece yine o Harvey Hill ile çıktı," dedi Bayan Freeman. "Gözünde arpacık vardı."

"Hill mi?" dedi Bayan Hopewell dalgın dalgın, "tamirhanede çalışan çocuk muydu o?"

"Hayır canım, hani masaj okuluna giden yok mu, o işte," dedi Bayan Freeman. "Diyorum ya, Glynese'in gözünde arpacık vardı.

' İki gün olduydu çıkalı. Oğlan dün gece bizimkini eve bıraktığında, 'Arpacığını geçireyim mi?' demiş, bizimki de 'Nasıl geçireceksin ki?' demiş, oğlan 'Arabanın arka koltuğuna uzan da göstereyim,' demiş. Bizimki sahiden de uzanmış, oğlan da bizimkinin boynunu tuttuğu gibi bir

kıtırdatmış. Sonra birkaç sefer daha kıtırdatmış, sonunda bizimki yeter demiş. Bu sabah bir uyandı ki," dedi Bayan Freeman, "arpacığın yerinde yeller esiyor. İzi bile kalmamış, düşün."

"Daha önce hiç böyle bir şey duymamıştım," dedi Bayan Ho-pewell.

"Hâkim huzurunda evlenelim demiş bizim kıza," diye sürdürdü Bayan Freeman, "ama bizimki ölürüm de *devlet dairesinde* evlenmem ben demiş."

"Glynese'i severim, hoş kızdır," dedi Bayan Hopewell. "Car-ramae de öyle, ikisi de hoş kızlar doğrusu."

"Carramae ile Lyman ile evlendiğinde Lyman tören esnasında tüylerinin diken diken olduğunu, papazın eksikliğini hiç hissetmediğini söylemiş Carramae'ye. Beş yüz dolar verseler yine de evlenmek için papaza gitmezdim demiş, öyle anlattı Carramae."

"Kaç dolar verseler gidermiş papaza peki?" diye sordu kız ocağın başından.

"Beş yüz dolar verseler yine de gitmezdim demiş," diye tekrarladı Bayan Freeman.

"Eh, artık işimizin başına dönsek diyorum," dedi Bayan Hope-well.

"Hâkim önünde evlenmenin kendisine daha kutsal geldiğini söylemiş Lyman," dedi Bayan Freeman. "Doktor Carramae'ye kuru erik yemesini salık vermiş. Haç yerine geçermiş sözde. O krampların baskıdan ileri geldiğini söylemiş. Bence neden oluyor söyleyeyim mi?"

"Birkaç haftaya kalmaz düzelir," dedi Bayan Hopewell.

"Bebek rahim boynunda daondan," dedi Bayan Freeman. "Yoksa bu kadar bulanmazdı midesi."

Hulga bir sahanın içine iki yumurta kırmış, pişen yumurtalarını ağzına kadar doldurduğu bir bardak kahveyle birlikte masaya getiriyordu. Dikkatle oturdu ve herhangi bir nedenle gitmek üzere hareketlenmesi halinde Bayan Freeman'ı sorulara boğarak oracıkta kalmasını sağlamaya kararlı olarak

yumurtalarını yemeye koyuldu. Annesinin gözünün üzerinde olduğunu hissedebiliyordu. Gayet iyi biliyordu ki bugün kendisine yöneltceği ilk dolaylı soru İncil satıcısı hakkında olacaktı ve bu soruya meydan bırakmaya hiç niyeti yoktu. 'İyi de Glynese'in boynunu nasıl kıtırdatmış ki?" diye sordu.

Bayan Freeman oğlanın kızın boynunu nasıl kıtırdattığını uzun uzadıya anlatmaya girişti. Kızından duyduğuna göre oğlanın altında 55 model bir Mercury vardı, ama Glynese evleneceğim adamın 55 model Mercury'si olmasındansa kilisede evlenmeye razı olmasını tercih ederdim, isterse altında 36 model Plymouth olsun demişti Hill'e. Hulga oğlanın 32 model Plymouth'u olsa Glynese'in o zaman ne düşüneceğini sordu, bunun üzerine Bayan Fre-eman bunu bilmediğini, Glynese'in yalnızca 36 model Plymouth'a bir itirazı olmadığını söyledi.

Bayan Hopewell Glynese gibi aklı başında kızlara bugünlerde az rastlandığından dem vurdu. Bayan Freeman'ın kızlarının en çok da böylesine aklı başında olmalarına hayran olduğunu söyledi. Derken bunun kendisine önceki günkü sevimli konuklarını, İncil satan o delikanlıyı hatırlattığını söyledi. "Tanrım," dedi, "o konuşurken o kadar sıkıldım ki neredeyse uyuyakalacaktım, ama oğ-lancağız o kadar içten, o kadar saftı ki, ne yalan söyleyeyim onu terslemeye dilim varmadı. Hepi topu tertemiz bir köylüydü," dedi, "yeryüzünün tuzudur onlar."

"Ben anca eve doğru yürüdüğünü gördüm onun," dedi Bayan Freeman, "sonra da evden çıkıp uzaklaştığını" - ve Hulga bunu derken kadının sesindeki o belli belirsiz değişikliği, oğlanın gerçekte yalnız başına uzaklaşmadığına dair o ince imayı anında hissetti. Yüz ifadesi değişmedi, amaboynunabir pembelik yürüdü ve kaşığını yeniden ağzına götürdüğünde, kızarıklığı da yumurtalarla birlikte yutmaya çalışıyormuş gibiydi. Bayan Freeman ortak bir sırlan varmışçasına bakıyordu yüzüne.

"Eh, değil mi ki dünyanın dönmesi için her çeşit insan lazım," dedi Bayan Hopewell. "İyi ki hepimiz birbirimize benzemiyoruz."

"Birbirlerine benzeyen insanlar da yok değil, bazılarının daha çok ortak noktası olabiliyor," dedi Bayan Freeman.

Hulga ayağa kalktı, gerekenin iki misli gürültü çıkararak to-pallaya topallaya odasına gitti ve kapısını kilitledi. İncil satıcısıyla saat onda kapıda buluşmak üzere sözleşmişti. Gecenin yarısı boyunca bunu düşünmüştü. Başta kocaman bir şaka gibi görünmüştü bu buluşma, ama düşündükçe derin, gizli anlamlar yüklemeye başlamıştı ona. Yatağında uzanıp dışarıdan kulağa çılgınca gelen, ama hiçbir İncil satıcısının aklının ermeyeceği derinliklere inen konuşmalar geçtiğini hayal etmişti aralarında. Dünkü konuşmaları da öyle olmuştu.

Oğlan Hulga'nın önünde durmuş, hiçbir şey demeden öylece dikilmişti. Orta yerinde sivri bir burun bulunan suratı kemikli, terli ve parlaktı; bakışları da yemek masasındaki bakışlarından farklıydı. Hayvanat bahçesinde ilk kez gördüğü olağanüstü bir hayvanı seyreden bir çocuk gibi büyülenmişçesine, açık bir merakla bakıyordu yüzüne; kendisine kavuşmak için dağlar tepeler aşmış gibi de nefes nefeseydi. Bakışları nedense bir yerlerden tanıdık geliyordu, ama nereden olduğunu çıkaramıyordu bir türlü. Neredeyse bir dakika boyunca tek kelime etmedi. Sonra sanki iç çekermiş gibi fısıldayıverdi: 'İki günlük tavuk yedin mi hiç?"

Kız taş kesilmiş gibi baktı ona. Oğlanın yüzü öylesine ciddiydi ki, bu soruyu bir felsefe toplantısında üstünde düşünüp taşınmaya değer bir mesele olarak meslektaşlarının dikkatine sunar gibi bir hali vardı. "Evet," diye cevap verdi kız biraz sonra, meseleyi her yönüyle ele alıp kararını vermişçesine.

"Bayağı küçüktü herhal!" dedi oğlan muzafferane bir edayla ve asabi küçük kahkahalarla sarsıla sarsıla gülmeye koyuldu, yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Biraz güldükten sonra duruldu, çehresini baştan aşağı kaplayan o hayranlık ifadesi yeniden geri geldi; Hul-ga'nın yüzünde en ufak bir değişiklik olmamıştı.

"Kaç yaşındasın sen?" diye sordu usulca kıza.

Cevap vermeden biraz bekledi kız. Sonra duygusuz bir sesle, "On yedi," dedi. Oğlanın yüzünde küçük bir gölün yüzeyine yayılan dalgacıklar gibi peş peşe gülücükler açıldı. "Bir bacağın tahta desene," dedi. "Bence sen çok cesursun. Sahiden de çok tatlı bir kızsın."

Kız yüzünde boş bir ifadeyle kaskatı ve sessiz dikildi.

"Benimlekapıya kadar yürüsene," dedi oğlan. "Pek cesur, pek şeker bir kızsın, biliyor musun, daha kapıdan girdiğin anda hoşlandım senden."

Hulga yürümeye başladı.

"Adın ne senin?" diye sordu oğlan kızın tepesinden ona doğru gülümseyerek.

"Hulga," dedi kız.

"Hulga ha," diye mırıldandı oğlan, "Hulga. Hulga. Daha önce Hulga adını hiç duymamıştım. Utangaç bir kızsın, değil mi Hulga?" diye sordu.

Oğlanın bavulun sapını kavrayan kocaman elini seyrederek başını salladı.

"Gözlük takan kızlan severim," dedi oğlan. "Çok düşünürüm ben. Akıllarından tek bir ciddi düşünce geçmeyen o insanlardan değilimdir ha. Neden dersen, her an ölebilirim de ondan."

"Ben de her an ölebilirim," dedi kız aniden, sonra da başını kaldırıp oğlana baktı. Oğlanın ufacık, kahverengi gözleri hararetle parıldıyordu.

"Söylesene," dedi oğlan, "bazı insanların tanışmasının tesadüf olmadığını senin de düşündüğün oldu mu hiç? Kader ortak noktalan olan insanların yollarını er ya da geç bir şekilde kesiştirmiyor mu? Mesela ikisi de ciddi şeyler düşünen insanların yollarını, ha, ne dersin?" Bavulunu öbür eline geçirdi, böylece kıza yakın duran eli serbest kaldı. Kızın dirseğini yakaladı ve hafifçe salladı. "Cumartesi günü çalışmıyorum," dedi. "Ormanda yürümeye, Tabiat Ana’nın ne giydiğini görmeye bayılırım. Tepeleri aşıp uzaklara gitmeye. Pikniğe mikniğe çıkmaya. Yarın beraber pikniğe gitsek olmaz mı? Ne olur evet de, Hulga," dedi ve yalvarır gözlerle, sanki kalbi göğsünü delip dışarı fırlayacakmışçasına kıza bakmaya koyuldu. Hatta kıza doğru hafifçe yaylanır gibiydi.

Gece boyunca oğlanı baştan çıkardığını kurup durdu. Baş başa yürüdüklerini, iyice uzaklaşıp sonunda kendilerini arka taraftaki tarlaların

ilerisindeki ahırın orada bulduklarını, ahırda olayların kaçınılmaz bir şekilde geliştiğini ve onu tereyağından kıl çekerce-sine baştan çıkardığını, tabii her şey olup bittikten sonra üstüne bir de oğlanın pişmanlığıyla uğraşmak zorunda kaldığını hayal etti. Gerçek deha ne yapar eder kendi fikrini zekâca kendinden aşağı olanlara benimsetmeyi başarırdı. Oğlanın pişmanlığını alıp yoğurduğunu ve o pişmanlığı hayata dair daha derin bir kavrayışa dönüştürdüğünü hayal etti. Onun bütün utancını alacak ve faydalı bir şeye dönüştürecekti.

Saat tam onda Bayan Hopewell'in dikkatini çekmeden sıvışmayı başararak kapıya doğru yürümeye koyuldu. Piknikte bir şeyler yendiğini unutmuş, yanına yiyecek bir şey almadan çıkmıştı. Üstünde bol bir pantolonla kirli, beyaz bir gömlek vardı; parfümü olmadığından son anda gömleğinin yakasına biraz Vapex[3] sürmüştü. Kapıya geldiğinde görünürde kimsecikler yoktu.

Bomboş yola çıkıp sağına soluna bakındı ve kimseyi göremeyince oyuna getirildiğinden, oğlanın asıl niyetinin onu göreceği hayaliyle kendisini kapıya kadar çıkarmak olduğundan kuşkulanarak müthiş bir öfkeye kapıldı. Derken oğlan yolun karşısındaki bir çalının ardından upuzun ayağa kalktı. Yepyeni, geniş kenarlı şapkasını gülümseyerek kaldırıp onu selamladı. Bu şapkayı önceki gün takmıyordu ve kız onu buluşmaları şerefine satın almış olup olmadığını merak etti. Kızarmış ekmek rengindeydi, çevresinde kırmızı beyaz bir şerit vardı ve oğlanın başına biraz büyük geliyordu. Elinde önceki günkü kara bavul olduğu halde çalıların ardından çıktı. Sırtında aynı takım elbise, ayaklarında da yürümekten pabuçlarının içine kaçmış aynı sarı çoraplar vardı. Karşıya geçti ve kıza, "Geleceğini biliyordum!" dedi.

Kız yüzünü ekşiterek bunu nereden bildiğini merak etti içten içe. Bavulu işaret edip "İncillerini neden getirdin?" diye sordu.

Oğlan kendini tutamıyormuş gibi sürekli gülümseyerek kızın koluna girdi. "Tann'nın sözüne ne zaman ihtiyacımız olacağı hiç belli olmaz Hulga," dedi. Kız bir an bu yaşadığının hayal mi gerçek mi olduğundan emin olamadı, ama daha fazla düşünmesine fırsat kalmadan toprak setten yukarı tırmanmaya koyuldular. Çayırdan aşağıya, ormana doğru yürüdüler. Oğlan

kızın yanında kaygısızca, topukları üstünde yaylana yaylana yürüyordu. Bavulu da önceki günkü gibi ağır değildi sanki; arada bir onu kolunda çeviriyordu bile. Çayırın ortasına gelinceye dek birbirlerine tek kelime etmediler, derken oğlan elini teklifsizce kızın beline koyarak yumuşak bir sesle, "Takma bacağın tam nerenden başlıyor?" diye sordu kıza.

Kızın yüzü çirkin bir şekilde kızardı, ateş püsküren gözlerle oğlana baktı ve bir an için oğlan da utanmış göründü. "Kötü bir şey demek istemedim," dedi. "Yalnızca ne kadar cesur olduğunu söyleyecektim sana. Senin gibi olmak kolay değil, Tanrı seni koruyor herhalde."

"Hayır," dedi kız dümdüz önüne bakıp hızla yürüyerek, "Tan-n'ya inanmıyorum bile."

Bunu duymasıyla birlikte oğlan bir anda durup bir ıslık çaldı. "Yok daha neler!" dedi sanki başka bir şey söyleyemeyecek kadar şaşırmış gibi.

Kız yürümeye devam etti, çok geçmeden oğlan da yanı başında bitip şapkasını yelpaze gibi sallayarak yaylana yaylana yürümeyi sürdürdü. "Bir kızdan ilk defa böyle bir şey duyuyorum," diye yorumda bulundu kızı gözünün ucuyla süzerek. Ormanın kıyısına geldiklerinde, elini yeniden kızın beline koydu, tek kelime etmeden onu kendine çekti ve hararetle öptü.

Ardında duygudan ziyade yeğinlik olan bu öpücük kızın içinde insana tıka basa dolu bir sandığı sırtlanıp alev alev yanan bir evden çıkarma gücünü veren o adrenalin patlamasını yaratmış, ama başka insanlardan farklı olarak onda adrenalinin bütün gücü derhal beyne gitmişti. Oğlan daha onu kollarının arasından bırakmadan düşünceleri bütün berraklığına kavuşmuş, yaşadığının etkisinden çabucak sıyrılan ve zaten doğası gereği alaycı olan zihni şimdi çok uzak bir yerden, hem acıyıp hem eğlenerek bakıyordu ona. Daha önce hiç öpülmemişti ve bunun tamamen zihnin denetimine, şartlanmaya bağlı sıradan bir deneyim olduğunu keşfetmek hoşuna gitmişti. Votka olduğu söylense lağım suyunu da seve seve içebilirdi bazı insanlar. Oğlan umutlu, ama kendinden emin olmayan bir bakışla onu usulca kendinden uzaklaştırdığında kız bu olay onun için gayet olağan bir şeymişçesine arkasını dönüp hiçbir şey demeden yürümeye devam etti.

Oğlan nefes nefese ona yetişerek, yerde gördüğü köke takılıp düşmesin diye ona yardım etmeye çabaladı. Akasyanın yollarını kesen upuzun yapraklarını tutup geri çekerek kızın rahatça geçmesini sağladı. Kız önden gidiyor, oğlan da hızlı hızlı soluyarak arkasından geliyordu. Derken yumuşak bir eğimle daha küçük ikinci bir yamaca doğru meyleden güneşli bir yamaca çıktılar. Az ötelerinde fazla samanın depolandığı eski ahırın paslı çatısını görebiliyorlardı.

Yamaç, küçük pembe otlarla benek benekti. "Yani senin ruhun kurtulmuş değil, öyle mi?" diye sordu oğlan birden durarak.

Kız gülümsedi. Oğlana bunca zamandır ilk gülümseyişiydi bu. "Benim baktığım yerden," dedi, "kurtulmuş olan benim, lanetlenmiş olan sensin, ama sana Tann'ya inanmadığımı söylemiştim."

Oğlanın hayranlık dolu bakışlarını hiçbir şey gölgeleyemez gibiydi. Şimdi hayvanat bahçesindeki o olağanüstü hayvan bir patisini p^maklıkların arasından uzatmış da kendisini sevecen bir şekilde dürtmüş gibi bakıyordu kıza. Kız oğlanın bakışlarından kendisini yeniden öpmek istediğini sandı ve oğlanın bunu yapmasına meydan vermeden yürüyüp gitti.

"Buralarda oturabileceğimiz bir yerler yok mu? Bir ara oturup soluklansaydık ya," diye mırıldandı oğlan, sesi cümlenin sonuna doğru yumuşayarak.

"Şuradaki ahır var," dedi kız.

Ahır bir tren gibi kayarak uzaklaşıp gidecekmişçesine koşar adım o yöne yürüdüler. İki katlı, geniş bir yapıydı bu; içerisi serin ve karanlıktı. Oğlan damaltına çıkan merdiveni işaret edip, "Yukarı çıkabilseydik çok güzel olurdu, yazık," dedi.

"Neden çıkamayacakmışız ki?" diye sordu kız.

"Bacağın," dedi oğlan çok saygılı bir şekilde.

Kız oğlana küçümseyen bir bakış fırlattı, merdiveni iki eliyle birden kavradı ve oğlan aşağıdan ağzı belli ki şaşkınlıktan bir karış açılmış bakadururken

yukarı tırmanmaya koyuldu. Kendini delikten ustaca içeri çekti, yukarıdan oğlana bakarak, "Hadisene, geliyorsan gel," dedi; bunun üzerine oğlan da bavulu beceriksizce tutarak merdivenden tırmanmaya başladı.

"İncil'e ihtiyacımız olmayacak," diye laf attı kız.

"Orası hiç belli olmaz," dedi oğlan soluk soluğa. Samanlığa kendini atınca, birkaç saniye soluğunun düzene girmesini bekledi. Kız bir saman yığının üstüne oturmuştu. Uçuşan toz zerreleriyle dolu geniş bir güneş ışığı huzmesi bir duvak gibi üstüne düşüyordu. Bir balyanın üzerine sırtüstü yatıp yüzünü öbür tarafa çevirerek eskiden samanların traktörden samanlığa atıldığı, ahırın ön tarafındaki açıklıktan dışarı bakmaya koyuldu. Pembelere bezeli iki yamaç, ağaçlık kara bir tepeye yaslanmış duruyordu. Gökyüzü bulutsuzdu ve soğuk bir maviydi. Oğlan kızın yanı başına uzandı, kollarıyla kızı alttan üstten sarıp balık gibi minik sesler çıkararak yöntemli bir şekilde kızın yüzünü öpmeye koyuldu. Şapkasını başından çıkarmamıştı, ama şapka aralarına girmeyecek şekilde arkaya kaymıştı bile. Kızın gözlükleri öpücüklerine engel olunca, onları çıkarıp cebine attı.

Kız başta oğlanın öpücüklerine hiç karşılık vermiyordu, ama çok geçmeden o da karşılık vermeye başladı, oğlanın yanağına birkaç öpücük kondurup dudaklarına uzandı ve oğlanın ağzına vantuz gibi yapışıp sanki onu hepten soluksuz bırakmak istercesine tekrar tekrar öptü. Ağzı güzel kokuyordu; nefesi çocuklarınki gibi tatlı, öpücükleri de çocuk öpücükleri gibi ıslak ıslaktı. Kızı sevdiğine, ilk görüşte onu sevdiğini anladığına dair bir şeyler geveledi ya konuşması annesi tarafından yatağına yatırılan bir çocuğun uykulu mızmızlanması gibiydi. Bütün bunlar olurken kızın aklı asla başından gitmiyor, duygularına bir an olsun yenik düşmüyordu. "Sen beni sevdiğini hiç söylemedin ama," diye fısıldadı oğlan nihayet, kızdan uzaklaşarak. "Bunu söylemen lazım."

Kız oğlandan yüzünü çevirip bakışlarını ıssız gökyüzüne, sonra aşağıdaki kara bir sırta, sonra daha da aşağıya inerek oldukları yerde şişinip kabaran iki yeşil göle benzeyen manzaraya çevirdi. Oğlanın gözlüklerini çıkardığını fark etmemişti, ama gözlükleri gözünde olsaydı bile bu manzarayı özellikle büyüleyici bulacağı yoktu çünkü nadiren çevresine alıcı gözle bakardı.

"Bunu söylemen lazım," diye tekrarladı oğlan. "Beni sevdiğini söylemen lazım."

Kız böyle bağlayıcı vaatlerde bulunurken daima temkinli olmak âdetindeydi. "Bir bakıma," diye başladı, "yani sevmek kelimesini esnek bir şekilde kullanacak olursak, öyle de denebilir. Ama bu benim kullandığım bir kelime değil. Yanılsamalara kapılıp da kendimi kandırmam. Her şeyin iç yüzünü dibine kadar, bir hiçten ibaret olduğunu anlayana kadar gören insanlardanım ben."

Oğlan kaşlarını çatmış surat asıyordu. "Söylemen lazım. Ben söyledim, senin de söylemen lazım," dedi.

Kız ona neredeyse şefkatle baktı. "Ah zavallı çocukcağız," diye mırıldandı. "Boş ver, anlamasan da olur," dedi ve oğlanı ensesinden tutup yüzü göğsüne gömülecek şekildekendisine çekti. "Hepimiz lanetlenmişiz," dedi, "ama bazılarımız gözlerini kör eden perdeleri alaşağı edip gerçekte görecek hiçbir şey olmadığını keşfetmeyi başarıyor en azından. Bu da bir çeşit kurtuluş."

Oğlanın şaşkınlıkla büyümüş gözleri saçlarının uçlan arasından boş boş baktı. "Öyle olsun," dedi mızmızlanırcasına, "ama beni seviyor musun sevmiyor musun?"

"Evet," dedikız, ardından ekledi, "bir bakıma seviyorum. Ama sana bir şey itiraf etmek zorundayım. Aramızda yalanlar olsun istemiyorum, birbirimize karşı tamamen dürüst olmalıyız." Oğlanın başını kaldırdı ve gözlerinin içine baktı. "Ben otuz yaşındayım," dedi. "Birkaç diploma sahibiyim."

Oğlanın bakışları tedirgin olmasına tedirgin, ama sebatkardı. "Umurumda değil," dedi. "Önceden yaptığın ettiğin şeyler hiç umurumda değil. Yalnızca beni sevip sevmediğini öğrenmek istiyorum." Bunu demesiyle birlikte kızı yakalayıp kendine çekti ve kız pes edip "Evet, evet" deyinceye dek de yüzünü çılgınca öpücüklere boğdu.

"Tamam o zaman," dedi oğlan kızı serbest bırakarak, "madem öyle kanıtla."

Kız dışarıdaki hercai manzaraya hülyalı gözlerle bakarak gülümsedi. Kararını verip eyleme geçmeden, parmağını dahi kıpırdatmasına gerek

kalmadan onu baştan çıkarmıştı bile. "Nasıl kanıtlayacağım peki?" diye sordu, oğlanı biraz oyalamasının daha iyi olacağını hissederek.

Oğlan kızın üzerine eğilip dudaklarını kulaklarına yasladı. "Tahta bacağının nereden başladığını göster bana," diye fısıldadı.

Kız keskin küçük bir çığlık koyuverdi ve yüzünün rengi bir anda çekildi. Onu böylesine şok eden, teklifin müstehcenliği değildi. Çocukluğunda zaman zaman utancın pençesine düştüğü olmuş, amaeğitimi usta bir cerrahın kanserli bölgeyi kazıyıp temizlemesi gibi bu utancın son kırıntılarını da silip yok etmişti; oğlanın sattığı o İncillere inanması ne denli imkânsızsa kendisinden istediği bu küçücük şey karşısında utanca kapılması da o kadar imkânsızdı. Ama söz konusu olan kuyruğu olduğunda bir tavus kuşu ne denli hassassa, o da takma bacağı söz konusu olduğunda o kadar hassastı. Takma bacağına kendisinden başka hiç kimse el sürmemişti bugüne dek. Onu başka insanlar ruhlarının üstüne nasıl titriyorsa öyle sakınıp saklıyor, ancak yalnız başına olduğunda, handiyse gözlerini kaçırarak çıkarıp takıyordu. "Olmaz," dedi.

'Tahmin etmiştim zaten," diye homurdandı oğlan doğrularak. "Beni enayi yerine koyuyorsun, başka bir şey değil."

"Hayır, hayır, alakası yok!" diye haykırdı kız. "Dizimden başlıyor. Daha yukarıdan değil, hemen dizimden. Neden bu kadar görmek istiyorsun ki?"

Oğlan gözleriyle delip geçercesine uzun uzadıya baktı kıza. "Çünkü," dedi, "seni farklı kılan şey, o. Hiç kimseye benzemiyorsun sen."

Oğlanın yüzüne bakakaldı kız. Ne yüzünden ne de yuvarlak, buz mavisi gözlerinden, oğlanın bu dediğinin içine ne denli dokunduğunu anlamak mümkün değildi; ama sanki kalbi büsbütün durmuş da kanını pompalama işini zihnine yıkmış gibi hissediyordu aslında. Hayatında ilk kez gerçek masumiyetle yüz yüze olduğundan emin oldu. Bu oğlan, bilgeliğin ötesinden bir yerlerden gelen bir içgüdüyle kendisi hakkındaki hakikate parmak basmasını bilmişti. Bir dakika sonra, gereğinden fazla yüksek çıkan boğuk bir sesle, "Peki, tamam," dediğinde oğlana büsbütün teslim olmuş hissetti kendini. Kendi canından olmuş da oğlanın canında mucizevi bir şekilde yeniden can bulmuş gibiydi.

Oğlan usul usul pantolonunun paçasını yukarı kıvırmaya koyuldu. Beyaz bir çorapla topuksuz bir ayakkabının içinde duran takma bacak çadır bezine benzer kalın bir kumaşla sarılmıştı ve kızın kesik bacağıyla birleştiği yerde çirkin bir ek yeriyle son buluyordu. Bacağı ortaya çıkarıp "Şimdi nasıl çıkarılıp takıldığını göster bana," derken oğlanın yüzündeki ifade de sesi de son derece saygılıydı.

Kız bacağı nasıl çıkardığını gösterdi, sonra yeniden taktı, sonra oğlan takma bacağı gerçek bir bacakmış gibi şefkatle tutarak kendi başına çıkardı. "Gördün mü!" dedi mutlu bir çocuğun suratıyla. "Artık kendim yapabiliyorum."

"Şimdi de tak," dedi kız. Onunla birlikte kaçıp uzaklara gideceğini, oğlanın her gece bacağını çıkarıp her sabah takacağını hayal ediyordu. "Hadi tak yerine," dedi.

"Dur acele etme," diye mırıldandı oğlan bacağı dik vaziyette kızın uzanamayacağı bir köşeye koyarak. "Bırak biraz kalsın burada. Onun yerine ben varım nasılsa."

Kız korkulu bir çığlık koyuverdi ama oğlan onu yatırıp yeniden öpmeye koyuldu. Bacağı olmayınca kendini tamamen ona bağımlı hissediyordu. Beyni sanki düşünmeyi hepten bırakmış da pek başarılı olmadığı başka bir işlevle cebelleşir gibiydi. Yüzünden peş peşe çeşit çeşit ifade gelip geçiyordu. Arada bir oğlan, çivi gibi delici gözlerle arkasına dönüp bacağın durduğu yere bakıyordu. Nihayet oğlanı üzerinden itip "Yeter, hadi tak şunu yerine," dedi kız.

"Bir dakika," dedi oğlan. Öbür yanına uzandı, bavulunu kendine doğru çekti ve içini açtı. Bavulun astan açık mavi ve puanlıydı ve içinde yalnızca iki İncil vardı. Oğlan bunlardan birini alıp kapağını açtı. Kapağın altında bir oyuk göründü, kitabın içinde bir cep viskisi, bir deste iskambil kâğıdı ve üstünde bir şeyler yazan küçük mavi bir kutu vardı. Oğlan tapındığı tanrıçasına adaklarını sunarcasına bunları teker teker, eşit aralıklarla kızın önüne dizdi. Mavi kutuyu kızın eline tutuşturdu. BU ÜRÜN YALNIZCA CİNSEL YOLLA BULAŞAN HASTALIKLARIN ÖNLENMESİ İÇİN KULLANILIR, sözlerini okur okumaz kız kutuyu elinden düşürdü. Oğlan cep viskisinin kapağını açıyordu. Durup yüzünde bir gülümsemeyle

iskambil destesini işaret etti. Alelade bir deste değildi bu, kâğıtların her birinin arkasında müstehcen bir resim vardı. "Al bir fırt," dedi oğlan şişeyi önce kıza uzatarak. Viskiyi kızın önünde tuttu, ama kız sanki ipnotize olmuşçasına hiç kımıldamıyordu.

Konuşmayı başarabildiğinde sesi neredeyse yalvarırcasına çıkıyordu. "Ama sen," diye kekeledi, "sen temiz bir köylü çocuğunun teki değil miydin?"

Oğlan başını havaya dikti. Kızın bu sözlerinde üstü kapalı bir aşağılama olduğunu yeni yeni anlamış gibiydi. "Evet ne olmuş," dedi hafifçe dudak bükerek. "Köylü çocuğuysam hiçbir şeyden geri kalmadım çok şükür. Her şeye en az senin kadar aklım erer merak etme."

"Bacağımı ver bana," dedi kız.

Oğlan ayağıyla bacağı biraz daha uzağa iteledi. "Bırak şimdi bunları da eğlenmemize bakalım," dedi yumuşamışçasına. "Daha birbirimizi yakından tanıyamadık bile."

"Bana hemen bacağımı ver!" diye bağırdı kız ve bacağa doğru hamle etti, ama oğlan onu hiç zorlanmadan geri yatırdı.

"Ne oldu da su koyuveriyorsun ki şimdi?" diye sordu oğlan, şişenin kapağını kapatıp çabucak İncil'in içine koyarken bir yandan da kaşlarını çatarak. "Daha demin hiçbir şeye inanmadığını söylemiyor muydun? Ben de seni bir şey sanmıştım!"

Kızın yüzü neredeyse mordu. "Sen bir Hıristiyansın!" diye tısladı dişlerinin arasından. "İyi bir Hıristiyansın! Diğerlerinden hiç farkın yok senin - dediklerinle yaptıkların birbirini tutmuyor. Gerçekten de kusursuz bir Hıristiyanmışsın sen... "

Oğlanın ağzı öfkeyle gerilmişti. "Umarım o saçmalıklara inandığımı filan sanmıyorsundur," dedi kibirli bir sesle ve alınmışçasına, "İncil satıyor olabilirim ama neyin ne olduğunu biliyorum ben. O kadar saf değilim herhalde, ben de herkes kadar bilirim işimi!"

"Bacağımı ver dedim sana!" diye çığlığı bastı kız. Oğlan öyle hızlı ayağafırladı ki, kız onun kâğıtları ve mavi kutuyu ne arayer-den toplayıp tacil'in içine tıkıştırdığını, tacil'i ne ara bavulun içine attığını zor görebildi. Oğlanın bacağı yerden kaptığını gördü, derken bir an bacağı iki ucunda birer İncil, bavulun içinde terk edilmiş halde yatarken görür gibi oldu. Oğlan kaşla göz arasında bavulun ağzını güm diye kapattı ve onu tuttuğu gibi delikten aşağı fırlattı, peşinden de kendisi inmeye koyuldu.

Gövdesi tamamen gözden yitip de geriye bir tek başı kaldığında, dönüp hayranlıktan fersah fersah uzak bir bakışla baktı kıza. "Bunun gibi daha bir dolu ilginç şey topladım," dedi. "Aynı bu oyunla bir kadının cam gözünü bile aldım bir keresinde. Sakın beni yakalayacağını filan da sanma, çünkü Pointer gerçek adım değil. Uğradığım her evde farklı bir isim kullanırım ve hiçbir yerde de uzun uzadıya kalmam. Hem sana bir şey daha söyleyeyim Hul-ga," dedi bu adı gayet sıradan bir isim gibi telaffuz ederek, "sandığın kadar akıllı değilsin. Ben anamın kzından çıktığımdan beri hiçbir şeye inanmıyorum ona bakarsan!" dedi, demesiyle birlikte de kızarmış ekmek rengindeki şapka delikten aşağı çekilip gözden kayboldu ve kız üstüne vuran tozlu güneş ışığında samanların üstünde bir başına kalakaldı. Allak bullak olmuş yüzünü dışarı çevirdiğinde oğlanın mavi siluetinin yeşil benekli gölün üstünde ilerlediğini gördü.

Arka taraftaki çayırda soğan sökmekte olan Bayan Hopewell ile Bayan Freeman biraz sonra oğlanın ağaçların arasından çıkagelip otoyola uzanan çimenliğe doğru yürüdüğünü gördüler. "Şu işe bak, dün bana İncil satmaya çalışan o hoş, sıkıcı genç adam değil mi bu?" dedi Bayan Hopewell gözlerini kısarak. "Demek bugün de arkadaki zencilere satış yapmaya çalıştı. Pek de saf bir çocukcağızdı," dedi, "gerçi hepimiz onun kadar saf olsak dünya çok daha iyi bir yer olurdu herhalde."

Bayan Freeman'ın bakışları uzaklara dikildi ve oğlan tepenin altında gözden kaybolmadan hemen önce onu göz ucuyla görmeyi başardı. Sonra dikkatini yeniden topraktan sökmeye çalıştığı berbat kokulu soğan sürgününe verdi. "Bazı insanlar ne yapsalar o kadar saf olamazlar," dedi. "Mesela ben hayatta olamazdım."

1

Martin Heidegger, *Metafizik Nedir*, çev. Yusuf Örnek, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, 2009, s. 29. -ç.n.

2

İngilizcesi: "Ihope you are well.” Satıcı kelime oyunu yaparak Bayan Hopewell'in soyadına atıfta bulunuyor. --\ .n.

3

Solunum yollarını rahatlatmakta kullanılan hoş kokulu bir sıvı. -ç.n.

MÜLTECİ

TAVUS KUŞU, Bayan Shortley'yi takip ediyor, Bayan Shortley de hedeflediği tepeye uzanan bayır boyunca yürüyordu. Böylece peş peşe giderlerken, tastamam bir tören alayını andırıyorlardı. Kadın kollarını göğsünde kavuşturmuştu ve tepeye doğru tırmanırken taşranın dev hanımı gibi görünüyordu, bir tehlikenin kokusunu almış da ne olduğuna bakmaya çıkmıştı sanki. İki heybetli bacağın üzerinde bir dağın azametli özgüveniyle dikiliyor, derken gövdesinin yukarı doğru giderek daralan taş hatları geliyor ve yapı, delici bakışlarını ileriye dikmiş, hiçbir ayrıntıyı kaçırmadan çevreyi çembere alan iki buz mavisi gözle son buluyordu. Bulutlardan olma delik deşik duvarın ardına davetsiz bir misafirmişçesine sokulup çöreklenmiş beyaz ikindi güneşini görmezden geldi ve bakışlarını otobandan ayrılıp kasabaya kıvrılan kırmızı toprak yola çevirdi.

Tavus kuşu, güneşte yeşil-altın ve mavi renklerle parıldayan kuyruğunu anca yere değmeyecek kadar kaldırıp kadının hemen arkasında durdu. Kuyruğu rüzgârda dalgalanan bir duvak gibi gövdesinin her iki yanından sarkıyordu ve o uzun saz misali boynunun üstündeki başı, sanki tüm dikkati uzaklarda bir yerlerde kimsenin göremediği bir şeyin üzerinde toplanmışçasına geriye çekilmişti.

Bayan Shortley siyah bir arabanın otoban çıkışından kasabaya doğru kıvrılışını seyrediyordu. Dört-beş metre ötedeki bahçıvan kulübesinin yanı başında iki zenci, Astor ve Sulk da işi gücü bırakıp arabayı seyretmeye koyulmuşlardı. Bir dut ağacı onları gözlerden gizlese de, Bayan Shortley orada olduklarını biliyordu.

Bayan Mclntyre arabayı karşılamak üzere evinin önündeki merdivenlerden aşağıya iniyordu. Kocaman bir tebessüm takınmıştı takınmaya ya Bayan Shortley o mesafeden dahi, bu tebessümü belli belirsiz gölgeleyen gerginliği seçebiliyordu. Bu gelen insanlar maaş karşılığı çalışacak işçilerdi önünde sonunda, tıpkı ka-rıkoca Shortleyler gibi, tıpkı zenciler gibi. Oysa koskoca mülk sahibi onları karşılamak için bizzat sokağa kadar çıkıyordu. İşte ta kendisi en güzel elbiselerini giyinip kuşanmış, boynuna incikli boncuklu kolyesini takmış halde, ağzı kulaklarında onlara doğru seğirtiyordu bile.

Araba kadınla aynı anda kaldırımın kenarında durdu ve ilk aşağı inen rahip oldu. Uzun bacaklı, kara takım elbiseli, yaşlı başlı bir adamdı; beyaz bir şapka takmış, yakalığını da ters giymişti, ki Bayan Shortley rahip olduklarını dünya âleme göstermek isteyen rahiplerin böyle yaptıklarını gayet iyi bilirdi. Bu insanların buraya gelmelerine önayak olan rahipti bu. Arabanın arka kapısını açmasıyla biri kız biri erkek iki çocuğun dışarıya fırlaması bir oldu, sonra çocuklardan daha yavaş hareket ederek kahverengi giysili, yerfıstığı endamlı bir kadın indi arabadan. Ardından ön kapı açıldı ve beklenen adam indi aşağıya: Mülteci. Kısa boylu, az biraz kamburdu ve altın çerçeveli bir gözlük takıyordu.

Bayan Shortley, görüş alanına yalnızca adam girecek şekilde gözlerini kıstı, sonra kadrajı genişleterek kadını ve çocukları da aile fotoğrafına dahil etti. Daha ilk bakışta tuhafına giden şey, hepsinin aynı diğer insanlar gibi görünmeleriydi. Onları ne zaman hayalinde canlandırmaya çabaladıysa, ayaklarında Hollandalılar gibi tahta pabuçlar, başlarında denizci şapkaları, sırtlarında bir sürü düğmesi olan parlak renkli paltolarla tek sıra halinde yürüyen üç ayı gelmişti gözünün önüne. Oysa kadının üstünde, pekâlâ kendisinin de giyiyor olabileceği bir elbise vardı ve çocuklar da bu civardaki alelade insanlar gibi giyinmişlerdi. Adam haki bir pantolonla mavi bir gömlek giyiyordu. Birden, tam Bayan Mcln-tyre adama elini uzatırken, adam belini kırıp eğildi ve kadının elini öpüverdi.

Bayan Shortley de aynı anda istemsizce kendi elini ağzına götürüverdi, ama bir saniye bile geçmeden indirip çarçabuk kalçasına sildi. Bay Shortley elini öpmeye kalksa, Bayan Mclntyre bunu adamın burnundan fitil fitil getirirdi, ama Bay Shortley onun elini öpmeye kalkışmazdı zaten. Böyle saçmalıklarla harcayacak vakti yoktu onun.

Gözlerini kısıp daha bir dikkatli baktı. Oğlan grubun ortasında durmuş konuşuyordu. Polonya'dayken iyi kötü İngilizce öğrendiğine göre içlerinde İngilizceyi en iyi bilen o olsa gerekti, bu yüzden de babasının Lehçe söylediklerini dinleyip İngilizce söylemek, sonra da Bayan Mclntyre'ın dediklerini dinleyip Lehçeye tercüme etmek zorunda kalıyordu. Rahip Bayan Mclntyre'a oğlanın on iki, kızınsa dokuz yaşında olduğunu ve adlarının Rudolph ve Sledge-wig olduğunu söylemişti. Bu Sledgewig adı olsa olsa bir böceğe verilebilecek türden bir isim gibi gelmişti Bayan

Shortley'ye - ya da bir oğlan çocuğuna "pamuk kurdu" diye isim koymak gibisinden bir şeydi. Anca kendileriyle rahibin telaffuz edebildiği tuhaf bir de soyadları vardı. Gobblehook gibi bir şey miydi neydi. Bayan Mclntyre ile birlikte onlar için hazırlık yaptıkları bütün hafta boyunca onları Gobblehooklar diye dolamışlardı dillerine.

Gelecekler diye bir dünya iş yapmak gerekmişti çünkü kendilerine ait tek parça eşyaları bile yoktu, ne bir çarşaf, ne bir tabak; bu yüzden de her şeyi Bayan Mclntyre'ın artık kullanamadığı öteberiden denkleştirip düzmek lazım gelmişti. Oradan buradan biri birini tutmaz eşyalar bulup buluşturmuşlar, çiçek desenli birkaç tavuk yemi çuvalını daperde niyetine pencerelerden sallandırıver-mişlerdi; ellerindeki kırmızı çuvallar yetmediğinden perdelerin ikisi kırmızı, biri yeşil olmuştu. Bayan Mclntyre bir de yeni perde alacak hali olmadığını, para içinde yüzmediğini söylemişti. Bayan Shortley ise, "Daha dertlerini bile anlatamıyorlar," demişti. "Neyin ne renk olduğunu nereden anlayacaklar ki?” Bunun üzerine Bayan Mclntyre da bu insanların başlarından geçen onca şeyden sonra, bu kadarını bile bulduklanna dua etmeleri gerektiğini söylemişti. Oralardan kendilerini kurtarıp da böyle bir yere gelebildikleri için ne kadar şanslı olduklarını düşünsene hele, demişti.

Bir keresinde gördüğü bir haber filmini hatırladı Bayan Shortley: Üst üste yığılmış çırçıplak ölülerle tepeleme dolu küçük bir oda gösteriliyordu haberde; insanların kollan bacakları birbirine karışmıştı, oraya buraya sıkışıp kalmış başlar, bir ayak, bir diz, örtülmüş olması gerekirken olduğu gibi dışarı uğramış mahrem bir yer, boşluğa sarılırcasına havada asılı kalmış bir el. İnsan bu gördüğünün gerçek olduğunu anlayamadan, o manzarayı daha aklı havsalası almadan görüntü değişiveriyor, bir kuyunun dibinden gelirmişçesine yankılı bir ses, "Zaman geçiyor!” diyordu. Asanların bu ülkedeki kadarileri olmadıkları Avrupa'da her gün olan şeylerdi işte bunlar ve onları her şeye hâkim olduğu o imtiyazlı irtifadan izlerken bir anda, bu canavarlıkları tıpkı pirelerinde veba mikrobu taşıyan fareler gibi okyanusun öbür ucundan doğruca buraya taşımış olabilecekleri korkusu düştü içine Bayan Shortley'nin. Kendilerine böyle bir şeyin yapıldığı bir yerden geldiklerine göre, aynı şeyleri başkalanna yapmayacak yaradılışta oldukları ne malumdu? Bu sorunun uçsuz bucaksızlığı ve dibi görünmezliği, kadın, handiyse allak bullak etti. Kamı, dağın merkezinde küçük bir deprem olmuş

gibi titredi ve gayriihtiyari, gözetleme tepesinden inmeye başladı, bu insanların nelere muktedir olduğunu derhal ortaya çıkarmaya kararlıymışçasına onlarla tanışmaya yollandı.

Kamı önde, başı arkada, kollan kavuşturulmuş, çizmeleri iri bacaklanna hafifçe sürtünerek yaklaştı. El kol hareketleriyle konuşmakta olan grubun dört-beş metre uzağında durdu ve bakışlan-nı Bayan Mclntyre'ın ensesine doğrultarak varlığını hissettirdi. Bayan Mclntyre, altmış yaşlarında; yuvarlak, kınşık suratlı; uzun kâkülleri gözlerinin epeyce üstüne turuncu kaş kalemiyle çizilmiş kaşlarına dekinenufak tefek birkadındı. Oyuncak bebeklerinki gibi küçük bir ağzı ve kocaman açtığında yumuşak görünen, oysa bir süt güğümünü teftiş etmek üzere kıstığında çelik ya da mermer misali buz kesiveren mavi gözleri vardı. Birkocagömmüş, iki tane de boşamıştı ve Bayan Shortley henüz kimsenin -ha ha, tabii Short-leyler sayılmazsa- kül yutturamadığı bir insan olması hasebiyle kendisine saygı duyardı. Bayan Mclntyre kolunu Bayan Shortley' nin durduğu yere doğru uzatıp Rudolph denen oğlana, ”İşte bu da Bayan Shortley,” dedi. "Kocası mandıramda sütçüdür. Bay Shortley nerede kaldı?" diye sordu, sütçünün kansı kollan halen göğsünde kavuşturulmuş halde biraz daha yaklaşırken. ”Guizaclarla tanışmasını istiyordum onun.”

Buyurun bakalım, şimdi deGuizac olmuşlardı. Dernek yüzlerine karşı Gobblehook demiyordu onlara. "Chancey ahırda,” dedi Bayan Shortley. "O zenciler gibi çalıların ardında siftinecek vakti yok onun.”

Bakışları mültecilerin önce başlarını sıyırdı, havada döne döne süzülüp alçalan, ancak bundan sonra leşinin üstüne atılan bir akbaba misali yavaş yavaş aşağıya kaydı. Adam elini öpmeye kalkmasın diye fazla yaklaşmadı. Mülteci küçük yeşil gözleriyle dosdoğru yüzüne bakıyor, bir yanı dişsiz ağzını sergileyerek kadına kocaman gülümsüyordu. Bayan Shortley adamın gülümsemesine mukabele etmeye gerek duymaksızın, omuzlarını bir o yana bir bu yana sallayarak annesinin yanı başında duran küçük kıza çevirdi ilgisini. Başının iki yanında tepeden toplanarak örülmüş uzun saçları vardı ve ismi böcek ismi de olsa güzel bir çocuk olduğu yadsınamazdı. Annie Maude'dan da Sarah Mae'den de -Bayan Shortley'nin biri on beşine, öbürü on yedisine giren kızlarıydı bunlar- daha güzeldi; Annie Maude bir türlü büyüyüp serpilerne-rnişti ve Sarah Mae'nin gözünde şaşılık vardı. Yabancı

oğlanı kendi oğlu H. C. ile kıyasladı ve H. C. açık arayla galip geldi. H.C. yirmi yaşında, kendi gibi yapılı, gözlüklü bir oğlandı. Şimdi papaz okuluna gidiyordu ve okulu bitirdiğinde kendi kilisesini kuracaktı. İlahi söylemek için biçilmiş kaftan, tatlı mı tatlı bir sesi vardı ve insanı her dediğine inandırabilirdi. Bayan Shortley rahibe bakarken bu insanların dinen de geri kalmış oldukları geldi aklına birden. Onca budalalık ıslah edilip kitaplarından atılmadığına göre kim bilir ne zırvalıklara inanıyorlardı. Ölü bedenlerle tepeleme dolu o oda yeniden gözlerinin önüne geldi.

Rahibin kendi de değişik bir şiveyle konuşuyordu, konuştuğu İngilizceydi İngilizce olmaya ya sanki gırtlağına saman doldurmuşlar gibi bir tuhaf söylüyordu sözcükleri. Koca burunlu, dikdörtgen köse suratlı, kel kafalıydı. Onu izlerken, adamın koca ağzı birden hayranlıkla açıldı, kadının arkasına gözlerini dikerek "Arrm!" dedi ve gördüğünü parmağıyla işaret etti.

Bayan Shortley arkasına döndü. Tavus kuşu, başı hafifçe havaya dikilmiş halde elli-altmış santim ardında duruyordu.

"Ne güzzel bir kuuş," diye mırıldandı rahip.

"Doyuracak bir boğaz daha," dedi Bayan Mclntyre tavus kuşundan yana bakarak.

"Peki o muhteşem kuyruğunu ne zaman kaldırıyor?" diye sordu rahip.

"Canı istediğinde," dedi kadın. "Eskiden yirmi-otuz tane vardı bunlardan, ama bakmadım, ölüp gittiler. Gecenin bir yansı çığlıklarını işitmek hiç hoşuma gitmiyor doğrusu."

"Çok güzzel," dedi rahip. "Güneşlerle dolu bir kuyruk." Parmak uçlarında yürüyüp usul usul sokularak kuşun kuyruğuna eğildi ve altınlı yeşilli parlak desenin başladığı noktaya baktı. Tavus kuşu, güneşle şavkıyan bir dağın tepesinden hepsine göz ziyafeti çekmek üzere yeni inivermişçesine yerinde hiç kımıldamadan duruyordu. Rahibin çirkin suratı, keyifle parıldayarak kuşun üzerinde asılı kaldı.

Bayan Shortley'nin ağzı huysuzca çarpılmıştı. "Altı üstü bir tavus kuşu işte," diye homurdandı.

Bayan Mclntyre turuncu kaşlarını kaldırıp, yaşlı adamın yeniden çocukluğuna dönmüş olduğunu ima edercesine kadına baktı. "Eh, artık Guizaclara yeni evlerini göstermenin zamanı geldi," dedi sabırsızlıkla ve grubu toparlayıp arabaya doğru geçirdi. Tavus kuşu iki zencinin ardında saklandıkları dut ağacına doğru uzaklaştı ve rahip dalgın bakışlarını nihayet hayvandan ayırmayı başarıp sürücü koltuğuna geçti, arabayı çalıştırarak mültecileri yerleşecekleri kulübeye doğru götürdü.

Bayan Shortley araba gözden kayboluncaya kadar bekledi, sonradosdoğru gitmek varken ters taraftan dolanarak dut ağacının yolunu tuttu ve iki zencinin iki-üç metre ardında durdu. Zencilerin biri, elinde buzağı yemiyle yan yarıya dolu bir kova tutan ihtiyar bir adam, öbürüyse dağsıçanınkini andıran güdük kafası yuvarlak keçe bir şapkanın içine tıkıştırılmış sarımtırak bir oğlandı. ”Eee,” dedi yavaşça, ”deminden beri bakıp duruyorsunuz. Ne dersiniz onlar hakkında?"

Astor, ihtiyar olanları, toparlanıp ayağa kalktı. ”Biraz baktıy-dık öyle,” dedi, sanki kadın bunu bilmezmiş gibi. ”Bunlar da kim ola ki?"

”Suyun öbür yanından geliyorlar,” dedi Bayan Shortley kolunu sallayarak. "Mülteci deniyor adlarına.”

"Mülteci ha...” dedi adam. ”Bakın hele. O ne demek ola ki?” ”Doğup büyüdükleri memlekette değiller ve gidecek hiçbir yerleri de yok demek - say ki sizi buradan kapı dışarı etmişler, kimse de yanına almamış, açıkta kalakalmışsınız, aynı öyle işte.” ”Ama aha buradalar ki,” dedi yaşlı adam düşünceli bir sesle. ”Burada olduklarına göre, bir yerdeler demektir.”

”He ya,” diye onayladı öbürü. ”Buradalar işte.”

Zencilerin mantıksızlığı Bayan Shortley'yi öteden beri çileden çıkarırdı. ”Ben onu mu diyorum, ait oldukları yerde değiller diyorum,” dedi. ”Onların yeri yurdu, her şeyin alışkın oldukları âdetlere göre sürüp gittiği suyun ta öbür yanındaki yer. Burası onların geldiği yere göre çok ileri. Ama siz siz olun, ayağınızı denk alın bundan böyle,” dedi ve başını salladı. ”Onlar gibi daha on yüz milyon-larcası var, hem Bayan Mclntyre'ın ne dediğini de iyi biliyorum.” ”Ne demiş ki?” diye sordu genç olan.

'İster beyaz ol, ister siyah, bugünlerde bir yere kapılanmak kolay değil, ama Bayan Mclntyre'ın dediğini duyduğuma eminim ben," dedi kadın tekdüze bir sesle.

"Duysan duysan sen duyarsın zaten," diye yorumda bulundu yaşlı adam, sanki çekip gidecekmiş gibi ileri doğru meyledip neden sonra iğreti bir şekilde durarak.

"Tastamam şöyle dedi: 'Bu sayede o miskin zenciler Tanrı Korkusu nedir bilecekler bundan böyle!”' dedi Bayan Shortley çınlayan bir sesle.

Miyar adam arkasını dönüp yürümeye koyuldu. "Aklına esti-ğince böyle şeyler deyiverir zati. Ha ha. Demek öyle...”

"Aklın varsa sen de bir önce ahıra gider Bay Shortley'ye yardım edersin," dedi kadın öbürüne. ”Hanımın sana neden para veriyor zannediyorsun?”

"Beni buraya Bay Shortley yolladıydı zati," diye homurdandı zenci. "Bana başka iş veren o ki."

"O zaman biran önce o işi yapmaya başla sen de," dedi kadın ve oğlan uzaklaşana dek oracıkta bekledi. Sonra, görmeden bakan gözleri tavus kuşunun kuyruğunun hemen önünde, düşüncelere dalıp biraz daha durdu orada. Hayvan ağaca sıçramış, kuyruğu kadının önüne saçılmıştı; üstünde her biri yeşil harelerle çevrelenmiş gözleri olan vahşi gezegenlervardı ve bir an altına bezeli, sonra ışığın bir oyunuyla somon rengine dönüveren bir güneşi arkasına almıştı. Kadın oracıkta evrenin haritasına bakıyor olabilirdi pekâlâ; ama ağacın donuk yeşilini yaran gök kırıklarının farkında olmadığı gibi, onun da farkında değildi şu anda. Çünkü önündekindense hayalindeki bir manzaraya dalıp gitmişti. O insanların on yüz mil-yonlarcasının buradaki yeni yerlere doluşmak için birbirleriyle yarıştığını ve kendisinin de, kanatları bir ev genişliğince açılmış dev bir melek olarak dile gelip zencilere gidecek başka bir kapı bulmaktan başka çareleri olmadığını söylediğini görüyordu hayalinde. Yüzünde mağrur ve kendinden hoşnut bir ifade, bu hayali düşünmeye devam ederek ahırın olduğu yöne dönüp yürümeye koyuldu. Ahıra, kendi görünmeden kapıdan içeri bakmasına olanak veren tuhaf bir açıdan sokuldu. Bay Chancey Shortley girişin yakınındaki iri, siyah-beyaz benekli bir ineğin topuklarına çömelmiş, son

süt sağım makinesini ayarlıyordu. Bir-bir buçuk santim kadar bir sigara altdudağının ortasına yapışıp kalmıştı. Bayan Shortley sigarayı yarım saniye boyunca inceden inceye süzdü. "Bu ahırda sigara içtiğini görse ya da duysa var ya, halin duman,” dedi.

Bay Shortley, çatlamış dudaklarının kenarından uzanan iki yarığın ve çökük avurtlann seçildiği, derin çizgilerle yol yol olmuş yüzünü havaya kaldırdı. ”Beni sen mi gammazlayıverecen?” diye sordu.

”Onun bumu bensiz de iyi koku alır, merak etme sen," dedi Bayan Shortley.

Bay Shortley bu hünerini hiç önemsemez görünerek sigara izmaritini dilinin sivri ucuyla kaldırıp ağzının içine çekti, dudaklarını sımsıkı kapattı, ayağa kalkıp dışarı yürüdü, kansını takdir eden gözlerle tepeden tırnağa iyice bir süzüp için için yanan izmariti çimenlere tükürdü.

"Eh yani Chancey," dedi kadın, ”eh yani,” ve izmariti topuğuyla kazdığı küçük çukurun içine sürüyüp üstünü toprakla örttü. Bay Shortley bu meşhur numarasıyla aklınca kansına cilve yapıyordu aslında. Onu tavlamak için çabaladığı günlerde eline bir gitar alıp tıngırdatmak ya da ona kendisini hatırlatacak güzel bir armağan vermek yerine, verandasının merdivenlerinde tek kelime etmeden oturup, sigara içebilsin diye dik konuma getirilmiş felçli bir adam taklidi yapardı kadına. Sigara iyice küçülüp dibine dayandığında, gözlerini kadından yana devirir, ağzını açıp izmariti içine çeker, sonra da kadına hayal edilip edilebilecek en sevgi dolu bakışlarla bakarak izmariti yutmuş gibi öylece otururdu. Kadın onun bu haline adeta deli olur, ne zaman bunu yapsa şapkasını gözlerinin üstüne indirip adamı ölesiye kucaklamak gelirdi içinden.

”Haberin var mı,” dedi kocasının peşinden ahıra girerek, ”şu Gobblehooklar geldiler, bizimki seni onlarla tanıştırmak istedi, 'Bay Shortley nerede?' dedi, ben de dedim ki, 'onun vakti yok ki gelip de...'"

”Şu ağırlıkları bir topla hele,” dedi Bay Shortley, yeniden ineğin ayaklarının dibine çömelerek.

”Sence daha İngilizce bile bilmezken traktör kullanabilir mi o herif?” diye sordu kadın. ”Onlara döktüğü paraların karşılığını alamayacak bana

sorarsan. O oğlan konuşmasına konuşabiliyor ama hanım evladı gibi narin bir şeye benziyor. Gücü kuvveti yerinde . olup da eli bir işe yatacak olan konuşamıyor, konuşabilenin de eli işe yatmıyor, ne anladık bu işten, bunlar yerine bir-iki zenci daha alaymış ya."

”Ben olsam zenci alırdım daha iyi,” dedi Bay Shortley.

”Bunlar gibi daha on milyonlarcası varmış dediğine göre, bu mültecilerden, o rahip var ya, istediği işçiyi dakikasında bulup getirebilirmiş ona.”

”O rahibin aklınauymasa iyi eder,” dedi Bay Shortley.

”Akıllı bir adama benzemiyor,” dedi Bayan Shortley, ”aptal saptal bir şey.”

”Mandıra çalıştırmayı da Papa Efendi'den öğrenecek değilim herhal,” dedi Bay Shortley.

”Yok Ûalyalı değil bunlar, Polonyalı,” dedi kadın. ”Hani o cesetlerin üst üste yığıldığı yer var ya, oradan. O cesetleri hatırlıyorsun değil mi?”

”Onlara üç hafta veriyorum burada,” dedi Bay Shortley.

Üç hafta sonra Bayan Mclntyre ile Bayan Shortley, Bay Gui-zac'ın kamış kesim makinesini çalıştırmasını seyretmek üzere arabayla şekerkamışı tarlasının yolunu tuttular; Bayan Mclntyre makineyi yeni almıştı, çünkü dediğine göre ilk kez onu kullanmasını bilen biri çalışıyordu yanında. Bay Guizac traktör sürebiliyor, döner ot balyalama makinesini, kamış kesim makinesini, biçerdöveri, Letz öğütücüsünü ve çiftlikte bulunan her türlü makineyi kullanabiliyordu. Uzman bir tamirci olduktan başka elinden marangozluk ve duvarcılık da geliyordu. Hem çalışkan, hem tutumlu bir adamdı. Bayan Mclntyre onun sayesinde, yalnızca makinelerin tamiratından ayda en az yirmi dolar kârda olacağını hesap ediyordu. Onu işe almanın bugüne dek yaptığı en kârlı iş olduğunu dilinden düşürmüyordu. Bay Guizac süt sağım makinelerini de kullanabiliyordu, üstüne üstlük hastalık derecesinde temiz bir adamdı. Sigara da içmiyordu.

Bayan Mclntyre arabasını şekerkamışı tarlasının kenarına park etti ve arabadan indiler. Zencilerin genç olanı Sulk, römorku kesim makinesine

tutturmaya çalışıyor, Bay Guizac da kesim makinesini traktöre bağlıyordu. İşini Sulk'tan önce bitirdi ve kendisine ayak bağı olmasın diye siyahi oğlanı bir kenara itip römorku kesim makinesine bizzat bağlamaya girişti; çalışırken çekici veya tornavidayı istediğinde, sabırsızlıkla parlayan kızgın bir çehreyle oğlana el kol ederek derdini anlatıyordu. Hiçbir iş onu tatmin edecek denli hızlı yapılmıyordu. Zenciler onu sinirlendiriyordu.

Bundan bir hafta önce akşam yemeği saatinde, yavru hindilerin olduğu kümese elinde bir çuvalla gizlice girerken yakalamıştı Sulk'ı. Oğlanın kızartmaya gelecek boyda bir hindiyi kaptığı gibi çuvala tıkmasını, çuvalı da paltosunun içine gizlemesini seyretmişti. Sonra çocuğu ahırın oraya kadar takip edip ilk fırsatta üstüne çullanmış, onu Bayan Mclntyre'ın arka kapısına sürüklemiş, olanları kadına sözsüz bir şekilde canlandırmıştı. Bu arada zenci oğlan da, "O hindiyi çaldıysam Tanrı canımı alsın, yarası var diye başına siyah ayakkabı boyası sürmek için aldımdı onu inan olsun ki, başka bir niyetim varsa da Tanrı canımı alsın," diye sızlanıp durmuştu. Bayan Mclntyre zenciye hindiyi kümese geri götürmesini söyleyip onu gönderdikten sonra, Polonyalı'ya bütün zencilerin hırsızlık yaptığını anlatıncaya kadar akla karayı seçmişti. Öyle ki sonunda Rudolph'u çağırmak zorunda kalmış, meramını ona İngilizce anlatıp babasına tercüme etmesini istemiş ve Bay Guizac ancak o zaman, yüzünde afallamış, hayal kırıklığına uğramış bir ifadeyle uzaklaşıp gitmişti.

Bayan Shortley içten içe kamış kesim makinesinde bir sorun çıkmasını dileyerek kenarda bekliyordu ya hiçbir sorun çıkmadı. Bay Guizac her hareketinde atak ve işbilirdi. Traktörün tepesine maymun gibi sıçradı ve kocaman turuncu kesim makinesini bir-iki usta manevrayla tarlaya sürdü; bir saniye sonra kamışların tepeleri borudan yeşil bir fıskiye halinde fışkırarak römorka dolmaya başlamıştı bile. Traktör evlekten aşağıya sarsıla sallana uzaklaşarak gözden kayboldu ve gürültü dindi.

Bayan Mclntyre keyifle iç çekti. ”Nihayet,” dedi, ”nihayet güvenebileceğim birini buldum. Yıllardır sefil insanlarla uğraşır dururum. Sefil ki ne sefil. Beş para etmez beyaz süprüntüler ve zenciler,” diye mırıldandı. ”Kanımı iliğimi sömürdüler. Sizden önce ne Ringfieldler, ne Collinsler, ne Jarrellar, Perkinsler, Pinkinler, Herrinler, daha Tanrı bilir kimler geldi geçti ve

buncası içinde buradan kendine ait olmayan bir şeyi alıp götürmeden giden bir kişi çıkmadı. Bir kişi bile!”

Bayan Shortley bunları hiç üstüne alınmadan dinleyebiliyordu, çünkü Bayan Mclntyre kendisinin de o süprüntülerden olduğunu düşünseydi böyle baş başa verip de süprüntü insanlardan söz ediyor olamayacaklarını gayet iyi biliyordu. İkisi de süprüntüleri onaylamıyordu. Bayan Mclntyre Bayan Shortley'nin daha önce defalarca duyduğu mahut monologla sürdürdü sözlerini. ”Burayı otuz yıl var idare ediyorum,” dedi kaşlarım adamakıllı çatıp gözlerini tarlanın ötesine dikerek, ”daha iki yakam bir araya gelmedi. Para içinde yüzdüğümü zannediyorlar bir de. Bunun vergisi var, sigortası var, tamirat masrafı var, yem masrafı var. Hangi birine yetişeyim, ben de şaşırdım.” Bunların hepsini arka arkaya sıralayıp dikildiği yerde göğsü sıkıntıyla kabarmış halde, küçük elleriyle dirseklerini kavrayarak durdu. ”Yargıç öldüğünden beri,” dedi, ”ucu ucuna geçiniyorum, yetmezmiş gibi hepsi de giderken illa bir şey çalıyorlar. Zencilere kalsa çalınacak malı olan herkes zengin zaten, beyaz ayaktakımı da onlar gibi süprüntüleri işe almaya gücü yeten herkesi zengin sanıyor. Oysa ayağımın altındaki topraktan başka bir şey yok elimde avucumda!"

Asanları işe alıp sonra kapıya koyarsan öyle olur tabii, diye geçirdi içinden Bayan Shortley ama içinden geçenleri söylemediği zamanlar da vardı. Oracıkta durup Bayan Mclntyre'ın içini adamakıllı döküp rahatlamasını bekledi, ne var ki bu kez mahut monolog her zamankinden farklı bir şekilde son buldu. "Ama sonunda Tanrı beni duydu!" dedi Bayan Mclntyre. "Birinin sefaleti başkasının serveti ne de olsa. O adam," dedi Mülteci'nin gözden kaybolduğu noktayı işaret ederek, "çalışmaya muhtaç! Çalışmak istiyor!" Parlak buruş buruş yüzünü Bayan Shortley'ye döndü. "O adam benim kurtuluşum!" dedi.

Bayan Shortley şekerkamışı tarlasını ve tepeyi delip geçecekmişçesine keskin bir bakışla dümdüz ileri dikti gözlerini. "Yerinde olsam şeytanın elinden gelen kurtuluşa bel bağlamazdım," dedi duygusuz bir sesle yavaşça.

"Bu da ne demek oluyor şimdi?" diye sordu Bayan Mclntyre kadına sertçe bakarak.

Bayan Shortley başını iki yana salladı, ama başka bir şey söylemeye yanaşmadı. İşin gerçeği, söyleyecek başka bir şeyi yoktu çünkü hikmetinden sual olunmaz bu fikir o anda düşüvermişti aklına. O güne dek şeytan hakkında derinlemesine düşünmeye pek ihtiyaç duymamıştı çünkü din, kötülükten kendilerini sakınama-yacak kadar aptal olan insanlar için icat edilmiş bir şeymiş gibi gelmişti ona daha ziyade. Kendisi gibi aklıselim sahibi insanlar içinse şarkı söylemeye vesile olan toplumsal bir olaydı olsa olsa; ama din üzerine biraz olsun kafa yormuş olaydı şeytanın bu işte elebaşı, Tanrı'nınsa onun yardakçısı olduğu kanaatine varırdı kuşkusuz. Mültecilerin gelişiyle birlikte daha bir sürü şey hakkındaki fikirlerini yeniden gözden geçirmek mecburiyetinde kalacağı kesindi.

"Sledgewig'in Annie Maude'a ne dediğini biliyorum ben," dedi Bayan Shortley, ama Bayan Mclntyre ne dediğini sormaktan özenle kaçınıp onun yerine yapraklarını çiğnemek için sasafras ağacından bir dal kırdı. Bunun üzerine beriki, bildiklerinin hepsini

anlatmadığını belli eden bir şekilde lafını sürdürdü: ”Ayda yetmiş dolarla dört kişinin ilelebet geçinmeleri mümkün değilmişmiş.” ”Zammı hak ediyor adam,” dedi Bayan Mclntyre. ”Beni bir sürü masraftan kurtardı.”

Chancey'nin onu masraftan kurtarmadığını söylemekle birdi bu. Adamcağız iki yıldan bu yana kışın ayazı, yazın sıcağı demeden her gün sabahın dördünde kalkıp kadının ineklerini sağıyor, yine de ona yaranamıyordu. Kadının yanında onlardan daha uzun süre çalışmış kimse yoktu. Kadınsa bunca emeklerine karşı kendilerine minnettar olacağı yerde, onu masraftan kurtarmadıklarına dair imalarda bulunuyordu.

”Bay Shortley bugün biraz daha iyice hissediyor mu kendini?” diye sordu Bayan Mclntyre.

Bayan Shortley, bu soruyu sormak için geç bile kaldı diye düşündü içinden. Bay Shortley hastalanmış, iki gündür yataktan çıkamaz olmuştu. Bay Guizac kendi işlerinin yanı sıra adamın mandıradaki işlerini de üstlenmişti. ”Yok, nerede,” dedi kadın. ”Dok-torun dediğine göre aşın yorgunluktan mustaripmiş.”

”Bay Shortley böyle yorgun düştüğüne göre,” dedi Bayan Mclntyre, ”kendi işinin dışında başka bir iş daha yapıyor olsa gerek,” dedi ve Bayan Shortley'ye bir süt güğümünün dibini teftiş edercesine kısılmış gözlerle baktı.

Bayan Shortley cevap vermedi vermesine, ama içini kemiren karanlık şüphe de kara bir fırtına bulutu gibi büyüdükçe büyüdü. Gerçek şu ki Bay Shortley'nin sahiden de kendi işi dışında bir işi daha vardı ve bu özgür ülkede bu, Bayan Mclntyre'ı hiç mi hiç ilgilendirmezdi. Bay Shortley viski yapıyordu. Çiftliğin gözden uzak bir köşesinde küçük bir imalathanesi vardı, uzakta da olsa şüphesiz Bayan Mclntyre'ın arazisi sınırlarındaydı bu imalathane, ama kadının yalnızca sahibi olduğu, ekip biçmediği, kimseye hiçbir faydası olmayan, bomboş durup duran toprakların üstündeydi. Bay Shortley işten kaçmazdı. Sabahın dördünde kalkıp kadının ineklerini sağar, gün ortasında, dinleniyor olması gereken zamanda da gidip imalathanesiyle ilgilenirdi. Bu kadar çok çalışan adam zor bulunurdu. Zenciler adamın imalathanesinden haberdardılar elbet, ama Bay Shortley de onların çevirdikleri başka işlerden haberdar olduğundan bugüne dek aralarında hiçbir tatsızlık çıkmamıştı. Ama çiftlikte, insanların boyuna savaşıp dalaştığı, dinin dahi ıslah edilmediği bir dünyadan gelmiş olan, hiçbir şey anlamadıkları halde her şeye göz kesilen bu yabancılar kol gezerken, her an tetikte olmak gerekirdi, böyle insanlara güven olmazdı. Onlara karşı bir kanun olmalı diye düşündü Bayan Shortley. Buraya gelmeleri için hiçbir sebep yoktu; pekâlâ da yerlerinde yurtlarında kalabilirler, o savaşlarında, katliamlarında ölüp gitmişlerden boşalan işlerin başına geçebilirlerdi.

”Dahası var,” diye atıldı birden, ”Sledgewig demiş ki, babası kenara biraz para koyar koymaz kendine kullanılmış bir araba alacakmış. Kullanılmış arabayı aldılar mıydı, daha durmazlar burada, seni bırakır giderler.”

”Para biriktirmesine yetecek kadar çok maaş veremem ona elbet,” dedi Bayan Mclntyre. ”O yüzden bunu dert etmiyorum. Ama tabii ki,” dedi neden sonra, ”olur da Bay Shortley çalışamayacak kadar hastalanırsa Bay Guizac'ı mandırada sürekli olarak çalıştırmak zorunda kalının ve o zaman da maaşını artırmaya mecbur olurum. Üstelik sigara da içmiyor.” O hafta içinde sigara meselesini beşinci vurgulayışı oluyordu bu.

”Chancey kadar çok çalışan, ineklerin dilinden onun kadar anlayan adam zor bulunur, onun kadar dini bütün bir adam daha yoktur üstelik,” dedi Bayan Shortley sözcüklerin üzerine bastıra bas-tıra, sonra da kollarını kavuşturdu ve delici bakışlarını uzaklara dikti. Traktörle kamış kesim makinesinin sesi yakınlaştı ve evleğin öbür yanından dolanarak gelen Bay Guizac göründü. ”Herkes için aynı şeyleri söyleyebilsek keşke,” diye mırıldandı. Chancey' nin imalathanesini bulsa, Polonyalı ne olduğunu anlar mı acaba diye de içten içe merak etmekten kendini alamadı. Bu insanların sinir bozucu yanı buydu işte, insan neyi bildiklerini, neyi bilmediklerini kestiremiyordu bir türlü. Bay Guizac her gülümsediğinde, Bayan Shortley'nin gözlerinin önüne gizemli ve kötücül Avrupa, şeytanın o deneme tahtası geliveriyordu.

Traktör ve kamış kesim makinesi tangırdaya tungurdaya, inleye gıcırdaya önlerinden geçti. "Aynı işi işçilerle ve katırlarla yapmaya kalksaydık ne kadar uzun sürerdi düşünsene," diye bağırdı Bayan Mclntyre. "Bu hızla, bütün tarlayı iki günde hasat eder bitiririz."

"Olabilir," diye mırıldandı Bayan Shortley, "tabii korkunç bir kaza olmazsa." Traktör çıktı çıkalı katırların nasıl gözden düştüklerini düşündü. itersen bedava ver, yine de katırını alan çıkmazdı bugünlerde. Katırlardan sonra, diye hatırlattı kendine, sıra zencilere gelecek.

Öğleden sonra, inek damında gübre serpiciyi doldurmakla meşgul olan Astor ile Sulk'a başlarına neler geleceğini anlatmaya gitti bir koşu. Küçük bir sundurmanın altındaki bir tuz tümseğinin yanı başına oturdu, ellerini göbeğinin üzerine koydu. "Siz zenciler ayağınızı denk alın artık," dedi. "Bugün bir katır kaç para eder benden iyi bilirsiniz."

"Ne edecek, bir şey etmez, öyle ya," dedi yaşlı adam, "beş para etmez."

"Traktör çıktı, katıra yol göründü. Artık mülteciler geldiğine göre, zencilere de yol görünebilir. Nah şuraya yazıyorum," diye kehanette bulundu kadın, "gün gelecek zencilerin de adı anılmaz olacak, çünkü zenci diye bir şey kalmayacak ortalıkta."

Yaşlı adam kibarca güldü. "Demek öyle," dedi. "Ha ha."

Genç olan bir şey demedi. Yalnızca yüzünü asmakla yetindi ama kadın eve girince, "Koca göbek, her şeyi o bilirmiş gibi atıp tutuyor," dedi.

"Boş versene," dedi yaşlı adam, "sen zaten çamurun dibinde-sin, senin yerine geçmek için kim seninle kavgaya tutuşacak."

Bayan Shortley, kocası iyileşip mandıradaki işinin başına dö-nünceye dek imalathane hakkındaki korkularını ona açmadı. Derken bir gece yatağa girmiş uyumaya hazırlanıyorlardı ki, "O adam ortalıkta sinsi sinsi dolaşıyor," diyerek açtı korkusunu.

Bay Shortley ellerini kemikli göğsünde kavuşturup ölü taklidi yaptı.

"Sinsi sinsi dolaşıyor diyorum, duydun mu," diye sürdürdü kadın sözünü ve adamın baldırına diziyle sertçe vurdu. "Neyi bilip neyi bilmedikleri belli değil ki bunların. O imalathaneyi bulsa bir koşu gidip bizimkine yetiştirmeyeceği ne malum? Avrupa'da içki yapmadıkları ne belli? Traktör sürmesini biliyorlar baksana. Her bir makineleri var, anlamadıkları alet edevat yok. Öyle duracağına cevap ver bana."

"Artık beni üzme ne olur," dedi Bay Shortley. "Ölü bir adamım ben."

"Asıl ecnebi olan, adamın o küçük gözleri," diye söylendi kadın. "Bir de o omuz silkmesi." Omuzlarını yukarı çekip birkaç kez omuz silkti. "Ona düşmüş sanki, o kim oluyor da omuz silkiyor ki?" diye sordu.

"Herkes benim gibi ölü olsa, kimsede dert tasa kalmazdı," dedi Bay Shortley.

"O rahip yok mu o rahip," diye homurdandı kadın ve bir dakika boyunca sessiz kaldı. "Avrupa'da herhalde daha değişik bir usulle yapıyorlardır içkiyi, ama eminim her usulü biliyordur bunlar. Bütün usulleri çarpık zaten, her şeyleri bir çeşit. Ne ilerlemesini bilmişler, ne kitaplarını ıslah etmişler. Dinleri imanları bin yıl önce nasılsa şimdi de aynı öyle. Olsa olsa şeytanın işidir bu. Artık neyi paylaşamıyorlarsa sürekli aralarında savaşıp duruyorlar. Sürekli kavga dövüş. Sonra bizi de karıştırıyorlar kavgalarına. Şimdiden iki kere bulaştırmadılar mı bizi o savaşlarına? Ama aptallık bizde ki ta oralara kadar gidip onların kirli işlerini temizliyoruz. Bir de utanmadan buralara

gelip ortalıkta sinsi sinsi dolaşıyorlar, imalathaneni buldukları gibi koşa koşa bizimkine yetiştiriyorlar. Üstelik her an bizimkinin eline sarılıp öpebilir, öyle de münasebetsiz bir adam. Duyuyor musun dediğimi?"

”Hayır,” dedi Bay Shortley.

”Bir şey daha söyleyeyim,” dedi kadın. ”İngilizce olsun başka dilde olsun, dediğin her şeyi anlıyorsa hiç şaşırmam, beklenir ondan.”

”Ben başka dil bilmiyorum ki,” diye mırıldandı Bay Shortley.

”Bence var ya,” dedi kadın, ”yakında burada zenci menci kalmayacak ve sana bir şey söyleyeyim mi, şahsen zencileri bu Polonyalılara bin kat tercih ederim ben. Daha söyleyeyim, zamanı geldiğinde zencilerin tarafını tutacağım ben. Gobblehook buraya ilk geldiğinde ellerini nasıl sıkmıştı hatırlıyor musun, sanki zenciyle beyaz arasındaki farkı bilmezmiş gibi, sanki kendi de onlar kadar karaymış gibi, ama Sulk'ın hindileri aşırdığını öğrenir öğrenmez yüz seksen derece dönüverdi, bir koşu gidip bizimkine yetiştirdi. Onun hindileri aşırdığını ben bilmiyordum sanki. ötesem ben gammazlayamazdım sanki.”

Bay Shortley'nin soluklan, uykuya dalmış gibi ağırlaşmıştı.

”Zenci dediğin dostunu düşmanından ayıramaz,” dedi Bayan Shortley. ”Bir şey daha söyleyeyim sana. O Sledgewig'in ağzından alamadığım laf yok. Bana dedi ki, Polonya'da tuğla bir evde oturuyorlarmış ve bir gece bir adam kapılarına dayanıp sabah olmadan evden çekip gitmelerini söylemiş onlara. Tuğla bir evde oturduklarına inanıyor musun allasen?"

”Sevsinler tuğla evini,” dedi kadın. ”Aklınca caka satıyor bize, başka bir şey değil. Tahta bir ev bana yeter de artar. Chancey,” dedi kadın, ”sana söylüyorum, az bak bu yana. Zencilere kötü davranıp hepsini kovmalarına gönlüm elvermiyor. Zencilere, fakire fukaraya ne kadar acıdığımı bilirsin. Oldum olası acımaz mıydım onlara?” diye sordu. ”Her zaman zencilerin, fakirin fukaranın yanında olmadım mı ben?"

”O gün geldiğinde,” diye devam etti, ”zencilere arka çıkacağım, işte o kadar. O rahibin zencileri topladığı gibi kapı dışarı etmesine seyirci kalacak

değilim.”

Bayan Mclntyre yeni bir kızaklı tırmıkla otomatik kepçeli bir traktör satın almıştı çünkü dediğine göre ilk kez bu makinelerden anlayan biri çalışıyordu yanında. Bayan Shortley ile birlikte arabayla arkadaki tarlaya, adamın önceki gün tarladan ayıkladığı çöpe taşa bakmaya gitmişlerdi. ”Harika bir iş çıkarmış!” dedi Bayan Mclntyre, dalga dalga uzayıp giden kırmızı toprağa gözünü dikerek. Mülteci yanında çalışmaya başladı başlayalı Bayan Mclntyre çok değişmişti ve Bayan Shortley bu değişimi yakından gözlemleme fırsatı bulmuştu: Gizliden gizliye küpünü dolduran biri gibi davranır olmuştu ve artık eskisi gibi Bayan Shortley'ye açılıp düşüncelerini onunla paylaşmıyordu. Bayan Shortley bu değişimde rahibin parmağı olduğundan kuşkulanıyordu. Çok kurnazdı bu insanlar. Önce kadını kendi kilisesine sokmuş, sonra daelini kadının cebine sokmuştu. Eh, diye düşündü Bayan Shortley, aptallığın sonu budur işte! Bayan Shortley'nin de bir sım vardı ama. Mülteci hakkında öyle bir şey biliyordu ki, Bayan Mclntyre duysa şaşkınlıktan düşüp bayılırdı. ”Ayda yetmiş dolara ilelebet çalışmaz burada, bunu bilir bunu söylerim ben,” diye mırıldandı. Bildiklerini şimdilik kocasıyla kendisine saklamakta kararlıydı.

”Eh,” dedi Bayan Mclntyre, ”galiba ona daha fazla para verebilmek için öbür işçilerin bir-ikisini kapıya koymam gerekecek.” Bayan Shortley bunu bir süredir bildiğini belli edercesine başını salladı. "O zenciler bunu hak etmiyor demiyorum,” dedi. ”Ama ellerinden geleni yapıyor onlar da, bu kadarbiliyorlar ne yapsınlar. Ama bir zenciye ne yapacağını söyleyip başında durursan, ona yaptıramayacağın iş de yoktur.”

”Yargıç da hep böyle derdi,” dedi Bayan Mclntyre ve hak veren gözlerle kadına baktı. Yargıç Bayan Mclntyre'ın ilk kocasıydı, ona burayı bırakan da oydu. Bayan Shortley, evlendiklerinde kadının otuz, adamınsa yetmiş beş yaşında olduğunu duymuştu. Dedikodulara bakılırsa adam ölür ölmez büyük bir servete konacağını düşünerek evlenmişti yargıçla. Ama ihtiyar namussuzun teki çıkmış, ölüp de alacaklarının vereceklerinin hesabı görüldüğünde tek kuruş parası olmadığını öğrenmişlerdi. Kadına iki yüz dönümlük bu araziyle evden başka hiçbir şey bırakmamıştı. Yine de Bayan Mclntyre ondan daima saygıyla söz eder, onun ”Birinin sefaleti başkasının

serveti” ya da ”Tanıdığın düşman tanımadığın düşmandan iyidir” gibi özlü sözlerini dilinden düşürmezdi.

”Ne olursa olsun, tanıdığın düşman tanımadığın düşmandan iyidir,” diye lafı gediğine koydu Bayan Shortley ve Bayan Mcln-tyre gülümsediğini görmesin diye derhal başını çevirdi. Mülteci' nin neler karıştırdığını ihtiyar Astor’dan öğrenmiş, duyduklarını da Bay Shortley dışında kimselere söylememişti. Eteğindeki taşları dökünce Bay Shortley mezarından fırlayan Lazarus gibi doğrulup dikilivermişti yatakta.

”Yok daha neler, uydurma!” demişti.

”Evet, aynen de öyle,” demişti kadın.

”Atıyorsun!” demişti Bay Shortley.

”Hayır, hiç de bile,” demişti kadın.

Bay Shortley gerisingeri yatağa yığılıp kalmıştı.

”Polonyalı'nın aklı bu kadar eriyor işte,” demişti Bayan Shortley. ”Ama bana soracak olursan yılanın başı yine o rahiptir. Başka kim verecek ona bu akılları? Ben kabahati rahipte buluyorum şahsen.”

Rahip sık sık Guizacları görmeye geliyor, geldiğinde eve uğrayıp Bayan Mclntyre'ı ziyaret etmeyi de ihmal etmiyor, ikisi birlikte araziyi dolaşıyorlar, kadın adamın o çıngıraklı konuşmasını dinlerken bir yandan da ona çiftlikteki yenilikleri ve gelişmeleri gösteriyordu. Bir gün birdenbire, o rahibin Polonyalı başka bir aileyi daha buraya yamamak için kadının aklını çelmeye çalışıyor olabileceği dank etti Bayan Shortley'nin kafasına. Onca dili başka niye döküyor olsundu ki. Birken iki oluverince, Lehçeden başka şey konuşulmaz olacaktı etrafta! Zencilere yol verilecek, Bay Shortley ile kendisi ikiye karşı bir kalmış olacaklardı! Elinde olmadan bir sözcükler savaşı kurmaya koyuldu kafasında, Lehçe sözcüklerle İngilizce sözcüklerin, cümlelerin de değil, yalnızca sözcüklerin, bağırış çağırış sayılıp dökülmüş kulak tırmalayıcı dırdırların vırvırlann, öne atılıp birbirlerinin üstüne yürüdüklerini, derken hücuma geçip boğaz boğaza geldiklerini görür gibi oldu. O pis, o çokbilmiş, ıslah yüzü görmemiş Lehçe sözcüklerin tertemiz

İngilizce sözcüklerin üzerine sonunda hepsi de aynı derecede kirlenesiye çamur attıklarını gördü. Onların sözcüklerinin ve kendisininkilerin, bütün o ölü sözcüklerin bir odada tıpkı o haber filmindeki ölü bedenler gibi üst üste yığılmış halde durduklarını gördü. Tannın, diye haykırdı sessizce, beni şeytanın şerrinden koru! Ve o günden sonra da hcil'ini yeni bir gözle okumaya başladı. Esinlemeler'i bir solukta okuyup hatmetti, Resuller'den alıntılar yapmaya başladı ve çok geçmeden kendi varoluşunu çok dahade-rinlemesine kavrar hale geldi. Dünyanın anlamı denen şeyin belirli bir plan dahilinde yavaşça aralanan bir gizem olduğunu açık seçik gördü ve bu planda özel bir rolü olduğunu düşünmek onu hiç de şaşırtmadı, çünkü güçlü bir insandı o. Yüce Tanrı'nın güçlü insanları yapılması gerekeni yapmaları için yaratmış bulunduğunu anladı ve zamanı geldiğinde üstüne düşeni yapmayahazır olacağını hissetti içten içe. Şu an içinse yegâne sorumluluğunun gözünü rahibin üzerinden ayırmamak olduğunu sezinliyordu.

Rahibin ziyaretleri giderek daha çok canını sıkar oldu. Son ziyaretinde, adam ortalıkta dolanıp yerden kuş tüyleri toplamıştı. İki tavus kuşu tüyü, dört-beş hindi tüyü, bir de paralanmış tavuk tüyü bulmuş, bunları bir demet çiçek gibi alıp götürmüştü. Ama Bayan Shortley'de bu aptalca davranışlara kanacak göz yoktu. Onun gerçek yüzünü çoktan görmüştü o: Sırf araya nifak sokmak için, sırf zencileri yerlerinden ekmeklerinden etmek için, ahlaklı insanların ocağına Babil Fahişesi'nin tohumlarını ekmek için yabancıları sürüler halinde kendilerinin olmayan topraklara güden sanki o değildi! Ne zaman çiftliğe adımını atsa, bir şeyin arkasına gizlenip adam gidene dek onu izliyordu.

O hayali gördüğünde bir pazar sabahıydı. Bay Shortley'nin dizinde bir ağrı olduğundan inekleri otlaktan dama gütmeye o gitmişti. Gözlerini kocaman mavi bir sahile vurmuş sıra sıra balığı andıran uzaktaki alçak bulutlara dikmiş ve kollarını kavuşturmuş bir halde otlakta yavaş yavaş yürüyordu. Dik bir bayırın ardından yorgunluğunu atıp bir soluk almak için durdu çünkü kilosu az buz değildi ve artık eskisi gibi genç de olmadığından o koca vücudunu bir yerden bir yere taşımakta güçlük çekiyordu. Bazen kalbinin göğsünün içinde, tıpkı bir çocuk yumruğu gibi sıkılıp açıldığını hissedebiliyordu; o an gelip çattığında da düşünceleri bıçak gibi kesiliyor, nereye gittiğini, ne yaptığını bilmeksizin içi boş kocaman bir kabuk gibi

ortalıkta dolanmaya başlıyordu. Ama bu bayırı nasılsa göğsü hiç sıkışmaksızın, en ufak bir çarpıntı hissetmek-sizin alt etmişti ve tepede kendinden memnun bir şekilde dikildi. Manzarayı seyre dalmıştı ki gökyüzü birdenbire, bir sahne perdesi gibi kıvrılıp iki parçaya ayrıldı ve devasa bir şekil belirdi karşısında. Öğle güneşi gibi beyaz-altın renkliydi. Belli bir şekli yoktu ama, her birinin içinde hiddetli bir çift kara gözün balkıdığı fırıl fırıl dönen ateşten tekerlerle çepeçevre sarılmıştı. Şeklin ileri mi geri mi gidiyor olduğunu bile anlayamıyordu çünkü ihtişamından gözleri kamaşmıştı. Ona yeniden bakabilmek için gözlerini yumdu; bir daha baktığında şekil kan kırmızı kesilmiş, tekerler ise beyaz oluvermişti. Ortalığı inleten bir ses o tek sözcüğü haykırdı ”Kehanet!”

Hafifçe sendeleyerek ama yine de dimdik, gözleri yumulmuş, yumruklan sıkılmış, hasır güneş şapkası alnına çekilmiş halde oracığa mıhlanıp kaldı. ”Günahkâr milletlerin evlatları kıtır kıtır kesilip doğranacak," dedi yüksek sesle. "Kol olacak yerde bacaklar, ayak yüze yaslı, kulak elin ayasında. Kim tek parça kalacak? Kim tek parça kalacak? Kim?"

Biraz sonra gözlerini açtı. Gökyüzü, karınları üstünde görünmez bir akıntıyla tembel tembel sürüklenen beyaz balıklarla doluydu ve onların az ötesinde güneş parçacıkları, sanki ters yöne sürüklenirmiş gibi arada bir belirip kayboluyordu. Külçe gibi ağırlaşmış ayağını zorla öbürünün önüne attı ve adımlarını güçbela sıralamayı başararak otlaktan inip çiftliğe vardı. Ahırdan kendini bilmeden geçti ve Bay Shortley'ye tekkelime söylemedi. Yoldan yukarı yürümeyi sürdürüyordu ki rahibin arabasının Bayan Mcln-tyre'ın evinin önüne park edilmiş olduğunu gördü. ”İşte yine gelmiş,” diye mırıldandı. ”Mahvımızı hazırlamaya.”

Bayan Mclntyre ile rahip avluda yürüyorlardı. Onlarla burun buruna gelmemek için sola dönüp yemliğe girdi; bir yanına çiçekli tavuk yemi çuvalları yığılmış olan tek göz bir barakaydı burası. Bir köşede yere saçılmış istiridye kabukları vardı, duvara asılı eski püskü, kir pas içinde birkaç takvim buzağı yemlerinin ve çeşit çeşit ilacın reklamını yapan ilanlarla doluydu. Hanlardan birinde redingot giymiş sakallı bir beyefendi elindeki şişeyi havaya kaldırarak poz vermişti ve ayaklarının hemen altında, ”Bu fevkalade buluş sayesinde sindirimim düzene girdi,” yazıyordu. Bayan Short-ley bu beyi bir yerlerden tanıdığı seçkin bir ahbabı yerine koyar,

oldum olası içinde ona karşı bir yakınlık hissederdi; ne var ki şimdi rahibin tehlikeli varlığından başka bir şey düşünemez haldeydi. Yemliğin hemen dışarısındaki kuluçka makinesine doğru ağır ağır yürümekte olan rahiple Bayan Mclntyre'ı göz hapsine alabileceği bir köşeye mevzilenip iki tahtanın arasında kalan çatlağa gözünü yapıştırdı.

”A^!” dedi adam makineye yaklaşırlarken. ”Şu minik yavrucaklara da bakın!” Sonra durup gözlerini kısarak telin ardından pürdikkat yavru hindilere bakmaya koyuldu.

Bayan Shortley'nin ağzı çarpıldı.

”Guizaclar günün birinde beni bırakıp giderler mi dersiniz?” diye sordu Bayan Mclntyre. "Chicago'ya ya da öyle bir yere mi gitmeye niyetliler sizce?”

”Neden öyle bir şeye kalkışsınlar ki durup dururken?” diye sordu rahip koca bumunu tele iyice yaklaştırıp hindilerden birine parmağıyla oyun yaparak.

”Para için tabii ki,” dedi Bayan Mclntyre.

”Arrrr, madem öyle aylıklarını biraz artırın siz de,” dedi adam kayıtsızca. ”Bu devirde geçinmek kolay değil.”

”Öyle ama, benim içinde kolay değil,” diye mırıldandı Bayan Mclntyre. ”Onlara zam yapacaksam öbür işçilerin bazılarına yol vermek zorunda kalacağım demektir.”

”Ya Shortleyler? Onlardan memnun musunuz?” diye sordu adam dikkatini kadından çok hindilere vererek.

”Geçtiğimiz ay tam beş kez Bay Shortley’yi ahırda sigara içerken yakaladım,” dedi Bayan Mclntyre. ”Düşünün, beş kez.”

”Ya zenciler, onlar daha mı iyi?”

”Onlar da yalan söylüyor, hırsızlık yapıyorlar, üstelik bir an boş bırakmaya da gelmiyorlar.”

”Cık, cık,” dedi adam. ”Kimi işten çıkaracaksınız peki, zencileri mi Shortleyleri mi?”

”Yarın Bay Shortley'ye bir aylık süresi olduğunu, sonra başının çaresine bakmasını söylemeye karar verdim.”

Rahip telden soktuğu parmağını sallamakla o kadar meşguldü ki kadının dediğini adeta duymamış gibiydi. Bayan Shortley ağzı açık duran bir çuvalın üzerine güm diye çöküp kaldı; çuvaldaki tavuk yeminin bütün tozu ayağa kalkıp çevresini sarmıştı. Dosdoğru karşı duvara, takvimdeki beyefendinin o fevkalade buluşunu havaya kaldırarak poz verdiği noktaya bakar buldu kendini, ama adamı görmedi bile. Sanki gözü hiçbir şey görmezmiş gibi bakıyordu karşısına. Derken ayağa kalktı ve evine koştu. Yüzü handiyse yanardağ kırmızısıydı.

Bütün çekmeceleri teker teker açtı, bulduğu kolileri, eski, yırtık pırtık bavulları yatağın altından çekeleyip çıkardı. Bir an durmaksızın, başındaki şapkayı dahi çıkarmakla vakit kaybetmeksizin çekmecelerde ne var ne yoksa hepsini olduğu gibi kolilerin içine boca etmeye koyuldu. İki kızını da aynı işe koştu. Bay Shortley içeri girdiğinde adamın yüzüne bile bakmadı, bir eliyle toplanmayı sürdürürken, öbür eliyle adama işaret etmekle yetindi. ”Arabayı arka kapıya yanaştır çabuk," dedi. "Seni kovsunlar diye oturup bekleyecek değilsin herhalde!"

Bay Shortley hayatında bir kez olsun kansının âlimi mutlaklı-ğından şüphe etmemişti. Ona bir saniye bakmak durumu anlamasına yetti de arttı ve kaşlarını çatıp somurtmakla yetinerek gerisingeri kapıdan çıktı, otomobili arka tarafa getirmeye yollandı.

İki demir karyolayı arabanın tepesine bağladılar, iki sallanan sandalyeyi karyolaların içine yerleştirip iki şilteyi dertop ettikleri gibi sandalyelerin arasına tıktılar. Bunların da üstüne kafesli bir sandık bağladılar. Annie Maude ile Saralı Mae'ye ufacık bir yer bırakıp arabanın içini eski püskü bavullarla tıka basa doldurdular. Bu işleri halletmeleri koca bir ikindiye ve gecenin de yarısına mal oldu, ama ne pahasına olursa olsun bu çiftlikte kocasına bir damla süt daha sağdırmamakta kararlı olan Bayan Shortley sabah saat dörtten önce yola çıkmayı kafasına koymuştu bir kere.

Toparlanmakla uğraştığı süre içinde yüzü bir kıpkırmızı, bir bembeyaz kesiliyor, bu döngü hiç durmadan kendini tekrar ediyordu.

Şafak sökmeden hemen önce, tam yağmurun çiselemeye başladığı an işlerini bitirdiler. Hep beraber arabaya doluştular ve kolilerin, çarşaflardan denklenmiş bohçalarla çıkınların arasında sıkış tıkış oturdular. Kare şeklindeki karaotomobil adetasırtına bindirilen yüke isyan edercesine, her zamankinden bin beter gıcırdayıp inildeyerek hareket etti. Arka koltukta uzun boylu, san saçlı iki sıska kız bir koli yığının üstünde oturuyordu ve battaniyelerinin altında bir yerlerde iki yavrusuyla bir kedi, bir de av tazısıyla eniği vardı. Araba fazla yükten su almaya başlamış bir mavna gibi ağır ağır hareket ederek kulübelerinden uzaklaştı, Bayan Mclntyre'ın -ineklerinin o sabah Bay Shortley tarafından sağılmayacağı-nı aklının ucundan dahi geçirmeksizin- mışıl mışıl uyumakta olduğu beyaz evi geride bırakarak Polonyalı'nın bayırın tepesindeki kulübesinin yanından geçti ve süt sağma işine yardım etmek üzere yola düzülmüş iki zencinin peş peşe yürümekte olduğu cümle kapısına uzanan yoldan aşağı inmeye koyuldu. Zenciler dosdoğru arabaya ve içindekilere baktılarsa da, sönük san farlar yüzlerini aydınlattığında dahi kibarca hiçbir şey görmemiş gibi yaptılar ya da bu gördüklerine pek önem vermediler, sanki yüklü araba sabahın alacakaranlığında ilerleyen bir sis kitlesiymiş gibi. Arkalarına dönüp bakmaksızın hep aynı hızda yoldan yürümeyi sürdürdüler.

Tıpkı otobanın yüzeyi gibi kaygan, karanlık, kurşuni bir gökyüzünde koyu san bir güneş yükselmeye başlıyordu. Yolun her iki tarafında, ekinlerin bürüdüğü, sık çalılıklı tarlalar uzayıp gidiyordu. ”Nereye gidiyoruz ki?" diye sordu Bay Shortley ilk kez olarak.

Altında duran koli yüzünden ayağının birini kaldırmak mecburiyetinde kalan Bayan Shortley, dizi karnına geçmiş halde oturuyordu. Bay Shortley'nin dirseği kadının neredeyse burnunun altına geliyor, Sarah Mae'nin ön koltuğun tepesinden uğramış çıplak sol ayağı da kulağına değiyordu.

"Nereye gidiyoruz?" diye tekrar etti Bay Shortley ve yine cevap gelmeyince dönüp kadına baktı.

Gözü dönmüş sıcak, ölümcül darbesini indirmeye hazırlanır-casına ağır ağır kabararak var gücüyle bastırıyordu kadının yüzüne. Bir bacağı altında, dizinin biri ise boynuna değdi değecek gibi durmasına rağmen dimdik oturuyordu ya o buz mavisi gözlerinde tuhaf bir fersizlik vardı. Bu gözlerin görüsü dış dünyadan hepten kopup tersine çevrilmiş, kadının içine dikilmiş dense yeriydi. Birden Bay Shortley'nin dirseğiyle Sarah Mae'nin ayağını aynı anda kavradı ve bu fazladan uzuvları kendi bedenine yapıştırmak istercesine asılıp onları çekiştirmeye koyuldu.

Bay Shortley küfrü bastığı gibi arabayı durdurdu, Sarah Mae ise ayağını bıraksın diye annesine avaz avaz bağırmaya başladı, ama Bayan Shortley arabanın içindeki her şeye derhal kendince bir çekidüzen vermeyi kafasına koymuştu besbelli. Bir ileri bir geri atılıyor, eline geçen her şeye mengene gibi yapışıyor, yapıştığını da kendi gövdesine bastırmaya çalışıyordu; Bay Shortley'nin kafasını, Sarah Mae'nin bacağını, kediyi, beyaz bir çarşaf parçasını, kendi ay gibi dolgun dizini. Neden sonra yüzündeki yabanıl ifade birden solup yerini şaşkınlık dolu bir bakışa bıraktı ve yapıştığı şeyleri sımsıkı tutan elleri gevşeyiverdi. Gözlerinin biri diğerinin yanına yanaşıp sessizce devrilir gibi oldu, sonra kadın büsbütün duruldu.

Ona ne olduğunu anlayamayan iki kız, ”Nereye gidiyoruz anne? Nereye gidiyoruz?” diye sormaya başladılar. Annelerinin şaka yapıyor olduğunu, gözünü ayırmadan dosdoğru ona bakan babala-nnınsa ölü taklidi yaptığını sanıyorlardı. Ne kadının başından fevkalade bir deneyim geçtiğinin, ne de dünyada kendine ait olan her şeyden mahrum kaldığının, varından yoğundan edilmiş olduğunun farkındaydılar. Önlerinde uzanıp giden kurşuni kaygan yol onlan korkutuyordu; giderek yükselen seslerle tekrar tekrar, ”Ne-reye gidiyoruz anne? Nereye gidiyoruz?" diye bağrışadururlar-ken, koca gövdesi koltukta aşağı kaymış, gözleriyse maviye boyanmış camları andıran anneleri hayatında ilk kez gerçek yurdunun o muazzam sınırlarını düşünmeye dalmış gibiydi.

II

”Ne yapalım,” dedi Bayan Mclntyre ihtiyar zenciye, ”onlarsız da idare ederiz. Çok gördük gidenleri, onlar gibi kimler geldi geçti buradan - beyazı da zencisi de.” Elinde bir tırmık, adamın temizliğini yaptığı buzağı damında dikiliyor, ara sıra bir köşeden bir mısır koçanı sürüyüp çıkarıyor ya da

ihtiyann gözünden kaçan ıslak bir köşeyi işaret ediyordu. Shortleylerin gittiğini öğrendiğinde için için sevinmişti çünkü bu onlan kovma derdinden kurtulduğu anlamına geliyordu. İşe aldığı insanlar hep onu yüzüstü bırakır giderdi zaten - çünkü onlar o tip insanlardı. Bugüne dek yanında çalışan aileler içinde en iyisi Shortleylerdi, tabii mültecileri saymazsa. Onlara süprüntü demek haksızlık olurdu; Bayan Shortley iyi bir kadındı, kuşkusuz onu özleyecekti, ama yargıcın da her zaman dediği gibi her . şeye aynı anda sahip olamazdı insan; hem Mülteci' nin işinden de memnundu. "Onlar gibi kimler geldi geçti buradan," diye tekrarladı hoşnutlukla.

”Sen ilen ben,” dedi ihtiyar adam çapasını yemliğin altından geçirebilmek için eğilerek, ”hâlâ buradayız."

İhtiyarın imaetmeye çalıştığı şeyi, sesinin tonundan gayet iyi anladı. Güneşin çubuk çubuk huzmeleri çatlak tavandan ihtiyarın sırtına vurarak onu üç ayrı parçaya bölüyordu. Çapanın sapına yapışmış uzun ellerini ve ellerine doğru sokulmuş eğri büğrü profilini izledi zencinin. Tamam belki sen benden *önce* buradaydın, dedi kendi kendine, ama sen gittiğinde çok büyük ihtimalle ben hâlâ burada olacağım. ”Ömrümün yarısı beş para etmez insanlarla uğraşmakla geçti," dedi haşin bir sesle, "ama artık yeter, o faslı kapattım.”

"Siyahı da beyazı,” dedi ihtiyar, "hep aynı."

”O faslı kapattım,” diye tekrarladı kadın ve omuzlarının üzerine pelerin gibi geçirdiği koyu renkli iş önlüğünü boynundan çekiştirdi. Yirmi yıl önce kendisine yirmi dolara patlamış olan, şimdiyse güneşten korunmak için kullandığı geniş kenarlı, siyah, hasır bir şapka vardı başında. ”Para bütün kötülüklerin anasıdır,” dedi. ”Yargıç her gün söylerdi bunu. Para diye bir şeyin olduğuna esef ettiğini söylerdi hep. Siz zencilerin de ortalık paradan geçil-mediğinden böyle mağrur olup çıktığınızı söylerdi hep.”

İhtiyar zenci yargıcı iyi tanırdı. ”Yargıç yanında zenci çalıştıramayacak kadar fakir düşeceği günü iple çektiğini söylerdi,” dedi. "O gün geldiğinde dünyanın çivisi yerli yerine oturacak derdi."

Kadın elleri kalçalarında, boynunu uzatarak öne eğilip, "Öyleyse benden size söylemesi," dedi, ”o günün gelmesine bir şey kalmadı, o yüzden siz siz olun gözünüzü dört açın. Artık budala-lıklannıza katlanmak zorunda değilim. Artık çalışmaya *muhtaç* biri var yanımda!"

İhtiyar ne zaman cevap vermesi, ne zaman vermemesi gerektiğini bilen adamdı. En sonunda, ”Onlar gibi kimler geldi geçti buradan, hep gördük,” dedi.

"Shortleyler yine birçoğundan kat kat iyiydi," dedi kadın. "O Garritleri hatırlıyorum da."

"Collinslerden öncekileri diyorsun," dedi ihtiyar.

"Hayır, Ringfieldlerden öncekilerdi onlar."

"Hay yarabbim, neydi o Ringfieldler!" diye mırıldandı ihtiyar.

"Onlar gibilerinin iş yapmaya *gönlü yok,'* dedi kadın.

"Kimler geldi geçti buradan," dedi adam sanki bu bir nakaratmışçasına. "Ama bugüne dek," dedi, doğrulup kadınla yüz yüze gelerek, "böylesi gelmediydi." Teni tarçın rengindeydi ve gözleri ihtiyarlıktan öylesine bulanıklaşmıştı ki, sanki örümcek ağlarının ardından bakar gibiydi.

Kadın ihtiyara uzun uzadıya baktı ve çapasına davranan adam bir talaş yığınını el arabasının yanına sürümek için yeniden eğilin-ceye dek de gözlerini üstünden ayırmadı. "Bay Shortley ahın temizlemesi gerektiğine karar verene kadar Mülteci çoktan yıkar da pınl pınl eder orayı."

"O Polyah," diye mırıldandı ihtiyar.

"Polonyalı."

"Polya bura gibi değil, yollan yordamları başka onların," dedi adam, sonra da ağzının içinde anlaşılmaz bir şeyler geveledi.

"Ne demeye çalışıyorsun?" dedi kadın. "Adam hakkında söyleyecek bir şeyin varsa, yüksek sesle söyle de duyalım."

İhtiyar sessizleşmiş, dizlerini dengesizce kırarak tırmıkla yalağın altını almaya koyulmuştu.

"Yapmaması gereken bir şey yaptıysa, bunu bana söylemeni istiyorum senden," dedi kadın.

"Yapmaması gerekir mi gerekmez mi orasını ben bilmem," diye geveledi adam. "Benim dediğim başka hiç kimsenin yapmadığı bir şey."

"O halde onun aleyhinde bir şey bilmiyorsun," diye kestirip attı kadın, "ve burada çalışmaya devam edecek."

"Daha önce hiç onun gibisini görmedik, yalnızca onu dediydim ben," diye mırıldandı ihtiyar ve kibar gülüşünü takındı.

"Devir değişiyor," dedi kadın. "Bu dünyaya ne haller oluyor haberin var mı senin? Balon gibi şiştikçe şişiyor. Öyle çok insanla dolup taşıyor ki bu gidişle yalnızca akıllı, tutumlu ve çalışkan olanlar sağ kalacak," dedi avucuna vurduğu işaretparmağıyla akıllı, tutumlu ve çalışkan sözcüklerini tek tek vurgulayarak. Damın öbür ucundan yolun aşağısını, Mülteci'nin ahırın açık kapısında elinde yeşil hortumla durduğu noktayı görebiliyordu. Adamın halinde tavrında, kadını -düşüncelerinde bile- ona yavaşça yaklaşmaya sevk eden bir tür resmiyet vardı. Onunla rahat rahat sohbet edemediği için böyle hissettiğine karar vermişti. Adama ne zaman bir şey söyleyecek olsa, kendini bir anda bağırır, abartılı hareketlerle başını sallar buluyordu ve her seferinde en yakındaki barakalardan birinin arkasına gizlenip onları seyreden bir zencinin gözlerini üstünde hissediyordu.

"O fasıl kapandı ama!" dedi yem raflarından birinin üstüne oturup kollarını kavuşturarak. "Bugüne dek şurada çalıştırdığım süprüntüler bana bir ömür yeterde artar bile, kararım kesin, ömrümün son yıllarını öyle Shortleylerle Ringfieldlerle Collinslerle uğraşarak geçirmeye hiç niyetim yok, dünya *çalışmaya muhtaç* insanlarla dolup taşıyor."

"Nasıl onlardan böyle çok var ki?" diye sordu zenci.

'İnsanlar bencil," dedi kadın. "Çok çocuk yapıyorlar. O kadar çocuk yapmak artık akıl kân iş değil."   .

Adam el arabasının kollarını kaldırmış kapıdan dışarı çıkıyordu ki hangi yöne gideceğini şaşırmış gibi bir anda durdu, yan bedeni güneşte yan bedeni gölgede dikilip diş etlerini çiğnemeye koyuldu.

"Siz zencilerin bir türlü anlayamadığı ne biliyor musun?' dedi kadın, "burada her şeyi çekip çeviren kişi benim. Eğer siz çalışmazsanız, ben para kazanamam ve size para veremem. Hepiniz bal gibi de muhtaçsınız bana, ama hepiniz, hem de hepiniz kazın ayağı öyle değilmiş gibi davranıp duruyorsunuz."

Adamın yüz ifadesinden kadının dediğini duyup duymadığını anlamak mümkün değildi. Nihayet el arabasını çekerek geri geri kapıdan çıktı. "Yargıç, tanıdığın düşman tanımadığın düşmandan iyidir derdi," dedi açık ve net bir mırıltıyla, sonra da el arabasını sürüyerek uzaklaştı.

Alnının ortasında, kırmızı kâküllerinin hemen altında aniden derin, düşey bir çukur beliriveren kadın ayağa kalkıp adamın peşinden gitti. ”Yargıç buranın faturalarını ödemeyeli çok oldu, bilmem farkında mısın," diye seslendi adama kulak tırmalayıcı bir sesle.

Zencilerin içinde yargıcı bizzat tanımış olan bir o vardı ve bunun kendisine bir ayrıcalık verdiğini sanıyordu. İhtiyar, kadının öbür kocalarını, Bay Crooms ile Bay Mclntyre'ı nedense hiç tasvip etmemiş, her boşanmasındansonra gelip kadını tebrik etmişti. Gerekli gördüğünde kadının önünde oturduğunu bildiği bir pencerenin dibinde çalışır, çalışırken bir yandan da kendi kendine konuşur, kendi kendine sorular sorup cevaplarını da yine kendi vererek bir konuyu enine boyuna tartışır, sonra yine başa döner, aynı nakaratı papağan gibi yeni baştan yinelerdi. Bir keresinde kadın sessizce yerinden kalkıp pencereyi adamın yüzüne öyle bir çarpmıştı ki adam sırtüstü yuvarlandığı gibi yere yapışmıştı. Bazen de tavus kuşuyla konuşurdu. Hayvan keskin gözlerini ihtiyarın arka cebinden dışarı uğrayan başaktan ayırmaksızın adam nereye gitse onu takip eder ya da adamın yanı başına oturup gagasıyla kendini temizlerdi. Bir keresinde açık duran mutfak penceresinden tavus kuşuna, "Bir zamanlar aynı sen gibi yirmi kuş vardı aha burada salına salına gezen," diye şikâyetlendiğini

duymuştu ihtiyarın. "Şimdi kalakalasenle iki tavuk kaldınız. Crooms varkene on ikiydiniz. Mclntyre varkene beşe düştünüz. Şimdi senle iki tavuk kaldı anca," diyordu.

Kadın bunu duyduğu anda kapıyı açıp verandaya çıkmış, "BAY Crooms ve BAY Mclntyre!" diye bağırmıştı ihtiyara. "Bir daha da adlarını başka türlü ağzına aldığını duymayayım onların. Aynca bilmiş ol ki o tavus kuşu ölünce yerine başka kuş da gelmeyecek."

O tavus kuşunu da batıl inançları yüzünden, daha doğrusu yargıcı mezarında kızdırmaktan korktuğundan tutuyordu yalnızca. Yargıç sağlığında onların çiftlikte gezinmelerine bayılırdı çünkü kendisini zengin hissetmesini sağlıyorlardı dediğine göre. Eskittiği üç koca içinde bir tek onu öbür dünyaya yolcu etmişti ya, yargıç yine de onun için en unutulmaz olanıydı. Annesi, babası, dedesi, üç büyük teyzesi ve iki küçük kuzeniyle birlikte, arkadaki mısır tarlasının orta yerinde çitlerle çevrilmiş küçücük bir alandan ibaret olan aile mezarlığında yatıyordu şimdi. İkinci kocası Bay Crooms, altmış beş kilometre uzaktaki eyalet akıl hastanesinde yatıyordu ve son kocası Bay Mclntyre da Florida'da bir otel odasında sızıp kalmış olsa gerekti. Oysa ailesiyle birlikte mısır tarlasına gömülmüş duran yargıç her zaman evdeydi.

Onunla adam enikonu kocamışken, parası için evlenmişti belki ama bu işe kalkışmasının o sıralar kendine dahi itiraf etmekten kaçındığı başka bir nedeni daha vardı: Onu sevmişti. Yüksek konç-lu çizmeler kuşanan, boyunbağı takan, kara çizgili gri takım bir elbise giyen, sararmış hasır şapkasını yaz kış başından eksik etmeyen, bütün eyalette zenginliğiyle nam salmış, enfiye düşkünü, pis bir adliye memurunun tekiydi. Dişleri ve saçları tütün rengindey-di ve o balçık pembesi yüzü, adam adeta bir kazı esnasında birtakım fosillerle birlikte gün yüzüne çıkarılmışçasına, tarihöncesi zamanlardan kalma gibi duran esrarengiz izlerle delik deşik, yol yoldu. Üstünden başından kendine özgü tuhaf bir de koku yayılırdı ortalığa hatırladığına göre; ihtirasla sıkıştırılmış terli banknotların kokusunu andıran bir koku, oysa adam her daim meteliğe kurşun sıkar, üstünde tek kuruş para taşımazdı. Bayan Mclntyre birkaç ay boyunca onun kâtibeliğini yapmış ve gözünden hiçbir şey kaçmayan ihtiyar da bir bakışta, kendisini olduğu gibi beğenen, parasına değil kişiliğine hayran olan bir kadınla karşı karşıya

olduğunu an-layıvermişti. Evlendikten sonra birlikte geçirdikleri o üç yıl Bayan Mclntyre'ın hayatının en mutlu ve en müreffeh yıllarıydı, ama adam ölüp gittiğinde iflas bayrağını çekmiş olduğu meydana çıkmıştı. Kadına ipotekli bir ev ve kerestesini ölmeden kestirmeyi başardığı iki yüz dönümlük bir arazi bırakmıştı. Başarılı hayatını adeta son bir zaferle taçlandırmış, her şeyi kendisiyle birlikte mezara götürmeyi başarmıştı adam.

Ama Bayan Mclntyre ne yapıp etmiş, belini doğrultmuştu. fr-tiyarı bile kırk kere cebinden çıkaracak denli kurnaz bir yancılar ve sütçüler silsilesine göğüs germiş, sağlan solları belli olmayan, huysuz mu huysuz bir kabile dolusu zencinin ardı arkası kesilmeyen hırsızlıklarına rağmen yıkılmamış, arada bir çatan kan emici asalaklar karşısında dahi pes etmemiş, celeplerle, kerestecilerle, oradan buradan bulunup buluşturulmuş parçalardan düzdükleri kamyonlarıyla kapıya dayanıp kornalarını öttüren bin bir türlü alıcıyla ve satıcıyla başa çıkmasını bilmişti.

Kollarını iş önlüğünün altında kavuşturup biraz geride durarak yüzünde memnun bir ifadeyle Mülteci'nin hortumun musluğunu kapatıp ahırda gözden kayboluşunu izledi. Zavallı adamın Polonya’dan kovalanıp Avrupa'yı aştıktan sonra yabancı bir memlekete düşüp bir yancı kulübesine yerleşmek zorunda kaldığına üzülüyordu; üzülüyordu ama bunların hiçbiri onun suçu değildi. Kendisi de az zor gün geçirmemişti. Mücadele etmenin ne demek olduğunu iyi bilirdi. İnsanların mücadele etmek zorunda kalmaları kötü değil, tam tersine iyi bir şeydi. Gerek Avrupa'yı aşarken gerekse burada ihtiyacı olan her şey Bay Guizac’a sunulmuştu muhtemelen. Yeterince mücadele etmek zorunda kalmamıştı adam. Bayan Mclntyre ona bir iş vermişti. Bunun için kendisine minnettar olup olmadığını dahi bilmiyordu adamın. İşini hakkıyla yaptığından başka hiçbir şey bildiği yoktu onun hakkında. Aslına bakılırsa henüz yeterince gerçek değildi kadının gözünde. Bizzat tanık olduğu bir mucize gibiydi adeta, bu mucize hakkında konuşmaya konuşuyor, ama hâlâ onun gerçekliğine inanmakta güçlük çekiyordu.

Adamın ahırdan çıkıp arka taraftan gelmekte olan Sulk'a el edişini izledi. Adam Sulk’a el kol hareketleriyle bir şeyler anlattıktan sonra cebinden bir şey çıkardı ve ikisi birden ona bakmaya koyuldular. Kadın patikadan onlara

doğru yürümeye koyuldu. Zencinin bedeni uzaktan uzun ve hantal görünüyordu; o yuvarlak kafasını da her zamanki aptal duruşuyla öne uzatmıştı. Büsbütün geri zekâlı değilse de üç aşağı beş yukarı ona yakın bir şeydi, ama böyleleri de genelde iyi işçi oluyorlardı. Yargıç, yarım akıllı zencilerden şaşma çünkü onlarda durup da dinlenmeyi akıl edecek kafa yoktur, derdi hep. Polonyalı kendini kaptırmış hızlı el kol hareketleriyle bir şeyler anlatıp duruyordu. Zenci oğlanın eline bir şey verdi, sonra uzaklaşıp gitti ve kadın daha patikanın kıvrıldığı dönemece varmadan traktörün motorunun çalıştığını duydu. Adam tarlaya doğru yola koyulmuştu bile. Zenciyse hâlâ orada oyalanıyor, elinde artık ne varsa ona bakıp duruyordu.

Kadın ahıra girdi ve hâtâ ıslak duran pırıl pırıl beton zemini takdir eden gözlerle süzerek içeride dolandı. Saat daha dokuz buçuktu ve Bay Shortley'nin saat on birden önce temizliği bitirdiği görülmüş şey değildi. Ahırın öbür ucundan çıkarken, gözü hâlâ Bay Guizac’ın verdiği şeyde olan zencinin çaprazlama yürüyerek kaplumbağa gibi ağır ağır yolun karşısına geçmekte olduğunu gördü. Oğlan kadını görmedi, durup dizlerini büktü ve eline doğru eğildi; dili küçük daireler çiziyordu. Elinde bir fotoğraf vardı. Parmağının birini kaldırıp fotoğrafın üzerinde hafifçe gezdirdi. Sonra başını kaldırdı, kadını gördü ve yüzündeki sırıtış donarak, parmağı halen havada olduğu halde taş kesilmiş gibi durdu.

”Neden tarlada değilsin sen?" diye sordu kadın.

Oğlan bir ayağını kaldırdı, fotoğrafı tutan elini arka cebine atarken ağzını biraz daha açtı.

"O ne öyle?" dedi kadın.

"Hiçbir şey değil," diye geveledi oğlan ve fotoğrafı robot gibi kadına uzattı.

On iki yaşlarında, beyaz elbiseli bir kızın fotoğrafıydı bu. Çiçeklerden olma bir taçla süslenmiş san saçları vardı, fotoğraftan bakan açık renk gözleri uysal ve dingindi. "Bu çocuk da kim?" diye sordu Bayan Mclntyre.

”Onun kuzen,” dedi oğlan yüksek sesle.

”Peki sende işi ne bu resmin?”

”O benle evlencek,” dedi oğlan sesini daha bile yükselterek.

”Seninle evlenecek mi!” diye bağırdı kadın.

”Yol parasının yansını ben ödüyorum, buraya gelsin diye,” dedi oğlan. ”Adama haftada üç dolar veriyorum. Şimdi daha büyükmüş kız. Onun kuzen. Oradan kaçtığına bir memnunmuş ki kimle evlendiği umru değilmiş.” Yüksek ses asabi bir ses fıskiyesi gibi bir an havaya fışkırıp, kadının gözlerini oğlanın yüzüne dikmesiyle birlikte akmaz oluverdi. Nevri dönüp de ters ters bakmaya başlayınca kadının gözleri mavi granit rengine dönerdi, ama şu anda oğlana bakmıyordu. Traktörün sesinin uzaktan uzağa işitildi-ği yolun aşağısına bakıyordu.

”Zati gelmez herhal,” diye mırıldandı oğlan.

”Paranı kuruşu kuruşuna geri almanı sağlayacağım,” dedi kadın donuk bir sesle, sonra ikiye katlanmış fotoğraf elinde, arkasını dönüp uzaklaştı. Ufak tefek kaskatı bedeninde, sarsıldığını gösteren en ufak bir belirti yoktu.

Eve girer girmez kendini yatağına attı, gözlerini yumdu ve yerli yerinde tutmak istercesine elini kalbinin üzerine koydu. Ağzı açıldı, iki-üç sessiz inilti koyverdi. Bir dakika sonra doğruldu, ”Al birini vur ötekine,” dedi yüksek sesle. ”Hepsi aynı. Her zaman böyle oluyor,” deyip yeniden yatağa attı kendini. ”Yirmi yıldır çalışıp çabalıyorum, ne dolandırılmadığım kaldı, ne ezilip çiğnen-mediğim - adamcağızın mezarını bile soydular!” Bunu hatırlamasıyla birlikte önlüğünün kenarıyla arada bir gözlerini sile sile sessizce ağlamaya başladı.

Aklına gelen şey yargıcın mezar taşının üzerindeki melekti. Miyarın şehirde olduğu bir gün mezar taşlan satan bir dükkânın vitrininde gördüğü, mermerden, çıplak bir çocuk melekti bu. Kısmen meleğin yüzü ona kansını hatırlattığından, kısmen de mezarını hakiki bir sanat eseriyle süslemek istediğinden yargıç daha görür görmez bayılmıştı ona. Küçük melek, trenin yeşil, pelüş koltuğunda yargıcın yanı başında yolculuk ederek eve kadar gelmişti sonunda. Bayan Mclntyre melekle kendisi arasında bir benzerlik olduğunu hiç fark etmemiş, oldum olası onu korkunç çirkin bulmuştu. Ama Herrinler onu ihtiyarın mezarından çaldıklarında buna rağmen dehşete düşmüş ve öfkesinden küplere binmişti. Bayan Herrin o heykelciği öteden

beri güzel bulur, her fırsatta mezarlığa gidip onu seyre dalardı ve tesadüfe bakın ki Herrinler gittiğinde, heykel de onlarla birlikte kayıplara karışmış, geriye yalnızca ayak parmaklan kalmıştı. Atiyar Herrin'in heykeli yerinden sökmek için kullandığı balta biraz aşağı isabet etmiş olaydı, onlar da kalmayacaktı. Bayan Mclntyre o günden beri meleğin yerine yenisini taktıracak parayı bir türlü denkleştirememişti.

Ağlamaktan gözünde yaş kalmayınca ayağa kalktı; küçüklüğüyle bir yüklüğü andıran, bir kilise gibi de karanlık ve sessiz olan arka salona geçti, yargıcın siyah tekerlekli sandalyesine oturup dirseğini adamın eski çalışma masasına yasladı. İçleri tozlu kâğıtlarla dolu sıra sıra gözleri olan, kayar kapaklı, devasa bir mobilyaydı bu. Yan açık çekmecelerine eski banka cüzdanlarıyla hisse senedi defterleri tıkıştırılmıştı ve orta yerine kutsal emanet kutusu gibi kondurulmuş, içi boş, ama yine de kilitli küçük bir kasa vardı. İhtiyar öldükten sonra evin bu kısmını hiç ellememiş, her şeyi olduğu gibi muhafaza etmişti. Onun hatırasını canlı tutan bir çeşit anıt gibiydi burası, kutsaldı çünkü adamcağız yıllar yılı işlerini buradan idare etmişti. Sandalye sağa ya da sola doğru azıcık eğilmeye görsün; paslı gövdesinden, yargıcın yoksulluğundan yakınır-kenki sesini anımsatan hafif bir inilti koyveriyordu hemen. Dünyanın en fakir adamıymış gibi yakınıp durmak yargıcın en birinci prensibiydi ve kadın da onun izinden gitmiş, zaman içinde aynı prensibi benimser olmuştu; sırf yargıcı taklit etmiş olmak için değil, düpedüz doğru olduğu için sahiplenmişti hem bu prensibi. Kasılmış, sıkıntıdan allak bullak olmuş yüzü, boş kasaya dönük halde otururken, dünyada kendisinden daha fakir hiç kimse olmadığından emindi.

Masanın başında on-on beş dakika kadar kıpırdamadan oturdu, sonra sanki biraz gücünü toplamış gibi ayağa kalktı, arabasına atladı ve mısır tarlasının yolunu tuttu.

Tarlaya giden yol gölgeli bir çamlığın içinden geçiyor ve yelpaze gibi bayır aşağı açılan, sonra yeniden yükselip öbek öbek yeşillerle kaplı geniş bir alanla noktalanan bir tepenin zirvesinde son buluyordu. Bay Guizac tarlanın dışından, mısırların neredeyse tamamen gözlerden gizlediği mezarlığın bulunduğu ortasına doğru dairesel bir yol izleyerek biçiyordu ekini; onu bayırın yukarıda kalan ucunda, peşinde kesim makinesi ile römork, traktörün tepesine tünemiş halde görebiliyordu. Zenci hâlâ gelmediğinden

arada bir traktörden inip römorka tırmanmak zorunda kalıyor, yığılan mısır saplarını yaydıktan sonra gerisingeri traktöre biniyordu. Kadın siyah spor arabasının önünde kollarını iş önlüğünün altına kavuşturarak dikilmiş, tarlanın etrafında yavaş yavaş dolanan adamı sabırsız gözlerle izliyordu; nihayet adam giderek daha içlere sokuldu da kadın olduğu yerden elini sallayarak traktörden inmesini işaret edebildi. Adam kesim makinesini durdurdu, aşağı atladı ve kırmızı çenesini makine yağına bulanmış bir paçavra ile silerek ona doğru koşmaya başladı.

”Sizinle konuşmak istiyorum," dedi kadın ve el edip ağaçlığın gölgede kalan kıyısına gelmesini işaret etti. Adam kasketini başından çıkarıp gülümseyerek kadının peşine düştü, ama kadın arkasını dönüp yüzüne bakınca gülümsemesi bir anda donup kaldı. Kadının örümcek bacakları gibi incecik ve amansız kaşları hiç de hayra alamet olmayan bir şekilde bitişmiş, kızıl kâküllerinin altındaki o derin, düşey çukur ta burnunun kemerine inmişti. İkiye katlı fotoğrafı cebinden çıkardı ve sessizce adama uzattı. Sonra geri çekilip, "Bay Guizac! Demek bu zavallı, masum kızcağızı buralara kadar getirip onu yarım akıllı, hırsız, kara derili, pis bir zenciyle evlendirmeye çalışacaktınız, öyle mi! Nasıl bir canavarsınız siz!" dedi.

Adam fotoğrafı kadının elinden alırken az önceki gülümseme yeniden yavaşça yayıldı yüzüne. "Benim kuzen," dedi. "Burada on iki yaş. İlk Komünyon. Şimdi on altı yaş."

Canavar! dedi kadın içinden ve adamı sanki ilk kez görüyormuş gibi baktı yüzüne. Kasketi sayesinde güneşten korunmuş al-nıyla kafatası beyazdı ama, yüzünün geri kalan kısmı kıpkırmızıydı ve san kısa kıllarla doluydu. Burnunun üstüne denk gelen kınk kısmı balya teliyle tutturulmuş altın çerçeveli gözlüklerinin ardındaki gözleri iki parlak çivi gibiydi. Kaşı gözü, ağzı bumu birbirini tutmuyor, yüzü adeta birbirlerine rasgele yamanmış başka başka yüzlerden meydana gelmiş gibi duruyordu. "Bay Guizac," diye söze girdi tane tane konuşarak, neden sonra gitgide hızlandı ve bir sözcüğün ortasında nefesi kesilerek bitirdi lafını: "o zenci Avrupalı beyaz bir kadınla evlenemez. Bir zenciyle bu şekilde konuşmalar yapamazsınız. Durduk yere kışkırtacaksınız onu, hem öyle bir evlilik kanunen de mümkün değil. Belki Polonya'da olabiliyordur, ama burada olur şey değil ve siz de bu maskaralığa derhal bir son vermek zorundasınız. Deli saçması işler bunlar,

başka bir şey değil. O zencinin kafasında bir damla akıl yok, boş yere onu..."

"Üç yıl kampta," dedi adam.

"Kuzeniniz," dedi kadın kararlı bir sesle, "buraya gelip zencilerimden biriyle evlenemez, işte o kadar."

"On altı yaş o," dedi adam. "Polonyalı. Anne ölür, baba ölür. Kampta bekler. Üç kamp." Cebinden bir cüzdan çıkanp içini ka-nştırmaya koyuldu ve aynı kızın başka bir fotoğrafını çıkardı ortaya; bu kez, üstüne koyu renkli, biçimsiz bir çul giymişti ve birkaç yaş daha büyük görünüyordu. Görünüşe bakılırsa dişleri olmayan, kısa boylu bir kadınla birlikte bir duvara yaslanmıştı. "O anne," dedi adam kadını işaret ederek. 'İki kampta ölür."

"Bay Guizac," dedi Bayan Mclntyre fotoğrafa bakmadan onu gerisingeri adama doğru iterek, "zencilerimin kafalarını kanştır-manıza izin verecek değilim. Burayı zencilerim olmadan idare edemem. Siz olmasanız da idare ederim, ama onlarsız idare edemem. Bu kız hakkında Sulk'a bir kelime daha ederseniz, buradaki

işinizi kaybedersiniz. Anlıyor musunuz?"

Adamın yüzünde söylenenleri anladığına dair hiçbir belirti yoktu. Duyduğu sözcükleri kafasında uç uca ekleyip bir fikir oluşturmaya çalışır gibi duruyordu daha çok.

Bayan Mclntyre Bayan Shortley'nin sözlerini anımsadı: "Her şeyi anlıyoro, bal gibi anlıyorhem de, mahsus anlamaz görünüyor ki canının istediğini yapabilsin." Bunu hatırlamasıyla birlikte konuşmanın en başındaki hiddet dolu, afallamış ifade yeniden kapladı yüzünü. "Kendine Hıristiyan diyen bir adamın," dedi, "nasıl olup da zavallı masum bir kızcağızı buralara kadar getirip böyle bir yaratıkla baş göz etmeye kalkışabildiğini aklım havsalam almıyor. Aklım almıyor. Almıyor!" Başını iki yana salladıktan sonra kederli mavi gözlerini uzaklara dikti.

Bir saniye sonra adam omuz silkti ve sanki yorulmuş gibi kollarını iki yanına sallandırdı. "Siyah ona fark yok," dedi. "Üç yıl kampta o."

Bayan Mclntyre dizlerinin ardında tuhaf bir halsizlik hissetti. "Bay Guizac," dedi, "sizinle bir daha bu konuda konuşmak istemiyorum. Eğer buna gerek kalırsa, kendinize başka bir iş arayın. Anlıyor musunuz?"

Yamalı bohça surattan ses gelmedi. Kadına öyle geliyordu ki, adam kendisini görmüyordu bile. "Burası benim," dedi. "Buraya kimin gelip kimin gelmeyeceğine ben karar veririm."

"Ya," dedi adam ve kasketini yeniden başına geçirdi.

"Dünyanın sefaletinden ben sorumlu değilim," diye ekledi kadın son anda aklına gelmişçesine.

"Ya," dedi adam.

"İyi bir işiniz var. Burada olduğunuza şükretmeniz lazım," diye ekledi, "ama hiç de şükreder görünmüyorsunuz doğrusu."

"Ya," dedi adam ve yine o aptal omuz silkme hareketini yapıp gerisingeri traktöre yollandı.

Kadın adamın traktöre binip makineyi yeniden mısır tarlasına sokmasını izledi. Adam yanından geçip köşeyi dönünce bayırın tepesine tırmandı, kollarını kavuşturup durdu ve yüzünde zalim bir ifade, tarlaya tepeden bakmaya koyuldu. ”Al birini vur öbürüne,” diye homurdandı, ”ister Polonya'dan gelsinler, ister Tennes-see'den, hepsi bir. Ama Herrinlerle, Ringfieldlerle, Shortleylerle başa çıkmış kadınım ben, elbet bir Guizac'la da başa çıkmasını bilirim.” Sanki adamı bir tüfeğin gerisinden izlermiş gibi, traktörün tepesinde giderek küçülmekte olan şekilden başka şey görmez oluncaya dek gözlerini kıstı. Bütün ömrü şu dünyanın süprüntüleriyle mücadele etmekle geçmişti ve hâlâ daha aynı şeyle mücadele ediyordu; tek fark süprüntünün bu kez bir Polonyalı kılığında çıkmış olmasıydı karşısına. ”Sen de aynı ötekiler gibisin,” dedi. ”Belki akıllısın, tutumlusun, çalışkansın ama ben de öyleyim ve burası benim çiftliğim.” Bir süre öylece durdu: kara şapkalı, kara önlüklü, giderek yaşlanıp kırışan meleksi çehreli

ufak tefek bir şekil. Derken üstesinden gelemeyeceği şey yokmuşçasına kollarını kavuşturdu; oysa kalbi öyle bir çarpıyordu ki, sanki şimdiden manevi bir tecavüze uğramıştı. Tarlanın tamamına hâkim olacak biçimde gözlerini açınca traktörün tepesindeki şekil genişleyen görüş alanında anca bir çekirge kadar kaldı.

Orada biraz durdu. Hafif bir meltem vardı ve mısırlar bayırın her iki yanında koca dalgalar oluşturarak salınıyordu. Büyük kesim makinesi o tekdüze kükreyişiyle unufak ettiği mısır saplarını düzenli bir akışla römorka fışkırtmayı sürdürüyordu. Mülteci akşama kadar tarlayı böyle böyle dört dönerek çalışıp çabalayacak, karanlık bastırmadan o iki yamacın yüzünde anızlardan başka şey kalmayacaktı; yargıcın, kutsallığına halel getirilmiş kabrinde bıyık altından gülerek yattığı, tarlanın orta yerindeki mezarlık da küçük bir ada gibi su yüzüne çıkmış olacaktı.

Bayan Mclntyre karşısındaki sandalyede öfkeden köpüren kısık gözlerle kendisini süzedururken, o uzun, fersiz yüzünü bir parmağına yaslamış duran rahip on dakikadır Araftan bahsetmekteydi. Evin ön verandasında zencefilli gazoz içiyorlar, kadın koşum takımlarını şıngırdatan tezcanlı bir midilli misali bir türlü kendine hfilcim olamıyor, habire bardağındaki buzları, kolyesinin boncuklarını, o da olmazsa bileziğini tıkırdatıyordu. Ortada vicdani bir yükümlülük yok, diyordu kendi kendine fısıldayarak, onu burada tutmak için hiçbir sebep yok. Birden silkinip lafa girdi ve sesi adamın aksanlı konuşmasını, elektrikli testereyi delen matkap gibi delip geçti. "Bakın," dedi, "ben dini meselelerden anlayan biri değilim. Ancak gözle görülür, elle tutulur olaylara erer aklım! Sizinle böyle somut bir olay hakkında konuşmak istiyorum!"

"Arrrr," diye homurdanıp sesini kesti adam.

Rahibin ziyaretine sonuna kadar dayanabilmek için kendi gazozuna en az bir parmak viski eklemişti ve çekmeye çalıştığı sandalyeyi altında bulup şaşırarak beceriksizce yerine oturdu. "Bay Guizac'tan memnun değilim," dedi.

Yaşlı adam sahte bir şaşkınlıkla kaşlarını havaya kaldırdı.

"Bana ayak bağı oluyor," dedi kadın. "Ortama ayak uyduramı-yor. Ortama ayak uydurabilen biri lazım bana."

Rahip dizlerinin üzerindeki şapkayı itinayla çevirdi. Bir saniye sessiz kalıp sonra konuşmayı gerisingeri kendi istediği yöne çekmek gibi küçük bir numarası vardı. Seksen yaşlarındaydı. Bayan Mclntyre Mülteciyi getirtmek üzere onunla görüşmeye gittiği güne dek tek bir rahip dahi görmüş tanımış değildi ömründe. Adam Polonyalı'yı çiftliğine yerleştirdikten sonra, tamamen işe dayalı olan tanışıklıklarını, tam da kadının korktuğu üzere onu kendi mezhebine döndürmeye çalışmak için kullanmaya başlamıştı.

”Ona biraz zaman tanıyın,” dedi yaşlı adam. ”Ayak uydurmayı öğrenecektir. Sizin o güzelim kuşunuz nemelerrde bugün?” diye sordu, sonra, ”A^ işte

orada!” deyip ayağa kalktı ve tavus kuşuyla iki tavuğun, pürdikkat kesilmiş ve uzun boyunlarındaki tüyler kabarmış halde ağır ağır yürümekte oldukları çimenliğe dikti gözlerini; tavus kuşunun deli mavi, tavuklarınsa gümüşi-yeşil boyunları akşamüstü güneşinde parıl parıl parlıyordu.

”Bay Guizac,” diye devam etti Bayan Mclntyre donuk, tekdüze bir sesle lafın gerisini getirmeye çabalayarak, ”çok becerikli. Buna diyecek yok. Amazencilerimle geçinmesini bilmiyor ve zenciler onu sevmiyorlar. Bu saatten sonra zencilerimi kaçırmayı göze alamam. Ayrıca tavırları da hiç hoşuma gitmiyor. Böyle bir işe kavuştuğu için bizlere biraz olsun minnettar değil.”

Rahip elini sinekliğe attı ve kaçmaya hazırlanarak sinekliği açtı. ”Arrrr, benim gitmem lazım,” diye mırıldandı.

”Diyorum ki, eğer zencilerin dilinden anlayan bir beyaz bulursam Bay Guizac’a yol vermek zorunda kalacağım,” dedi kadın ve tekrar ayağa kalktı.

Bunun üzerine rahip dönüp kadının yüzüne baktı. ”Gidecek hiçbir yeri yok,” dedi. ”Sevgili bayan, adamcağızı sudan bir sebeple kovmaya gönlünüzün elvermeyeceğini bilecek kadar tanıyorum sizi!” deyip Bayan Mclntyre’ın cevabım beklemeden elini havaya kaldırdı ve gümbür gümbür bir sesle kadını kutsadı.

Kadın öfkeyle gülümseyip, ”İşin bu noktaya gelmesi benim kabahatim değil herhalde,” dedi.

Rahibin gözleri kuşlardan yana kaydı. Çimenliğin ortasına ulaşmışlardı. Tavus kuşu aniden durdu, boynunu arkaya doğru büktü, kuyruğunu kaldırıp şıkır şıkır bir sesle iki yanına açıverdi. Sıra sıra dizilmiş küçük gebe güneşler başının tepesinde, yeşilli altınlı bir pusun içinde süzülüyordu. Ağzı beş karış açılan rahip olduğu yere çivilenmişçesine kalakaldı. Bayan Mclntyre bu kadar şapşal bir ihtiyarı nereden bulup da başına musallat ettiğini merak etmekten kendini alamadı. ”İsa da aynen böyle gelecek işte!” dedi adam gür ve canlı bir sesle; sonra eliyle ağzını sildi ve ağzı hâlâ açık öylece durmayı sürdürdü.

Bayan Mclntyre'ın yüzü yapmacık bir sofuluk takındı ve hemencecik kızardı. Annesi bir konuşmada cinselliğin lafı geçtiğinde nasıl kızarıp bozarırsa o da tea'nın lafı geçtiğinde aynı şekilde utanıp sıkılırdı. "Bay Guizac'ın gidecek bir yeri olmaması benim sorunum değil," dedi. ”Dünyada bir sürü muhtaç insan var, onlan tek başıma kurtaracak halim yok."

Yaşlı adam kadını duymaz gibiydi. Bütün dikkatini, açık kuyruğuyla geriye doğru minicik adımlar atan tavus kuşuna vermişti. ”Tecelli'nin ta kendisi,” diye mınldandı.

Adamın neden bahsettiği hakkında en ufak bir fikri yoktu Bayan Mclntyre'ın. ”Bay Guizac'ın buraya gelmesi baştan hataydı," dedi adama haşin bir bakış fırlatarak.

Tavus kuşu kuyruğunu indirdi ve çimleri gagalamaya koyuldu.

"Buraya gelmesi baştan hataydı,” diye tekrarladı kadın, her sözcüğün üzerine ayn ayn basarak.

Yaşlı adam dalgın dalgın gülümsedi. "Bizi kurtarmaya geldi," dedi, kibarca kadına uzanıp elini sıktı ve gitmesi gerektiğini söyledi.

Bay Shortley birkaç hafta sonra dönmüş olmasaydı, Bayan Mclntyre yeni bir işçi aramaya koyulacaktı. Bay Shortley'nin geri dönmesini özellikle istemiş değildi ya, o tanıdık siyah otomobilin yoldan yukarı çıkıp evin kenannda durduğunu gördüğünde, gereğinden fazla uzamış berbat bir yolculuğun ardından yuvasına dönenin o değil de kendisi olduğu hissine kapılmıştı adeta. Birden bunca zamandır asıl özlediğinin Bayan Shortley olduğunu anlayı-vermişti. Kadın gitti gideli konuşacak kimsesi kalmamıştı; bu yüzden de, Bayan Shortley'yi iri cüssesinin ağırlığından yıkıla devrile merdivenlerden çıkarken görmeyi umarak kapıya koştu.

Bay Shortley kapıda tek başına duruyordu. Kara, keçe bir şapka takmış, kırmızılı mavili palmiye desenli bir gömlek giymişti, ama derin yarıklarla dolu o uzun suratının avurtları bir ay öncesine göre daha da beter çökmüş durumdaydı.

"Eeee!" dedi kadın. "Bayan Shortley nerede?"

Bay Shortley cevap vermedi. Yüzündeki değişime manevi bir çöküntü sebep olmuş gibiydi; boğazından aylarca bir damla su geçmemiş gibi bir hali vardı. "Tanrı'nın meleğiydi o," dedi yüksek sesle. "Dünyanın en tatlı kadınıydı."

"Nerede o?" diye mırıldandı Bayan Mclntyre.

"Öldü gitti,” dedi adam. "Buradan ayrıldığı gün beyin kanaması geçirdi." Adamın yüzünde ölülerdekine benzer bir huzur seçiliyordu. "O Polonyalı öldürdü onu bana kalırsa," dedi adam. "Daha ilk günden gönnüştü onun gerçek yüzünü. Şeytanın uşağı olduğunu şıp diye anlamıştı. Kendi ağzıyla söylemişti bana."

Bayan Mclntyre Bayan Shortley'nin ölümünün şokunu ancak üç günde atlatabildi. Bayan Shortley ile kendisini her görenin onları hiç düşünmeden akraba zannedeceğini söyleyip duruyordu kendine. Bay Shortley'yi tarlalardaki işleri görmesi için yeniden işe aldı almaya ya, işin aslı onu kansı olmadan istemiyordu. Mül-teci'ye ay sonunda pılını pırtısını toplayıp gitmesi için otuz günlük süre tanıyacağını, bundan sonra mandıradaki işinin başına dönebileceğini söyledi Bay Shortley'ye. Bay Shortley tarlada çalışmak-tansa mandıradaki işini tercih ediyordu, ama beklemeye de razıydı. Polonyalı'nın buradan gittiğini gördüğü gün yüreğinin biraz olsun ferahlayacağını söyledi Bayan Mclntyre'a; buna mukabil Bayan Mclntyre da o gün geldiğinde yüreğinin biraz değil hepten ferahlayacağını söyledi. Yanında halihazırda çalışanlarla yetinmeyip işçi bulmak için dünyanın olmadık yerlerinde arayışa girmekle baştan hata etmiş olduğunu itiraf etti adama. Bay Shortley ise Birinci Dünya Savaşı'nda çarpışalı beri yabancılardan hiç hazzetmediğini, onların ne mene insanlar olduklarını orada kendi gözüyle görüp tövbe ettiğini anlattı kadına. O savaşta yabancının bin türlüsünü görmüş, tekini bile adama benzetememişti. Bizler gibi değil onlar, diyordu. Kendisine el bombası fırlatmış olan adamın yüzünü gayet iyi hatırladığını, onun da aynı Bay Guizac gibi yuvarlak, küçük gözlükleri olduğunu anlatıyordu.

"Ama Bay Guizac Polonyalı, Alman değil," dedi Bayan Mcln-tyre.

"Ha Polonyalı, ha Alman, hepsi aynı kapıya çıkar," diye açıkladı Bay Shortley.

Zenciler de Bay Shortley'nin geri dönmesine sevinmişlerdi. Mülteci tıpkı kendisi gibi ölesiye çalışmalarını bekliyordu zencilerden, oysa Bay Shortley onların sınırlarını biliyor, çizgiyi aşmamaya dikkat ediyordu. Kendi de başında onu hizaya sokan Bayan Shortley varken dahi hiçbir zaman pek iyi bir işçi olmamıştı, ama artık eskisinden de unutkan ve ağırdı. Polonyalı her zamanki gibi canını dişine takarak çalışıyor, kovulacağı günün yakın olduğunu besbelli aklının ucundan dahi geçirmiyordu. Bayan Mclntyre hiç bitmeyecek gözüyle baktığı işlerin kısa sürede yapıldığını görüp şaşırıyordu. Ama yine de onu başından savmakta kararlıydı. O ufak tefek, kazık yutmuş gibi dimdik adamın an gibi oradan oraya koşturup durması, çiftlikte onu en sinir eden manzara olup çıkmış, kadın iyiden iyiye o ihtiyar rahip tarafından oyuna getirildiğine inanır olmuştu. Ondan memnun değilse, Mülteci'yi yanında tutmak için hiçbir kanuni yükümlülüğü bulunmadığını söylemişti rahip; ama hemen ardından da vicdani yükümlülüklerden bahsetmeye girişmişti.

Kadına gelince, *kendini* vicdanen borçlu hissettiği insanların asıl kendi halkı olduğunu haykırmak istiyordu rahibin yüzüne, bir vicdani yükümlülüğü varsa öylece buraya gelip her türlü nimeti sömüren Bay Guizac'a karşı değil, cihan harbinde ülkesi için savaşmış olan Bay Shortley'ye karşıydı kuşkusuz. Mülteci'yi kovmadan önce rahiple her şeyi açıkça konuşup bu konuyu kapatması gerektiğini hissediyordu. Ne var ki, Bay Shortley yeniden işe başlayalı bir ayı geçmesine rağmen rahip bir türlü ziyarete gelmeyince, kadın da Polonyalı'ya işten kovulduğunu bildirmeyi ertelemeye karar verdi.

Bay Shortley ise, kadın dediğinin yapacağım dediği şeyi yapacağım dediği zamanda yapmayacağını baştan tahmin etmem gerekirdi, diye hayıflanıp kendi kendi yiyordu. Hanımının oyalamalarına daha ne kadar tahammül edebileceğini bilmiyordu. Oturup düşündüğünde de kadının yufka yüreklilik ettiği, başka bir iş bulamayacağından korktuğu için Polonyalı'yı işten kovmaya kıyamadığı kanaatine varıyordu. Halbuki Bay Shortley kazın ayağının hiç de öyle olmadığını anlatabilirdi Bayan Mclntyre'a: Onu kovsa, adam üç seneye kalmadan ev sahibi olup çıkar, evinin çatısına da âlâsından bir televizyon anteni kondururdu zira. Gel zaman git zaman Bay Shortley kadının bazı gerçekleri görmesini sağlamak üzere her akşam Bayan Mclntyre'ın arka kapısına dayanmayı âdet edindi. ”Gün gelir, beyaz bir

adama bir zenciye gösterilen saygının çok görüldüğü olur," diyordu, "ama önemli değildir bu, çünkü adam daha hâlâ beyazdır ne de olsa, ama bazen de" -lafının burasında bir an susup gözlerini uzaklara dikiyordu- "vatanı uğruna savaşmış, kanını canını vermiş bir adama, savaştığı o düşmanın soyundan gelme birine verilen kıymet çok görülür. Soranın size: Doğru mudur bu?" Böyle sorular sorduğunda kadının yüzündeki ifadeyi tartar, laflarının havaya gitmediğini hemen anlardı. Kadın da bugünlerde pek iyi görünmüyordu ya. Çiftlikteki yegâne beyaz işçilerin kendisiyle Bayan Shortley olduğu zamanlarda hiç görmediği çizgiler belirdiğini fark etmişti gözlerinin etrafında. Bayan Shortley ne zaman aklına gelse, adam kalbinin kupkuru bir kuyudaki eski püskü bir kova gibi çöktüğünü hissediyordu.

Yaşlı rahip son ziyaretinden sonra adeta gözü korkmuşçasına çiftlikten uzak durur olmuştu, ama bunca zaman geçip de Mülteci' nin hâlâ kovulmadığını görünce, cesaretini toplayıp yeniden uğradı ve Bayan Mclntyre ile en son nerede kaldıklarını hatırlayıp ona din dersleri vermeyi sürdürdü. Kadın ders almayı talep etmiş değildi, ama adam yine de bildiğini okuyordu; yanında kim olursa olsun hersohbetin bir yerine ayinlere ya da Hıristiyanlığın temel öğretilerine ilişkin bir açıklama sokuşturmadan edemezdi. Şimdi de Bayan Mclntyre'ın verandasına kurulmuş, kadının yüzündeki yan alaycı, yan öfkeli ifadeyi görmezden gelerek konuşuyordu; Bayan Mclntyre ise adamın konuşmasını bölmek için fırsat kollayarak oturduğu yerde sinirli sinirli ayağını sallıyordu. "Çünkü," dedi adam, sanki dün kasabada olmuş bir olayı anlatırcasına, "Tanrı vücuda getirdiği yegâne oğlu olan İsa Efendimizi" -burada başını hafifçe eğdi- "insanoğlunun Kurtarıcısı olarak gönderdiğinde..."

"Peder Flynn!" diye patladı kadın, adamı korkudan yerinden sıçratan bir sesle. "Sizinle önemli bir konuda konuşmak istiyorum! "

Yaşlı adamın sağ gözünün altındaki deri seğirdi.

"Bana sorarsanız," dedi kadın ve adama ters bir bakış fırlattı, "İsa da bir nevi Mülteciden, yurdundan olmuş bir adamdan başka bir şey değildi."

Adam ellerini hafifçe kaldırıp dizlerinin üzerine koyverdi. "A^," diye mırıldandı sanki kadının dediğini düşünürmüşçesine.

”O adamı göndereceğim buradan,” dedi kadın. ”Ona karşı hiçbir yükümlülüğüm yok. Benim asıl bu ülke için bir şeyler yapmış insanları kollamam gerek, öylece buraya gelip her bulduklarını sömüren yabancıları değil,” diye çabuk çabuk sıralamaya başladı laflan, önceden düşündüğü şeyleri bir bir hatırlayarak. Rahip içinde gizlediği kişisel bir kiliseye çekilmişçesine uzaklaşmış, kadının lafını bitirmesini bekliyordu. Bir-iki kere bakışları bir kaçış imkânı aranırcasına çimenliğe doğru kaydı, ama kadın susmak bilmiyordu. Burayı elinde tutmak için otuz yıldır nasıl mücadele ettiğini, soylan soplan belirsiz, bir baltaya sap olmamakta kararlı, otomobil sahibi olmaktan başka bir şey düşünemeyen insanlara rağmen bunca yıldır nasıl kıtı kıtına geçinmeye çalıştığını anlattı ona. Ama Polonyalı da olsalar Tennesseeli de olsalar, hepsinin bir olduğunu öğrenmişti artık. Kenara iki kuruş para koyar koymaz,

Guizaclann da arkalarına bile bakmadan onu yüzüstü bırakıp gideceklerini söyledi adama. Zengin görünenler aslında dünyanın en fakir insanlarıydı, çünkü herkes onların eline bakıyor, bütün yük onların omuzlarına biniyordu. Yem faturalarına nasıl para yetiştirdiğini hiç düşünüp düşünmediğini sordu rahibe. Nicedir evini elden geçirtmek istediğini, ama buna parasının yetmediğini anlattı. Kocasının mezarının üstündeki meleğin bile yenisini alıp da taktıramamıştı parasızlıktan. Bir yılda sigortaya ne kadar para ödemek zorunda kaldığı konusunda bir tahminde bulunmak isteyip istemeyeceğini sordu rahibe. Nihayet parayı ağaçlardan topladığını filan mı sandığını sordu adama ve yaşlı adım sanki kadın komik bir şey demiş gibi birden çirkin bir böğürtü koparttı.

Ziyaret sona erdiğinde Bayan Mclntyre hayal kırıklığına uğramış hissediyordu kendini; oysa adama ağzının payını tam anlamıyla verdiğine hiç kuşku yoktu. Aybaşı gelip çattığında Mülteci' ye kendisine yeni iş bakması için otuz günü olduğunu söylemekte kararlıydı bu kez ve bunu Bay Shortley'ye de böylece söyledi.

Bay Shortley bir şey demedi. Bugüne dek dediğini yapmaktan hiç çekinmeyen tek kadın tanımıştı, o da karısıydı. Polonyalı' yı şeytanla rahibin el birliğiyle başlarına musallat ettiğini ta o zamandan görüp söylemişti kansı. Bay Shortley rahibin Bayan Mc-Intyre üzerinde tuhaf bir hâkimiyeti olduğundan ve kadının çok geçmeden rahibin ayinlerine

katılmaya başlayacağından emindi. Bilinmez bir şey onu için için yiyip bitiriyormuş gibi bir hali vardı kadının. İyice zayıflamış, bir yerde beş dakika duramaz olmuştu, hem eskisi gibi uyanık da değildi artık. Bir süt güğümüne baktığında içinin ne kadar pis olduğunu bile fark etmiyordu ve kaç sefer, konuşmadığı halde dudaklarının kıpırdadığını görmüştü kadının. Polonyalı her işi hatasız yapmasına rağmen kadın onu ziyadesiyle sinir bozucu buluyor, adamı her gördüğünde çileden çıkıyordu. Bay Shortley'ye gelince, işleri -her zaman kadının istediği şekilde olmasa da- canının istediği şekilde yapıyor, kadınsa onun bu rahatlığının farkında değilmiş gibi davranıyordu. Buna mukabil Polonyalı ile ailesinin giderek şişmanladıkları hiç gözünden kaçmamış, o çökük avurtlarından eser kalmadığından, yanaklarının gitgide dolgunlaştığından, üstelik kazandıkları her kuruşu da biriktirdiklerinden Bay Shortley'ye bahsetmekten geri durmamıştı. Bay Shoıtley ise ”Öyle hanımım, yarın bir gün toprağınıza ortak çıkıp da sizi buradan atarsa şaşırmayın bence,” deme cüretinde bulunmuş, bu dediğinin kadını enikonu sarstığını yüzünden açıkça anlamıştı.

”Sırf ayın biri gelsin diye bekliyorum," demişti.

Bay Shortley de bekliyordu, oysa aybaşı gelip geçtiği halde kadın adamı yine kovmadı. Böyle olacağını tahmin etmişti zaten Bay Shortley, kim sorsa da söylerdi işin buraya varacağını. Şiddetten hoşlanan bir adam değildi, ama zavallı kadının bir yabancı tarafından böyle perişan edildiğini gördükçe kahroluyordu. Bir erkeğin seyirci kalamayacağı bir şey varsa, o da budur diye geçiriyordu içinden.

Bayan Mclntyre'ın Bay Guizac'ı derhal kovmaması için hiçbir sebep yoktu, ama nedense bu işi günden güne erteleyip duruyordu. Yığılan faturaları ve sağlığını düşünüp endişeleniyordu. Geceleri uyuyamıyor, uyuduğunda da Mülteci'yi görüyordu düşünde. İşin aslı, daha önce kimseyi kovmamıştı; hepsi kendiliğinden çekip gitmişlerdi. Bir gece Bay Guizac ile ailesinin kendi evine taşındığını, kendisinin de Bay Shortley'nin yanına çıktığını gördü rüyasında. Bu kadarı da fazlaydı, uyandı ve birkaç gece boyunca uyku yüzü görmedi. Derken başka bir gece rahibin kendisini ziyarete gelip o her zamanki vızıl vızıl sesiyle durmadan konuşup başının etini yediğini gördü rüyasında. ”Sevgili bayan,” diyordu adam, ”o yufka yüreğinizin zavallı adamı kovmaya elvermeyeceğini biliyorum. Onun durumunda olan

binlercesini bir düşünün, o fınnlan, yük vagonlarına tıkıştırılan insanları, toplama kamplarını, hasta çocukları ve İsa Efendimizi bir düşünün.”

”Burada fazlalık oluyor bana, üstelik buranın düzenini, dengesini bozuyor," diye cevap verdi kadın. "Hem ben ayaklan yere basan mantıklı bir kadınım ve görebildiğim kadarıyla burada ne fırınlar var, ne toplama kampları var, ne de İsa Efendimiz. Hem işten ayrıldığında daha çok para kazanır, onun için de iyi olur. Fabrikada çalışır, kendine araba alır, benimle selamı sabahı keser - zaten hepsinin tek istediği araba.”

”O fırınlar, yük vagonları, hasta çocuklar,” diye aynen vızıldamayı sürdürdü rahip, ”ve sevgili Efendimiz.”

”O kadar insan aynı durumda olduğuna göre, bir eksik bir fazla ne fark eder anlamıyorum.”

Ertesi sabah kahvaltısını ederken adamı derhal kovmaya kesin olarak karar verdi, ayağa kalktı ve peçetesi halen elinde olduğu halde mutfaktan çıkıp patikadan aşağıya yürümeye koyuldu. Bay Guizac o iki büklüm duruşuyla, bir elini beline koymuş hortumla ahın yıkıyordu. Onu görünce suyu kapattı, sanki kadın işine engel oluyormuş gibi sabırsız bir ifadeyle yanına gelip onu dinlemeye hazırlandı. Kadın adama ne diyeceğini hiç düşünmemiş, kendini aldığı gibi gelmişti. Pırıl pırıl parlayan ıslak zemine ve üstlerinden sular süzülen direklere sert gözlerle bakarak ahırın kapısında durdu. ”İyi siz?” dedi adam.

”Bay Guizac,” dedi kadın, "bugünlerde iki yakamı zar zor bir araya getiriyorum.” Sonra daha yüksek, daha gür bir sesle her sözcüğün üstüne basa basa, ”Ödenecek bir sürü faturam var,” dedi.

”Ben de,” dedi Bay Guizac. ”Çok fatura, az para,” deyip omuz silkti.

Ahırın öbür ucunda uzun, gaga burunlu bir gölgenin güneşin vurduğu açık kapıdan bir yılan gibi içeri süzüldüğünü, ahırın ortasına kadar gelip durduğunu gördü kadın; daha bir dakika önce arkasından bir yerlerden zencilerin kürek sesleri gelirken, şimdi aynı yerin tuhafbir sessizliğe gömüldüğünün de farkındaydı. ”Bura-sı benim çiftliğim,” dedi öfkeyle.

”Hepiniz fazlalıksınız burada. İçinizde işe yarayan tek bir adam yok. Hepiniz ama hepiniz fazlalıksınız!”

”Ya,” dedi Bay Guizac ve suyu yeniden açtı.

Kadın elindeki peçeteyle ağzını sildi ve geliş amacını tastamam yerine getirmişçesine uzaklaşıp gitti.

Bay Shortley'nin gölgesi kapıdan geri çekildi, adam ahırın cephesine yaslanıp cebinden çıkardığı yanın sigarayı yaktı. Artık bu işi Tann'ya havale edip intikamın onun elinden gelmesini beklemekten başka hiçbir şey yapamazdı; ama şunu iyi biliyordu ki, beklerken çenesini tutmaya hiç niyeti yoktu.

O sabahtan tezi yok, gördüğü herkese, siyah beyaz demeden olayı kendi açısından anlatıp halinden şikâyet etmeye koyuldu. Manavda şikâyet ediyor, adliyede şikâyet ediyor, sokağın köşesinde şikâyet ediyor, Bayan Mclntyre'ın yüzüne karşı bile yakınıp sızlanıyordu, çünkü onun kimseden gizlisi saklısı yoktu. Şayet PolonyalI diyeceklerini anlayabiliyor olsa, hiç çekinmez ona da sayardı hepsini bir bir. "Bütün insanlar özgür ve eşit yaratıldı," diyordu Bayan Mclntyre'a, "ben aha bunu dünya âleme kanıtlayacağım diye hayatımı tehlikeye atmışım, canımı ortaya koymuşum. Ta oralara kadar gidip savaşmışım, kan dökmüşüm, yeri gelmiş ölmüşüm, sonra yurduma dönünce işimi kime kaptırsam beğenirsiniz- savaştığım düşmanın ta kendisine. O el bombası neredeyse öldürüyordu beni, kimin attığını da gözlerimle gördüm - aynı onunkiler gibi gözlükleri olan ufarak bir adamın teki. Belki aynı dükkândan almışlardır gözlüklerini. Dünya küçük ne de olsa," diyor, peşinden de acı acı gülüyordu. Artık Bayan Shortley olmadığından bu konuşmaları yapmak başa düşmüş, üstelik bu işte enikonu yetenekli olduğunu da keşfetmişti. Asanları kendi haklılığına inandırmakta üstüne yoktu. Zencilerle de epeyce konuşuyordu.

"Neden Afrika'ya dönmüyorsun ki?" diye sormuştu Sulk'a bir sabah beraberce ambarı temizlerlerken. "Senin memleketin orası değil mi?"

"Ölsem gitmem oraya, ne gidecem," dedi oğlan. "Beni yerler sonra."

"Eh, akıllı uslu olur da adam gibi çalışırsan neden durmayasın ki burada," dedi Bay Shortley şefkatle. "Sen biryerden kaçmamışsın etmemişsin. Dedeni satın almışlar nihayetinde. Adam kendi rızasıyla gelmemiş ya buraya. Benim derdim kendi memleketlerinden kaçıp da başımıza adam kesilenlerle.”

"Seyahat etmek ömrümde geçmedi içimden,” dedi zenci. "Yeniden seyahat edecek olaydım,” dedi Bay Shortley, ”ya Çin'e ya da Afrika'ya giderdim. Buralara gittin miydi, onlarla senin arandaki farkı şıp diye anlarsın. Halbusem öbür memleketlerde, ağızlarını açıp da bir şey demedikçe insanlar hep senin benim gibi görünürler. Hem bazen ağızlarını açsalar bile ayıramazsın çünkü yansı İngilizceyi sökmüştür. İşte bizim yanlışımız burada, bütün insanlara İngilizceyi belletiyoruz da iyi mi ediyoruz? Herkes bir tek kendi dilini konuşaydı başımıza bu işler açılmazdı. İki dil bilmek kafanın arkasında iki gözünün daha olması gibi bir şey derdi kanın. Gel de hak verme. Onun sözünün üstüne söz söyleyebilene şaşanm zaten."

"Söylenmezdi ya,” diye mırıldandı oğlan, ardından ekledi: "İyi kadındı. Çok iyi kadındı. Öyle iyi kadın daha görmedim.” Bay Shortley ters yöne dönüp bir süre sessizce çalıştı. Birkaç dakika sonra doğruldu, küreğinin sapıyla siyahi oğlanın omzunu dürttü. Islak gözleri derin manalarla dolup taşar halde, bir an yalnızca baktı oğlana. Sonra usulca, "Rab diyor ki, 'Öç benimdir,'" dedi.

Bayan Mclntyre kasabadaki herkesin Bay Shortley'nin tamamen kendi açısından anlattığı durumdan haberdar olduğunu ve patron olarak aldığı tavrı eleştirdiğini öğrenmişti. Polonyalı'yı kovmanın onun açısından ahlaki bir görev olup çıktığını, bunca zamandır sırf kendisine zor geldiği için bu işten kaçtığını anlamaya başladı. İçinde giderek kabaran suçluluk duygusuna artık tahammül edemiyordu ve soğuk bir cumartesi sabahı, kahvaltıdan sonra bu kez kesin kararlı olarak adamı kovmaya yollandı. Adamın traktörü çalıştırdığını işitip hangara doğru yürüdü.

Tarlaları koyunların pürtüklü sırtlarına benzeten yoğun bir don vardı; güneş handiyse gümüş rengindeydi ve ağaçlar ufukta fırça kılları gibi dikilmişti. Bütün doğa hangarın etrafındaki küçük gürültü çemberinden uzağa kaçıyordu sanki. Bay Guizac küçük traktörün yanı başına yere çömelmiş,

traktöre bir parça takıyordu. Daha otuz gün burada olacağına göre, adamın tarlaları havalandırma işini de halledeceğini umdu Bayan Mclntyre. Siyahi oğlan elinde birtakım aletlerle bir kenarda bekliyor, Bay Shortley ise içeride büyük traktöre tırmanmış onu geri geri çıkarmaya davranıyordu. Tatsız görevine girişmeden zenciyle adamın ayak altından çekilmesini bekleyecekti.

Ayaz bir felç gibi ayaklarına, oradan da bacaklarına tırmandığından donmamak için ayaklarını sert toprağa vura vura Bay Gu-izac'ı seyretmeye koyuldu. Sırtında kalın, siyah bir palto vardı, başına kırmızı bir başörtü bağlamış, başörtünün üzerine siyah şapkasını geçirmiş, gözüne güneş girmesin diye de şapkayı iyice aşağı çekmişti. Şapkanın kara kenarının altına gizlenmiş yüzünde dalgın bir ifade vardı ve dudakları bir-iki kere sessizce kıpırdadı. Bay Guizac traktörün gürültüsünde sesini duyurabilmek için bağırarak zenciden bir tornavida istedi ve tornavidayı alınca buz tutmuş toprağa sırtüstü yatıp aracın altına uzandı. Şimdi adamın yüzünü gö-remiyordu, traktörün yanından münasebetsizce dışarı uğramış ayaklarını, bacaklarını ve gövdesini görüyordu yalnızca. Ayağında, yüzleri çatlamış, her taraflarına çamur bulaşmış lastik çizmeler vardı. Bir dizini kaldırdı, sonra indirip gövdesini hafifçe yana çevirdi. Ona bunca öfkeleniyorsa, en çok da kendiliğinden çekip gitmediğine öfkeleniyordu.

Bay Shortley büyük traktöre yerleşmiş, aracı geri geri hangardan çıkarıyordu. Traktör yaydığı sıcaklık ve güçle kanına girip içine itaat etmeden duramadığı dürtüler salıyormuş gibi gayrete gelmiş görünüyordu adam. Traktörünü küçük traktörün durduğu yöne doğru sürüyordu ki, hafifçe meyilli bir yerde durdurup freni çekti, aşağı atlayıp gerisingeri hangara yollandı. Bayan Mclntyre sabit gözlerle Bay Guizac'ın yere uzanmış ayaklarına bakıyordu şimdi. Büyük traktörün freninin boşaldığını duydu ve başını kaldırmasıyla birlikte traktörün kendi yolunu kendi çizerek ileri atıldığını gördü. Zencinin, adeta topraktan boşanan bir zemberek onu havaya fırlatıvermişçesine sessizce sıçrayıp yoldan kaçtığını, Bay Shortley'yi inanılmaz bir yavaşlıkla başını çevirip omzunun üstünden sessizce dönüp bakarken gördüğünü, bu esnada kendisinin de Mülteci'ye avazı çıktığınca bağırdığını sandığını, ama aslında bağırmadığını ancak sonra hatırlayabildi. Kendi gözlerinin, Bay Shortley'nin gözlerinin ve zencinin gözlerinin aralarındaki gizli sözleşmeyi sonsuza dek mühürleyen

bir bakışta buluştuğunu hissetmiş, traktörün tekerleği omurgasını kırdığında Polonyalı'nın çıkardığı minicik sesi duymuştu. İki adamyardımakoşmak için atılmış, kendiyse bayılmıştı.

Kendine geldiğinde, bir yerlere, belki de evin içerisine koştuğunu, sonra yeniden dışarıya koştuğunu hatırlar gibi oldu ama bunu neden yaptığını hatırlayamadı; belki de eve vardığında yeniden bayılmıştı. Nihayet traktörlerin olduğu yere geri döndüğünde, ambulans çoktan gelmişti. Bay Guizac'ın cansız bedeni, üzerine kapanmış kansının ve iki çocuğunun bedenleriyle, bir de ölünün üzerine eğilmiş anlaşılmaz sözler mırıldanan kara bir başka bedenle örtülüydü. Başta bu sonuncunun doktor olabileceğini düşündü, ambulansla gelmiş olan ve ezilen adamın ağzına bir şeyler sokuşturan rahibi neden sonra, içinde belli belirsiz bir öfke parlayarak tanıdı. Biraz sonra rahip doğruldu ve Bayan Mclntyre ilk önce pantolonunun kanlı paçalarına, sonra da bakışlarını yüzünden kaçırmasına kaçırmayan, ama tıpkı doğanın tamamı gibi içine kapanık ve ifadesiz görünen yüzüne baktı ölünün. Ona öylece bakmaktan başka bir şey gelmedi elinden, çünkü olup biten karşısında aklı başında kalamayacak denli sarsılmıştı. Zihni olup bitenleri algılamakta güçlük çekiyordu. Sanki yabancı bir ülkenin tekindeymiş de ölünün üstüne kapanmış o insanlar yerlilermiş gibi geliyordu ona; ölü adam ambulansla götürülürken de bir yabancı gibi uzaktan izledi.

O akşam Bay Shortley yeni bir iş aramak için habersizce çekip gitti ve aniden dünyanın değişik yerlerini görme sevdasına kapılan zenci oğlan Sulk da eyaletin güneyine doğru yola koyuldu. İhtiyar Astor yanında kendisine arkadaşlık edecek biri olmayınca çalışamıyordu. Bayan Mclntyre ise yanında çalışan kimse kalmadığını fark edecek durumda değildi çünkü bir sinir hastalığına yakalanmış, hastaneye yatmak zorunda kalmıştı. Geri döndüğünde çiftliği tek başına idare edecek gücü olmadığını anladı, ineklerini profesyonel bir mezatçıya devretti (adam da onlan yok pahasına sattı) ve elde avuçta kalanla yaşamak üzere köşesine çekilip günden güne bozulan sağlığını korumaya çabalar oldu. Bacağının birine inme indi, elleriyle başı titremeye başladı, sonundahepten yatalak oldu ve kendisine bakıp hizmetini gören siyah bir kadından başkaca kimsesi kalmadı. Gözleri giderek kötüledi, sesini hepten yitirdi. Taşraya gidip de onu ziyaret etmek pek az kişinin aklına geliyordu. Bir tek ihtiyar rahip her hafta düzenli olarak

onu ziyaret ediyor, yanında getirmeyi âdet edindiği bir torba ekmek kırıntısını tavus kuşuna yedirdikten sonra eve girip kadının başucuna oturuyor, ona Kilise'nin öğretilerini anlatıyordu.